

FRANCISCI IVNII
CATHOLICAE
DOCTRINÆ

De natura hominis iacentis in peccato, & gratia
Dei ex peccato euocantis omneis commu-
niter, & suos excitantis singulariter,

COLLATIO

*Cum doctrina noua libelli recens admodum
editi; cuius inscriptio,*

DE CHRISTI SERVATORIS EFFICACITA-
TE in omnibus & singulis hominibus, quatenus
homines sunt, Assertio Catholica.

LVGDVNI BATAVORVM,
EX OFFICINA PLANTINIANA,
Apud Franciscum Raphelengium.
C I O. I O. XCII.

FRANCISCI I VNI CATHOLICAE DOCTRINAE

De natura hominis in peccato, & gratia
Dei ex peccato evocatae omnis communis
miser, & in eo existeris singulariter,

COLLATIO

Cum deus in omni homine
est, & in omni in seipso,

DE CHRISTI SERVATORIS EFFICACIA
in omnibus & singulis hominibus, quatenus
homines sunt, Auctor Catholicus

IN ACADEMIA PATAVINA
EX OFFICINA PLANTINIANA
Apud Franciscum Raphanum
MDCCLXII.

ILLVSTRIBVS
ORDINIBVS
REGIONVM
FOEDERATARVM
QVÆ SVNT IN
BELGIO,

FRANCISCVS IVNIVS
S. P.

QVVM in has regiones vestras, Illustres Ordines, & in hanc florentem Academiam pedem primum intulissem, incredibili me dolore affecit hominis cuiusdam importunitas rerum nouarum in Ecclesia & re vestra publica studiosi, qui libellum à se conscriptum *De Christi seruatoris efficacitate in omnibus & singulis hominibus, quatenus homines sunt*, in hoc ipso tractu typis mandari curauerat.

Plurimæ enim mihi & grauissimæ
causæ esse videbantur doloris mei:
quas ipsi pro vestra in Deum, Eccle-
siam, & Rempub. pietate ac sapientia
optimè potestis omnium animaduer-
tere. Nihil de homine dicam, cui erro-
res animi simul & corporis abhinc
annos amplius vigintiduos in deliciis
fuerunt perpetuò: de libello sanctè af-
firmare possum, eum reuera, sentinam
falsi, euentu, malorum officinam esse,
nisi Deus ille pater miserationū gra-
tiosè ad nos respiceret. Ac falsum qui-
dem eo periculosius, quòd rationis
humanæ & diuinæ auctoritatis specie
non accessiones aliquas doctrinæ sa-
cræ, sed arcem ipsam pietatis & verita-
tis petit, quā suis cuniculis omnibus-
que machinis contendit labefacere;
quamuis Ecclesiæ catholicæ inde ab
orbe cōdito piorumq. omnium con-
sensione ex Dei verbo constantissi-
mam. Doctrina catholica est & à ne-
mine

mine piorum hactenus controuersa,
hominem natura esse iræ filium, à re-
gno cœlorum alienum: negat. Doctri-
na catholica est, eam esse vim peccati
peccantis siue originarij, vt vel res-
pectu eius in æternum indigni simus vi-
sione Dei gloriosa, & morte eterna di-
gni: negat, Deumq. immisericordem
& seuum & inhumanum à nobis im-
piè confingi dicit. Atqui reos peccati
huius vt à misericordia Dei excluda-
mus, absit: ad hanc enim misERICOR-
diam omnes à peccatis nostris confu-
gimus, & religiosè illi confidimus. Sed
longè aliud est, si de peccato isto in
se se agitur; aliud, si de eodem veluti
mersato in vastissima illa abyssu diui-
næ misericordiæ, vt emergat peccator.
Doctrina catholica est, hominem na-
turalem non esse capace[m] eorum quæ
sunt Spiritus Dei vlla facultate naturæ
sue: nam in ratione salutis ex diametro
naturam opponi gratiæ, lucemque na-

turalem luci spiritali gratiæ illius qua salutēprehendimus: hic negat, fidem-
que, perinde ac rationem, naturalem
esse prædicat, & abolet præfidentissi-
mè illam ipsam præuenientē gratiam,
qua Christus nos adiungens sibi Spi-
ritum suum communicat, vt fidem
inspiret ac infundat nobis. Doctrina
catholica est, gratiam salutarem Dei
externa vocatione communiter exhi-
beri, & interna electis singulariter effi-
cacitate summa, effectu diuersissimo:
negat distingui vocationum modum
aut efficacitatis oportere. Doctrina ca-
tholica est, amoris diuini suos esse gra-
dus: omnes quidem homines amari à
Deo in ipsis, quā humanæ creaturæ
sunt: sed magis amari omnes electos
in Christo Iesu seruatore nostro: negat
distinctionem amoris istius, & varia
de electione statuit ad malorū patro-
cinium. In summa, dum propugnator
videri cupit naturæ nostræ & diuinæ
gratiæ,

gratiæ, factus est vtrique aduersarius:
naturamque studens extollere, verita-
tem perdit cum naturæ huius, tum sa-
lutaris illius misericordiæ. Ad hanc ve-
rò congeriem falsorū dogmatum ac-
cessit inexpectata quædam audacia,
quam haud scio an homines πολυπρα-
γες dementiam appellaturi sint: quod
in his ipsis partibus mediaq. regione
vestra scriptum illud suum curauit ex-
cudi, hic scholas omnes à suo illo spi-
ritu dissentientes prouocauit, hinc
summum Pontificem Clementem VIII.
ad suum patrocinium aduocat post
factorum pedum oscula (sic enim lo-
quitur ille:) omnia denique iudicio
sanctæ, catholicæ, Apostolicæ, ac Ro-
manæ Ecclesiæ se prædicat subicere.
Quid dicam? nisi hominem istū cum
ratione vel potius rationum centuria
suauissimè insanire? Non ignorat Dei
iudicium (qui Deus veritatis est) de his
rebus quas cœpit controuertere: non

Scripturæ sacrae testimonia: non con-
sensionem Ecclesiæ catholicæ: non
præiudicata bonorum ex Dei ipsius
auctoritate, ex Scripturæ sacrae monu-
mentis, ex testificationibus Ecclesiæ
concepta: & audet prodire in istam
lucem? Deumque, Scripturam, Eccle-
siam, bonos, dum punit, virgere?
dum gravissima iniuria afficit, ore li-
bero, nudoque (vt aiunt) capite ap-
pellare? De falsitate vidimus, quæ ex
se parum firmamenti habet, parumque
virium: nunc de malo videamus. Etsi
hic locus non est cognitionis mee: qua-
propter desstringam breuiter, & pru-
dentia vestra, Illustres Ordines, quic-
quid illud est, totum cominittam ex-
pendendum. Non dicam rem esse con-
silio malam: consiliū animumque ho-
minis nouit ille *καρδιογράφος* Deus. Etsi
possent artifices emissi ab iis qui Rei-
publ. vestra, prudentissimaque admi-
nistrationi, & vnioni Ordinum ve-
strorum

strorum nunquam satis laudatæ ad-
uersantur, his modis paulatim disiun-
ctionem animorum, sermonū offen-
sas, rerum conturbationem procurare,
quas constituendas atque conseruan-
das vobis commendauit Deus. Huius
me profectò miseret, hominis turba-
tissimi, & iam tot annos in perturba-
tione mentis educati, vt animus ob-
duratus illi non secus in grauissimis
turbis & agitationibus conquiescat,
quàm in fragore Nili aures obduratæ
sunt Cataduporū accolis. Sed factum
præsens omnino malum est; & euen-
tus futurus malus, nisi nos Deus è cœ-
lo respiceret. Malum est, doctrinam
cum Dei gloria nostraque salute con-
iunctissimam apud omnes ætates bo-
nosque in Ecclesia cōstantissimè vno
ore animoque confessam de suo loco
demoueri. Peius, hic demoueri; quò
velut in commune quoddam empo-
rium ex omnibus Christiani orbis

partibus confluunt ingenia varia, parum de natura nostra, minùs de gratia Dei salutari in Christo informata: Deus autem eum hominem qui facit vt cæcus erret in via, maledictum Lege pronunciat. Pessimum re & exemplo, quòd hinc scripto & typis publicè iudicium eius appellatur, cui auctoritate publica abrogastis, vt eadē opera illi applaudatur, & existimationi atq. auctoritati vestræ illudatur. Et harum rerum quis tandem euentus futurus esset? Auertat Dominus: prudentibus scribo, qui longè meliùs de istis rebus dicere & iudicare possunt, quàm ego ipse cum animo meo cogitare. Euentus certè nec re, nec exemplo bonus. Quapropter vt Dei veritatem, cuius alumni & discipuli omnes, nonnulli etiam administri & sacerdotes sumus, ab istis sordibus vindicarem pro eo modulo quem mihi est ad mensus ille Pater luminum & omnis bonę donationis

tionis auctor, scriptum hominis illius
(cuius nomen certo consilio dissimulare cupio) examinandum cepi, &
quam breuissimè fieri potuit, Deo auctore, confutandum, rerum capita,
non verba singula minutatim discut-
tiens. Summam Christianæ & ortho-
doxæ doctrinæ de hoc argumento in
certa capita contraxi breuissimè, & or-
dine quàm potui familiarissimo. Sta-
tum controuersia exposui paucis. Ra-
tiones singulas seruatis scripti illius
verbis & ordine confutaui. Faxit Deus
vt meus hic labor sit ipsi gloriosus,
Ecclesiæ Dei & regioni huic vniuersæ
utilis, & vobis honorificus. Equidem
non potui cōmittere hoc recente ad-
uentu meo, quin tenuem hunc fœ-
tum ingenij & diligentia meæ à be-
nedictione Dei proficiscentem, indi-
cem animi mei erga vos vestramque
Remp. & diuinæ veritatis vindicem in
Ecclesia eius, vobis inscriberem atque

exhiberem, salutem plurimam dicens
à Domino. Quòd si (vt confido fore)
auctoritate vestra prospexeritis, ne-
quid in grauissimis illis doctrinæ sacræ
& salutis nostræ capitibus deinceps
quisquam temere & ἀτὰρως ausit ef-
fundere, & Dei veritatem, publicam
pacem, exultationemque vestram
hoc pacto minuere, omnia mihi à vo-
bis putabo data: Christus certè hoc
officium vobis acceptum laturus est.
Illustres Ordines, Deū opt. max. oro,
Vos gratia cælesti sua seruet incolu-
mes, consiliis præsit, actionibus bene-
dicat, & harum regionum Ecclesiis
veritatem cum sanctimonia, Reiq; p.
felicitem sub vestro præsidio largia-
tur quamdiutissimè. Lugduno Bataua
III. Id. Septemb. CIO. IO. XCII.

AXIO.

AXIOMATA SACRA⁹

DE

NATVRA

ET GRATIA.

1. EVS, extra omnem contro-
uersiam, secundum natura
lucem auctor esse creditur
omnis boni in naturâ, &
principium cōmune ac uni-
uersale ipsius: siue ad naturam rerum, siue ad
gratiam respexeris in rebus omnibus uniuersè,
communiter, & singulariter expositam.

2. Omnis autem boni, quod res creata parti-
cipant secundum naturam & gratiam ab ipso,
participationem instituit Deus tum aeterno con-
silio suo, tum factō in tempore.

3. Huius participationis obiectum duobus mo-
dis distinguitur: nam alia res in naturâ sunt ca-
rentes intelligentiâ & intelligente voluntate,
alia intelligentiâ prædita.

4. Ac ea quidem quæ intelligentiâ carent, pro-
priè ac ordinariè secundum naturam solum par-
ticipant à Deo bonum: secundum gratiam si quid
participant, illud sit per accidens, quâ ad usum
creatu-

creaturarum superiorum, id est, intelligentium sunt ordinatae.

5. Intelligentes verò creatura à Deo creatore suo bona participant, non modo secundum naturam, verum etiam secundum gratiam uniuersalem, particularem, communem, singularemque, prout consilio suo ab aeterno prospexit Deus.

6. Itaque omnis secundum naturam participatio in duas classes summas distribuenda est: quarum prior est uniuersalis participatio bonorum Dei creaturis attributa, quà creatura sunt: posterior est particularis, attributa creaturis intelligentibus, quà ad imaginem Dei fuerunt condita, & intellectu, ratione, ac voluntate praedita.

7. In utrisque autem hic ordo bonorum à Deo obseruandus est, ut principia primum, tum progressus rerum creaturarum, postremo finem earum obseruemus.

8. RERVM creaturarum omnium, quae quidem intelligentià carent, principium est à Deo bonum, & primigenia conditio bona, sed in ipsis mutabilis, ita ut à bono illo primigenio suo potuerint absistere alieno facto.

9. Ab isto principio progressus consecutus est, partim bonus à Deo, partim à creaturis malus: cum ex mutabilitate ipsarum mutatio consecuta est à bono in malum priuatione antecedentis boni.

10. Harum

10. Harum autem creaturarum bonum, ut à bono creaturarum intelligentium discernatur, à Scholasticis vulgò Natura bonum; & vanitas (quæ malum earum est) malum Natura fuit appellatum, habità ratione mali alterius, quod, Malum culpa, sancti nominabant.

11. Finis autem harum creaturarum est, postquàm à bono natura mutabilitate suà in mutationem deuenerunt, & natura malū pro bono affecta sunt, ut malo illo suo intereant. nam interitus est mutationis consecutarius, & vicissim mutatio est interitui præuia ex necessitate naturali.

12. Dispositio autem principij, secundū quam ortus rerum omnium fuit constitutus, est à Deo solo, & creationis est: dispositio verò progressus & finis, à prouidentia vniuersali & singulari Dei, quā bonus; à creaturā, quā malus.

13. QVÆ autem ratio est in constitutione rerum carentium intelligentiā, eadem quoque respectu naturæ communis in creaturis intelligentibus est obseruanda.

14. Deus itaque auctor naturæ omnisq; boni in rerum naturā, tum ab æternitate consilio suo, tum ipso facto in tempore, de creaturis suis intelligentibus secundum naturam & gratiam prospexit liberrimè, pro sapientiā, iustitiā, & misericordiā aternā suā.

15. Res

15. Res intelligentes quum dicimus, tum de Angelis siue intelligentibus formis, tum de hominibus volumus accipi: quorum illos in cælo, hos in terrâ, velut imagines suas, Deus posuerat.

16. Secundum naturam igitur (ut de rebus carentibus intelligentiâ antè dicebamus) Deus & consilio, & factò disposuit intelligentis creaturæ principium, progressum, & finem sapientissimè.

17. Principiū fuit à Deo in creatione bonum; sed conditio ab ipsis mutabilis de bono in malum potentiâ & impotentiâ naturali suâ. Nec mirum: cum solus Deus per se & in se immortalis sit & immutabilis; &, quicquid per se ac in se immortale ac immutabile, idem sit essentialiter Deus.

18. Bonum autem quum dicimus in hoc genere, duplex bonum volumus intelligi: unum naturæ, alterum iustitiæ; cui duplex item malum opponitur, naturæ, & culpæ: è quibus bonum & malum naturæ ad creaturas intelligentes pertinent, quæ sunt entia; Bonum vero iustitiæ, & malum culpæ, quæ sunt intelligentes.

19. Bonum illud iustitiæ in imagine Dei creatoris fuit constitutum: secundum quam homo à natura præditus sanctitate coram Deo, iustitia in omneis, & veritate ad omnia fuit in mente sua;

sua; ut eas intelligenter vellet animo, & opere observaret.

20. Progressus harum creaturarum duobus temporibus à nobis distinguendus est: quorum prius ad factum mutationis pertinet, posterius ad constitutionem ipsarum ex quo mutatae sunt.

21. In facto mutationis, quo ille mutatae sunt, fuit à Deo secundum naturam sustentante res creatas suas, permissio ex consilio eterno ipsius sine ullâ culpâ: à creatura verò, mutatio cōiuncta culpâ gravissimâ, quâ ex bono naturali potentiâq; omnino lapsa est in malum & actum perpetuum mali.

22. In eo discrimen est; quòd ex Angelis quidam solum per individua singularia defecerunt à Deo, & lapsi sunt sibi mutabilitate suâ: ex hominibus verò primi parentes, Adam & Eva, sibi & suis deficientes lapsi sunt: sibi, ut singularia individua; suis autem, ut radices & individua (ut ita loquamur) principalia.

23. Ex quo autem evenit mutatio, progressus fuit à Deo, quâ bonus; ab ipsis creaturis, quâ malus privatione antecedentis boni: idq; tum malo natura, (quod vanitatē Scriptura vocat) tum malo culpæ (quod peccatum) hominem infestante inde à conceptu, & in eius intelligentiam,

tiam, voluntatem, vitamque totam dominante.

24. Atque hoc utrumque malum ex eo tempore ita est, ut iam non potentia aut impotentia, sed actus dicendus sit: quia & vanitas inest hominem depascens actu inde à principio mali sine regressu aut intermissione ulla; & peccatum quoque inest, primum quidem actu primo inre-cens conceptis & natis; deinde verò etiam secundo in prouehentibus, sicut & vanitas.

25. Finis autem harum creaturarum est, postquam à bono primigenio mutabilitate sua in mutationem deuenierunt, & naturæ culpæque malum pro bono affecuta sunt, ut malo illo interno suo intereant, prout Deus foris perficit iustitiâ suâ.

26. Ut autem duplex malum in his creaturis est, sic etiam duplex interitus contingit iis quæ habiles sunt ad subeundum illum naturâ suâ: unus secundum essentiam, alter secundum habitudinem vel affectionem suam ad aliud.

27. Secundum essentiam interitum ad tempus experiuntur ea creatura quæ compositam essentiam habent; quo dissoluuntur composita, & anima corpore soluta ad Deum redit qui dedit illam.

28. Secundum habitudinem verò experiuntur interitum æternum, tum Angeli illi mali & simplices intelligentiæ, tum verò homines: quorum

rum omnium soluitur habitudo siue affectio ad Deum interitu horrendo aeternumq; miserabili, siue destituti sint corpore instrumentali suo, siue de integro aucti per resurrectionem carnis.

29. Hæc autem omnia in rerum naturâ, providentiâ suâ & prædestinatione in Angelis hominibusq; sic disponit Deus, ut omnia & singula, quæ bona sunt, faciat efficienter; quæ autem mala, curet ordinate, sustentans bonum creationis efficacitate suâ, & ordinans malum creaturæ ad bonum providentiâ suâ.

30. Hactenus de Natura; secundum quam Deus amore communi amat creaturam suam, quæ creatura est; & providentiâ suâ efficit quicquid est visum pertinere ad iustam efficientiam communis boni in rerum naturâ, & ordinationem mali.

31. NUNC de Gratia videamus, secundum quam Deus amore singulari quasdam amat de creaturis suis; & providentiâ suâ efficit quicquid visum est pertinere ad iustam efficientiam gratiæ salutaris suæ, debellato malo creaturæ, & bono suo constituto ad vitam æternam.

32. Deus igitur extra omnem controuersiam auctor credendus est omnis gratiæ in naturâ & supra naturam, principiumq; commune atque uniuersale ipsius; siue ad gratiam communem
omnium,

omnium, siue ad singulare respexeris, expositam
 iis solum qui ordinati sunt ad vitam eternam.

33. Omnis autem gratia quam Deus commu-
 nicat, & quam creatura participant uniuersè,
 & singulariter, commu. iter, & particulariter
 ab ipso, participatione instituit Deus, tum ater-
 no consilio suo, tum ipso facto in tempore.

34. Itaque omnis gratia participatio in duas
 classes distribuenda est: quarum prior est uni-
 uersalis aut communis, hominibus oblata dum in
 via sunt; posterior particularis, & singularis,
 eaq; salutaris, in electis consummanda, dum ad
 metam suam peruenerint.

35. Vtramque gratiam appellamus, quia utra-
 que supra naturam est hominum, tum qua voca-
 tur commune ipsorum exhibendo gratiam, tum
 qua vocatur Ecclesia, de comuni ipsorum appli-
 cando gratiam, ut qui ex miserabili natura sua
 vocantur ad participationem gratiae.

36. Huius gratiae fons Deus est, propter solam
 bonitatem suam homines in malo natura positos
 ad bonum gratiae reuocans facto temporario suo,
 ex consilio aeterno praedestinationis suae.

37. Quapropter (ut distinctè de utraque dica-
 mus, consilio, & facto) Consilij & Praedestina-
 tionis auctor est Deus Pater: qui secundum in-
 ternam aeternam caput est Filio, & secun-
 dum

dum externam æconomiam Filium dedit caput prædestinatis suis solo respectu bonitatis sue, citra ullam contemplationem personarum, aut accidentium.

38. Caput enim dari oportuit prædestinandis ad salutem, in cuius ordine, perfectione, & virtute prædestinati subsisterent: qui alioquin, nisi substitissent in Christo, vero Deo cum Patre & Spiritu sancto in unitate essentia, omnino fuissent aut mutabilitate suâ ruituri, aut in mutatione & ruinâ suâ perstituri.

39. Quamobrem etiam Angeli electi à Paulo appellantur, id est, electione conservati: & de hominibus item electio prædicatur, secundum bonum propositum voluntatis Dei in Christo Iesu.

40. In hoc autem capite Deus consilium suum de servandis hominibus ita instituit; ut principium, progressum, & finem prædestinationis sue in Christo informaverit.

41. Principium est, quòd de hominibus à se ipsis & in se perituris elegit in Christo, quoscunque voluit æternum in eo secundum Odoriam æternam suam & salutariter subsistere.

42. Progressus est, quòd electos consilio æterno suo dedit Christo curandos, servandosque; ut membra à salutare suo capite ordinem, perfectionem, virtutemque ipsius perceptura.

B

43. Finis

43. *Finis denique, quòd electos in Christo, & ipsi traditos, atque curandos ab ipso, ad suam communionem eternam in Christo destinavit obtinendam, pro eodem beneuolo affectu voluntatis suæ.*

44. *Huic consilio electionis in Christo opponitur æternum consilium non-electionis siue præteritionis, secundum quod alij præteriti sunt, velut relinquendi in naturâ suâ: quandoquidem nec electi fuerunt in Christo, nec dati Christo, nec donati communionem Dei in Christo, qui solus est via, veritas, & vita æterna.*

45. *Atque hæc præteritio facta æterno consilio Dei, non rarò appellata est Reprobatio à sanctis hominibus, duabus de causis figuratè; propter comparisonem videlicet, & propter euentum illius: quæ duo figurarum genera in Scripturis sunt frequentissima.*

46. *Comparisonem appello, secundum quam in Scriptura, qui minus amatus est, per emphasin exosus dicitur; & odisse ponitur pro eo quod est minus diligere: ut Genes. 29. vers. 31. & 33. Deut. 21. vers. 15. Matth. 6. vers. 24. Luc. 14. vers. 26.*

47. *Euentum verò, secundum quem res in principio suo considerata sortitur nomen finis aut euentus sui; quemadmodum domus iam tum appellatur*

appellatur cū adificatur, & semen ipsum appellatur panis, Eccles. 11. vers. 1. Psal. 104. vers. 15.

48. Huic autem figuræ nomen Grammatici indituri essent synecdochen: cū appellatione causa, effectus; aut appellatione antecedentis adiuncti, euentus vel consequens adiunctum comprehenditur.

49. Neque verò præteritio causa est efficiens Reprobationis siue damnationis, sed antecedens solum illius: causa verò efficiens illius, propria quidem atque interna est Peccatum creaturæ; accidentaria verò externaque, Iustitia Dei: peccatum enim creaturæ non potest non damnari atque reprobari à Iustitia Dei, ut qui uniuersale principium est omnis boni, malo aduersantis: ac proinde ut malum prauidit Deus æterna præscientia sua, ita decreuit punire æterna iustitia sua, malorumque pœnas ab æterno præparauit.

50. Reprobatio itaque (ut rem perspicuè distinguamus) aut latiore significato accipitur, aut angustiore & proprio suo: Latiore, si totam rationem consilij diuini inde à præteritione, velut principio antecedente, ad damnationem usque velut consequentem finem, interueniente causâ propriâ damnationis, id est, peccato, respexeris: Angustiore verò, eâque propriâ, si effectum peccati duntaxat.

51. Alioquin, ut in sui illius consilij explanatione Deus, quam diceret, Iacobum dilexi, Esauum verò odio habui, prateritionem comparatè odij nomine appellauit; sic etiam comparatè prateritio electioni opposita, Reprobatio dici potest. Etsi distinctionem ad commoditatem docendi & imperitiorum discipulorum à nobis seruari malim.

52. Quemadmodum autem in consilio aeterno, praedestinationis diuinae ordinem demonstrauimus teneri oportere: idem quoque in effectione temporarij operis, quod Pater commisit Christo Domino & Seruatori nostro, necesse est obseruari.

53. In opere igitur Dei Patris & Christi, principia, progressus, & finis itidem sunt distinguenda; & principiorum progressuumque ratio, vniuersalis, communis, particularis, & singularis religiosè discernenda.

54. Rationem vniuersalem appellamus operum Dei & Christi, quàm in omnibus singulisque electis & praeeritis aequè operatur; Communem, quàm omnibus se exhibet operaturum, licet non aequè in singulis operetur: Particularem, quàm in electis solum efficit opus salutis suum: Singularem denique, quàm in singulis pro demerso donationis suae.

55. His

55. His operibus duo vniuersalia præcesserunt, ad omnes homines ex æquo pertinentia, antequam Deus explicaret opere prædestinationem suam: à Deo creatio; ab homine lapsus, & peccati ex eo vniuersè contracta labe, quæ malum pænæ vniuersis importauit, & alienationem à Deo, ut est purissimus.

56. Etsi ne illud quidem tempus ipsum, quantumcunque fuit ante lapsum, vacauit planè testimonio diuinæ prædestinationis; cum duæ arbores in horto essent posite, & usus earum cum nomine ipso, tum denunciatione diuinâ declaratus, Genes. 2. & 3.

57. Ex lapsu itaque, principium diuini operis secundum prædestinationem fuit primum vniuersalis gratia, quod hominem in se perditum corpore animoque non est passus notiones communes, principia, scintillasque naturalis lucis planè amittere, sed in tenebris lucere voluit, unde singulos perfectionis diuinæ & sui mali reuinceret: deinde communis, quod communis gratia & amoris sui signis cōmunibus reuocat peccatores à se alienos, & peccata ipsorum dissimulat: tum Particularis, quod infinito amore in electos suos, peccatores hos disparat, abluat, & peccata condonat ipsorum: postremò singularis, qua utrorumque peccata visitat secundum com-

munem & particularem amorem suum, eternamque salutem in electis singulis promouet singulariter.

58. Principium sequitur progressus duplex in Sermone & Facto positus, secundum eosdem gradus quos modo ostendimus: Nam adhuc uniuersos vocat testimoniis uniuersitatis huius: adhuc communiter sermone vocat omnes peccatores, etiam non electos, Communi gratiam & amore suo; Electos uero particulari, adeoque singulari, ad mali ipsorum & boni diuini conscientiam. Facto autem uniuersè his atque illis benefacit in presente uita; communiter gustum & fructum aliquem cum omnibus sua gratia; Particulariter uero, non nisi cum electis suis salutarem illum communicans.

59. Hac autem omnia non nisi efficaciter Deus & Christus uniuersè prestare dicitur in omnibus atque singulis hominibus: ad ea participanda vocare, quatenus homines sunt, communiter: quatenus electi, particulariter: in utrisque uero, pro ratione destinati finis, singulariter efficere.

60. Non est autem uniuersalis, neque communis illa uocatio (ut imperiti putant) illusoria, eo quod non omnes per eas uocentur efficaciter; sed media sunt uera & ordinaria, antecedentia singulari illi uocationi, qua Deus seruandos

uandos è mūdo trahit ad se, præordinata sapien-
tissimè, velut preparatoria ad communionem
gratiæ salutaris illius.

61. Nullâ enim fieri ratione potest, quin
Deus finem suum; quem absolutè decreuit, asse-
quatur: Decreuit autem electos, qui iusti in
Christo sunt, per gratiam seruare; præteritos
autem, qui in seipsis & ex se peccatores sunt, iu-
stissima iustitia perdere; ad quem utrumque fi-
nem quibuscunque mediis utitur efficaciter.

62. Proinde, siue finem proximū spectemus;
conservatione lucis, tolerantia, vocatione, benefi-
ciis que suis efficacibus reprobos euincit efficaci-
ter, de malo ipsorum & Iustitiâ Dei; electos verò
afficit mali ipsorum & gratiæ diuinæ conscien-
tia: siue ad finem vltimum transcendamus, fa-
cit ut illi damnationem mortemq; æternam pec-
cato ipsorum, extra communionem ipsius; hi salu-
tem & vitam æternam gratuito Christi benefi-
cioparatam habeant in communionem ipsius.

63. Hæc summa constitutio Naturæ & gratiæ
à Deo auctore omnis boni, secundum sua princi-
pia, progressus, & fines sapientissimè, potentissi-
mè, gratiosissimè, iustissimèq; in creaturis consi-
lio eius æterno disposita; in tempore, sermone &
facto exposita, in æternitatem denique effectum
suum habitura ad gloriam ipsius sempiternam.

CONTRORSIÆ

STATVS DE NATVRA

ET GRATIA.

NISI Axiomata antecedentia de Naturâ & Gratiâ, cum ipsis principiis Naturæ, & experimentis aliquâ ex parte testata essent, tum Scripturæ sacræ testimoniis expressa, multorumque Patrum & nostrorum hominum documentis explicata; daturus fuisset operam, ut singulis axiomatis, aut certè iis quæ in dubium venire possunt, adhiberentur sua firmamenta & probationes ad causam hanc necessariæ. Sed quia naturæ luce, quamvis tenebrosæ, & communi experimento, diuinæque auctoritate Scripturæ, & bonorum consensione (qui quidem pii sunt & docti à Domino) res eò perducta est, ut nemo bonus Naturæ, nemo pius Gratiæ, quam his axiomatis expressimus, facile ausit obloqui; in præsentia à coaceruandis eorum probationibus superfedebimus: & de nouis hominis cuiusdam (qui Catholicum rationalem se esse prædicat) affirmationibus quàm breuissimè dicturi sumus, ut experiatur studium charitatis nostræ, parcentes nomini quod prodit, & studentes veritati quam perdit miseranda ingenij sui vanitate.

Id autem ut commodiore ordine exponamus, & legentes certâ viâ cōsequi ac peruestigare possint;

sint; primùm de illâ ipsâ causâ, quæ hoc tempore ab illo controuertitur, & statu causæ illius dicturi sumus; deinde verò in confutandis rationibus, quas numero magis quàm pondere & auctoritate cupit obtinere, operam consumemus. Deus, confido, studio huic & labori nostro benedicturus est.

Statum igitur controuersie exprimere sibi homo ille visus est in sua præfatione his verbis: nam ex ea, breuitatis causâ, sumus oratorias declamationes, quæque nihil ad rem faciunt, certo cõsilio omitturi. *Retinent, inquit, magna præiudicia aduersus communem rationem qua singulos homines collustrat; aduersusq; benevolentiam Dei, qua unumquemque mortalem complectitur: ac pro naturali fide omnibus inditâ & innatâ in præclarum obiectum fide & amore dignissimum, videlicet in Deum cæli & terræ, siue quouis alio nomine appelletur summum totius vniuersitatis numen, fuit supposita stoliditas & caca imitatio pastorum & interpretum, sibi ipsis, ut plurimum, studentium; ita ut plerique ex auditoribus plus ex creaturarum spiritu & voluntate, & ex terrestribus magistris quàm ex cælesti spiritu & Magistro pendeant. Idèd creditur Euangelium: qua minimè lata essent humano generi, cum magna pars nostrorum fratrum æterna morti addicta defectu specialis gratia summi patris iudicetur & prædicetur. At nobis affulsit Euangelium: quod declarat ac fidem facit omnes & singulos homines beneficio & gratiâ vniuersali summi patris esse per Christum seruatos; ita ut nullus in æternum pereat, nisi qui suâ perpetuâ ingratitudine ac malitia, in hac vitâ sibi penas æternas parat.* His omni-

bus verbis & consimilibus aliis, quæ sparsim toto libro exstant, alia de hominibus satis pro imperio, alia de dogmatis pro auctoritate pronunciat. De hominibus nō statuimus quicquam hoc loco dicere, quia stant aut cadunt Domino suo: neq. aut ex officio illius fuisse ducimus, vt de animis studiisque alienis præter legem prudentiæ charitatisque funderet quicquid in buccam venit, aut ex officio nostro res personales (vt vocant) hoc tempore, hoc accusatore, iudicibusque incertis, ac plerisq. incompetentibus, sine mandato tuendas suscipere.

De nostro animo id vnum dicturi sumus, nos ita charitati & ædificationi in veritate sanctimoniâque consulere, vt Deum illum, qui vocationum nostrarum auctor est, certissimum testem fidei nostræ in cōscientiis nostris habeamus: quam rem certiùs de nobis prædicare possumus sine cuiusquam offensâ, quàm ille Spiritus discretionis (ut videri vult) iudicare. Ad dogmata itaq. veniamus. Ea, si benè animaduertimus, ad duo capita summatim referri possunt: quorum prius est de Naturâ, posterius verò de Gratiâ Dei erga nos. Quapropter etiam nostra illa axiomata, quæ antè posuimus, de Naturâ & Gratiâ inscribere & conscribere visum est. De Naturâ ponuntur ista: *Communi ratione singulos homines collustrari: Benevolentiam Dei ita se habere, ut unumquemque mortalem complectatur: Fidem in Deum naturalem esse, omnibus inditam & innatam.* His rebus non animaduersis, grauissima hæc incommoda Christianis mentibus accidere: Primùm, quòd magna præiudicia

indicia aduersus rationem & benevolentiam Dei retin-
nentur: cum quòd stolidà credulitas in Christianum or-
bem inducitur, magis spiritui, voluntati, & magisterio
creaturarum quàm celestis spiritus acquiescens. De
Gratiâ verò ponuntur ista: Euangelium declarare ac
fidem facere omnes & singulos homines beneficio &
Gratiâ vniuersali summi patris esse per Christum ser-
uatos; proinde nullum in aeternum perire, nisi qui suâ
perpetuâ ingratitudine malitiâq; in hac vitâ sibi pœ-
nas aeternas paret: Præterea absurdum esse, & gaudio
Euangelij aduersari, quòd magna pars hominum aeternæ
morti adiudicata dicitur defectu gratiæ specialis Dei:
Contrà autem, requiem incredibilem, certamq; reno-
uationem Christianorum mentibus obuenire ex doctri-
nâ illâ. Nos autem (vt omnia complectamur pau-
cis) & dogmatum negamus partem, & absurda
negamus omnia. Nam de Naturâ, negamus Com-
muni illa ratione singulos homines collustrari in rebus
sacris & in Religionis causâ (de quâ agitur)
multum, aut salutariter: quia res diuinæ (vt ver-
bis Thomæ vtamur, quem hic locis aliquot te-
stem appellauit) comprehensionem rationis ex-
ceduat; & ad ea etiam, quæ de Deo ratione huma-
na inuestigari possunt, necessarium est hominem
instrui diuina reuelatione: quia veritas de Deo
per rationem inuestigata, à paucis, & per longum
tempus, & cum admistione multorum errorum
homini proueniret: à cuius tamen veritatis cogni-
tione dependet tota hominis salus quæ in Deo est.
Secundò, Deum benevolentiam suâ vnumquemque
mortalem complecti agnoscimus, si rectè intelligi-
tur: sed illud æquiocatione patronus iste nouus
bene-

benevolentiae Dei. Est enim Benevolentia Dei, quâ omnes homines complectitur atque profecquitur, ut creaturas suas; atque hæc vniuersalis est. Est item Benevolentia, qua certos homines complectitur amore infinito suo, ut adoptatos in Filio dilectionis suæ; atque hæc benevolentia particularis & singularis est, quam Deus testatur communiter, ut de cōmuni vocet in dies vasa gratiæ suæ, quibus eam præstet, & qui à præstante percipiant eam singulariter. Tertio, *fidem in Deum naturalem esse, omnibus inditam & innatam* pernegamus. nam, quod naturale est, omnibus inditum & innatum, idem reipsa omnium & singulorum est: Fides autem non est omnium, ut adfirmat Apostolus 2. Thess. 3. Non ergo naturalis est. Quod est à Dei Spiritu, non est naturale: fides est à Dei Spiritu: non ergo naturalis. Ac propterea Sancti quique fidem electis à Deo dari agnouerunt, Rom. 12. Philip. 1. & alibi passim, & datam sibi augeri petiuerunt. Constat autem, quibus modis res acquiritur, iisdem conseruari.

Neque verò in dogmatis de Gratiâ consensus maior. nam primùm cùm affirmatur, *Euangelium declarare ac fidem facere, omnes homines seruatos esse*, duplex in unâ eademque sententiâ ponitur æquiuocatio, circumueniendis imperitis commodissima. *Omnēs* cùm dicimus, aut vniuersè volumus intelligi, ita ut singulos vniuersitatis de qua agitur comprehendas; aut communiter, ita ut de omnibus quosvis oporteat intelligi, siue genera singulorum, ac non singula generum individua. Deinde etiam homonymon est *seruandi* verbum: quo

num beneficia in præsentem vitam, tum æternum illud beneficium salutis designatur. Et (quod amplius est) si de beneficio vitæ æternæ hic volet accipi, etiam æquiucè accipiuntur seruandi, sanctificandi, & similia verba, pro natura rerum de quibus agitur. Est enim hæc sanctificatio posita in vocatione verbi, illic in signi applicatione, tertio denique in rei verbo & signis testatæ complemento. Eodem modo seruandi verbum pro ratione locorum in Scripturis oportet accipi: & exempla existant innumera. Nam seruari homines dicuntur, tum propriè à Deo vnico Seruatore nostro: tum figuratè per media quæ Deo visum est adhibere ad salutē; siue interna, vt fides; siue externa, vt sunt vox Euangelij, ministri, & signa illius: è quibus interna particularem vocationem atque salutem singularem, externa communem solent denotare significationem illius. Secundò, quia de salutis æternæ complemento in hac causâ agitur, negamus *singulos homines esse per Christum seruatos secundum beneficium & gratiam vniuersalem Dei*. Nam quorum singuli seruantur, eorum nemo perit; quidam autem ex hominibus pereunt, quod patronus vniuersalis gratiæ veritate cogente pronunciat: homines ergo non seruantur singuli. Neque refert ad institutum sermonē, quâ causâ, quòve facto pereant; quia Axioma vniuersale vniuersè ponitur, & enunciatur *πὲρ τῆ καθόλου ὅτι καθόλου*. Alioquin, si ex re quæ esse dicitur, ad causam cur ita est, affirmandam aut negandam deuenieris, noua est enunciatio. In summa, negamus Gratiā Dei, quā vniuersalis, esse salutarem illam:

nam

nam Gratia salutaris est in Christo; non sunt autem omnes homines in Christo; nam etiam multi Antichristi sunt: Gratia ergo in Christo non est vniuersalis. Quod si vniuersalē dixerit, quia vniuersis à Deo est exposita; bene est: nō ergo vniuersalis efficacitate vniuersa Christi, sed tantū signo futura est: quod autē signo aut potentia solū comuni vniuersale est, neq. ad omnes ex æquo peruenit, id nō propriē vniuersale, sed commune dicendū est, velut omnibus in cōmuni expositum, non autem perceptum à singulis necessariō. Nam vniuersale omniū & singulorū est actu indeterminatē semper, & vbiq; commune, non item: prout natura & vsu communi ostendi potest. Postremò, quòd *nullum affirmat in æternum perire, nisi qui suā perpetuā ingratitudine malitiāq; in hac vitā sibi pœnas æternas paret*, id de homine vltro concedimus ordinariē dici: idq. minimē malē, si intelligatur commodē. Sed quod ex eo adstruit Axiomata quædam, partim de peccato originis, partimq. de infantibus, id quàm sit verum, suis locis, volente Domino, demonstrabimus. De cæteris rebus quas ille assumit sibi, nihil dicturi sumus. Cōmunicauerit sanē cum Rege Christianissimo, aditum sibi paret ad Clementem Octavum Pontificem, Sorbonistas proscindat, alios præ se homines non putet: nolumus causā istarum rerum, quibus se ipse satis prodit, cum istō homine scripture minimā velitari: Sed factum ipsius Domino permittentes, ad examen singularum Rationum, quas multis attulit, veniemus paucis.

EXAMEN

RATIONVM,

*Quæ contra Doctrinam Catholicam
de Naturâ & Gratiâ
afferuntur.*

VIA omnes rationes istæ modum habent enthymematum, in quibus obscurior est plurimum argumentationū infirmitas; tum verborum plus satis adhibetur, quibus hic Rationalis nō solum docere, verum etiam permouere conatur imperitorum legentium animos; id primum nobis contra placuerat ad testificandam simplicitatem nostram, & veritatem euidentius demonstrandam, omnia ipsius enthymemata in pauciora verba substantiâ integra & suo ordine contrahere; & (si fortè non satis planè animadverti posset illorum ἀνακόλuthον) iustas conficere ex eis argumentationes. Nam (si benè obseruauī) in tam multis rationibus, quæ toto libro accumulatae sunt, unus exstat syllogismus integer; cæteræ imperfectæ sunt argumentationes. Sed quia fortassè rationes suas non satis bona fide à nobis expressas, aut dissimulata multa conquesturus esset, singulas vt in libro ipsius habentur, ad verbum eodem ordine adferemus.

RATIO

R A T I O P R I M A .

NON est consentaneum: fidei nec æquitati Dei philan-
 thropi, summum patrem exposuisse humanum ge-
 nus periculo mortalitatis & arumnarum huius vita
 in Adami persona, nisi tam bene armatum & instru-
 ctum, ut singuli in illo seminario contenti, efficienter ac
 re ipsa victoriam reportare possent de teterrimo hoste
 Satanâ: atque eo consilio, ut verteret illud accidens ma-
 lum in bonum singulorum hominum, videlicet per re-
 surrectionem gloriosam Christi Servatoris in Adami
 lumbis latentis: Cujus Christi dedit præsagium & pi-
 gnus Adamo, primò in imagine ac similitudine diuina
 rationis, quâ illum ornauit; cum ratio sit principalis &
 viua imago Dei; & similitudo sit benevolentia firmissi-
 mum vinculum: secundò in benedictione fecunditatis,
 qua Christum cõtinebat: tertio in imperio rerum crea-
 tarum in terrâ, in quo fuit præsagium imperij destinati
 nostræ naturæ per Christum: quarto in bonitate creatu-
 rarum omnium, septies repetita; ut in singulis Dei beni-
 gnitas & Christus Servator fulgeret: quinto in quiete
 septimi dici, qua fuit præsagium æterna quietis homini-
 bus destinata: sexto in paradiso terrestri, representante
 paradysum celestem hominibus paratum: septimo in ar-
 bore vitæ eius immortalis naturæ consentanea: octauò in
 præcepto vitandi periculi impuræ scientiæ boni & mali,
 ac mortalitatis, cuius erat signum & terminus in arbo-
 re interdictâ: nonò in connubio maris & femina, in
 quo fuit mysterium siue sacramentum Christi & Ec-
 clesie: Decimò in aurâ divinâ quâ Adamus se permul-
 ceri sentiebat, quâ hæc & multo plura mysteria in-
 telligebat. Ergo colligendum est, Christum fuisse de-
 stina-

Gene. 1.

Colof. 1.

Psal. 8.

Gene. 2.

Heb. 4.

Ephc. 4.

finatum efficacem Seruatorem omnium & singulorum hominum, qui iam tum in tam dilecto & ornato seminario continebantur.

Prima hæc ratio hac argumentatione conclusa est: Quod genus exposuit Deus periculo mortalitatis & eruminarum, id ille ~~quod~~ non exposuit, nisi tam benè armatum & instructum, ut singuli efficienter ac re ipsa victoriam reportare possint de hoste suo: Genus autem humanum exposuit huius periculo: Ergo tam benè armauit & instruxit, ut singuli, &c. Negatur propositio maior duobus nominibus: nam primum Deus non exposuit hominem periculo, sed contrà homo factus est bonus à Deo secundum perfectionem naturæ ipsius in se, & homo ipse exposuit sese periculo. Secundò, Negatur illud etiam alterum, debuisse Deum illis armis hominem instruere: nam hominem instruxerat prius; instrumentum suum homo amiserat sua culpa. Non tenetur autem homo creditor hominem debitorem, suâ culpâ cedentem foro, nouo ære instruere: Quod si homo non tenetur hominem, quanto minus hominem instruere tenetur Deus? Quid? quòd hoc ipsum Diabolorum exemplo reuincitur? quibus certè patrocinantur hac argumentatione, qui culpam hominum sic cupiunt defendere: nam eodem iure idem axioma de diaboli affirmari posset. Quod autem Adami posterorumq; pœnas includit hac mortalitate & erumnis huius vitæ solum, dogma inauditum est, & eneruans beneficium Christi: cuius dogmatis falsitatem ratione s. demonstrabimus. De probationi-

bus allegoricis, inanibus, falsis, quæ citra necessitatem ad hunc locum accumulatae sunt, nihil dicturi sumus, quia nihil ad rem præsentem pertinent: neque est cõsiliij nostri, singulos nãuos tanquam in speculo exponere, modò tueamur veritatis caput. Consequens non sequitur ex antecedente: quapropter alibi de eo visuri sumus.

R A T I O II.

SUFFICIENTIA sine efficaciae Servatoris, à scholis conficta, non cadit in rerum naturam, neque in cuiusquam cordati hominis mentem; quia nil magis requiritur ad sufficientiæ veritatem, quàm efficacia: Ideo commentum hoc quod aduersarij opponunt, multis oraculis nobis fauentibus explodendum omnino est: quoniam id, præter vanitatem, sapit quoque inuidiam, iniquitatem, ac duplicitatem animi; & ex diametro pugnat cum analogiâ fidei, & cum causa malorum & calamitatum, quæ remouenda à Creatore, & in creaturis querenda est. Ideo distinctio & exceptio illa non solum friuola, sed impia quoque est; si iuxta sensum eorum accipiat, qui efficaciam ad sacramenta vel ad specialem gratiam restringunt.

Falsum est antecedens; nam sufficientia Dei est æterna, & est naturæ æternæ actus perpetuus in possessione (ut vocant) positus; denique est ipsa essentia Dei: efficacia vero est in tempore; & est voluntatis utentis sufficientia sua, non autem Naturæ; & est operatio, non essentia eius. Quamobrem audax est illa hominis affirmatio, nihil magis requiritur ad sufficientiæ veritatem, quàm efficacia.

Atqui

Atqui Deo inest æternum veritas sufficientiæ, cuius efficacitatem prodidit in tempore. Nos ergo contrà dicimus; non cadit in rerum naturam, vt idem sint *δύναμις* & *ἐργον*; neq. in cuiusquam cordati hominis mentem, nisi contentionis studio rapiatur, vt sufficientiam sine efficacitate & vfu illius inueniri posse neget. Exemplo esto vir bonus: in quo potentia præcedit habitui, habitus operationi & efficacitati. Potentia autem & habitus ad sufficientiam pertinent suo in genere: & ipsæ quidem sine efficacitate constare possunt; sed efficacitas sine illis minimè. Nam (vt aiebant illi Iudic. 8.) qualis est vir, tale est robur eius: & quantitas virtutis ex quantitate quidem operationis cognoscitur; sed antè est virtus tamen quàm operatio ipsius. Inconsequens igitur argumentatio.

RATIO III.

DEVS humaniter inuisens primos parentes post eorum lapsum, & benigne Adamum vocans & alloquens, ac pudoris & perturbationis causam ipsi ostendens, & excusationes eius & vxoris non improbens, significauit se vicem eorum misereri, & peccatum illud fuisse expiabile. Ergo nemo de diuinâ bonitate bene sentiens ac sperans potest colligere remedium ab eo paratum fuisse, nisi efficacissimum: Et qui rebellionis generalis Adamum insimulant, à Deo dissentiant; qui eum tantum accusat vnius præcepti neglecti in vxoris gratiam.

Argumentatio inconsequens: in antecedente ponuntur falsa: consequens ambiguum est: Deinde plus concludit & aliud concludit, quàm ex antecedente

recedente potest. In antecedente falsum est quod dicit, Deum excusationes Adami & Eue non improbauisse. Nam cum Deus, ut Iudex siue cognitor, examinaret ipsos, aperte dixit, *Quis tibi indicauit te nudum esse? nonne de fructu arboris, de quo interdixeram tibi ne comederes, comediti?* Hæc certè grauis à Iudice fuit reprehensio. Deinde, ut deus non reprehendisse verbo, reprehendit tamen dictione sententia, cum penas imponeret. Postremo, ut nihil istorum esset, an nescit artifex, quod vulgo in Scholis dicitur, ab auctoritate negatiue non valere argumentationem? Non legitur reprehendisse Deus, non ergo reprehendit. Inanis argumentatio. In consequente ambiguum est, cum dicitur *peccatum illud fuisse expiabile*. Nam si expiabile accipit, pro eo quod abbi Veniale vocat, id est, leuiculum, ac non peripde graue (ut facere cum iudico ex locis consimilibus) negatur peccatum primotum parentum fuisse eiusmodi, quod ab homine leuiter expiari possit. Sin expiabile intelligit, quod potuerit à Deo expiari interuentu Christi, agnoscimus fuisse hoc modo expiabile, prout ab Apostolo Rom. 3. didicimus. quod caput si ab isto homine diligenter & religiosè fuisset lectum, nunquam certè eò audaciæ deuenisset, ut exile peccatum illud esse affirmaret, nempe accusans Deum eò in affectu hominis excusationem. Addit corollarij loco, *Qui rebellibus generalis Adamum insimulant, eos à Deo dissentire, qui cum tantum accusent vniuersi præcepta neglecta in vobis gratiam.* At qui negauerat, quid homo, patentes fuisse à Deo reprehensos, quod in probatis eorum excusationes:

hic veritati cedis. Faxit Deus, ut porro cedas de reliquo. Sed tamen ut cognoscas generalem fuisse parentum rebellionem, sic habe: Qui signo generali vocationis suæ renunciat, idem vocationi renunciat rebellionem generali: parentes primi signo renunciauerunt: Igitur & vocationi. Renunciauisse signo facile probatur ex membris contrariis. nam vocatio fuit ad vitam signo arboris vitæ, & huic contrarium interdictum auocans ab arbore scientiæ boni & mali, quæ immorigeris superuenturam præsignificabat mortem. Cum ergo arborem vitæ generalis vocationis signum hominem reliquerit, & se ad arborem scientiæ boni & mali, signum generalis renunciationis, contulerit; quis sana mente Adamum generalis rebellionis non teperi; re explorata iudicet? *At vnus tantum præcepti accusatur neglecti.* Vnius quidem numero; sed vniuersalis re & substantiâ. nam etiam tota Lex vna est numero; & ita quidem vna, ut qui in vno offenderit, reus sit omnium, Iacob. 2. Generalis ergo, vno præcepto hoc neglecto, fuit rebellio; quia simul in se continebat omnia. Verè autem in consequente *paratum à Deo remedium fuisse dicitur efficacissimum;* sed diuerso modo. Nam efficacissimum est in omnes remedium Christi, ut aliquantum afficiat communiter: sed in electos quos dedit Christo, idem est efficacissimū, ut eos perficiat singulos salutariter: quia de re in axiomatico 58. & sequentibus à nobis dictum ampliùs.

RATIO IIII.

DEVS seueriter puniens iniuriam primis parenti-

Geno. 3.

C 3

bus fa-

bus factam à Diabolo sub serpentis formâ, ac promittens victoriam de teterrimo illo inimico nostra natura, non potest intelligi locutus nisi de vniuerso humano genere: ideo distinctio non efficacis Seruatoris repugnat fidei & philanthropia Dei.

Distinguitur antecedens: negatur consequens. Nam ibidem & de vniuerso genere humano locutus est, & de partibus illius. De vniuerso enim dicebat, *Inimicitiam pono inter te, & mulierem hanc:* quò respexit Moses, cùm perscripta Dei sententia subiiceret versu 20. capitis 3. Geneseos, *Vocauit autem Adam nomen vxoris suae Chaviam, eo quod ipsa mater sit omnium hominum viuentium.* De parte verò, quam ex vniuerso genere selegit Deus, hæc verba dicta sunt, *& inter semen tuum, & semen huius mulieris, &c.* Proinde cùm ita argumentatur nouus hic rationarius, fallit indignissimè distinctorum membrorum confusione: quod omnes facillè videre ex eo possunt; quòd rationem totius rationemque partis Deus tam planè distinxerit, vt modò ostendimus. Quod autem in consequente adstruit, id hac distinctione posita labefactatum est. Tantum obseruari velim odiosum illud loquendi genus, quo de industria vititur, *distinctio non efficacis seruatoris.* Atqui efficacem dicimus, & prædicamus; & propterea persecutiones patimur, quòd eum credimus efficacem esse, & vnum quidem efficacem ad salutem nostram. Sed illum Efficacem credimus aliter in suos, aliter in reprobos efficacem esse. quod quisquis non vult intelligere, sentiet magno malo suo: qui

qui non potest, expectet saltem dum doceatur à Domino, ac non continuò præceptis in seruatores inuehat. Nam qui virtutem Christi, quâ seruator est, in singulis efficacem asserunt, eos sic oportet statuere: Virtutis actiue quantitas ex quantitate effectus cognoscitur: Non est autê effectus Christi saluos facere omnes: Ergo virtutis actiue Christi non est saluos omnes facere. Hoc autem quia falsum est & dictum impium, si vrantur effugio, dicentes, at homines eum impediunt sua peruersitate; in promptu est hic responsio, Virtutis superioris est disponere, quum vult, de inferioris actu: Virtus Christi seruatoris superior est hominum peruersorum virtute: Ergo penes eum est de hac disponere. Non facit autem: non vult igitur. Nā Deus noster in cælo est, qui omnia quæ vult facit, Psalm. 115. Alterum horum necesse est vt Christus non possit, aut nolit. Est autem omnipotens: potest igitur. Non facit autem omnipotens: ergo non vult. Cur ergo vocat? inquires. Certè vocat omnes, vt suos de numero illorum euocet. Quod magistratus per præconem facit legitimè, idem legitimo ordine Deus facit ad vocationem suorum saluarem. Hac via ludimagistri erga discipulos, patresfamilias erga domesticos vrantur plurimum; quidni vrantur Deus?

RATIO V.

P O E N Æ inflicta primis parentibus, terminanda Genes. 3.
cum reuenterentur in terram, ostendunt respectu illius
peccati non imminere cuiquam æternum exitium: sed
beatam resurrectionem & liberationem ab illa mortali-

litate, quæ tunc superuenit humano generi, destinata esse singulis hominibus efficaciter.

Antecedens falsum est: Nam dixit Deus, *Morte morieris vniuerse; non autem speciatim, temporaria morte morieris*: & ita Deus ipse explicauit Genes. 3. vers. 22. cum diceret, *ne extendens manum suam, accipiat etiam de fructu arboris vite, ut comedat, victurus in seculum*. Ne multa, vel vnum illud præstantissimum Pauli ad Rom. caput quintum, hanc sententiam funditus labefactat. Falsa igitur omnia, Antecedens, & consequens. Quod autem hoc suo enthymemate affectat rationum concinnator, illud est; Primum, ut (quod antè diximus) eleuet lapsum parentum nostrorum, & peccati nostri originarij grauitatem: deinde, ut eadem ostendat vitam futuram parari à nobis recta nostra huius vitæ administratione. Quibus de rebus suo loco dicturi sumus.

RATIO VI.

Gene. 3.

NOMEN *Heuæ*, id est, *matris omnium viuentium*, impositum *primæ*, *arenti*, ostendit omnes homines ex æquo per illam viuificandos; & hanc distinctionem qua excludit bonam hominum partem, esse à malo spiritu.

Falsa argumentatio, per vitæ homonymiam. nam vita, quam ab Adamo & Eua ducimus, est vita hæc animalis; sed altera illa, de qua in consequente agitur, est vita cælestis in spiritu viuifico: quam vitamque vitam optimè distinguit Apostolus 1. Cor. 15. & ostendit priorem hominem Adamum factum esse animal viuens, posteriorem

rem verò Adamum Spiritum viuificum. Iniqua igitur est argumentatio à non distributo (vt loquantur Scholæ.) & nihil efficit ad probandum illud quod instituitur, falsò hominum partem à salute æterna exclusam dici. Vtrumque enim verum est, ipsos excludi facto suo, quia peccatores sunt; & excludi iudicio Dei, quia iustissimus.

RATIO VII.

VESTES pelliceæ, quibus Deus sua manu texit homines, fuerunt specimen agni Christi, quo totum humanum genus ex aquo tectum fuit. Ideo commentum excludens magnam hominū partem, explodendum est. Gene. 3.

Antecedens est allegoricum; quod genus non probat, nisi nitatur certa auctoritate & interpretatione Scripturæ: præterea, negatur veram esse allegoriam: tertio nec probari id Scriptura potest, totum hominem fuisse tectum. Nam potius verisimile est, prout sibi parentes subligacula ex ficulis frondibus parauerant, sic Dei manu ipsis prospectum esse, vt pars resecta permaneret ad vsum, & commoditatem, & honestatem naturæ nostræ. falsum igitur, & inane consequens.

RATIO VIII.

DISCRIMEN geminorum fratrum sacrificantium, quorum alter litauit, alter non litauit, indicat differentiam inter hos & illos homines incipere cum iam adulti sunt; & alij adherent serio summo numini; alij perfunctorie tantum & dicis causa ipsum colunt. Proinde credendum est ambos dilectos Deo, & ef-

Gene. 4.

ficaciter Seruatoris fuisse participes; quatenus homines: sed impium frigide ac sine delectu offerentem, indignum se reddidisse celestigne & fauore. Atque ex hac analogia de ceteris omnibus sentiendum iudicandumq³ est.

Antecedentis longissimi duo sunt mēbra: quorum prius verum est, sed ambiguum; posterius ex parte falsum. Verum est, *discrimen inter homines esse*; sed duplex re ipsa esse, tenendum est: vnum æternum, in consilio Dei discernentis ipsos: alterum in tempore, quo ipsi homines inter se discernuntur. De priori dicit Apostolus, *quis est qui discernit te?* 1. Cor. 4. vt exponitur in Glossa ordinaria: & alibi, *Solidum fundamentum Dei stat, habens sigillū hoc, Nouit Dominus eos qui sunt sui*, 2. Tim. 2. & huius differentię respectu falsa est propositio Rationarij, affirmantis *differentiam inter homines incipere, cum iam adulti sunt*. Posterioris autem differentię respectu, ne verum quidem omnino est: nam antequam etiam adolecant, emicat in pueris, adeoque infantibus ipsis differentia, prout idem Rationarius ex verbis Scripturę cogit ut agnoscere Ratione 11. Alterum verò antecedentis membrum verum dici potest ex parte, si accipiat commodè: sed illud ita ambiguo, cum dilectionem Dei vniuersalem in omnes, qua homines sunt & creaturę eius, communemque illam quam in commune exhibet vocaturus suos, confundit cum particulari in Ecclesiam suam, & singulari in singulos electos eius, prout in Axiomatis antè ostendimus. Quod autem *efficaciter Seruatoris fuisse participes* narrat, duobus nominibus falsum

*Sum est: Primùm enim, non fuerunt illi participes Seruatoris ex æquo, vt ratione præcedente locutus est: nam Cain Seruatoris non fuit particeps, vt Seruatoris; nec particeps eius est impius quisquam. Deinde, non fuerunt vterque efficaciter; nisi distinctè adieceris, hunc efficaciter ad salutem Seruatoris opus, illum efficaciter ad euersionem sui participauisse, prout Axiomate 59. & sequentibus distinximus. alioquin de eo inter nos conuenit, *Cainum se indignum reddidisse*, id est, causam indignitatis ab ipso fuisse, atque in ipso resedisse eā, sine vlla Dei aut Seruatoris culpa, quemadmodum 21. Axiomate & aliis ostendimus. Sic falsa omnino consequentia.*

RATIO IX.

FIDES Enochii naturalis tantopere laudata in Gene. 5.
sacris litteris, ostendit in singulis hominibus esse hypo-
stasim siue substantiā saluificæ fidei: omnes enim natu- Heb. 11.
raliter credimus deū esse beneficiū sui studiosis, ac proin-
de singulos esse aptos natos ad vitā æternam, & serua- Eccl. 44.
toris non minus efficaciter quàm sufficienter participes.

Antecedens, quòd *fidem Enochii naturalem* fuisse dicit *παρὰ φύσιν*, falsum esse docuimus in exponendo statu controuersie, Natura & Scriptura teste. Quin ipsa Enochii appellatio (nam cōsecratum sonat) apertè docet illum Deo Patri à Christo, itemque Christo à parentibus sanctis fuisse consecratum, & in vera fide, quæ supra naturam est, institutum: præsertim cùm infidelitas illud seculum obtineret. Et certè, si Fides (vt describit

Aposto-

Apostolus) hypostasis eorum est quæ sperantur,
 & eorum quæ non cernuntur, demonstratio; illa
 autem hypostasis & demonstratio quam adfert
 Apostolus, naturalis non est (sunt enim eæ res su-
 pra naturam, ac proinde etiam supra naturam est
 earum communicandarû & percipiendarum mo-
 dus, ut in Scripturis ostendunt sanctorum preces
 pro sanctis habitæ, & paulo antè Apostolus illu-
 strationem velut causam fidei ponens perspicuè
 demonstraerat) continuò sequitur non esse na-
 turalem Fidem: quandoquidem à definitione ad
 definitum necessaria est argumentatio. Quod au-
 tem addit, *Omnes enim naturaliter credimus Deum
 esse beneficum sui studiosis*, illud non Fidei docu-
 mentum est, sed communis notionis & principij
 naturalis: quod genus quisquis putat Fidei tri-
 buendû esse, nec suâ ipsius, nec Fidei naturâ cum
 ratione tenere potest: suam, quia sibi plus inesse
 putat quàm à natura sit: fidei, quia fides non est
 communis notio quâ æquè Muhamed ac Paulus
 participet, sed certa & singularis apprehensio gra-
 tiæ salutaris Dei in Christo Iesu. Deus denique,
 Scriptura teste, dat fidem, non autem natura in-
 generat. sed de hac re in Rationem 88. copiosius.
 De eo, quòd *homines aptos natos* esse dicit ad vitam
eternam, alibi videbimus, Ratione 43. Ex antece-
 dente certè quod affectat, consequi non potest: ut
 nec illud quod antè confutauimus, *singulos effica-
 citer Seruatoris esse participes*, Ratione 8.

R A T I O X.

I R A Dei imminens degeneratibus hominibus præsci
 mundi,

mundi, & excipiens Noachum eiusq; familiam nōdum degenerantem, ostendit singulos mortales esse in statu salutis, antequam degenerent. Itaque credendum est, Christum inuisentē inferos illinc eduxisse singulas animas quæ secundam mortem sibi non parauerant; & reliquisse in cruciatibus tantum peruersos illos spiritus, qui malignè & peruicaciter repugnauerant naturæ & Noachi præconio, iuxta D. Petri sententiam. Gene. 6.
1. Pet. 3.

Argumentatio est inconsequens: antecedens controuersum: & falsum consequens. In antecedente controuertuntur duo: Vnum, quod *degenerantem mundum*, non autem iam olim degenerem & immorigerum vocat: iam diu enim degenerauisse, cum diluuiū oppressus est, Genes. 4. & 6. declarat Moses, & Deus queritur de posteris Sethi dicens, *etiam isti sunt caro*. Alterum, quod *familiam Noachi nondum degenerantem* vocat: nam singulos ex ea familia nondum degenerasse quī probari potest? audax certè facinus, affirmare. Consequens verò & inconsequens, & falsissimum est, si ita accipiat ut hic voluit. Singuli enim mortales hīc in via sunt vel potius biuio, quoad salutem itur, & in perditionem ruitur; Math. 7. sed electi solum, in statu salutis sunt. De somnio autem, quod postea attexit rationi suæ, ex falsa 1. Pet. 3. interpretatione, equidem ita censeo, ipsi ampliùs videndum esse. Nam (ut verbis utar Nicolai de Lyra) non isto modo exponit Glosa & Doctores communiter.

RATIO XI.

DEVS rationem reddens, quare nollet iam vniuersali

Gene. 9. 11

uersali cataclysmo terram vastare, vt semel feceras, dicit, *Quia cogitatio cordis hominis mala est à pueritia sua. In quo declarat, commune illud & originale hominum vitium tantum abesse vt prouocet iram Dei, vt misericordiam potius prouocet; & ad excusandos humanos lapsus faciat.*

Vtrumque falsum. Ac primum quidem in antecedente non agit Deus solum de originali, sed de toto hominis vitio inde ab origine: dicit enim, *cogitatio cordis hominis mala est à pueritia sua*: Proinde sequeretur non illud solum, sed totum peccatum hominis ita Deum afficere, vt non irascatur, sed misereatur; non accuset, sed excuset hominem: siquidem placeret in eum modum argueri, vt Ratiocinator facit: hoc autem falsum: ergo & illud. Deinde verò falsum est quod affirmat, *reddi illis verbis causam cur Deus terram nolis amplius perdere.* nam contrà, illa ipsa fuerat causa cur antè perdiderat: est autem vna Dei iustitia & constantissima; Ergo quod semel iustum fuit apud Deum, id iustum permanet constantissimè. sed cum ita locutus est Deus, comparisonem instituit causarum hinc iustitiæ, inde misericordiæ erga homines exercendæ. Causa enim misericordiæ est illa *inodora* siue bonus odor Christi & Ecclesiæ in Christo, cuius eodem versu Moses meminerat dicens, *odoratus erat Ichoua odorem illum gratum*: Causa verò iudicij illius seuerissimi est peccatum nostrum. Est igitur tanquam si dixisset Dominus, quòd modò hunc mundum perdidi ei que maledixi, feci id eo, quòd figmentum cordis hominis malum

malum est inde à pueritia ipsius: hæc caussa iudicij: deinceps verò ex hac eadem causa non sum maledicturus mundo, quamuis maligno, in hunc modum, propter illud *euāgelium* Christi, electæque in Christo Ecclesiæ. Itaque ex antecedente nihil eorum sequitur, quæ in hunc locum aggesta sunt; cum partim res coniunctæ disparentur, vbi relinquitur mentio odoris grati; partimq. diuisæ confundantur, puta cum locus de caussa iudicij diuini sic transfertur ad cōtrarium locum, vt si caussa esset misericordiæ in Noachum & posteros eius exercitæ: qua sententia vix quicquam posse conungi puto absurdius, quia non causa pro causa ponitur. Deinde vt demus causam esse hanc aliquo modo, causa esset imperfectissima, quam occasionem dicimus: sed causa misericordiæ vera, certa, vnica, Deus est in Christo recōcilians mundum sibi. Huius beneficiij causam extra Deum querere, id verò est æternam infinitamque *ἀνταρτία* & sufficientiam illi adimere, vt in operis sui conclusionem agnoscit ipse Rationarius.

RATIO XII.

FOEDVS Dei cum Noacho & eius posteris consi- Gene. 9.
gnatum in iride, ostendit totum genus humanum esse Deo cordi, & singulos mortales in fœdere illo comprehensos habere pignora eius gratiæ & beneuolentiæ in beneficiis communibus huius vitæ; qua singuli restantur eius benignitatem, & omnes ad ipsum colendum iunguntur. Itcirco ante contemptum huius communis gratiæ ac fœderis, nemini imminere exitium constat.

Totum

Totum hoc concedimus, si bene intelligatur. nam verum est antecedens, si ad amorē, gratiam, & beneuolentiam Dei communem respexeris, qua Deus omnibus benefacit, testatur benignitatem suam communiter, & omnes ad culturū suum inuitat; sed de gratia illa, & amore infinito in Christo, quo Deus particulariter colit Ecclesiam suam, & electos singulos singulariter, non potest necessariò concludi ex communi significatione. Singuli quidem homines sunt Deo cordi, ut homines & creaturæ eius; sed non ut electi in Christo omnes ex humano genere. Ut creaturæ, communia huius vitæ percipiunt beneficia; ut electi autem, singularia vitæ illius. Quòd verò ex his de illis infert, & ex fœdere huius vitæ concludit de fœdere æternæ illius, indignum est: nam si ab vna parte ad totum non valet affirmatio, quanto minus ab vna parte ad alteram? Imo verò neque affirmatiua, ab vna specie valet ad alteram, neque negatiua: Vtrouis modo hoc argumentum fiat, nihil consecuturum est. Consequens autem, quod ex antecedente inconsequens esse docuimus, commodè exponi posset, si quis de eo vellet laborare: sed quia in sequente Ratione, & aliis aliquot, futurus est de eo dicendi locus, ad sequentia venturi sumus.

R A T I O X I I I.

Si peccatum, in demonibus & in Adamo, agnoscitur consistere in voluntate negligente vniuersale bonum, qui est Deus, prout verissimum est, & inter nos conuenit; non potuit in lege natura nec postea, propriè agnosci

agnosci peccatum in rationalibus creaturis, nisi voluntarium & post rationis usum: ac proinde labes originalis posterorum Adami potius vitium aut peccati pena & fomes, quam scelus iudicari debet; & respectu illius neminem eterna morte plecti credendum est.

Huius enthymematis ea conditio est, ut ex antecedente vero, sed malè intellecto, malè concludatur. Verum est illud quod dicitur, peccatum demonum & Adami consistere in voluntate negligente universalis boni, qui Deus est: Sed negligentem Dei non, solū appellamus eū, qui ex facto, siue actualiter, (ut loquimur) negligit, sed etiam qui intus negligit, quamvis actu non prodatur foris neglectio. Est autem homo negligens Dei primo & secundo actu. Actu primo voluntas demonis & hominis est in se id quod est, intus negligens Dei, & ab eo planè aliene, tanquam in semine, aut radice mala: Actu autem secundo operatur prout est, tanquam in trunco aut ramis proferens fructum internæ suæ negligentiae; quæ intus semper agit suo modo, foris gignit peccatum illud cuius mentio est Iacobi 1. eoq. nomine à Paulo Rom. 7. peccatum peticans, appellatur, non autem (ut huic placere video) vitium aut peccati pena aut fomes simpliciter. Quapropter cum hominem malè se novisse constat, qui actum illum primum voluntatis ignorans, de se & de aliis à Domino ex actu demum secundo iudicari putat: cuiusmodi iudicium de serpente venenato, aut canerebido, nemo homo (si sapit) facturum est. Tum etiam verum illud est, proprie non agnosci peccatum in homine, nisi

D volan-

voluntarium, & post rationis usum, quia homines ex fructibus cognoscuntur ipsi, & cognoscunt, auctore Christo Matth. 7. sed non sequitur ex eo, peccatum non esse, nisi cum agnoscitur; neque sequitur hoc alterum quod postulat in hoc argumento, non agnosci à Deo peccatum, nisi cum ab homine agnoscitur: nam (ut verbis utamur Ambrosij) aliter Deus videt, aliter homo: videt homo in fronte, sed Deus in corde. His ergo positis, falsum est consequens, & ab omnibus pijs mentibus religiose fugiendum. Quod autem dicitur, respectu peccati originalis neminem aeterna morte plesti, capiosè dicitur. Nam primum iniquum est, res coniunctas diuidi: est autem coniunctum peccatum originale cum reliquis peccatis, utpote cum sit peccatum illud peccans, & peccatorum radix, de qua copiosè agit Apostolus Rom. 7. Hic autem prætermissa peccatorum cæterorum ratione, quæ peccans peccatum gignit, & habet semper coniunctissima, ut partus cõgeneres, de illo seorsim agitur, ut leuitatem illius adstruat. Deinde si ad recens natos venerit (ut postea facit) tamen iniquum est, ab exemplo recens natorum infantium de originali adultorum peccato seorsim concludere. De peccato autem infantium, alio loco, ubi ex professo de eo agitur, præsertim verò in Rationem 18. quod satis est, dicturi sumus.

RATIO XIII.

Rom. II.

Cum dona & vocatio Dei, teste Apostolo, firma sint & eiusmodi ut eum dedisse non peniteat, quantum homines ipsi diffidant & peccent; credendum est, primos parentes

perentes fuisse perturbatos & corruptos per accidens
superuenientis impura scientia ac mortalitatis; ut per-
spicue colligitur ex historia; non spoliatos donis & be-
neficiis, quibus ab optimo creatore ornati fuerant: ut
inconsiderate asserunt Theologi, qui plus à D. Augustini
opinione, quam à diuinis testimoniis pendunt. Nam cau-
tio illa Deitremouentis mortales ab arbore vite, fuit be-
nevolentia eius effectus; ne scilicet illi perpetuarent suarum
calamitates in hac vita, quæ iam vitalis non erat. Gene. 3.

Inconsequens argumentatio ex ambiguo: nam
verum est omnino ex parte Dei, quod in antecede-
dente dicitur, ita esse dona illa & vocationem Dei,
qua donat & vocat populum suum, ut eorum ip-
sum non possit pœnitere: sed in consequente du-
plex fallacia est; quia non agitur de firmitate do-
norum & vocationis Dei, ex parte ipsius donato-
ris; sed ex parte hominis donatarij; qui donum,
quamuis à donante firmissimum, potest amittere,
seque ipse eo spoliare: quemadmodum in facto
primorum parentum contigit. Deinde verò, quia
dissimile est argumentum: nam cum eo loco agat
Apostolus de iis gratiæ diuinæ donis erga popu-
lum suum, quæ naturam omnino superant, certo-
que illius consilio irreuocabilia permanent, prout
demonstratur articuli Græci repetitione, hæc dona,
hæc vocatio sunt *ἀποκρίματα*: hic verò (vel hoc
nostro Rationario teste) quæstio sit de bonis na-
turalibus, quæ in potestate hominis, liberoque ar-
bitrio illius seruanda amittendæve ex lege creatio-
nis fuerant posita; certè de hoc genere ex illo con-
cludi non potest, tum quia illud particulare est,

tum quia hoc illi phantasia simile. Nihil dicam de illis verbis, quibus parentum nostrorum peccatum conatur excusare, ut qui dicit, fuisse per turbatos & corruptos per accidens superuenientis iniquitatis ac mortalitatis, tanquam si incogitate, nec sua ipsorum voluntate & facto (quod tamen Ratione antecedente confessus est) sed aliter mortui sunt. Nihil de eo, quod dicit non fuisse spoliatos donis & beneficiis a Deo acceptis, quod dictum nunquam fuisset dicturus, si naturam hominis, aut seipsum nouisset, aut Deum. Nam si ita est, quorsum Christus quorsum redemptio in sanguine eius quorsum veteris hominis mors, exuuiæ, sepultura quorsum renouatio intellectus, voluntatis, & noui illius hominis assumptio, qui secundum Deum conditus est in iustitia & sanctimonia ueritatis? Spoliatus ergo est non a Deo (nam hic etiam reliquias boni in eo seruauit per vniuersalem gratiam) sed ipse exspoliavit se maleficio suorumque rem, quis hominis Deo posset vicio vertere? Nihil de eo quod & Augustinus yehit huius doctrinæ principem, & Theologos Augustino ex Dei verbo assentientes, siquæ ipsorum conscientia, velut inconsideratos, pro auctoritate licentis vellicat, descendant in se quicquid hæc illius verba lecturi sunt, continuo tacentibus notis, hoc doctrinæ genere videbunt vbi opera priorum parentum lapsim, nostrum originale peccatum, miseriam naturæ nostræ ex peccato, & Dei gratiam (quæ ubi superabundat, ubi abundauit peccatum) eternari. Postremo autem ridicula est illa affirmatio, quod Deus remouit parentes ab arbore vitæ, cautiorem fuisse,

fuisse, & effectum benevolentiae eius, ne perpetuas suas
calamitates in hac vita efficerent. Atqui Deus homi-
nibus fugavisse, & ex pulchro dicitur, quod illi sit
benevolentiae signum. Patet tot calamitates in
hac vita solum fuisse homini factum est,
& ante ostendimus illatione. 5. In id, quoniam Moyses
priorum successione seriensque percussus esset
Genes. 34 de de morte singulorum dicitur, pre-
fixit universalem causam, quod Adam ad imagi-
nem Dei creatus posteris ad suam genuerit. Quod
si haec imago in aeternis & immortalitate hac posi-
ta est solum, imago in malis oportuit in pace hac
& vita huius perditione consistere. Et quantu-
lum sit unum est beneficium Christi, si blasphemus
istud circa infernum, quod amplectamur. At eni,
si homines, greges, quod habetis sordibus vindi-
cat. Ne tamen, hic hominibus constantior negat Sa-
cramentis, id est, libris. Sacramentalibus effecta
repositi oportere, neque ageretur arborem, yve fuisse.
Sacramentum, vel Sacramentale signum, &
tamen iam edidit in infante, ut egeret suo axio-
mate illo de quo pignat, per unacilium, arborem
vires. Sacramentale nullumque in hoc fuit sta-
tuat in se vita lem fuisse, unum dicitur in interpre-
tamento vel potius commentum adferat. At-
qui vel ex libro Apocalypsis, & curas apothenti-
cae interpretes, audire vultis, nosse poterat arbo-
rem illam vitam. Sacramentalem fuisse, veritatem
esse in paradiso Dei nostri nobis repositam. Sic
ipse suo se iugulat gladio.

am: amplius de uniusque iniquitate dicitur in
nonnullis ad id adhibet. **D**ignus nos in **R**ATIO

RATIO XV.

Luc. 10.

PARABOLA peregrini incidentis in latrones, qui spoliauerunt & vulnerauerunt eum, non probat Adamum spoliatum fuisse donis Dei: Nam Dominus nihil tale prætendit narratione illa, qua commendat Samaritanum qui afflictum illum curauit. Respondet enim cuidam iuuenti interroganti, quis esset suus proximus? Ac proponit exemplum illud, vt ab ipso met extorqueat responsionem, qua declares ex humanitatu & charitatis officio intelligi quis verè sit proximo proximus: vt confirmet ex ore iuuentis naturaliter iudicantis, omnes homines sibi inuicem proximos esse (quamuis distinguamur in repub. & Ecclesia variis ordinibus & numeribus) iuxta illud, Homo sum, humani à me nihil alienum puto: Itaque sunt potius benignè excusandi quàm secutè sequendi patres & theologi, qui hac parabola abutuntur ad peccatum originis declarandum & exaggerandum, fatentibus praeferim doctioribus, hanc de peccato originis doctrinam habentem admodum perplexam & spinosam esse. Nobis enim colligentibus ex historia & ex experientia ipsa, superuenisse scientiam impuram animis hominum, qua decipimur specie recti & permissione falsitatis cum veritate, à creatis spiritibus (si illi fidimus) in finibus bonorum & malorum, & corruptionem atque mortalitatem corporibus, qua illa tardat & hebetat, ita vt perficere non possumus bona qua volumus, & mala faciamus qua nolumus; facile est evadere ex luto illo, in quo nimis multi haerent. haecq. ni illo

Hic certè principium petitur ab utrisque: tum ab eis, qui confirmant effectum labis illius notari para-

parabola hac, tum ab iis qui negant. Sed, quia non est consilij nostri, alienas sententias hoc loco infirmare, aut confirmare multis; viderint (per nos licet) qui hanc parabolam sic interpretantur, unde stabiliant interpretationem suam. Damus sanè non esse genuinum hunc usum parabolæ; id tantum consequetur hoc dato, peccatum originarium non probari hac parabola. Sed non sequitur, continuo nullam originalis peccati probationem hac sublata afferri posse, neque doctrinam illam colubari eversa hac particularis loci interpretatione: cum sexcentis probationibus certissimis doctrina illa in verbo Dei confirmatur. Cætera, quæ atrexit de illo accidente scientiæ impiorum superuenientis animis hominum, ut ostendat homines non depravatos natura, sed institutione aliena & imitatione ac credulitate sua (ut olim volebat Pelagius) quam sine falsa & Christiano homine indigna, Romanos iam olim docuit Paulus evidenter, toto principio epistolæ; & ita involuta, ac sermone adeo confuso scripta sunt, ut ingenij scriptoris confusio ex eis satis ostendatur: nam ad ea intelligenda opus est Oedipode.

R A T I O . X V I .

DICTIONE A electionis ad salutem & reiectionis ad vitium, in angelica, & in humana natura, similis est. Nam sicut Angelis non deserventes vocantur electi, & deserventes contra suum predestinare sunt reiecti; sic in humano genere, singuli non degenerantes à creatore, meritis iniquitatis in iustitiam deridentes, agnoscendi sunt pro electis, sicut qui primam illam lacem commu-

nem & gratiam contemnunt, dantur in sensum repro-
bum, & reiecti habentur. Itaque nec in angelica nec in
humana natura quisquam eterna morte plectetur,
nec à Deo reicietur, nisi prius volens & lubens eum
ipse reiecerit.

Antecedens verum est, & verum consequens,
si bene intelligatur. Sed duplex est vitium, quod
hic committitur, & cuius lectorem oportet admo-
neri, ne imprudens circumveniat, argumen-
tationibus huiusmodi. Est autem hoc vitium in cau-
sarum adaequatione, & explicatione facti. Causam
ex a quo saluti hic fuisse statuit in angelis homi-
nibusque positam, & causam reiectionis: saluti
causam, & effectum ipsorum, quod Deum non de-
seruerint, neque ab ipso degenerauerint: perditioni
causam, quod sua peruersitate Deum dese-
ruerint. Atqui non est eadem ratio (quod hic pu-
tas) in comparatis opponendis, nisi paria sint om-
nia. Est autem dispar horum & illorum ratio: nam
qui non deseruerunt Deum Angeli, electione Dei
in Christo: (extra quae si fuissent commuisset cum
aliis Deum deserunt per se & ruerunt miserum)
bonum perseverantiae à Deo ipso habuerunt ap-
positum: qui deseruerunt, suo ipsorum maleficio
deseruerunt: ac proinde causa desertionis in his
ab ipsis fuit causa perseverantiae in illis fuit à Do-
mino: ut principio universali & singulari. cum his
boni. Eadem ratio est hominum, si bene videris,
quod videretur bonis fuit peccato in parenti-
bus nostris inquinatum, ut Dei gratia in electis
praevaleret. Nam homines inde à primo paren-
tum

um lapsu, omnes & singuli natura fuerunt, caro.
 Genes. 6. cōuersantes in cupiditatibus carnis suæ,
 facientes, quæ carni ac cogitationibus libebant,
 erantque natura filij iræ, vt testatur Apostolus ad
 Ephesios 2. sed duplex gratia in hominibus emic-
 cat, quos elegit Deus; vna, quod vindicari sunt à
 tenebrarum potestate & tyrannide satana, Colos. 1.
 Altera, quod eadem gratia continentur Deo con-
 iuncti in Christo per spiritus vnitatem ac proin-
 de nec desertores sunt iam qui fuerunt antè, nec
 deserere possunt quem deseruerant, quia tum por-
 tentia natura stabant, & impotentia ceciderunt,
 nunc autem seruantur virtute Dei, 1. Petr. 1. &
 stant in Christo, qui est virtus Dei & sapiëntia Dei
 constantissima. In iis verò, qui non electi sunt,
 perstat eadē rebellio, quæ à principio fuit. Causa
 igitur perditionis, ab hominibus interna; salutis, à
 Deo externa est. In facto verò dignoscendo pluri-
 mum fallitur, qui reiectionem Dei non potest di-
 stinguere ratione consilij, & euentus ex eo conse-
 quentis: ut in Axiomatis antè demonstrauimus.
 Nam id quidem verum est, nec angelum, nec ho-
 minem quemquam, eterna morte plecti, nisi prius
 volens & iubens Deum reiecerit: sed Angeli mali
 singuli in se reiecerunt Deum, & eis salus nulla:
 homines reiecerunt in communi principio ac ra-
 dice sua, & eis salus communiter oblata in Chri-
 sto. Deinde neminem ante illud à Deo reici, am-
 bigue dicitur. Reicit enim Deus primum consi-
 lio, in quo eterna sunt omnia, deinde facto, cuius
 executio est in tempore. Reicit autem consilio re-
 probandos, non solum respectu inculpata præte-
 ritionis

itionis illius decreto puro ipsius factæ, de qua
 Axiomate 44. & sequentibus agitur, verum etiam
 decreto ex præscientia. Quæ præscientia cum
 æterna sit, ei quæ nihil tempore possit accidere;
 omnino sequitur Deum ex præscientia, & certo
 ipsius decreto relinere quemcunque reicit. Nam
 ut æternum præiudicet malum, ita æternum præpa-
 ravit & præordinavit penam iustissime. Quid
 enim? Annon index reum facinorosum comper-
 tumque antè potest cum animo suo damnare con-
 silio suo, & recta ratione de capite illius apud se
 statuere, quàm in tribunal ventur, aut quàm reus
 trahatur in vincula? Quod si iudici humano li-
 cet, imò iustum est ac necessarium, ut iudex, quo-
 ad eius fieri potest, præformatam iudiciorum co-
 gnitionem habeat; hoc certe nemo in Deo dam-
 nare potest, nisi qui metuat iudicem.

RATIO XVII.

NEC in lege natura, nec in lege Moyse inveniuntur
 ullum verbum de expiatione peccatorum, nisi actualium
 & voluntarium prostrationis usum. & qui commi-
 nistuntur sacrificiis fuisse expiarum originale vitium in
 pristis viris & feminis, destituuntur divinis testimo-
 niis in probatione: itaque mendicant fulcra opinionum,
 quam inconsiderate conceperunt ex vano præiudicio,
 & ex mendoso codice Græco, ut infra apparebit.

Falsum est Antecedens. nam siue nature, siue
 Dei lege res examinentur, omnium peccatorum im-
 perata est expiatio. Est autem in hoc genere ori-
 ginatum: Ergo & illius mandata expiatio. Dein-

de lege

de, lege natura, cū dicitur, sermo est ambiguus: quia lex naturæ, aut secundum rectam rationem accipitur, quæ omne peccatū docet expiandum, aut secundum deprauatam, quæ in rebus generalibus dat vna manu, quod in particularibus tollere solet altera, vt ex Apostolo Rom. 2. didicimus: hæc enim ignorat quid sit cōcupiscentia, nisi Lex dixisset, Non concupisces, Rom. 7. Sed naturalem hanc deprauationē nō videt Rationarius, particulari abreptus studio hominis excusandi. Quamobrem fucus est, cū Lex naturæ ad huius rei iudicium appellatur: De lege Dei videamus. Primum falsum est nullam peccatorū expiationem imperari, nisi actualium, voluntariorum, & post rationis vsum. Nam cur primogeniti iam olim ante legem, & post, legis instituto, consecrati, fuerunt Domino? cur consecrationes aliæ etiam citra rationem actualis peccati imperatæ? nempe quia homo actu peccator respiciebatur, quamuis non secundo actu peccator esset. Nam primogenitus die octauo circūcidebatur, & post dies legitimus purificationis offerebatur Domino, Levit. 12. non respectu peccati vllius ab ipso commissi foris, sed respectu labis illius & imputitatis originariæ, ex qua vindicatum consecrari eum Domino oportebat in Christo (quem adumbrabat) tum suo ipsius, tum fratrum suorum nomine, singulari, & communi. Nec obstat, quod Christus, qui peccatum nesciuit, itidem oblatus est Domino: nam vt nos consecrati sumus in illo per *equationem*, siue *imputationem* & applicationem iustitiæ & sanctitatis illius; sic ille per *equationem* peccati nostri ad perceptionem

ceptionem legitimæ consecrationis pro nobis adductus est, eo quod sub lege factus pro nobis esset. Præterea de peccato originali possemus etiam dicere, id quoque peccatum actuale, & voluntarium esse. Actuale; nam actu primo est peccatum peccans intus, & radices agens; quemadmodum vivere est actus primus vitæ, qua vivimus. Voluntarium verò; nam ipsius voluntatis est, quæ tam est peccatrix intus, quàm intus vivit, ex quo depravata est natura nostra, v. lib. De anima Tertullianus, & Patres alij docuerunt. sed ne videamur plus satis arguari, omnino piâs conscientias statuimus antegressis rationibus facile acquiescas, Deumque oramus confirmet eas magis in veritate & simplicitate Christianæ.

RATIO XVIII.

Gene. 15.
Heb. 11.
Psalm. 19.

ABRAHAMIS ingenitorum fidencium pater, iustificatus perhibetur naturali fide in Deum celi, quæ communis est singulis, quibus celi errant gloriâ Dei, & proponunt præstantissimū fidei, & amoris obiectum. Idcirco donum & facultas saluifica fidei est in singulis hominibus, & nemo habendus est pro infideli, nisi cum obiectum fide dignissimum negligit, & contemnit.

Negatur Antecedens, fidem naturalem esse communemq; singulorum, & Abrahamum iustificatum fidei eiusmodi. Nam sine obiectum fidei commune, siue singulare respexeris, non potest Fides vera naturalis esse, & vniuersalis omnium. Obiectum commune est Deus verus, & verè cognitus; Obiectum singulare Christus, & veri Dei promissiones in

Christo.

Christo. Neutrū natura docet verè. Nam de Deo vero (vt optimè ostendit Eusebius De præparatione Euangelica,) magis natura docet quid non sit, quàm quid sit, & sua qualicunque luce reliqua euincit cæcitatem nostram : De Christo vero, & promissionibus singularibus in eo factis, nihil docet. Neutrum ergo naturale aut vniuersale (quod iste vocat omnium) meritò dici potest. Sed illa naturalis testificatio æquiucòcè, id est, falsò, fides appellatur: nos autè de vera Christiana fide vniucòcè dicta loquimur, quæ est actus ingeneratus in nobis virtute Spiritus Dei per gratiam, & apprehensio vtriusque illius obiecti, quod modò explicauimus. Quòd si nec obiectum, nec actusprehendens obiectum salutare illud, vniuersorum communis & naturalis est, quò iure fidem communem eis, id est, vniuersalem & naturalem dicamus esse? Sic vtrumque falsum; antecedens, & consequens. Et si in consequente posterius membrum ferri potest, *neminem habendum esse pro infideli, nisi obiectum fidei neglexerit*, si rectè intelligatur. Nam primum, cùm nomen *Infidelis* Fidei carentiam (vt ita loquamur) significet, probamus non omnes posse infideles dici, qui fide carent (alioqui sancti sanctorum liberi, infidelibus adscribendi essent) sed eos demum qui voluntariè infideles sunt. Deinde verò, quod de neglectione obiecti dicitur, illud cupimus ampliari; vt de neglectu actus primo & secundo pariter intelligatur: quemadmodum Ratione 13. antè expressimus. Hoc posito, integra omnia. Hoc vnum addam monendi causa, ne præstantissimos quidem, &

fides quid.

81. 21. 1883
81. 21. 1884

inge-

ingenij acutissimi Philosophos ausos fuisse naturæ hominis arrogare, quod hic sibi, ut homo est, & cuius homini $\psi\chi\mu\phi$ insolenter arrogat: quemadmodum ex ipsius Aristotelis sermone lib. 1. & 2. Metaphysicorum constat. Nam in primo disertis verbis agnoscit, neminem res diuinas nosse, nisi Deum, aut quisquis secundum naturam diuinus est. In altero loco agnoscit ita se habere intellectum nostrum, id est, acumen ingenij, & vim rationis humanæ ad manifestissimam naturæ, ut ad lumen solis oculi nocturæ: quantæ ergo ad res diuinas, quæ naturam infinitè superant, homini $\psi\chi\mu\phi$ vel naturali tenebræ? Ecquis Christianum audiat derogantem gratiæ Dei, quod naturæ arrogat? cum ne ipsi quidem naturæ cultores & idololatræ in cogitationes huiusmodi, nedum sermones, ausi sint erumpere. O iter miserum naturæ fœtum, qui vno imperu naturam subruit naturæ bonis, & miserationes Dei æternas auersatur miseriæ humanæ inscientia!

R A T I O XIX.

Gen. 12. 18.
12. 26. 28.

Cum septies repetatur in sacris litteris, per Abrahami, Isaaci, & Iacobi semen, qui est Christus, esse benedicendas siue beandas omnes familias, omnes nationes, omnes tribus terræ; certissimum est nullum mortalem beneficij illius expertem concipi aut nasci, & temerè inductas esse distinctiones omnes, quæ maximam aut saltè aliquam hominū partem hoc beneficio excludunt.

Inconsequens est à communi ad singularia omnia adfirmatio. Non enim personas singulas scriptura dicit, aut singula individua generum omnium;

omnium; sed tantum in communi, omnes gentes, nationes, tribus. Nam etsi dicitur omnes, id tamen cōmuniter, de quibusvis, non vniuersaliter de singulis hominibus oportet accipi; & ita esse ostendunt adiuncta nomina, quæ singula, commune aliquod corpus, ac non membrum quodque singulare denotant; familia, gentes, nationes, tribus. quæ voces quid ad singula individua faciunt concludenda?

RATIO XX.

CIRCUNCISIO, signum particularis fœderis inter Deum & Abrahamum eiusq; posteros, sic intelligenda est, ut nihil deroget communi fœderi inter Deum & totum humanum genus, in quo fœdere iustificati seruatiq; sunt præci Patres, & Abrahamus ipse multa prius quàm circumcideretur: nec non Lotus, Melchisedechus, & innumeri alij. Quod confirmat Dominus, cum dicit Abrahami posteros & verbas, qui non circumciderentur, esse delendos è populo suo, tamquam fœdisfragos. Nemo igitur nisi fœdisfragus deleri debuit, & contemptus, non defectus circumcisionis perniciosus fuit.

Gene. 17.

Hic primum benè est quòd fœdus cum Abrahamo initum, id est, cum Ecclesia, particulare vocat. Nam ex eo ipso quod particulare est, conficitur non esse vniuersale, aut cōmune, quod antè voluit. Sed ut de argumentatione dicamus, Antecedentis illud axioma damus, Fœdus particulare nihil de communi derogare. sed duo supponuntur falsa, & coniunguntur cum hoc axioma: vnum, quod fœdus commune illud esse statuit, in quo Patres antè iustificati fuerant: Alterum, quod per consequens

quens statuit, non esse iustificatum Abrahamum particulari fœdere. Atqui, aut vno fœdere iustificati sunt Patres, aut pluribus: non autē pluribus: ergo vno. Nec refert, quòd circumcisio accessit: nam fœdus semper vnū mansit, quamuis illo nouo accedente signo: quod signū hic non dicit esse particulare fœderis, sed signum particularis fœderis. Restat ergo, cum circumcisio signum sit fœderis particularis, (vt hic agnoscit) & signum fœderis salutaris, (quod ostendit Paulus Rom. 4.) vt particulare fœdus esse dicamus salutare, singulari modo: ac pròinde, non communi fœdere, sed particulari fuisse iustificatos & seruatos patres. Quapropter duo hic neganda sunt simpliciter; vnum, fœdus commune, & particulare, idem esse; alterum, patres fœdere communi iustificatos esse: Quod ipse quoque euertit, posita illa fœderis singularis & communis inter se distinctione. Enimvero quorsum particulare fœdus, si commune illud, quod antè erat, fuit iustificans atque salutare? Quòd autem fœderis illius communis probationem sibi afferre visus est, ex eo quòd Lex circumcisionis non tantum posteris Abrahami, verum etiam domesticis lata est; eo ipso, prodit inscientiam suam. Non enim à communi fœdere illud est, sed à particulari: cum Deus Abrahamo dixisset in particulari fœdere, *benedicam tui, qui benedicent tibi, &c.* Nam ex eo omnino consecutum est, vt famulatio Abrahami (quod sanctus ille credentium pater instituebat sanctissimè) Deus benediceret, etiam communione fœderis gratiosi, quod fœdus in familia Abrahami Deus, tãquam

Gene. 12.

in electa Ecclesia illorum temporum, statuerat. Ex eiusmodi ergo antecedente falso, non potuit confici ratione iusta consequens quod affectauit. Etsi alioquin illud consequentis membrum non vi antecederetis, sed veritate probante affirmamus, *scdfragum ex populo Dei deleri oportuisse, & contemptum ac non priuationem illius circumcisionis auditoribus suis perniciem attulisse*, si intelligatur commodè: nempe, de illis scdfragis, qui vocati in particulare fœdus, ipsum contempserint. Nam de communi fœdere, quod antè Ratione 12. probatum voluit, quàm sit inanis allegatio, suprâ in eam locum ostendimus. Sed cùm ex eo speciali in scdfragos instituto exclusiuè infert, neminem nisi hunc periturum, tam inscitè facit, quàm si ex eo quòd homicidæ damnantur morte, concluderet, non ergo damnari legitimè adulteros, & id genus alia. At hominem scire oportuit irritam à specie vna ad alterâ esse argumentationem: nec puerum è schola triuiali hoc genus argumenti daturum esse.

RATIO XXI.

SI contemptores circumcisionis, vt scdfragi, delentur ex populo sancto; constat eos prius, ante circumcisionis vllam mentionem, fuisse in eo scriptos; & circumcisionem fuisse quidem sacrum signum, siue sigillum, siue sacramentum cordis circuncisi, puri, & fidelis, atque expoliti & sacrati generis, ac virga seminisq, sancti olim inserendi in illum ramum, per quod semen tota arbor humani generis sanaretur & liberaretur morte prima: sed non esse accipiendam tamquam quoddam em-

E

plastrum

De ciuit. D.
li. 16. cap. 27.

De pec. orig.
lib. 2. cap. 30.

31.

De nup. &
cōcup lib. 2.
cap. 11.

Bellar. cont.
rom. 1 lib. 2.
cap. 17. d.

plastrū continēs originalis labis remedium, ut visum est
D. Augustino & multis aliis, eum incōsideratē sequen-
tibus. Is autem S. Pater deceptus est, quia in suo men-
doso codice Græco legit in Diuina comminatione, IN
OCTAVO DIE, quæ verba non habentur in con-
textu Hebræo, nec in Paraphrasi Chaldaica, nec in vul-
gata versione Latina, & pugnant cum equitate Dei, &
cum ratione, quam Dominus reddit, tanta condemna-
tionis: Quia, inquit, pactum meum irritum fecit. Id
enim scelus non cadi in pueros octo dierum,

Nos verò contrā dicimus, Antecedens falsum
& homonymon. Falsum est, quòd dicuntur con-
temptores circumcisionis delendi è libro. Exscindetur,
inquit Deus, homo ille è populis suis. Aliud est au-
tem è libro deleri, aliud excindi: cū tamen Ra-
tionarius hic ex delendi verbo inferat, Ergo antè
fuisse in eo scriptos, seruata nimirum propria signi-
ficatione verbi. Quòd si metaphoricè vtrumque
volet accipi, etiam metaphoricè eadem ratione
vtrouque sumpto, necessaria non esset consequen-
tia; licet concederemus (quod falsum est) haberi
in Mose delendi verbum. Nam primum, cū si-
mile sit ex rebus humanis forensibusque sum-
ptū, non debet vltèrius protendi ratio similitudi-
nis, quàm pro instituto scribentis, & ratione veri-
tatis: quemadmodū similia, extra rationē veritatis
quæ agitur, per se claudicant, (quod vulgo dici so-
let,) & faciliè subruuntur, sed siue deleri, siue ex-
scindi scribatur, (quorum posterius verum est)
tamen indigna æquiocatione fallit, cū addit
fuisse delendos *ex populo sancto*: quod tamen in
Mose

Mose non exstat; dicit enim Moses *ex populis suis*. Sed esto sanè, dixerit *ex populo sancto delendos esse*. Populus sanctus in Scripturis sacris dicitur equiuocè. Nam propriè populus sanctus dicitur effectus, qui uiuit in corpore & communione Christi per Spiritus sancti unitatem: atque hic populus sanctus est propriè particulariter, & singulariter. Equiuocè verò populus sanctus nominatur in Scripturis, qui uocatione communi separatus est à cæteris populis, & vocatus foris ad illam internam sanctificationem quam modò dicebamus: Atque hic populus sanctus est figuratè communiterque per synecdochen, quam dicunt Grammatici. Atque hanc in sententiam dicebat Apostolus, *Non qui est in propatulo, Iudeus est; nec ea quæ* Rom. 2. *est in propatulo, in carne, circūcisio est: sed qui in occulto, Iudeus est, &c.* Item, *non omnes qui sunt ex Israël,* Rom. 9. *sunt Israël; neque qui sunt semen Abrahami, omnes filij Abrahami:* & alibi de communi illa sanctificatione loquens, *quòd si primitiæ sanctæ, sancta etiam* Rom. 11. *massa; & si radix sancta est, etiam rami.* Quapropter, ut eodem simili respondeamus, ad elidendam illam æquiuationem, qua ex communi sanctitatis modo de singulari ἀλογίως cōcluditur, & præter omnes iustas argumentandi leges; sic iustè respondemus: Non omnes qui scripti sunt in libro communi populi, iidem scripti sunt in libro singulari vitæ: nam etiam de ciuibus in commune ius ciuitatis adscriptis non est necessaria cōclusio, si ita dixeris, Eo quòd de scripto in numerum ciuium relati sunt, eos à ciuitate & vita non posse excidere. Eadem æquiuocatio committitur in al-

Rom. 6.

tero consequentis membro (nam hætenus prius consequentis membrum euertimus) cùm dicit, *circumcisionem sacramentũ fuisse virgæ seminisq; sancti olim inferendi in ramiſſum illum. per quod semen tota arbor humani generis sanaretur*: nisi fortè semen sanctum pro persona Christi acceperit: quam puto fuisse mentem ipsius. Sed si ita est, cur totam illam arborem humani generis per illud sanari dicit, & morte prima liberari, nisi vt eleuetur hominis peccatum, & gratia Dei enervetur? cuius vnus donum, & quidem gratiosissimum, est vita æterna, vt tota Scriptura clamat. scilicet tu homo vitam præsentem tibi seruire non potueris, & æternam poteris comparare? & per Christum à morte prima & temporaria hac liberatus fueris, per te à morte secunda in æternum vindicandus? Sed de hoc fundamento, quàm sit inane, diximus antè Ratione 5. & Paulus sanctissimè Rom. 3. & 5. disputauit. Quod addit postremò, *circumcisione non esse accipiendam vt emplastrum originali labi medicaturum*: si de circumcisione externa solum dicit, facile conceditur: si de toto actu circumcisionis, interno & externo, prout sacramenta propriè oportet accipi, iniuriam facit Deo grauissimam. Nam quo totum peccatum tollitur vniuersè, eodem species & partes tolluntur illius; imprimis autem ex partes quæ essentiales appellantur: Est autem peccatum originale pars essentialis peccati, vt radix pars essentialis arboris: Ergo eodẽ modo peccatum originale tollitur, quo totum. Tollitur autem totum circumcisione ἀρχαιογενήτως, id est, circumcisione Christi: Ergo eadem circumcisione peccatum

Colos. 1.

peccatum etiam originale tollitur, atque exuitur. Restat ut de Augustini locis dicamus: Ex cuius auctoritate factum putat, ut multi in hanc sententiam inconsideratè venerint. Nos itaque (ut de nobis primum dicamus) negamus aut humana auctoritate factum, aut inconsideratè, quòd Ecclesiæ catholicæ & Augustino dicenti de originali peccato certa fide assentimur: sed religiosè à nobis affirmamus factum, quòd verbi diuini auctoritatem sequimur, in quo peccati peccantis (ut Paulus vocat) id est, originalis grauitas exponitur Rom. 7. accuratissimè. Deinde negamus etià Augustinum sola auctoritate illius loci malè intellecti ed abductum esse, ut tantopere vrgeret peccati istius, vehementiam. Nam locos alios adduxit quamplurimos, ut pernecessariam illam doctrinam de originali peccato aduersus fermentum Pelagianorum (quod hic Ratiocinator duplicat) adligeret. Tertiò, quid tum? si illa verba, *in octauo die*, nusquam habentur, nisi in translatione Græca? non enim pertinent ad secundū enunciationis membrum, *octauo die excindetur*, &c. sed pertinent ad prius membrum, & circumscriptionem subiecti, *Anima, quæ non fuerit circumcisa octauo die*: quæ verba, etsi addita sunt, tamen non temere aut falso fuerunt addita; sed ex antegressa institutione Dei sanctè repetita. Quod si Augustinus in huius loci interpretatione falsus est coniunctione rerum diuidendarum, & diuisione coniungendarum (ut fieri potest) quis propter singularem Augustini lapsum nobis persuadeat, communem doctrinæ diuinæ locum exterminari ex Ecclesia Dei oportet?

tere? Augustinus fundamentum tenuit: in imponendo lapide vno errauit humanitus; paleam, stipulam superstruxit in hoc singulari facto: an tibi propterea in unum fundamentum videtur subuertendum? Scilicet opima spolia de Augustino reportantur ista, & perit totum peccati originalis dogma, postquam hunc vnum locum de Augustini manibus extorseris. Deus meliora.

R A T I O X X I I .

RETECTO igitur tanto errore, qui mirificè obscurabat beneficium Christi Seruatoris omnium hominum, & totam theologiā turbabat; constat sacramenta esse agnoscenda tamquam instrumenta siue contractus quidam inter Deum & homines, qui repræsentant & obsignant diuinis modis, singulis quibus proponuntur, Christi beneficia, ex benivolentiā diuinā; quæ cōplexa est eorū personas, non solum ante quā huiusmodi contractus fieret, sed ab omni æternitate. Et sicut verissimè dicimus gratiam Dei non esse alligatam sacramentis; sic cauere debemus, ne eorū simplici carentiā, quemquam cavere saluari gratiā aut perire cēseamus, cum omnium persona, ab ipso vtero sint participes carnis & sanguinis Seruatoris Domini, ac Deo grata & chara. Ad summam sic intelligenda sunt verba sacramentalia, ut gratiæ diuinæ specialitas generalitati non derogat, nec generalitas specialitati; ut in contractibus loquuntur.

Heb. 2.

Quā falso reiectum à se grauissimum errorem prædicet, veluti ex superioribus concludens sententiam suam, hætenus demonstrauimus: nam de particulari errore Augustini in singulari aliquis

cuius loci interpretatione minimè laboramus: qui error nec obest aliis sanctissimis ipsius dictis, nec fraudi esse potest veritati. Cætera quæ dicuntur de sacramentis, ea esse *tanquam instrumenta* siue *contractus inter Deum & homines*, qui *representant & obsequant* (sed in piis foris, quia lapideum est cor illorum; piis intus & foris) *diuinis modis, singulis quibus proponuntur, Christi beneficia ex beneuolentia diuina, quæ complexa est eorum personas* (sed illas communiter, has singulariter) & de sacramentis amplius ab ipso pronunciantur, vtrò cōcedimus, si modò intelligantur rectè. Vnum est de quo pias animas institui necesse putauimus. Argumentatur à communione Naturæ, & ex ea probat salutis communicationem. Hanc argumentationē (qua ex professo vitur infra Ratione 86.) non ferimus iniquo animo; & vtrò agnoscimus carnē à Christo assumptam, esse instrumentum diuinitatis ipsius, in quo perficere voluit salutem nostram. Sed tamen, non est simpliciter propositio hæc necessaria; Cuicunque communis est caro, eidem salutem communem esse: sic enim potius dicendum, Cuicunque cōmunis est caro in spiritu & virtute Christi, eius demum salutem esse: tanquam si dixeris, cuicunque commune est instrumentum ex virtute principalis agentis, (vt vocant Scholastici) ad salutem operans efficaciter, ad hunc effectum quoq. instrumenti illius certò pertinere. Hæc propositio est necessaria, illa nō item. Instrumentū enim nō αἷμα, causa efficiens per se dicendum est, sed tantum σῶμα, concausa (vt loquuntur) eaq. subordinata ad complementū salutis nostræ.

R A T I O XXIII.

Num. 14.

CUM Moyses titulis exquisitis Deum interpellans, vocet eum Dominum ad iram tardum, ad clementiam propensum, culpas & peccata condonantem &c. absurdissimum est credere, eum esse iratum & minimè clementem, & non parcere innumeris mortalibus nō circumcisis, nec baptizatis aliorū culpa: aut, ex perdita Adami massa elegisse paucos quos seruaret, relictis ceteris in pernicioso originis vitio, vt multi sentiunt & docent. Fuiſſet enim non solum iratus & inclemens, sed iniquus ab omni aeternitate singulis illis, quos immeritos destinasset & exposuisset periculo in Adami lumbis; & fratris seruatoris Christi participes efficienter non fecisset.

Antecedens verum est: Consequens varium, & plura rogata (vt loquuntur) continens. Vera sunt hæc, non esse iracundum, aut inclementē Deum, & parcere iis qui non circumcisi aut baptizati fuerint aliena culpa. Sed non cōsequitur, ergo Deum non elegiſſe ſeruandos, aliis præteritis. Nam, quos præterit, ira non præterit & perturbatione, sed liberissima sanctissimaque voluntate sua sine vlla culpa: quos elegit, clementia elegit, eorumq. culpas & peccata condonat: Ergo, tantum abest, vt hæc sermoni Moſis aduerſentur, vt contrà faciant ad probationem illius, Deumque ad iras tardum, ad clementiam propensum eſſe demonſtrent maniſeſtiſſimè. Ad rei autem confirmationem duo absurda adferuntur: vnum, Deus iniquus ab aeterno eſſet ſingulis illis quos immeritos deſtinaret & expoſuiſſet periculo in Adami lumbis: Alterum, iis iniquus eſſet,

quos

quos fratris & seruatoris Christi participes efficienter non fecisset. Vtrumque eodem redit; & negatur absurditas. Nam falsum est *immeritos destinatos esse*, qui ad mortem destinati sunt: hi enim solo merito suo, vt causa propria ipsis inhærente, damnati sunt morti. non effecit propriè consilium Dei, non præscientia, vt mererentur mortem; sed meritorios addixit morti: præsciuit merita illorum, & præstituit mortem meritam. omnia autem præordinauit prouidentia sua, quæ bona sunt efficiens virtute sua; quæ autem mala sunt, ea ad bonum dirigens ordinatione sua. Alterius absurdi ratio est consimilis: non enim iniquus est, qui singularem gratiam non facit, quam non tenetur facere: Deus autè illis & vniuersalem cōmunemq. gratiam fecit, & singularem obtulit, quam non tenetur facere (nam hoc pacto non esset liber, & causam inueniret extra se faciendi bonum & comunicandi gratiam indebitam) vt se tardum ad iram & ad clementiam propensum ostenderet. Non ergo iniquus est. Nam quibus gratiam facit, facit gratiam immerentibus; imò exitium mortemq. meritis: facit autem propter solam bonitatem suam, quia semel eos dedit Christo seruandos, qui in se cum reliquo genere humano fuerant perituri.

RATIO XXIV.

MOYSES in suis nouissimis verbis predicat & Deut. 33. concludit Deum esse hominum amantem, sed sanctos esse in manu eius: quod cōsonat Apostolo dicenti, Deum esse seruatorem omnium hominum, maximè fidelium.

Itaque sic differendum est de beneficiis & privilegiis specialibus, quæ propria diuinæ ecclesiæ sunt, ut agnoscamus singulos mortales, quatenus homines, esse Deo dilectos, & seruatoris participes; non vana sufficientia, sed ea quæ efficacia (tanquam vita & anima sua) prædita est.

Vtrumque ambiguum : antecedens, & consequens. Nam primum, qui locus ex Mose adducitur, sensum planè diuersum habet, si quis propius expendit, Deut. 33. vers. 3. Agitur enim de populo Israelis, quem sibi Deus populū adoptauerat : iniquè autem ex particularibus in Ecclesiam beneficiis de vniuersalibus concluditur. Deinde
 1. Timoth. 4. quod attinet ad Pauli locum, verba ipsa clamant beneficia Christi in hominibus cōseruandis duobus gradibus distincta esse : vnus communis est, secundum quem est *conseruator omnium*, quem admodum etiam Psal. 36. dicitur, *homines & iumenta conseruas Iehona*: Alter particularis est Ecclesiæ, & fidelibus salutaris : quorum maximè Christus seruator esse dicitur. Etenim hi non solum corporalem exercitationem sibi à Deo attributam esse nouerunt ad conseruationē sui, verū etiam exercitamenta pietatis, qua fideles in conscientia æternæ salutis confirmantur. Nam postquam de hoc vtroque exercitationum genere dixit Apostolus, certo consilio subiecit hanc ἀπολογία, qua exercitationem vtramque, corporalem inquam & spiritualem, in vsum piorum sanctificari à Deo in Christo ostenderet. nam idcirco, inquit, etiam fatigamur, & probris afficimur, quòd speremus in Deo viuo, qui est conseruator omnium hominum, maximè verò fidelium.

fideliū. Sed, quid multis opus est? hic enim ipse agnoscit alia esse beneficia & privilegia specialia, quæ propria diuinæ Ecclesiæ sunt; & alia ab his distincta, secundum quæ singuli mortales, quatenus homines, Deo dilecti sunt, & seruatoris participes. Hinc enim sequitur, membra Ecclesiæ esse Deo dilecta singulariter, puta quā Christiani sunt: alios verò Deo dilectos esse cōmuniter, puta, quā homines sunt. Sed cū dicit, seruatoris participes, hic distinctione opus est, vt Ratione 8. antè perstrinximus. quemadmodum enim Apostolus, cū Deum seruatorem omnium appellaret, Deum essentialiter, id est, Patrem, Filium, & Spiritum sanctum intelligebat, Deum verum in essentiæ vnitæ; ita cū ex eo loco infertur singulos homines seruatoris esse participes, ad Deum essentialiter oportet respicere; non autem ad Christum personaliter, extra communem rationem essentiæ, qua mediator est. Et si ne hoc quidem modo propria locutio est, cū homo seruatoris particeps appellatur: nō enim seruatoris particeps, sed operum à seruatore est. Fideles autem non solum participes operum, sed ipsius seruatoris sunt, communionē carnis & Spiritus eius in æternum permansura. Ac proinde non solum illa, quæ dicitur, sufficientia, sed efficientia quoque diuina verissimè ad vtrosque perueniunt beneficia Dei; sed diuerso modo plurimum, & sine semper diuersissimo. Quòd ergo illa Dei sufficientia efficit vt de comuni seruentur multi, eo se planè efficacem ostendit: quòd non seruantur omnes, eo vitiositatem omnium testatam facit, quam in omnibus curaret, si voluisset;

luisset : at in electis solùm curat, quia ita placuit ipsi, *ὅτι ἐξ ὧν τοῦ δόξαι ἐκπεποιθὲν αὐτῷ*, Matth. 11. *Quid tum enim,* (ait Paulus Rom. 3.) *si infidi fuerunt quidam? num ipsorū infidelitas fidem Dei inanem reddet? Absit: imò esto Deus verax, omnis autem homo mendax: sicut scriptum est, vt iustificeris in sermonibus tuis, & vincas quando tu iudicas.*

R A T I O X X V.

Iob 14.

SANCTVS Iob ex miseriis mortalium & ex eorum impuritate colligit argumenta misericordia Dei, quia iniquissimum esset scire in tam infirmas corruptasq; creaturas: sicut iniquus esset medicus qui non miseretur agroti se scalpentis, si magno pruritu ipsum laborare sciret. Intellexit igitur originalia & communia vitia nostra natura nō prouocare irā, sed misericordiam Dei; vt superius probauimus, & infra probabimus.

Idem argumentum est cum Ratione 11. Summa, vtrumq; negatur, Antecedēs, & consequens. Nam id quidem ex Iobo constat, & natura docet, hominem esse miserum, ac proinde subiectum esse, *τὸ ἀποκείμενον*, siue materiam misericordiae, in quo Deus misericordiam suam explicare possit: sed non sequitur ex eo, subiectum esse dignum misericordia, aut meritum misericordiam, aut denique cui Deus misericordiā facere teneatur, aut adducatur respectu vllō extra se: quemadmodum Ratione 11. antè ostendimus. Deinde iniquum est ab eo sermone, quem Iob secundum rationem suæ fidei in Deū & innocentiae in causa sua adferebat, vt misericordiam exoraret, fieri argumen-

gumentationem simpliciter à natura communi
humani subiecti. Hic certè admodum insignis pa-
ralogismus est, & indignissima elenchi ignoratio.
Quod autem simile medici adfertur, qui iniquus
esset, nisi misereretur ægroti; illud est dissimilli-
mum. Nam etiamsi fingeretur medicus qui ho-
minem ex ægro valentem effecisset, aduersantem
valetudini suę tolerauisset æquanimirate maxima,
mille remediis labefactatam ipsius facto valen-
dinem sustentauisset, & ægrotum non solum in
remedia, sed in medicum ipsum turpissimè & in-
dignissimè insultantem clementia summa dissi-
mulauisset; ne sic quidem simile hoc exemplo di-
uinę erga homines peccatores misericordię re-
sponderet: nam Deus homini non debet, quod
homo homini. Atqui excusabitur medicus, ama-
bitur, coletur, erit admirationi, qui aliquoties
ægrotum pertulerit, seque ad præstationem artis
paratum erga obluctantem ægrotum demonstra-
uerit. Quod ergo hominem excusat, quo iure ad
Dei accusationem traducatur? ô Deus, fidem
tuam! De consequente, quàm sit falsum, in Ra-
tionem II. antè docuimus.

RATIO XXVI.

SANCTVS David in suis Psalmis agnoscit gene-
ratim humanum genus, omnesque gentes & familias
terra diuinis beneficiis ditari, & ad diuinum numen in-
uocandum & adorandum allici. Et quamuis præferat
suam patriam nationemq; ceteris, non excludit tamen
quemquam mortalium diuina gratia, & seruatores
omnium semper prædicat.

Psalm. 8. 19.
107.

Hoc

Hoc totum agnoscimus, profitemurque; sed distinctè, ut facit David; gratiam vniuersalem & communem à singulari & particulari, & vniuersalia communiaque beneficia in omnes, qua homines sunt, à singularibus in homines, qua Christiani sunt, discernentes: ut Ratione 24. antè ostendimus. Hæc ergo nihil efficiunt in veritatem doctrinæ Dei, quam religiosè profitemur.

R A T I O XXVII.

Idem particulatim differens de philanthropia Dei, considerat interdum homines ut formantur in matrum utero; & prorumpit in laudes & gratiarum actiones, pro admirabili illa providentia qua informem fætum fouet & vita donat; in quo singuli habemus beneuolentia eius certum pignus; & nisi ingrati & degeneres enasimur, perinde atque ille animamur & afficimur. Interdum considerat eosdem infantes & lactentes; in quo statu canit singulos esse Dei præcones, qui sua sinceritate redarguant arrogantes & superbos homines, qui natura ac Deo resistunt. Ideo passim agnoscit & prædicat, Deum hominū redemptorem ex utero, & nemini imminere exitium nisi peruersis, qui communi rationi & spiritui sancto repugnant.

Psalm. 139.

Psalm. 8.

Antecedens verum de vniuersali Dei in quosque, aut in quosuis cōmuni gratia; sed consequens inconsequens de singulari ad salutem æternam, & ad media quæ præcisè salutaria sunt, pertinente. Non potest autem vlla iusta præceptione logica ex communi particulare confici: alioquin hoc vltro damus, imminere exitium peruerso, qui communi
rationi,

rationi, quatenus recta est, & spiritui sancto repugna-
uerit, vt antè sæpe ostendimus: at non huic so-
lum. Nam illis quoq. imminet, & illi luituri sunt,
quorum ignorancem suis temporibus Deus dis-
simulauerit, vt Pauli vtamur verbis, Act. 14. Qui
enim sine lege peccauerunt, etiam sine lege peri-
turi sunt, Rom. 2.

RATIO XXIIIX.

IDEM cùm imprecatur diras & diuinam ultionem Psal. 4. 16.
filiis hominum, non intelligit nec agit de communi crea-
tione aut formatione, sed de ea qua fit in mundanis se-
ctis peruersisq. matriculis & scholis, cùm impij infor-
mantur & nascuntur ex sanguinibus & ex voluntate Ioan. 1. 3.
carnis, & ex voluntate viri; id est ex mundanis factio-
nibus & studiis carnalium consanguineorum: & consi-
derat eos oppositos filiis discipulisq., qui ex Deo nati in-
formatiq. sunt; & non carnis & sanguinis, sed patris Matth. 17.
caelestis reuelationes & placita sequuntur: locutione fa-
miliari spiritui sancto & spiritualibus eius discipulis.
Ideo peruersitas mundana & carnalis factiosorum pro- Genes. 6.
pria, cui meritò ira Dei & exitium impendet, non est
confundenda cum infirmitate communi natura nostra,
qua commiseratione digna est.

Falsum antecedens: etsi consequens benè in-
tellectum nos sanctè affirmamus. Falsum est, non
agere Dauidem de communi hominum condi-
tione prout nascuntur: nam agit de illa ipsa con-
ditione, & progressu eius. Hoc autem genus falla-
ciæ (vt vocant) huic Rationario est frequentissi-
mum; qui ex negatione vnius partis, statuit nouo
Logices

Logices genere alteram partem adfirmari, & ea, quæ reipsa sunt coniunctissima, pro auctoritate diuidit. Non agit, inquit, de peccato originis; ergo de actuali agit. Imò verò agit de peccato in genere; ergo de vtraque specie; de actu primo & secundo, vt vocant, de radice & fructibus simul, vt docet Apostolus euidentissimè Rom. 3. Vt autem suam illam distinctionem confirmet, non agi de naturali conditione nostra, sed de institutione, & informatione mundi; adfert verba Ioannis, & Christi, Ioan. 1. & 3. quorum priora corrumpit interpretatione sua, posterioribus abutitur. Nam illa verba Ioan. 1. *Qui non ex sanguine, neque ex voluntate carnis, neque ex voluntate viri geniti sunt*, pertinent ad oppositionem prioris generationis in Adamo cum regeneratione nostra in Christo Iesu. Illa autem prior generatio nostra & substantiam & qualitates eius complectitur: si enim qualitates solùm; vnde, obsecro, aut vbi substantia? nempe accidentia sine subiecto futura essent. Illud autem in Scholis est vsitatum, non entis non esse accidentia. Igitur illa quæcunq. sunt accidentia prioris hominis, profectò aut cum substantia, aut post substantiam oportet extitisse. Vt autem ante substantiã minimè fuerūt tempore, sic etiam post substantiam dici non possunt extitisse, quia simul cum substantia à natura sunt. Restat igitur, vt de natura hominis secundum substantiam & qualitates ipsius naturales dicamus agi; quæ substantia, coniuncta suis qualitatibus, per ἀπαρίσιν à Ioanne positam circumscribitur elegantissimè. Negatiua est, eos qui iure sunt filij Dei, non esse genitos

genitos ex sanguinibus, non ex libidine carnis,
 neque ex libidine viri: & huic contraria affirma-
 tiua, esse ex Deo genitos. Tria ergo principia sic
 negantur de filiis Dei, quatenus filij Dei sunt, vt
 eadem affirmantur de filiis hominum, quatenus
 a primo Adamo sunt. Primum est respectu ma-
 teriæ, quòd *non sunt ex sanguinibus*, id est, ex mate-
 ria, quam vir & fœmina ad generationem contu-
 lerint: secundum & tertium, respectu potentiæ &
 operationis generantis, quòd non sunt filij Dei *ex*
voluntate siue libidine carnis, id est, naturæ corruptæ,
neque ex voluntate siue libidine viri, id est, naturæ hu-
 manæ cuiusquam, etiam citra contemplationem
 peccati, ne integræ quidem; quia plus accessit à
 Deo beneficij in regeneratione nostra, quàm fue-
 rit in conditione prima: secundum quam qui na-
 tus est, peccauit; qui autem natus est ex Deo, non
 peccat, quia semen Dei in ipso manet. Enimuero, 1. Ioan. 3.
 quorsum noua creatura & regeneratione fuisset
 opus, si vetus homo & prior ille Adamus ita esset
 à natura? certè non regeneratione, sed tantùm ge-
 nerationis antecedentis stabilimento fuisset opus;
 præsertim accedente illa quam supponit particu-
 la diuinæ misericordiæ, qua istas labeculas (qua-
 rum causâ Deus ad misericordiam dicitur, non
 ad iram adduci) homo facilè ac nullo ferme ne-
 gotio absterfisset. Aliter verò Christus locutus est
 Ioan. 3. Qui vniuersaliter de carne & Spiritu lo-
 quens, postquam legem illam pronunciauisset, *ni-*
si quis renatus fuerit, vel nisi homo renatus fuerit,
 (vt ibidem Nicodemus interpretatur) *non esse in-*
gressurum in regnum cœlorum; continuo subiicit,

quicquid *natum est ex carne*, id est, substantia corrupta, *carnem esse*, id est, substantiam infectam iisdem corruptionibus : & contra, *Quicquid natum est ex spiritu*, id est, quaecunque substantia virtute Spiritus regenerata est, *Spiritum esse*, id est, donatam regeneratione, & vita Spiritus : ex qua regeneratione fit, ut homines in vita nouitate ambulaturi in dies informantur suis progressionibus & suo ordine, postquam regenerati sunt : quemadmodum dicit Apostolus Rom. 6. *Veterem illum nostrum hominem cum Christo crucifixum esse, ut aboleatur corpus peccati, ne posthac seruiamus peccato, sed in nouitate vitæ incedamus*. Consequens autem verum est, *peruersitati hominum meritis exitium impendere, nec illam cum infirmitate communi naturæ nostræ confundendam esse*. Sed duo supponuntur falsa: vnum, *peruersitatē solū, illam, inquam, factiosam & reluctantem Deo, habere exitium impendens sibi*: alterum, *infirmitatē nostram esse commiseratione dignam*. In priore dicto duo reprehendimus: tum quod vitiositas naturæ nostræ ex peruersitatis genere excluditur, cum ea sit demum ipsissima peruersitas, quæ omnia peruersitatis opera in nobis gignit & extra nos; tum quod illa solū peruersitas exitium impendens sibi habere dicitur. In posteriore autem, quo iudice, obsecro, aut quo iudicio, nostra infirmitas commiseratione digna est? hic enim tibi, ô homo, quisquis es, res est cum Deo iudice, & tibi ea dignitas circumspicienda, quæ coram Deo possit consistere; coram quo ne Angeli quidem puri futuri sunt, si cum infinita illa perfectione Dei oportuerit ipsos comparari.

comparari. Quæ ergo dignitas ex digno, aut ex condigno, aut etiam ex congruo excogitari potest, quæ istam Dei commiserationem possit elicere? non hoc tua dignitas profectò exoratura est, sed tuæ indignitatis confessio. Hæc Deum illum misericordem adductura est, ut hominem, re miserum, sed animo miserentem sui respiciat sua misericordia. Dixerit fortasse quispiam; At infantes tamen, qui citra peccatum actuale ex hac vita euocantur, quicunque tandem illi sint, non sunt exitio addicendi, neque à nobis habendi pro perditis, propter vitiositatem illam naturalem, quam hæreditariam à parentibus suis contraxerunt. Respondeo. Duplex hîc agitur quæstio sub vnius speciei: vna est, quo exitu digni sint illi propter vitiositatem suam secundum iustitiam Dei: Altera, quo exitu futuri sint. Priorem sic paucis absolvimus: eos pro vitiositate sua secundum iustitiam Dei non posse Dei separatione, id est, exitio & morte æterna nō esse dignos. Iam enim vivit actus ille primus vitiositatis in ipsis, & tanquam in subiecto suo radices agit, quamvis non agat foris. hoc autem in cælum quis intromitti dixerit? quò si infantes recipiendi sunt, natura omnino excludit, gratia receptura est. De posteriore ergo videamus. Nemo nostrum ita furit, aut vnquam furere compertus est, qui infantes damnatum iri simpliciter affirmaverit. Qui secus docent, viderint ipsi quo iure faciant, qua auctoritate freti. Nam etsi secundum se naturamque communem nostram damnabiles sunt, tamen non sequitur, sententiã damnationis in eos ferri à nobis oportere. Quid ergo?

seruabuntur? omnino statuimus seruatum iri, quicumque ex fœdere, quicumque ex electione sunt. Ex fœdere autem sunt ordinariè infantes illi, qui à fœderatis parentibus, siue immediatè, id est, à proximo patre, & matre, aut vtrouis; siue mediatè, id est, à fœderatis maioribus, quamuis interrupta continuatione, processerunt: quemadmodum dicit Deus *se exerciturum esse misericordiam in mille generationes*, &c. Exodi 20. Atque hoc in genere Iudæos suo tempore comprehendere iubebat Apostolus Rom. 11. neque dubitamus, quin eadem virtute fœderis quosdam de numero infidelium Deus ex fœdere sanctificet suos, pro eo fœdere, puta, quod maiores ipsorum perceperant. Ex electione autem; quia non exclusit se Dominus, non præripuit ipse, aut præcidit sibi ius & auctoritatem communicandi amplius gratiam electionis suæ cum iis, quorum nec parentes, nec maiores ad fœdus pertinuerint: sed quemadmodum olim ad fœdus aduocauit recens secundum electionem suam eos qui non erant, vt essent in fœdere; sic etiam ab illo agente liberrimo idem beneficium omni tempore contingere. Infantibus autem cur minus contingat, quàm aliis? de quibus meritò illud dici potest, quod de Enocho scribebat auctor Sapientiæ, *Ereptus est, ne malitia mutaret intellectum ipsius, aut dolus deciperet animum ipsius*. Infantes igitur omnes secundum se, meritò damnabiles esse dicimus iustitia Dei; & si quos damnauerit Deus (qua de re ipse videt) damnari iustè; sed tamen ex fœdere seruari affirmamus, & ex electione, quoscumque ordinauit ad vitam æternam; ex charitate

ritate autem eos quos ad se infantes vocat; & tempestiuè ex hac misera valle peccatorum eripit, potius seruari præsumimus, secundum electionem & providentiam ipsius paternam, quàm à regno cælorum abdicari. Omnino conquiescimus in consilio eius.

RATIO XXIX.

Idem implorans Dei misericordiam ob scelus adulterij admissum, fatetur ingenuè Deo suam culpam; sed continuo ad lit, se conceptum in iniquitatibus, & in peccatis calefactum à matre sua. Quibus verbis ostendit, humanum fuisse peccatum, & condonatione non indignum: ut constet eum intellexisse, vitium illud originale commune omnibus facere ad excusandos aliquo modo humanos lapsus, quos actualia peccata vocant, ut superius vidimus; & neminè eo nomine in æternū periturum.

Psal. 50.

Utrumque à vero alienum. Antecedens falsum est: nam cōtrà David à posteriore (ut loquuntur) ordinem seruat in eo Psalmo, & à riuo ascendit ad fontem, siue à fructu ad radicem descendit; utcunque placebit accipere: deinde verò radicis veritatem & fructus iustè à se exigentiens, expiari petit à Domino. Primum enim in genere peccatorum remissionē petit, versu 3. & sequente; deinde actualium (ut vocant) confessionem instituit, & recentis illius singulariter, versu 5. & 6. Postremò ad radicem & fontem transsilic, manantem peccato inde à conceptu, versu septimo; quæ omnia eo sibi grauiora videri prædicat, quòd nullam in se veritatem viderit, sed meram hypo-

crisin illam quæ in nobis est innata, hæretque tenacissimè, donec Deus veritatis nos ab ea vindicet, versu octauo. Hæc certè non excusantis, sed accusantis; non alleuantis, sed aggrauantis verba sunt: quæ quisquis non videt, idèò solùm non videre, quia non vult, dicendus est: Non vult autem, quisquis nec Deo gloriam, nec sibi confusio- nem vultus (vt par est) cupit tribuere. De con- sequentibus, quàm falsa sint, iam aliquoties à no- bis dictum est.

R A T I O X X X .

PRO. I. 8.

SALOMO in ipso principio suorum Prouerbio- rum, & alibi docet, Sapientiam Dei, quæ Christus est, singulos vocare ad pietatem, singulis suggerere sancta præcepta, singulos deterrere ab impietate & scelere; sin- gulis regibus & gubernatoribus populorum salutaria consilire: sed plerosq; eam contemnere, & ideo se di- gnos exitio reddere. Itaque concludit, indociles sua per- uersitate occidi, & stultos sua felicitate perdi. Constat igitur Christum, quatenus est Deus, ex quo tota eius dignitas pēdet, salutaria suggerere singulis mortalibus, & multos periisse ac perire, non defectu præceptorū aut sacramentorum eius, sed sua pernicacia & peruersitate.

Totum conceditur de vocatione communi di- ctum; sed aliter se habet Christus in vocatione communi offerenda exhibendaque, quatenus est Deus vnus cū Patre & Spiritu sancto, velut com- muni medio præordinato sapientissimè ad vo- candos suos ex mundi huius consuetudine; aliter in singulari vocatione, quatenus est mediator & caput

caput Ecclesiæ suæ, singulari amore & vocatione membra sua aduocans & adiungens sibi, quæ ipsi dedit ab æterno Pater, vt sæpenumero demonstratum.

RATIO XXXI.

I D E M testatur Deum non delectari interitu uiuentium, cum omnia creauerit vt essent, fuerit q̃ mundi origo incolumis, nullo infecta veneno, nec regnante in terris inferno: sed iniustitiam esse mortis acquisitionem, quam impij manibus & verbis accersant, & amicam arbitantes, contabescunt, dum cum ea fœdus ineunt. Quapropter non possumus credere vllos esse relictos in Adami seminario, seruatoris & bonæ resurrectionis expertes: præsertim cum idem addat, Diaboli sectatores mortem experiri; id est, secundam illam destinatam diabolo & angelis eius, quam impendere credimus impietati eorum qui prima morte liberati fuerunt.

Sap. i.

Eadem planè cū proximè præcedente & consimilibus ratio; illegitimè arguentis à prima conditione naturæ integræ (vt creata fuit) de natura corrupta, per elenchi (vt vocant) ignorationem. Hoc ipsa verba in libro Sapientiæ clamant nobis tacentibus: dicit enim, cum omnia creauerit vt essent, fuerit q̃ mundi origo incolumis, nullo infecta veneno, &c. quamobrem ad alia veniamus.

RATIO XXXII.

I D E M docet sapientiam diuinam, quæ Christus sap. i. est, primogenium humani generis parentem solum creatum conseruasse, & à suo delicto vindicasse. Vnde constat, Christum seruatorem semper adfuisse humano generi;

neri, & singulos Adami posteros participes esse condonationis illius primi delicti, sicut participes condemnationis sunt.

Et hic negatur consequens ex æquiuocatione ductū, atque inconsequēs: nam agitur de Adamo priore, ut principio naturali: cōseruatio à posteriore Adamo est. Tum agitur de facto particulari, & cōcluditur ex eo vniuersaliter. Particulare fuit, idēq. dilationis diuinæ ac nō condonationis opus, quod Adam postquam lapsus esset, mortemque promeritus, fuit in vita cōseruatus, & à præsente pœna, quam ipse sibi parauerat, ad tempus immunis factus, ut præsset mundo. Iniquè autem ex hoc particulari facto, & ad vitam hanc pertinente, dogma vniuersale statuitur, tanquam si ad singulos pertineret eadem in vita cōseruatio: quod vel communi experientia humanorum fœtuum euertitur, quos in utero aut recens natos videmus emori. Et iniquius ex particulari altero, puta beneficio præsentis vitæ per dilationē prorogato, de alio particulari, id est, de futura vita cōcluditur, & de remissione vniuersali peccatorum ad vitam illam pertinente. Sic perpetuus funis ex arena necitur.

R A T I O X X X I I I .

Sap. 11.

Idem testatur Deum misereri omnium, & omnium peccatis ignoscere, ut redeant ad frugem: amare res omnes, & parcere omnibus, quoniam omnia sunt amatoris animarum Domini: Atque concludit, incorruptum eius spiritum inesse omnibus, per quem delinquentes paulatim corrigit, ut liberati vitii sibi fidem habeant. Ideo
singuli

Sap. 12.

Singuli mortales agnoscendi sunt in statu salutis, antequam contemnant incorruptum illum Dei & Christi spiritum, nempe rationem ipsam quæ illuminat omnem hominem venientem in hunc mundum.

Negatur cōsequens, quia ex communi non sequitur particulare. *amat omnes*, amore communi: verum; ergo singulos amat amore singulari, falsum. Esse autem amorem communem alterum à singulari, & beneficia communia à particularibus discernenda, iam sæpe ostendimus, & ille ipse Rationum artifex aliquoties confessus est. Sed obseruent pij, quàm veteratoriè nomē rationis in hunc locum intulerit in fraudem imperitiorum. Nam si rationem illam naturalem & essentialem hominum intelligit, (vt imperiti facilè credituri sunt) hæc non est incorrupta, non ille Spiritus Dei & Christi, non illa lux vera quæ illuminat omnem hominem venientem in hunc mundum: ac proinde sanctissima illa Ioan. i. oratione abutitur. Sin autem Christum ipsum intelligit, cur obtegit rationis appellatione? Hoc si discretionem fecit, fallit; si indiscretionem, fallitur. Neutrum profectò à spiritu discretionis est, nec vnquam futurum est. Conferatur § 5. Ratio, vbi de hac luce euidentiùs.

RATIO XXXIV.

ECCLESIASTICVS quoque summam Dei Eccl. i. 8. misericordiam passim prædicat, & non agnoscit quemquam perire originali vitio: immò testatur Deum multa placabilitate vti erga homines, vt qui videat & intelligat eorum peruersitatem vel propensionem esse malam. Quod consonat ceteris diuinis auctoribus, docenti-

bus hanc nostram communem libem & miseriam, non ad nos accusandos, sed ad excusandos facere.

Negatur consequens, ut antè; nam etiam antecedens malè adducitur, & aliter quàm verba auctoris ex veritate habeāt. etsi, quid tum, si dixisset: nam liber est Apocryphus. sed in summa (ut antè sæpe ostendimus) nō causā ut causā huc semper adfertur nobis. Non enim quia miseri sumus, facit Deus misericordiam, sed quia est misericors: subiectum quidem sumus misericordiæ; sed ipse sola bonitate sua, ipse inquam, ac non subiectum, causa est faciendæ misericordiæ, prout iam Ratione 11. antè exposuimus, & alibi aliquoties. Futilia omnia.

R A T I O X X X V.

Esai. 1.

ESAIAS Propheta passim minitatur calamitates & exitium ingratiss, desertoribus, rebellibus, peruersisq; filiis, qui creatorem seruatoremq; suum contemnunt & abnegant: Atque benignitatem Dei in omnes semper prædicans, nusquam docet defectu diuinæ gratiæ aut sacramentorum quemquam perire. Ideo cauendum est, ne veram causam exitij negligamus, & commentitiam supponamus.

Utumque verum; sed facit aduersus ipsum. Quamcunque enim benignitatem exerceat Deus, causa in ipso est: at quodcunque iudicium summo iure facit, homo in causā est peccatis suis. Ergo utriusq; subiectum homo est, iustitiæ inquam seueræ, & misericordis gratiæ; sed iustitiæ (ut cum scholasticis loquamur) seueritatisque, causāliter; gratiæ

gratiæ verò, non item. Gratia alioquin non esset futura gratia, si quid causæ in homine resideret. Hic ille verus modus est, quo cauemus religiosissimè, ne veram causam exitij, aut etiam salutis negligamus, & commentitiam supponamus in Dei nostri nostramque ipsorum fraudem.

RATIO XXXVI.

DEVS apud Ezechielem acriter expostulat cum Ezc. 18.
 iniquis Israelitis, qui circa Babylonica captiuitatis tempus videntur fuisse auctores huius durissimæ sententiæ, quæ iudicat parentum culpa perire filios. Ideo detestatur prouerbiū illud, quo dicebant patres comedisse vnam acerbam, & dentes filiorum stupere: referentes scilicet mortis vel exitij causam ad parentum delicta, non ad perversitatem particularium personarum; ut obiurgatio Domini ostendit. Ideo non sine magno stomacho Deus iurat, prouerbiū illud non duraturum in Israël: Tum docet omnes animas siue personas suas esse, tam filiorum quàm patrum: ex quo colligitur eum esse ex æquo singularem Deum & seruatorem. Deinde addit, mortē imminere singulis, qui pertinaciter peccant: temporariam pietatem non prodesse eis qui ab ea deficiunt: & impietatem temporariam condonari eis, qui se emendant: quemuis iudicandum esse ex suis factis: se non expetere mortem impij, sed ut conuertatur & uiuat: Atque concludit, hoc modo constare rationem diuinæ iustitiæ; quæ non constaret, si contraria sententia vera fuisset. Ergo veri Israëlita nobiscum sentient, nec iudicabunt quemquam perire parentum culpa, aut vitio sibi inidente Adami lapsu: sed credent Deum liberaliter condonantem voluntaria scelera, in expianda originali

Ose. 13.

nali labe non fuisse parcum; & perditionē esse ab Israël degenerante & peruerso, iuxta vulgatum Oseā dictum.

Antecedens verum est; si hoc exceperis, quod ex illo Prophetæ dicto singulas personas Dei esse concludit, Deum igitur esse Deum & seruato-rem singulorum. Nam vtrumque omnino verum est, si eodem respectu dicitur; sed cū ex eo quod vno respectu dictum est, de respectu vel ratione alterius concluditur, ea demum est elenchi (vt vo- cant) ignoratio. Deus autem bifariam hominum Deus appellatur: nam aut Deus est hominū vni- uersè communiterque secundum naturam in ip- sis, aut Deus est hominum particulariter & sin- gulariter secundum gratiam, qua elegit ab æterno ipsos, & adoptauit in Christo Iesu. Ex eo autem quòd omnium vniuersè communiterque Deus est in natura; non sequitur, Ergo omnium Deum & seruatores esse singulariter in Christo Iesu; sed tantum id sequitur seruatores esse communiter, & vniuersali modo, vt Ratione x x i i i i. demon- strauimus euidentissimè. E diuerso autem, ex eo quòd personas suorum suas esse dicit, non potest concludi singulas igitur personas humanas Dei esse singulari modo, aut ab ipso seruari in Christo Iesu (nam ridiculum est ex particulari concludere) sed tantum illud conficitur, ipsum piorum Deum (vt habet fœderis formula) & seruatores in Christo esse. Consequens autem huius enthy- mematis plura implicat, quàm ex antecedente concludi possit: & quemadmodum in superiori- bus argumētis ostendimus, euidenter falsum est:

et si

etsi maxima pars illius, si bene accipitur, à nobis probari posset. Iniqua enim est argumentatio ab eo quod secundum quid dictum est (vt loquuntur vulgo) ad dictum simpliciter. Deus autem in eo loco ex hypothesi, id est, secundum mentem & sermonem peruicacium Israëlitarū loquutus est, qui peccata (vt vocant) actualia parentū suorum criminabantur, tanquam si crimine vacauissent ipsi; & Deum itidem criminabantur, tanquam si illorum peccatorū pœnas ab ipsis immerentibus reposceret. Cū ergo de actualibus peccatis, siue de secundo actu peccati Deus per Prophetā agat, & Israëlitarum sermones eò respexerint: non potest sibi constare argumentatio, in qua primū quæ dicta sunt de Actuali peccato, trahuntur ad peccatum peccans siue originariū, vt ex vna specie argumentum fiat de altera, per malam consequentiā: præterea in qua duo actus inter se coniunctissimi, primus & secundus, sine discretione diuiduntur: quandoquidē quisquis peccat actualiter, peccato peccante siue originario peccat; & quisquis peccato peccante infectus est, licet actu externo non peccet, peccator est. Damus itaq. non perire istorum quemquam parentum culpa simpliciter, aut vitio sibi inhærente ex Adami lapsu solum (quam exclusiuam hic semper reticet, & tamen exclusiuè solet conficere argumentationes suas) sed vtroque actu perire pereuntes, primo & secundo; quia vterq. ab ipsis est, licet ortus à primis parentibus extiterit. Qua de re quia iam sæpius in præcedentibus diximus, ad alias rationes sumus transituri.

RATIO

R A T I O XXXVII.

Ier. 31.

IEREMIAS Propheta vaticinatur fore ut hoc iniquum prouerbiū & durissima sententia, qua causam exitij ad parentum culpam refert, cesset, cum Iudaei conuertentur & reuertentur in suam patriam, ac diuini modis renouabitur Ecclesia. Ideo dogma aduersariorum nostrorum pertinet ad degeneres, non ad veros Israëlitas; & in proximo spiritali igne diuini iudicii comburetur, & abibit in fumum, sicut cetera palea & stipula humanorum commentorum.

Eadem planè huius enthymematis est cum præcedente ratio. Agitur de actualibus peccatis; concludit hic noster de Originario; & agitur de illis sine exclusione huius, iste autem concludit de Originario exclusis illis. Hac ratione qui pugnat, haud scio an oppugnet rationem: Veritas certè alia ratione seipsam probat, & alia ratione probanda est à filiis sapientiæ.

R A T I O XXXVIII.

Malac. 2.

MALACHIAS propheta disertè testatur nos omnes vnum Deum habere patrem, qui nos omnes creauit: & acriter obiurgat populares suos, qui hoc fœdus patrium profanabant. Idcirco credendum est omnes mortales in hoc primo fœdere comprehensos, patriæ charitatis esse participes; & aduersariorum distinctiones, quæ maximam mortalium partem excipiunt, esse à carne & sanguine, non à caelesti patre.

Et hic quoque pat fallacia, ut in antecedentibus; & inconsequens argumentatio. Nam antecedens

cedens de beneficiis cōmunibus agit; consequens de particularibus & singularibus. Antecedente agi de communi beneficio Dei, ostēdit hypothesi: nam Israëlitas reprehendit Malachias propter coniugia ipsorum, quòd & polygamia licentiosissima & diuortiis promiscuè contra primam sacri coniugij institutionem, & fœdus inter coniuges à Deo imperatum abuterentur. Hoc autem commune beneficium est cum natura coniunctum, & à Deo (qui vnicus est naturæ opifex) inditum officium atque imperatum. Huius institutionis respectu Deus Pater est cōmunis omnium, & singuli homines sunt communis charitatis patriæ participes; sed alia est patria charitas secundum naturam communiter, alia charitas secundum gratiā in Christo particulariter: & quisquis de illa ex hac argumētatur, eum de singulari Dei charitate nondum satis informatum esse, aut iustum argumentandi modum non tenere satis, necesse est. Paralogismus itaque triplex: quòd & fœdus coniugij pro fœdere Dei cum hominibus accipit; & fœdus cōmune pro particulari; & ex primo gradu amoris Dei, quo amplectitur omnes creaturas suas, efficit secundum, quo amplectitur in Christo electos suos.

RATIO XXXIX.

MAGI, qui primi ex gentibus duce stella Iesum Matth. 2. Christum adoratum venerunt, ostendunt lucem salutarem celestis patris nemini defuisse; & sicut creditur eos seruatos esse sine sacramentis circumcisionis aut baptismi, sic de innumeris aliis eis similibus sentiendū est.

Rursum

Rursum ex particulari siue cōmune, siue vniuersale concluditur, inscientia grauissima. Non enim sequitur, Magis ab Oriente lux fuit; Ergo est omnibus eadem. Deinde verò è diuerso, si negamus eandem lucem, quæ luxit Magis, præluere omnibus; nō sequitur, nullam ergo omnibus præluere: sed lux communis præluet omnibus; lux particularis, quæ præluxit Magis, præluet piis singulariter. Itaq. nemini deest lux, quæ communis est; sed iis abest lux particularis & singularis illa, qui peccato suo absentes sunt à luce. De altero membro Antecedentis, quàm sit certum, ipse viderit. nam vnde constat illos sine sacramentis Circumcisionis aut Baptismi seruatos esse? vnde sacramentorum fuisse expertes, saltem post illud tempus? Quamobrem etsi consequens negare nolumus, multos sine sacramentis externis seruari, tamen hoc genus argumentationum, hæc fundamenta probare non possumus.

R A T I O XL.

Matth. 3.

D. IOANNES Baptista præcursor Domini, qui primus baptismū pœnitentiæ Iudæis prædicauit ac proposuit, nihil locutus scribitur de originali vitio, aut de necessitate baptismi ad illud expiandum: sed vocauit desipientes populos ad resipiscentiam, & ad agnum Dei Christum; & reprehendit Phariseos & Sadduceos suorum temporum; appellauitq. eos progeniem viperarum: non profectò respectu primæ communisq. natiuitatis, sed male informationis in Pharisaicis Sadduceisq. scholis & factionibus; in quibus tam peruersi euaserant, ut aures sibi clauderent aspidum more, ne monita salutaria

eos mouerent. Nam concurrentibus omnibus ingenuis Iudeis ad baptismum, & habentibus Ioannem pro Propheta, soli factiosi illi, natura ac Deo repugnantes, ipsi reclamabant, & Dei consilium spernebant, vt notauit D. Lucas. Eodem sensu accipienda sunt verba Christi, Luc. 7. cum vocauis suos aduersarios genimina viperarum, & ex patre Diabolo; quia cum essent, quoad primam natiuitatem attinet, filij sanctorum patrum, & omnibus sacramentis & priuilegiis electi generis ornat; degenerauerant postea, & aspidibus ac Diabolo similes euaserant in factionibus illis, in quibus ad obturandas sibi aures, & ad calumniandum nati informatiq; fuerant. Ioan. 8.

Antecedentis duo sunt membra; vnū negans, affirmans alterū. Negantis membri vis nulla est, quia inferre sibi visus est (vt loquuntur) ex auctoritate negatiuè: Non legitur hoc in Euangelio: Ergo non est. Affirmatiua autem (vt sæpe antè ostendimus) nō vacat falso: nam Ioannes omnem actum vitiosum damnans, & peccatorum confessionem exigens, primum & secundum actum peccati damnat; confessionemque à piis exigit, tum peccati peccantis intus, tum operum foris ex peccato peccante proficiscentium: Cumque necessitatem Baptismi ad expiandū peccatū ostendit, agit de tota Baptismi actione, interna Dei, & externa ministerij: quem Baptismū necessarium esse, tum in adultis ad eluendum vitrumque peccati genus, tum in paruulis ad eluendum peccatum peccans, Ecclesia catholica cōstanter docuit. Hæc autem ita se habere ostendit generis & totius comparatio cum speciebus aut partibus ipsorum:

G

nam

nam qui tollit genus aut totū, idem tollit species aut partes illius: Hoc autem Ioannes in hoc loco facit. Contrā verò qui speciē vnā affirmat, (prout hic de actuali peccato ab Ioanne agi agnoscimus, sed non de eo solūm) is eo non tollit alteram, nisi expressa aut euidens sit oppositio . Atque hac eadem ratione, cū Ioannes primūm, deinde Christus nonnullos Iudæorum *progeniem viperarū* aut *geminina* appellaret, diceretque *esse ex patre Diabolo*, non est negandum rationem ab utroque habitam prauæ illius institutionis, quæ apud Iudæos per illud tempus obtinebat; sed hoc dato concluditur falsò, Ergo huius solūm deprauationis rationem fuisse habitam : quod sentiebat Pelagius. Etenim vtrumque coniungendum, naturalis corruptio, & Diabolica institutio. Hæc ita perspicua sunt, & iam aliquoties quàm simplicissimè à nobis exposita, vt miremur esse qui res tam coniunctas ad leuandū hominis vitiū velint discerpere.

R A T I O X L I.

Matth. 7.

CUM Christus præcipiat, vt aliis faciamus quod nobis alios facere volumus, ac dicat hanc esse summam legis & prophetarum; satis constat eum exigere eadem officia, quæ naturalis ratio vnicuique eam non contemnenti suggerit. Quamobrem, qui natura non resistunt, cum Lege & Prophetis & cum Christo cōsentiunt; aut tacitè aut expresse; aut implicite aut explicitè: & omnes prophetica & Apostolica cōminationes eos tantūm spectant, qui natura ac spiritui sancto resistunt. Itaque nullum periculum æternæ mortis cuiquam imminet, nisi postquam ratione abutitur.

Ambiguum

Ambiguum est Antecedēs, & prius membrum consequentis. Nam cū in Antecedente *naturalis ratio*, & in consequente *natura* dicitur, fuit exprimendum, vtrum de recta ratione natura quę integra, vt primū est condita à Deo, loqueretur, an verò de hac nostra, vt nunc in nobis singulis corrupta est. De recta illa natura, quę fuit olim, verum dictum esset: De hac autem corrupta, non item. Sed alia hīc insuper ratio nobis obseruanda est, quam iste non videtur animaduertisse. ea est, hoc Christi mandatum cum illa notione cōmuni & recta ratione naturę cōsentiens, à Christo dari ex supposito, vt loquuntur; nempe postquam doctrinam veram fidei & renouationis docuisset, secundum quam doctrinam homo (qui natura est in se corruptissimus) noua creatura fit in Christo Iesu: ac proinde quod secundum hominem renouatum & regeneratum in Christo virtute Spiritus dictum est commodissimè, id in hac ratione accipitur simpliciter, iniquo paralogismo. Quamobrem ex Antecedente eiusmodi, nihil eorum quę affectantur, consequi potest. De illis autem duobus corollariis in consequente positis etsi iam antè diximus, tamen ita breuiter adhuc respondemus: *Omnes Prophetica & Apostolica comminationes eos tantū spectant qui naturę ac Spiritui sancto resistunt*, puta actualiter, vt hic sentit. Negamus exclusiuam. nam eos quidem spectant propriè quibus dicuntur: dicebantur autē resistentibus. sed alioquin eadem Prophetica & Apostolica comminationes eos quoque spectant communi iure Dei, (quamuis singularis fuerit Prophetarum respectus)

ctus) qui à rectæ naturæ & Spiritus sancti documentis absunt : ac proinde (quemadmodum in Rationem 27. antè dicebamus) non solum iis superuenturæ sunt qui prædicato sibi Euangelio resistenterunt coram ; sed etiam iis qui apud Iudæos, Mahumedanos , & alios sic agunt , vt nunquam aures ipsorum pulsauerit vox Euangelij. De altero consequente diximus in Rationem xxviii. satis.

R A T I O XLII.

Math. 7.

Si Christus omnipotens & diuina charitate plenus, nō expiasset omnes suos & nostros fratres labe originis, non seruasset legem charitatis & beneficentia, quam nobis dedit: quo nihil absurdius excogitari potest. Itaque credendū est singulos esse expiationis eius participes, licet multi hoc beneficiū ignorent; sicut omnes sumus participes labis, quæ nos nil tale cogitantes infecit.

Negatur consequens , vel secunda pars hypotheseos. Nam Christus, nō solum quā homo, seruauit legem communem charitatis & beneficentia, quam debemus alij aliis communi naturæ iure & diuina lege ; verū etiam quā Deus , diuinam charitatem exhibuit cum Patre & Spiritu sancto. sed alia est ratio *θεωλογίας*, id est, quā Deus & homo est in vnitae personæ , seruator & redemptor noster. Nam quā Christus ita est , seruauit legem singularem vocationis, quam debuit ex iure dispensationis diuinæ seu œconomia illius, quā Redēptor factus est, vt populū suū, suos sibi à Patre datos, redimeret ex consilio singulari. Quapropter exemplum commune nostrum dissimile

mile est ab exemplo Christi. Nam simile potius foret illud (si quid simile tam grauibz mysteriis adumbrandis adferri potest) si iudicem fiducia-rium siue commissarium (vt vocant) adducere- mus in exemplum. Hic enim, quā homo, homi- nem reum diligit communi naturæ lege ; quā au- tem commissarius , plectit singulari vocatione ex mandato eius qui instituit ipsum. Ac proinde sin- guli quidem non sunt in effectu participes expia- tionis eius ; sed manet tamē charitas Christi vtro- que modo constantissima , communiter omneis vocans, & suos trahens singulariter.

RATIO XLIII.

DOMINVS commendans fidem centurionis, qua Matth. 8.
naturalis erat , ac dicens se non inuenisse tantam fidem in Israël ; ostendit quemuis esse aptum natum ad fiden- dum & adherendum Deo & seruis eius : & in sacra- mentorum inopia posse crescere fidem , & in copia de- crescere : prout quisque afflatibus diffidentia & impieta- tis resistit aut cedit . Proinde singuli homines sunt ha- bendi pro fidelibus, antequam sua malitia & diffidentia Deo & seruis eius fidem derogent.

Ex Antecedente falso consequentia struitur in- consequens. primū enim falsum est quod dici- tur, fidem centurionis naturalem fuisse : quemadmo- dum tum in explicando statu controuersia, tum in confutatione Rationis nonæ docuimus. Deinde verò & illud falsum est , quemuis esse aptum natum ad fidendum & adherendum Deo , &c. Nam aptitu- dinem, siue potentiamabilem istius generis nul-

laminasse hominī præcisè docet Apostolus simili conuenientissimo, dicens 1. Cor. 2. *Quis hominum nouit ea quæ sunt hominis, nisi spiritus hominis qui est in eo? ita etiam ea quæ sunt Dei, nemo nouit nisi Spiritus Dei; nimirum per se; ac proinde quisquis homo nouit, hic per Spiritum reuelantem instituaturne cesse est. Sed video quid hominem fefellerit. Ad hanc potentiam siue aptitudinem, quam hic cogitabat, sed per illum suum discretionis spiritum non intelligebat satis, duo sunt opus; potentia subiectum, & potentia modus. Subiectum potentia est natura intellectiua, ut hominis est; nam natura leonis aut equi non potest subiectum esse huius potentia: atque hæc potentia natura est, secundum quam homo simpliciter, non autem leo, aut asinus, ad fidem aptus dicitur. Modus uero potentia: neque à sensibus exterioribus est, neque à sensu communi, neque ab intellectu & ratione humana, neque à re naturali vlla; sed à supernaturali Spiritus Dei illustratione. Nam gratia Dei in suo genere simpliciter supernaturalis est: & si à natura esset, non esset gratia. Nemo autem hactenus in Ecclesia catholica tantum attribuit sibi, ut præuenientem gratiā, id est, spirituales illum potentia: (quæ anteuertit tenebras naturæ nostræ, gratiosa luce superueniente cælitus) modum negarit primas in fide generanda, & alijs donis communicandis obtinere. De consequente, cum sit inconsequens, nihil ad hunc locum dicturi sumus.*

R A T I O XLIIII.

Matth. 12.

Si omne peccatum & contumelia in Deum remittuntur

itur hominibus, ut asserit Christus, excepta contumelia
sue blasphemia in Spiritum sanctum; constat peccatum
originis nemini imputari, ac proinde neminem eo nomi-
ne pœnas æternas luere.

Antecedens verum est, sed cui inducitur æqui-
uocatio: reliquum est inconsequens. Æquivoca-
tionem facit in antecedente, cum omne peccatum
intelligit vniuersaliter: cum tamen hoc in sermo-
ne Christi signum commune, ac non vniuersale
sit. Non enim statuit Christus alia peccata vni-
uersa & singula cōdonari; istud vel pueri norunt;
sed tantum alia omnia peccatorum genera; hoc
illud vnicum genus esse quod non condonetur.
Demonstratur hæc nostra interpretatio, primum
oppositione peccati in Spiritum sanctum: nam si
hoc non condonatur, non igitur omne. Secundo
euentu: nam alia quoque peccata, cum in hac,
tum in sequēte vita puniuntur, Scriptura teste; &
qui ea perpetrant, dicuntur passim non esse in-
gressuri in regnum cœlorum. Postremò autē ab-
surdo: Nam si hoc vnum est quod non condone-
tur, ompino (ut antè dicebamus) condonantur
cætera: Ac proinde, quod de peccato originis hic
rationarius statuit, idē est de cæteris statuendum
eadem consequentia; nempe ea omnia nemini
imputari, ac proinde neminem, eorum nomine
pœnas æternas luere. Quod si hic consequens ne-
gaturus est (ut opinio est ipsius) concedat ergo
necesse est, alia peccata his remitti, & illis mini-
mè: ac proinde non omne peccatum vniuersè, sed
quoduis communiter remitti à Domino. Deinde

alteram quoque æquiuocationē committit, cū verbum illud, *remittitur*, sic interpretatur, vt si actus perpetuus esset: contrā quā monent logici, ea quæ secundum potentiam prædicantur, non esse ad habitum aut actum perpetuum, siue determinatum transferenda. *Remittitur*, id est, remitti potest, nec vllum est quod non remitti possit. Sed quisquis exponit, remittitur, actu vel effectu ipso, sermoni Christi vim facit. His æquiuocationibus minimè obseruatis, quā facile est, obsecro, citra rationem aut discretionem consequentias inconsequentesnectere?

R A T I O XLV.

Matth. 23. CHRISTVS commendat pietatē Niniuitarum, Regina Austri, Naaman Syri, vidua Sarreptana, & similia, quibus sacramenta circumcisionis & baptismi defuerunt. Ideo sacramenta illa nō sunt necessaria ad salutem, nisi iis quibus diuina auctoritate proponuntur.

Quæcunque exempla in antecedente adferuntur, ea sunt particularia, atque etiam extraordinaria; ex quibus iusta non potest confici argumentatio. Hic ergo lapsus duplex. sed tamen, vt illud omittamus; vnde confirmari potest, amabo te, Nineuitas, Nahamanem quæ, non fuisse post illud tempus circumcisos, quā ad resipiscentiam & fidē vocati sunt? Non legitur, inquiet: sed nō propterea sequitur, non ergo fuisse circumcisos, quia (vt iam diximus aliquoties) ab auctoritate negatiuè non procedit argumentatio. Et hoc telum igitur irritum. Verumtamen (vt de re dicamus paucis)

paucis) eum vox sacramentorum usurpetur æquiuocè; ita statuimus: sacramenta, si pro sacris mysteriis & veritate ipsa acceperis, ad illos reipsa pertinuisse, & omnibus esse necessaria: sin autem pro signis, non esse necessaria simpliciter, sed (vt loquuntur) secundum quid, puta secundum relationem quam habent ad veritatem instituto Dei. Ac proinde si vtrumque simul coniunxeris, veritatem & signa, sacramenta esse omnibus necessaria; veritatem per se, signa propter aliud; sed necessitate diuersa: quia veritatis simplex & perpetua est necessitas, quam absolutam vocant, sine qua salus nemini potest contingere; signorum vero necessitas conditionem implexam habet, tum relationis ad veritatem, tum vsus ad facultatem & commoditatem nostram: quia cōtempus, ac non priuatio signorum homines reos efficit.

RATIO XLVI.

DOMINVS Iesus puerulos amplectitur, commendat, pro fidelibus agnoscit, in tutela sanctorum Angelorum esse dicit; atque imitandos proponit adultis. Igitur singuli sumus in statu salutis, antequam deprauemur in mundo & in perditis sectis.

Math. 18.
Luc. 17.
Marc. 10.

Huius rationis antecedens particulare est, ex quo vniuersale non potest commodè erui. Agebatur enim de illis *pueris* & talibus: non autem dicuntur omnes pueri esse tales, quales erant ij qui sistebantur Christo, & ad Christum ipsum veniebant. Deinde illud antecedentis membrum, *pueros pro fidelibus agnoscit*, non est in Scriptura. Illos

quidem pro sanctis agnitos à Christo constat; sed pro fidelibus (si bene memini) vsquam non dicitur. Sancti sunt infantes in Christo communi-
catione Spiritus, antequam fides ipsa in eis inge-
nerata sit. Spiritus enim est qui fidem ingenerat;
ac proinde prius insit oportet illis sanctus Christi
Spiritus, quàm insit fides. Sed (vt ista mittamus)
negamus consequens iustis argumentandi legi-
bus ex antecedente exsurgere: & falsum esse quod
dicit, *singulos in statu salutis esse*, Ratione 10. osten-
dimus.

R A T I O XLVII.

Math. 25.

IUDICIUM vniuersale Dei de omnibus homini-
bus faciendum, teste Christo, ex humanitatis lege omni-
bus indita, & ex eius effectis in omnibus nationibus lau-
datis; ostendit singulos humanos & beneficos erga alios
homines esse agnoscendos pro Christianis virtualiter, vt
loquuntur, & seruandos; inhumanos verò perdendos,
quod diuina equitati maximè congruit. Nam cum per-
pauci mortales sint qui Christum nominatim & histo-
ricè agnoscere potuerint, aequissimum est vt quisque iu-
dicetur prout se gessit cū Christi fratribus, qui eum sin-
gulis representant. Nam qui non dilexit fratres suos
quos vidit, Deum & Christum, quem non vidit, multo
minus dilexisset. Itaque iure damnabuntur quicumque
inhumani, inhospitales, & impij fuerint.

1. Ioan. 4.

In antecedente est ambiguitas, cum dicitur
Iudicium vniuersale Dei faciendum ex humanitatis le-
ge omnibus indita: quia hoc ex parte Dei (vt lo-
quuntur) aut ex parte iudicandorum potest intel-
ligi. Si ex parte Dei, tanquam si iudicem diceret
facturum

facturum esse iudicium ex humanitatis lege, & ita teneri, negamus: nam iudicium illud Deus faciet diuinitus, quamuis humano modo propter nos describatur. Sin autem ex parte hominum (vt putō accepisse hunc Rationum auctorem) rursum ambigua est locutio. Nam cū dicitur iudicium illud vniuersale Dei ex humanitatis lege, & ex effectis eius, id est, bonis operibus erga homines faciendum esse; illa præpositio ex (vt ita loquamur) vel causaliter, vel antecedenter est accipienda. Causaliter accipi oportere, tanquā si bona opera sint causæ, quibus teneatur Deus, aut etiam adducatur, salutem conferre nobis, negamus planè: nam salutis causam antè expressit Christus, dicens, *adeſte benedicti patris mei, possidete regnum paratum vobis à iactō mundi fundamēto*. Perinde enim est atq. si diceret, & regnum & hæredes sola Dei gratia & benedictione ab æterno constitutos esse. De malis operibus ratio diuersa est: quia mali pereunt merito suo; boni merito Christi, non suo, seruantur. Restat igitur, vt illud loquendi genus, *iudicium Dei futurum esse ex humanitatis lege, & hominum operibus*, accipiamus pro natura rerū coniunctarum, quas antecedentes & consequentes dicimus: atque hac ratione probamus dictum: Nam bona opera humanitatis, iustitiæ, honestatis, antecedunt illam possessionem regni; & has res vicissim regnum sequitur, & vita æterna, vt Dei *χαρισμα*. Mala verò, inhumanitatis, iniustitiæ, & id genus alia, antecedunt dānationem & mortem æternā, vt causæ proximæ & efficientes mortem suis auctoribus. Hoc sensu partem antecedentem

Rom. 6.
vers. 23.

Rom. 14.

Rom. 2.

dentem accipimus. Duo igitur (vt vocant) postu-
lata sunt in hac loquutione vocis vnius specie.
sed & illud in antecedente probare nō possumus,
quòd *singulos humanos & beneficos*, *affirmat pro*
Christianis virtualiter agnoscendos esse. nam si virtu-
te ipsorum intelligit, negamus: tum quia (vt ait
Apostolus) quicquid sine fide fit, peccatum est;
potest autem humanitas sine fide exerceri aliqua
humanitas & beneficentia: tum quia viri boni &
Christiani laus non ex hominibus, sed ex Deo est.
Sinautem intelligit, in potentia tanquam in semi-
ne, prout accipere solent Scholastici, ne hoc qui-
dem concedi potest: nam virtuti huic naturali nec
fons, nec finis, nec modus est, qui iustus verè dici
possit, quamuis opinione humana & specie videat-
ur. Nam *omnes sub peccato sunt*, sicut scriptum est:
de fonte, non est qui intelligat: de fine, non est qui ex-
quirat Deum: de modo, omnes deflexerunt, &c.
Rom. 3. Ac proinde, vt antecedentis pars falsa &
ambigua est, ita & consequentis; si illam partem
exceperis, quam antè confessi sumus, & testamur
religiosissimè, iure damnatum iri quicumque in-
humani, inhospitales, & impij fuerint, pro merito
ipsorum.

R A T I O XLVIII.

Marc. 9.

CHRISTVS dicit, *Qui contra nos non est, à nobis*
est. Ideo singuli qui ipsi non aduersantur, ad illum perti-
nent: Et nemini imminet exitium, nisi peruer sis illis, qui
sua peruicacia irā diuinam supplicium q̃, sibi congerunt.

Matth. 11.

Consequens rationis istius negamus iustissimè.
Nam idem Christus de illis hominibus dicit, *Qui*
non

non est mecum, contra me est: quam propositionem vniversè Christus de hominibus secundum naturam suam corruptam agentibus pronunciat. Consequens autem propterea negamus meritò, quia concluditur simpliciter, & infertur ex dicto Christi, quod secundum quid ab ipso fuerat pronunciatum. Demonstrat illud hypothesis, quam eo loco exponit Marcus. Nam agebatur de quodam, qui virtutes edebat per nomen Christi, quamuis eum non sequeretur corpore, sed fide solum, siue saluari & iustificare, siue tēporaria: perinde enim est. De hac hypothesis Christus informat suos Apostolos; & ostendit eos, qui iam ipsius sunt, non esse propter corporalem absentiam, aut quiduis simile, è numero piorū excludendos, humano vlllo iudicio: semper à præfestinis & immaturis iudiciis cauere pios oportere. Ex hac hypothesis sententiaque Christi nunquam iusta ratione consequens, quod affectat, hic effecturus est.

RATIO XLIX.

CHRISTVS mittens Apostolos ad prædicandum euangelium & ad baptizandos credentes, minitatus est Matth. 23.
condemnationem eis qui non crederent præclaris illis testibus & Dei seruis: Ergo simplex ignoratio, & incredulitas Euangelij, ac defectus baptismi, in quibus nullum Marc. 16.
est scelus, nec pœna debitum, confundenda non sunt cum diffidentia aut perfidia eorum, qui legatis Dei summa fide dignissimis fidem non habent, & grauissimo supplicio se obnoxios reddunt.

Verum quidem est antecedens; sed respectu consequentis particulare est: ac proinde consequens

quens ex eo non potest erui: Nam à specie vna ad alteram concluditur, irrita argumentatione. Antecedens est, qui non credunt Apostolis & Evangelio illorum, condemnabuntur: Consequens, ergo hi solùm condemnabuntur, ac non alij. Atqui vt valeat istud consequens, vocem exclusiuam, solùm, in antecedente haberi oportuit. Aliter docet Christus Lucae 12. qui seruum virumque, tum eum qui cognouit voluntatem domini sui, tum eum qui non cognouit; plagis castigatum iri pronunciat. Inanis igitur argumentatio. Alioquin non negamus esse suos maleficiorum gradus, & simplicem ignorationem cum sceleratorum hominum perniciacia confundi minimè oportere: sed nunquam illud consecuturū est, propterea vtrosque pœnas meritas non esse luituros, nec ambos cæcos in foueā ruituros, seducentē & seductum.

R A T I O L.

Luc, 1.

NOMEN Domino Iesu puero diuinitus positum, vt Seruatori sui populi, exigit vt is omnium puerorum Seruator sit, cum omnes sui & participes eiusdem carnis & sanguinis sint: alioquin non constaret ratio charitatis & philanthropiæ eius; & quisq. dubitare merito posset, se vnum esse ex relictis ab eo in originis labe.

Argumentatio hæc est: Qui Seruator est sui populi, omnium seruator est: Christus seruator est populi sui: igitur omnium. In maiore duplex est Equiuocatio: nam & *seruator*, & *populus* dicuntur aut ratione communi, aut particulari. Christus communiter ac potius vniuersaliter seruator est respectu

respectu naturę ad omnes, singulariter verò respectu salutaris gratiæ ad electos solum pertinentis; vt partim in Axiomatis, partimque Ratione 24. docuimus euidentissimè. Similiterq. populus aut communiter dicitur respectu Dei, aut particulariter respectu Seruatoris Christi. Christus autem cum *Seruator sui populi* appellatur, determinationem habet particulare hęc prædicatio, quia suus populus ab Angelo nominatur dicente, *Seruabit populum suum à peccatis ipsorum.* Ex particulari ergo determinatione non debet quilibet vniversale cōsequens colligere. Quod autem puerorum appellationem interiicit, inuidiosè factū est; tanquam si pueros, vt pueri sunt, è regno cœlorum excluderemus. Sed hoc nihil ad nos; qui ea de re non obscurè sententiam nostram in Ratione 28. expressimus. Duo autem absurda quę adfert, nihil ad rem faciunt: Nam prius iam antè Ratione 42. refellimus: posterius falsissimū est, quia quisquis est de populo seu corpore Christi, viuit de Spiritu Christi, & ab eo obsignatur ad certam salutis suę expectationem, habens in suo corde primitias spiritus; non propter communicationē carnis ipsius solam, sed propter communicationem cum carne Christi in spiritu eius: vt in Rationem 22. antè distinximus euidentissimè.

Matth. 1.

Rom. 8.
Ephes. 1.

RATIO II.

NEMO sibi peccati conscius, post rationis vsum ratione sibi persuadere posset Iesum sibi seruatorem esse, si existimaret eum odisse, & reiecisse innumeros suos fratres, antequam peccassent & diffidissent illi.

Negatur

Matth. 18.

1. Cor. 12.

Negatur propositio tota, idque eo sensu, quo Rationarius videtur accepisse: nam & ambigüe loquitur, & supponit falsum. Ambiguum est, cum dicit, *neminem ratione sibi persuadere posse*, &c. nam si vox, *ratione*, idem sibi vult atque si diceret, iuste vel ratione iusta habere persuasum, falsa propositio est. Sin autem pro eo quod est, ex naturali rationis luce, verum est, neminem hoc modo Iesum pro Servatore suo cognoscere: quia hæc res non à carne & sanguine reuelatur, sed à Patre, qui in cœlis est: & usque adeò verum hoc dictum est, ut Paulus dicere non dubitauerit; *neminem posse dicere Iesum Dominum*, ac proinde servatorem, *nisi per spiritum sanctum*. Deinde verò supponitur falsum, *non esse existimandum Deum odisse & reiecisse innumeros fratres*, (fratres inquam secundum speciem) *antequam peccauerint, atque diffiderint*: Nam hoc quidem de humano iudice verum est, eum iniustum esse, qui ante culpam commissam hominem odisset, atque reiecisset. At si daretur iudex eiusmodi, qui certissimè omnia crimina ab homine ventura cognosceret, tanquam si oculis ipsius iam essent exposita, an iudex iste hominem odisse & reiecisse iniquè diceretur? nempe vulgus iudicum propter visa & cognita crimina odit sceleratum & reiicit; hic propter præiusta atq. præcognita odisse meritò diceretur. Atque hoc interdum accidit in rebus humanis; ut prouidus & sagax Iudex meritò extrudat reos, cum scelera ipsorum præiuderit: Deus autem, qui omnia & singula ab æterno videt, an propterea iniustus dicendus est, quòd ex præiusta hominum peruersitate ab æterno iudicabit?

rit? nam vt præuidisse vel præscire Iudicis non est efficiens causa malorum quæ animo suo prouiderit, nec ullam culpam eorum sustinet, nisi voluntas accesserit qua cum sceleratorum peccatis communicet; ita etiam Prouidentia Dei extra omnem culpam est, ac propterea iuste punit præuisam hominum iniustitiam. Sed hoc illud est; non potest Rationarius ferre (adeò rationi suæ subiicit Maiestatem Dei) vt auctor omnis boni vniuersè & singulariter mala præuiderit ab æterno, qui ab æterno præuidit vniuersè & singulariter bona, quorum inordinatione (vt ita dicam) mala sunt, & fiunt à creaturis magno ipsarum malo. Non potest autem Deus videre bonum omne adspectu vno, quin & aberrationem à bono. Sed bonum videt sciens, probans, & efficiens vniuersè ac singulariter: malum videt sciens, nec probans, nec efficiens, (nam defectus est, non est autem defectus à Domino) sed ordinans pro modo vniuersalis boni.

RATIO III.

ANGELI exultantes & canentes in natali Domini, atque annuntiantes pacem in terra & erga homines bonam voluntatem, satis significant & testantur singulos homines esse beneuolentia Dei & Seruatoris efficienter participes, & neminem debere dubitare de bona Dei voluntate erga se; sed tantum de sua erga Deum. Lus. 2.

Hæc propositio vera est de illa beneuolentia Dei, secundum quam amore cōmuni amat creaturam suam, & gratiam exhibet communiter, vt

H

Axiomate

Axiomate 30. & 38. ostēdimus. Sed respectu singularis illius gratiæ in Christo, quam Deus non solum foris testatur communiter, verum etiam intus singulariter per spiritum suum, falsa propositio est. Inconsequens igitur argumentatio, ut sæpe dictum.

R A T I O LIII.

Luc. 7.

CHRISTVS *asserit eos beatos, qui in ipsum non offenderint; ergo singuli sunt in statu salutis, donec tanto Seruatori aut implicite aut explicitè nō aduersantur.*

Negatur consequens: neque vlla ratione potest ex antecedente confici. Non enim dicit Christus, homines beatos esse vsq. dum in ipsum non offenderint, tanquam si vitæ præsentis cursum in duo spacia distingueret; sed simpliciter, beatos prædicat, qui in ipsum nō offenderint, describens institutum fidei, ac vitæ eorum vniuersè, qui beati in ipso futuri sunt. Deinde loquitur de iis quibus se exhibet Euangelio: non sequitur autem ex particulari, reliquos ergo beatos quibus Euangelio sese non exhibuerit. Postremò etiam in Christum offendunt quodammodo, quia Deus, quicumque non cognoscunt Deum, licet non cognoscant Seruatore[m], nec Euangelij nuncium acceperint, Rom. 2. Itaque plus est in consequente, quàm natura antecedentis ferre possit. De illa autem locutione, *esse in statu salutis*, Ratione decima antè monuimus.

R A T I O LIIII.

Luc. 23.

IDEM *moriens precatur veniam iis qui ipsum crucifige-*

cisgebant, quia, inquit, nesciūt quid faciunt. Ergo ignorantia excusat peccantes, & indicatur à Christo ipso digna condonatione, vel in suis carnificibus, quia multi non peccabant in spiritum sanctum.

Ex antecedente vero cōsequens malè necitur, duabus de caussis. I. quia antecedens particulare est: nam idē Christus paulo antè dixerat Ioan. 17. *non pro mundo rogo, sed pro iis, quos dedisti mihi quia tui sunt*: & de particularibus iisdē loquens Apostolus dicit, *neminem principum seculi huius cognouisse Dei sapientiam: nam si cognouissent, nequaquam Dominum glorie crucifixissent*. II. quia ignoratio excusat non simpliciter, aut in totum (vt loquuntur) sed comparatē solūm: id est, facit ignoratio vt minus sint damnabiles quā sunt ij quos sua obfirmat impietas; sed tamen damnabiles, idque iustē, suoque ipsorum merito, vt Ratione 49. ostendimus.

RATIO LV.

L V X diuina quæ Christus est, illuminans omnem hominem venientem in hunc mundum; sine dubio singulis salutariter affulget. Itaq. nemini exitij periculum imminet, nisi cū peruicaciter adhaeret mundani & tenebricosi sectis, quæ lucem illam non comprehendunt & negligunt.

Negatur Antecedens, nempe, *lucem diuinam singulis lucere salutariter*. Lucet quidem salutariter in se, si ad sufficientiam salutis respexeris: & salutariter etiam lucet hominibus in commune, vt lucet

Lux Solis, si ad actionem ipsius propriam respexeris, qua tum exhibetur salus cōmuniter, tum communia eius opera ad salutem spectantia : sed respectu efficientiæ singularis, de qua hic cōtendit, singulis non lucet salutariter, siue ad salutem effectiue: quia illa ipsa vis qua lucet Christus & affulget suis salutariter, aliis qui non sunt dispositi ad percipiendam lucem salutariter, adfert effectum planè contrarium : hac enim fiunt inexcusabiles, indurantur, & in damnationem iustam detruuntur. Propter istos autem non oportuit Christum abstinere à communicanda luce, futura electis saluari. Hoc qui statuunt, in pios iniqui sunt: vt contrà qui statuunt hanc lucem esse singulis salutarem, sunt iniqui in Christum. De consequente ergo ipse viderit.

R A T I O LVI.

Ioan. 3.

CHRISTVS in suo nocturno colloquio cum Nicodemus Phariseo, in quo dixit, eum qui non nasceretur denuò vel è supernis ex aqua & spiritu, id est, ex caelesti instituto preparante Iudæos ad spiritus renouationem, non posse in diuinum regnum intrare, profectò non tam spectauit originale & commune vitium nostra natura, de quo non legimus vllum tunc fuisse propositum, quam peruersitatem Phariseorum; qui contemnentes reformationem propositam à Ioanne Baptista Christum demonstrante, se priuabant initiatione & aditu Christianismi ac regni Dei; de quo tunc erat acerrima disputatio & dissensio in Iudæa. Dominus igitur non vocauit Nicodemum ad reformationem, quatenus hominè; sed quatenus Pharisaum: & verba eius non egerunt de necessitate

cessitate baptismi omnibus hominibus à se imposita; sed de necessitate non contemnendi nec aduersandi, pharisaico more, Iohanni Baptista & Christo, aut aliis diuina præditi auctoritate. Itaque illud, non nasci vel non reformari denuò, intelligendum est positiuè, non priuatiuè, ita vt rei essent non qui carebant illa reformatione, sed qui illam impugnabant. Quapropter ex his verbis ad Nicodemum, non probatur quemquam perire defectu baptismi, sed declaratur poena imminens peruersis contemptoribus baptismi, & eius qui in baptismo proponitur & representatur, qui est Seruator Christus. Veritas nostri sensus, & falsitas eorum qui accipiunt verba Domini quasi nouam legem condentis, non sine magno præiudicio & pernicie humani generis; probatur primò, quia absurdissimum est credere, Christum hominum amantissimum tetendisse laqueum innumeris mortalibus, qui sine vlla sua culpa; Apostolica prædicatione & baptismo carituri erant, & in vteris matrum morituri. Secundo, quia in nocturno colloquio non decebat verba facere de re noua & prorsus ignota Nicodemo & Ecclesia: & constat Dominum de re nota Israëlitis minime peruersis egisse, cum miretur magistrum in Israël ignorare, quæ ab ipso audiret. Tertio, quia insignis Phariseus, sed non pessimè propensus, vt qui iam adhaereret caelesti magistro, monendus & arguendus erat erroris suæ sectæ: & Christus hoc spectans, est loquutus maximè ad propositum, cum diuisa esset tunc Ecclesia in baptizatos & in baptismi contemptores. Quarto quia baptismus Ioannis communiter erat resipiscentia, & pertinebat ad adultos desipientes, non ad paruulos innocentes. Quinto, quia non nasci denuò & ex supernis, ex Ioan. Baptista præscripto, erat crimen Phariseorum proprium gra-

ni poena dignum; & defectus illius reformationis, qui est
 in innumeris sine eorum culpa, non est cum illo scelere
 confundendus. Sextò, quia inuisibilis renascentia siue re-
 formatio animorū, quae tunc fiebat per aqueum baptis-
 mum promittentem igneam renouationē & recreatio-
 nem, nō debebat à Nicodemo nec ignorari nec cōtemni:
 cum frequēs sit in sacris litteris translatio à formatione
 corporum ad reformationē vel informationem animo-
 rum in scholis & disciplinis; in quibus animi formantur
 & afficiuntur diuersis modis. Nam Dominus sumpta si-
 militudine ab inuisibili vento, cuius vox tamen auditur,
 ostendit se non agere de visibili formatione corporum,
 sed de inuisibili animorum; & tacitè exigit à Nicodemo
 voces dignas diuinè animati. Ideo illud, οὐκ οἶδ' αὖ τί
 ἔρχεται, vertendum est, non vides vnde veniat; vt con-
 stet sensus & similitudo venti, prout Dionysius Areopa-
 gita & alij eam intelligunt. Septimò, quia Dominus, re-
 tecta Nicodemi stupiditate, palàm eum & ceteros Pha-
 riseos arguit, quòd non acciperent testimonium eorum
 qui loquebantur, quod sciebant, & testabantur quae vi-
 derant, videlicet quòd reuicerent Ioannis & Christi pra-
 conium, & contra naturā & scripturam facerent, quae
 iubent vt testibus fide dignis fides habeatur. Octauò,
 quia Christus Phariseos reprehendit, quòd non creden-
 tes terrestria, multo minus caelestia credituri essent. Quae
 verba intelliguntur aptissimè de contemptu baptismi
 Ioannis, qui profitebatur se è terra & terrena loquen-
 tem, comparatione Christi & baptismi caelestis, qui ex-
 spectandus erat postquam Christus esset glorificatus.
 Nondò, quia crimen nō credendi vnigenito filio Dei Ser-
 uatori mundi, cuius mentionem hic facit Christus, erat
 proprium Pharisaeica secta; & ideo tenendum est, Chri-
 stum

stum de eo egisse cum pharisæo, non de simplici igno-
 ratione aut incredulitate, in qua nullum est scelus. Deci-
 mō, quia Christus rationem tantæ condemnationis red-
 dens, dicit eam esse, quia cū in mundum lux venerit,
 homines dilexerunt magis tenebras quā lucem, &
 quod vitiosa facientes lucem oderint, & ad lucem non
 venerint, ne arguerentur opera eorum mala. Vnde illa
 condemnatio non cadit in eos qui non spreuerunt, nec
 oderunt eam Christi lucem. Vndecimō, quia Nicode-
 mus & ceteri Iudæi erant ex electa gente ac circumcisi,
 & omnibus sacramentis ornati & instructi, & non in-
 digebant reformatione respectu communis virij nature,
 sed respectu peruersæ institutionis in pharisaica schola
 vel matricula. Duodecimō, quia iam constat & conue-
 nit inter saniores interpretes & doctos viros, locutio-
 nem huic similem Domini dicentis, Nisi manducaueri-
 tis carnem filij hominis, & biberitis eius sanguinem, non
 habebitis vitam in vobis, accipiendam esse positivè, non
 privativè; ita ut mors imminet iis qui divinum illud
 animorum pabulum respuunt, nō qui eo carent aut pri-
 vantur sine sua culpa: quamvis magni viri decepti pa-
 ralogismo nostrorum aduersariorum, aliter senserint; &
 ideo iudicauerint eucharistia sacramentum esse admi-
 nistrandam paruulis, sicut eis adhuc imperitè admini-
 stratur in orientalibus, in Bohemicis, & in alijs ecclesijs.
 Decimotertiō, quia S. Clemens Rom. tertius à D. Petro
 Pontifex inducit Apostolum citantem verba Christi ad
 Nicodemum, iuxta nostrū sensum: Et Card. Caietanus
 & alij interpretes, ad litteram nobiscum potius quā
 cum aduersariis consentiunt. Decimoquartō, quia in hac
 interpretatione, nihil spinosum, nihil contortum, nihil
 non ad rem, sed mirabilis convenientia vndique inueni-
 tur;

Ioan. 6.

Lib. 6.
Const.
Apost.

tur; at contraria scatet tenebris, spinis, & absurditate: & sicut spiritus aquus libenter in hac quiescit, sic illa arridere non potest nisi iniquis, plus sui commodi quam vniuersalis salutis cupidis. Fauentibus ergo nobis omnibus circumstantiis loci, temporis, personæ, questionis, æquitatis, & contextus; non possumus de hac interpretatione dubitare: & cetera quæ Dominus dicit Nicodemus de sua cruce & ascensione in calum, intelligimus commodissime de mysteriis mortis & ascensionis Christi, quæ perficienda erant antequam homines cælesti baptismo perfunderentur.

Ioan. 3.

Huius propositionis duo sunt loci: vnus, de genuina verborum Christi interpretatione, Ioan. 3. alter, de firmamentis, quæ hic Rationum concinator adfert ad probandam interpretationem suam. Si verum est huius axioma, quod apud suos solet prædicare, quæ doctrina à Pontifice Romano & Ecclesia Christi, nemine contradicente, per annos amplius mille ducentos recepta est, eam veram doctrinam esse, hic certè duo vincimus, quæ ab ipso conuelli non possunt: vnum, doctrinam de peccato originali veram esse, quam negat: Alterum, nostram de hoc loco interpretationem veram esse, quem dignissimum fide & intellectu locum detorquet indignissime. Contorqueri ab eo hunc elegantissimū scripturæ locum, demonstramus his modis. I. quod latam quandam interpretationem affectat locutionis istius, *nasci de uero, ex aqua & spiritu*, ut fulmentū quærat nouæ interpretationi suæ; id est, inquit, *ex cælesti instituto*, in genere & ambigūe dictum, ac proinde vtrumque vitiosè.

vitiosè. Deinde, quod comparatè negat id ipsum,
 quod postea hîc & alibi passim negat simpliciter:
 adeò incertus est sententiæ suæ, aut ipsum effari
 apertè puduit: dicit enim, *non tam spectauit origi-
 nale & commune vitium naturæ nostræ, quàm peruer-
 sitatem Pharisaorum*. Esto sanè (etsi falsum esse
 postea demonstrabimus) ergo & hoc & illud spe-
 ctauit, commune, inquâ, & particulare: Et quam-
 uis vnum magis quàm alterum spectari putet, at
 vtrumque tamen omnino dici vincimus, vt nos
 affirmamus. Tertiò, quia negat legi aut exstare vs-
 quam in eo capite, vllum tunc fuisse propositum
 de communi vitio naturæ nostræ. Atqui si ad pro-
 positum respexeris, nihil de vitio siue communi,
 siue particulari tum fuerat à Nicodemo proposi-
 tum: sed Christus argumentum hoc ex proposito
 instituit; vt tanquam doctòr à Deo veniens, do-
 ctrinâ Dei non soli Nicodemo aut Pharisæis, sed
 omnibus, quos Deus docet, proponeret. Quartò,
 iniquè facit contra institutum Christi, & contex-
 tus ipsius veritatem, cùm prædicationem vniuer-
 salein, qua Christus vsus est, & ad singulos homi-
 nes pertinentem, particularem facit; & quod vni-
 uersè prædicatur de natura hominum, ad institu-
 tum, disciplinam & informationē restringit parti-
 culariter, vt olim Pelagius, de Philosophorū sen-
 tina suas rationes hauriens. Nam hoc ipsum quod
 affirmat Rationarius, libro De legibus 1. affirmat
 Tullius aliquoties. Hoc autem Christo non fuit
 propositum, cùm in hunc sermonē ingressus est.
 nam & Christus dicit duobus locis singulariter,
Nisi quis renatus fuerit, &c. Et Nicodemus singula-

riter accipit, dicens, *quomodo potest homo nasci, &c.* homo autem, id est, quisquam, ex Hebræorū vſu: Et Chriſtus poſtea interpretatur vniuerſè & ſingulariter, cū diceret, poſita duorum *ἀντιθέσεως* generum antitheſi, *quod genitum eſt ex carne, caro eſt; & quod genitum eſt ex ſpiritu, ſpiritus,* (nam ex his generibus inter ſe comparatis, enunciatum fit *καθάλας* neceſſariò) & iterum, cū diceret, *Ita eſt quiſquis genitus eſt ex ſpiritu* : Poſtremò autem cū diceret, *vt quiſquis credit in eum, &c.* duobus locis. Quintò, ex iſdem cauſſis reuincitur falſi affirmatio iſta, *non vocari Nicodemum ad reformationem quatenus hominem, ſed quatenus Phariſæum.* Etenim (vt rem apertè demonſtremus) quid iſtis verbis fuiſſet opus apud Nicodemum? qui iam ex facto deſiuerat à peruerſitate Phariſæorum, neque reformationem contemnebat propoſitam à Ioanne Baptiſta, neque ſe priuabat peruerſè initiatione & aditu Chriſtianismi ac regni Dei; præſertim cū Chriſtū religioſa mente accederet, vt euentus comprobauit. quid ergo ad Nicodemum iſta? Sextò, nec illud verius, *verba Chriſti non agere de neceſſitate Baptiſmi omnibus hominibus ab ipſo impoſita,* cū illa ipſa iterata natiuitas ſiue regeneratio nihil ſit aliud, quàm effectus Baptiſmi abſolutè dicti, quo in Chriſto morimur, ſepelimur, atque reſurgimus veritate & ſigno. Poſtremò negatur, & verè falſa eſt conſuſio illius, *illa verba, non naſci denuo, poſitiuè ac non priuatiuè intelligi oportere.* quid enim? nonne Chriſtus priuatiuè (vt iſtius vtamur verbis) locutus eſt? hic ſcilicet docebit Dei ſapientiam ſapere, & Dei ſermonem loqui. At nos

vtrumque

utrumque dici affirmamus: sed priuatiuam interpretationem propriè, positiuam autem (ut vocat) per consequens: nam & priuatiuè dicimus, eum qui non est iterum genitus, non esse ingressurum in regnum cœlorum; & per consequens enunciationem positiuam illam affirmamus, eum qui certat ne regeneretur, nec hunc quidem esse ingressurum. Quapropter ex tam falso antecedente nullo consequens erui potest, nedum illud quod iste sibi hac interpretatione visus est potentissimè statuminauisset. Nunc ad probationes ipsius veniamus; in quibus tum instituendis, tum etiam afferendis sua arte utitur, ut quā inuidiosissimè atrocibus verbis proponat omnia, ut eo amplius afficiat imperitiorum mentes. Cum probationes aggredditur, dicit, *verba Domini à nobis accipi, quasi nouam legem condentis, non sine magno præiudicio & perniciæ humani generis*. Vtrumque negatur, & nouam legem aliquam his verbis Christo acceptam ferri, & magnum præiudicium inferri humano generi. Cur enim eam legē nouam dicamus esse, quæ regenerationem imperat fœdere Dei comprehensam inde à principio, & lege imperatam, multisq. modis præsignificatam in Christo? nam id sibi plurimæ legis ceremoniæ voluerunt: & Moses eam Deuteronomij 30. Iudæis iam olim imperabat, quem Prophetæ in eodem argumento secuti sunt religiosissimè. Deinde cur præiudicium dicamus fieri humano generi, cum id dicimus, quod suo fœdere significauit, & præstat sua fide ac veritate Deus? nos verò præiudicium nobis & Ecclesiæ Dei essemus facturi, nisi in simplicitate

citate Christi exponeremus veritatem Dei, quam
 ex scripturis didicimus. Verumtamen, ut proba-
 tiones ordine desstringamus, Prima probatio est
 ex absurdo; ab infantium exemplo. sed hoc absur-
 dum primùm nihil ad nos: qui sententiam no-
 stram de infantibus signo baptismi carentibus,
 ante exposuimus, Ratione 28. Secundo, ut hoc non
 esset, tamen inconsequens absurdum foret, à lege
 ordinaria in commune lata, ad exemplum extra-
 ordinarium paruulorum. Secunda ratio nihil effi-
 cit ad probationem instituti; nam doctrina de Re-
 generatione non erat noua; ut ex Ieremia ostendit
 auctor ad Hebræos cap. 8. nec erat ignota; etsi non
 ita familiariter nota, ut fuit post complementum
 in Christo exhibitum. quod si quibus planè ignota
 fuit, ignota fuit pereuntibus, quorum mentes Deus
 seculi huius excæcarat. Tertia ratio negatur planè:
 nam etiam ex eo ipso, quod iam *adharebat celesti*
magistro (quemadmodum hic ipse loquitur) con-
 tinuò sequitur, ergo nihil attinuisse ut Christus il-
 lum amplius errorum argueret; quod nouitiis du-
 rius esse solet: sed potius, ut in veritate institueret
 atque informaret: quæ ratio est docendi homines
 non abhorrentes & minimè malos accommoda-
 tissima. Quarta ratio est inconsequens: nam con-
 trà, ex eo ipso quod *Baptismus Ioannis erat Resipis-*
centia, & cum adultis desipientibus communicabatur,
 sequitur ergo adultos & prouectos opus habuisse
 regeneratione, quam docet Christus, ac proinde
 commune huius loci documentum esse. Quod si
 dixerit, non ergo ad paruulos pertinere, negatur
 consequens; quia in iis rebus quæ aut vniuersales
 aut

2. Cor. 4.

aut communes sunt, vna specie aut parte posita, non submouetur altera: hoc autem vniuersale dictum est, *nisi quis renatus fuerit*, &c. Quinta ratio negatur: *fuisse crimen Phariseorum proprium pertinaciam*. falsum est: nam etiam alij eodem crimine cum Phariseis communicauerunt, vt constat ex Euangeliiis & actis Apostolorum: & illud quoque falsum, *defectum illius reformationis inesse innumeris sine ipsorum culpa*. Sed videlicet de actuali culpa, vel actu secundo intelligit, & reformationem accipit pro disciplinæ nouæ instituto, & abdicatione veteris, quod antè cōuellimus. Sexta ratio nihil pertinet ad rem, & cum ratione secunda pugnat; nam hic regenerationem, siue *renascentiam inuisibilem*, (vt appellat) dicit *non oportuisse à Nicodemo ignorari*, cum tamen de re noua & prorsus ignota verba fieri à Christo affirmauerit minimè decuisse. Postremò, tota est posita in petitione principij, cum inquit, *oportebat Christum de reformatione ista Phariseorum loqui, quia oportebat loqui apud Nicodemum, & à Nicodemo eam non ignorari*. Atqui, mi homo, non agitur ista reformatio Scholastica & disciplinabilis, quam comminisceris; sed agitur reformatio (vt cum Scholasticis loquar) vniuersalis & totalis hominis, quem sibi oportet mori, vt reuascatur Christo: vt Christus reliquo fermè capite ostendit manifestissimè: nam reliquū fermè capitis est huius sanctissimi dicti planè *ἐξ γεννητόν*. quamobrem quæcunq. postea adfert de visibili & inuisibili formatione, nihil ad rem pertinent: nam agitur de formatione totius hominis; quarum prior corporalis est ex priore Adamo, posterior

sterior Spiritualis à Christo per spiritum viuificantem eius. De singulari Græcæ vocis οἰδᾶς interpretatione, nugæ agit planè; siue ex inscientia, siue ex consilio oppugnet significationem verbi: non enim Christus eo in loco visibile tantum opponit inuisibili, sed carneum spirituali: & spiritualis operis in eo homine qui caro fuerit, verâ conditionem exponit simili, non pari: neque tantum ratione τὸ ἀόρατον, siue (vt ita dicam) inuisibilitatis; sed ratione omnium attributorum, quæ in hoc simili inueniri possunt. sunt autem multa eiusmodi, de quibus non est hic dicendi locus. Amplius dicam, ex minore sumi hoc loco similitudinem: ac proinde spirituale Dei opus ex natura similis declarari quidem, sed non angustari oportere, vt hic facit ad inuisibilitatē contrahens. Hominis erroneus est scire quod vulgo dici solet, Similia non currere quatuor pedibus. Septimæ rationis idcirco nulla vis est; quia vitium vniuersale naturæ simpliciterque reprehensum restringit ad particulare, & reprehensionem secundum quid à Christo Iesu statuit adhibitam. Neq. enim Christus Nicodemū, vt Pharisæum, alloquebatur; sed vt hominem natura ignarum cælestis doctrinæ, cū diceret, *Quod scimus loquimur, & quod vidimus testamur, sed testimonium nostrum non recipitis*: Deinde, *si terrena dixi vobis, & non creditis*, (hæc autem Nicodemo, & aliis, si fortè, eodē studio ad Christum profectis, enarrabat) *quomodo, si dixerō vobis cælestia, credetis?* Demonstrat τὸ καθόλου, siue vniuersalitatem dicti Christus sequentibus, cum duobus argumentis ad eandē rem pertinentibus,

signa

signa adiungit vniuersalia. Nam primùm respectu doctrinæ, neminem recipere aut recepisse eam siue luce, siue facultate naturæ affirmat Christus, dicendo humano more, *Nullus enim ascendit in cælum, nisi qui descendit è cælo*: Tanquam si diceret, nemo homo à natura testis est rerum cælestium, aut earum capax sua intelligentia. *Filium hominis eum qui descendit de cælo*, oportet foris testari, & intus reuelare; quia nemo nouit filium nisi Pater, neque Patrem quisquam nouit nisi Filius, & cui-cunque voluerit Filius retegere; is, inquam, filius qui est in cælo, & in sinu Patris, omnia consilia eius tenens familiarissimè. Deinde, respectu mysterij ipsius & operis ad redemptionem nostram omnibus patefacti, cùm idem subiicit, *Prout autem Moses extulit serpentem in deserto, ita extolli oportet Filium hominis, ut quisquis credit in eum*, &c. quibus verbis beneficium salutis omnibus exhibendum, quamuis vni demum parti, id est, credentibus, applicatum, exprimit. Cùm ergo & doctrinæ & rei modus vniuersalis proponatur; nulla ratio potest existere, cur antecedens dictum vniuersale restringi ad particulare oporteat. Octaua omnino falsa est, & falsam verborum Christi adfert interpretationem. nam Christus de se ipso loquitur, dicens, *si terrena dixi vobis & non creditis, quomodo, si dixero vobis cælestia*, &c. Ineptum ergo est, hæc verba ad Ioannis Baptistæ ministerium pertrahi; cùm nulla hîc comparatio inter ministeriū Christi & Ioannis Baptistæ sit instituta, sed Christus de doctrina ministerioque suo agat simpliciter. Nec refert, quòd terrena se dixisse testatur Christus,

stus, vt pòst de Ioanne dicitur verbis non abfimi-
libus: quia vtrunque verum est de vtroque: dicta
Christi ipsius, quæ Nicodemo antè proposuerat,
cœlestia & terrena esse respectu vario; nempe
cœlestia, re & argumento; terrena, dicendi modo:
cùm terrenum simile atque humanum in cœlesti
gratia exponenda adhiberet. quod item de Ioan-
nis Baptistæ doctrina sanctè enunciari potest.
Nona ratio negatur planè: & re ipsa eadē est cum
Ratione 5. & eodem modo confutanda. Quod
autem statuit ἀποεστνωός, *in simplice ignorance aut
incredulitate nullum scelus esse*, id simpliciter falsum
est, & aduersatur doctrinæ Pauli Rom. 2. nisi for-
tè comparatè exponatur, quod hic quidem non
potest. Nam qui sine lege peccant, sine lege con-
demnabuntur. Et tu, mi homo, vtrum sceleratum
dices, obsecro? reum, an iudicem? Decima est in-
consequens: nam posita parte vna alteram statuit
remoueri vitiosa argumentatione, tanquam si hoc
posito, quòd homines resistentes Euangelio obla-
to damnati sunt suæ peruiacix nomine, sequere-
tur eos, quibus Euangelium nō ita fuit oblatum,
non esse cōdemnationem à Deo subituros: quam
rem tacentibus nobis falsissimam esse omnes vi-
dent, & confutat Apostolus Rom. 1. & 2. luculen-
tissimè. Vndecima negatur planè, *Iudæos reforma-
tione & regeneratione non indignisse respectu commu-
nis virij naturæ, sed peruersæ institutionis solum*: nam
indignisse singulos, ibidem euincit Apostolus
Rom. 2. & 3. & omnes vniuersè, tã Iudæos, quàm
Græcos, Rom. 5. nec aliter Christus reliqua parte
capitis quàm vniuersè loquutus est. Necessaria
igitur

igitur vniuersalis interpretatio. Duodecima, æquiuocatione fallit: nam voces illas, *positiuè & priuatiuè*, aut non intelligit, & aliter accipit quàm antè fecit in loci huius Euangelici interpretatione; aut certo consilio legentium oculos cupit præstinguere. Alioquin, si ex scholasticorum vsu hæ voces accipiendæ sunt, antè ostendimus, priuatiuam interpretationem propriam esse huius loci, positiuam verò ex consequente ad eundem pertinere. Atque eadem est ratio verborum Christi Icanis sexto: nam verissimum illud est, nisi quis communionem cum carne & sanguine Christi habuerit, cum non habiturum vitam in se. De sacramento autem, quod huic quæstioni intermiscet Rationarius, alia ratio est, quam nos quidem antè satis pro instituto ostendimus Ratione 45. & alibi passim. De aliorum siue facto, siue iudicio, aut præstando, aut etiam iudicando, nihil hoc loco laboramus. De decima tertia, (etsi nos multū non commouet horum aut illorum auctoritas, ne tamen dicamur negligere, aliquid dicendum est) idem cum antecedentibus iudicium. Verba Clementis hæc sunt: *Sed etiam qui ob negligentiam baptizari contemnit, velut infidelis condemnabitur, & ei exprobrabitur velut ingrato: ait enim Dominus, Nisi quis baptizatus fuerit ex aqua & spiritu sancto, non ingredietur in regnum cælorum.* Eadem chorda oberrat Rationarius: qui ex eo, quod partem interpretationis, quæ ad propositum ipsius pertinebat, Clemens in eum locum attulit, concludit, Ergo alteram partem ab eo exclusam esse: noua scilicet Logica statuens ab auctoritate negatiuè, non esse

Lib. 6.
cap. 15.

I hanc

hanc partem intelligendam, cum eam Clemens non expresserit. De Caietano & aliis iudicium idem. Quod si numero interpretū pugnari oporteret, Deus bone, quanta nubes testium à nobis produci posset! sed hæc satis. Decima quarta ratio magis rhetoricatur, quam veritatem exhibet. falsa omnia. nam, quæcunque prædicat de sua interpretatione, ea de nostra iure meritissimo prædicari possunt. Quid enim minus spinosum aut contortum? quid magis ad rem? quid conuenientius? quid denique commodius ad tranquillitatem cōscientiæ, quam si homo se in peccato conceptum, natum, educatum sentiens in sese, discat veterem suum hominem exuere, & in Christo concipi, nasci, ali, viuere nouitate vitæ? siue (ut verbis utamur Apostoli) *siquis est in Christo, se nouam creaturam esse, vetera praterisse, noua facta esse omnia?* Hoc certè minus spinosum est, & longè accommodatius tranquillandæ piorum conscientiæ, quam si quis dixerit; Heus, tu, homo quidem natus es in labe aliqua vitij, ex qua tenêris morte præsentem in hac vita: sed peccatum inuadit te, superueniente diabolo, & falsa hominum institutione, secundum quam altera velut natiuitas in peccato accessit tibi. Quod si alteram institutionem adhibueris, & Pharisaicæ renunciaueris, omnia per te eluctaturus es, tuoque vitæ instituto effecturus, ut regnum cœlorum pateat tibi, Deo adiuuante. Nos autem non ita didicimus Christum, non ita Ecclesia prisca, nō Ecclesia denique catholica, cuius sinū alumnus iste rodit indignissimè dogmatum suorum nouitate. Hic potius audiendus

2. Cor. 5.

diendus Apostolus, Ephesios & omnes compellans his verbis grauissimis: Vos autem non ita didicistis Christum, si modò de eo audiulistis, & per eum edocti estis (sicut est veritas in Iesu) deponere quod ad pristinam conuersationem attinet, veterem illum hominem, qui decepticibus cupiditatibus corrumpitur; renouari autem spiritu mentis vestræ, & induere nouum illum hominem, qui secundum Deum conditus est, in iustitia & sanctimonia veritatis. Ephes. 4.

RATIO LVII.

CUM Christus, in forma serui & legati Dei aduersarios suos arguens, dicit: Neminem ad se venire posse, Ioan. 6. nisi pater qui ipsum misit, illum trahat; profectò non vult inferre, quòd multi non trahantur defectu patris, aut vocatione minimè efficaci ex parte Dei (prodidisset enim suam & patris causam) sed peruersitatem eorum reprehendit, qui non mouebantur testimonio summi patris allicientis magnis signis & miraculis ad ipsum Iudæos omnes: & tamen multi non trahebantur, quia suo more spiritui sancto resistebant, & vile pabulū corporis precioso pabulo animorum præferebant. Sic enim loquimur non sine stomacho, cum res est nobis cum proteruis aduersariis, ac dicimus eos aliud agentes non moueri, nec moueri posse nostris rationibus & testibus. Neque enim intelligimus rationibus testibusq; nostris deesse vim mouendi aequos animos; sed ab aduersariis nostris omne ius & æquum contemni tam generatim significamus, vt nostræ particulares rationes eos mouere nequeant. Capharnaitæ enim, vt plurimum, summi patris generatim contemptores erant, nec Moyse verè & ex Ioan. 5. 6. animo credebant, quamuis profiterentur se Dei & Moy-

Rom. i.

sis discipulos: & ideo nō dabatur illis à patre, vt ad Christum venirent: nec mouebantur eis patris signis & miraculis, quæ Tyrios & Sidonios, alioqui alienos à populo Dei, mouissent. Quia contemptores prima & vniuersalis lucis summi patris & numinis, discipuli ac mancipia diaboli sunt, atque in sensum reprobum dati, non trahuntur nec mouentur particularibus signis & operibus quæ Dei benignitatem explicant, sed quotidie peiores euadunt.

Matth. i i.

Negatur interpretatio loci, & quæ ex ea nectuntur consequentia. Quod ad interpretationem attingit, ita sunt euidentia verba Domini Iesu Christi, vt mirum sit inter homines existere, qui de illorum sensu dubitare possint. Nam tres (vt ita dicamus) personæ agentes statuuntur: Pater mittens, Filius missus, & homo, ad quem Filius missus est à Patre: actiones Patris duæ: respectu Christi, quod mittit ipsum; respectu hominis, quod trahit ipsum: similiter actiones Filij duæ: respectu Patris, quod accipit ab ipso; respectu hominis, quod vocat ipsum communiter, & tractum à Patre, excipit singulariter: hominis verò, primùm passio, quod trahitur à Patre; deinde actio, quod tractus venit ad Christum. Ex eo sequitur hominem, quisquis trahitur, propterea trahi, quod voluit Pater, & ita placuit ipsi: Quisquis autem non trahitur, cum non trahi, quia non placuit Patri, Ergo, inquit Rationarius, non trahitur defectu Patris. Negatur, si defectum propriè acceperis: nam cum defectus propriè sit officij debiti, non est defectus in Patre, qui nullum homini officium debet; sed defectus

defectus est in homine, qui omnia debet Patri. Sin autem defectum abusuuo significato acceperis pro abstentione ab homine, & subtractione præsentiae illius gratiosæ, quam nemini debet Pater (quia gratiosa est) sed quibuscum vult, ex consilio æterno suo communicat; impropria locutio est, à cōmuni sermone aliena, & re in Deum contumeliosa. quis enim prior dedit ei, & reddetur illi? ergo sanctissimè membrum illud à nobis negatur, eos qui ad Christum non veniunt, non venire defectu Patris. Nam, vtut sit, vtut absistat Deus, gratiamque suam absintet ab homine, vitium (quod defectus nomine significatur) nullum in Deo residet; ab homine totus defectus est; neq. propterea crudelitatis crimen Deo impingimus, quia iustitiæ factum, non crudelitatis est, cum iniustus deseritur. Alterum quoque crimē inuidiosè Deo Rationarius obiicit, cum vocationem appellat minimè efficacem: nam hoc modo statuit Deum vocatione externa homini illudere. Falsum: nam primùm cum vocatio externa communis sit, & medio vocationis externæ huius, siue instrumento, pij de communi hominum in se percutientium numero reuocentur; magis Dominus illuderet, si propter impios (in quos vocatio est inefficax) à piis euocandis ex medio illorum abstineret: iniquum enim foret propter malos permittos relinqui sine vocatione hæredes salutis. deinde cum illa vocatione externa in commune proposita hi efficaciter vocentur illis pereuntibus, sequitur vocationem semper in se efficacem esse, quamuis non sit in iis qui pereunt: quemadmo-

Rom. ii.

1. Cor. 2.

1. Cor. 3.

dum sol est luce efficax, quamuis cæcos minimè illustret. Postremò, si non est vocatio erga impios efficax secundum propriū & naturalem effectum suū, est tamē efficax modo accidentario: quem admodum dicit Apostolus de administris Christi in Ecclesia eius, *Christi bona fragrantia sumus Deo in iis qui seruantur, & in iis qui pereunt: his quidem odor mortis ad mortem; illis verò odor vitæ ad vitam.* Tertium accedit dictum Rationarij ex absurdo, *Prodidisset, inquit, suam & Patris causam Christus, si eo sensu dixisset.* Negatur absurdum; nam cū non sumus per nos ipsos ad cogitandū quicquā idonei velut ex nobis ipsis, sed quod idonei sumus, id ex Deo sit; ac proinde ad singula bona opera gratia Dei & præueniente, & agente sit opus: non prodebat Christus suam & Patris causam, cū populares sic alloqueretur; sed magis eos excitabat, ut sibi renunciantes Deum Patrem animo precibusq. accederent, à quo docerentur, & traherentur ad Christum. Hactenus confutata sunt dicta, quibus eleuare tentat interpretationem nostram, & verbi diuini veritatem: Iam de ipsius interpretatione dicamus. Narrat tantūm peruersitatem hominum incredulorum reprehendi, & in eo crimine demonstrando, & sermone probando multus est. Frustra; nam; verum est contumaces reprehendi; & crimen illorum esse grauissimum; sed hac parte posita non remouetur altera; nempe, naturales homines reprehendi, & de illis idem prædicari; neminem puta non dico solū contumacem, sed naturalem etiam hominem venire ad Christum, nisi traxerit ipsum Pater. Nam Christus

stus dixit vniuersè, *nemo*: & certo consilio repetitio sub finem capituli, ac rei præsentis accommodat, vt istam Ratiocinatorum cautelam præuerteret. quo quis melior interprete? Ac proinde mala est duobus modis consequentia, vt antè dicebamus; tum quia posita vna specie, negat alteram: tum, quia etiamsi de vna specie ageretur, iniquum esset negatiuè, ab auctoritate cōcludere in hunc modum. Non dicitur hic de homine naturali; non est igitur verum. Hoc quidē pueriliter argumentari est.

RATIO LVIII.

CUM idem Dominus dicit Pharisæis, *Si cecissetis*, Ioan. 5. peccatum non haberetis; nunc autem quia dicitis vos *videre*, peccatum vestrum manet, satis declarat, simplicem ignorantem non esse cuiquam fraudi nec imputari; Ioan. 6. sed exitium imminere iis, qui cum excacati sint peruersis studiis & factionibus, profitentur se tamen perspicaces populi magistros, & veris Dei seruis reclamari. Quod Ioan. 7. confirmat alibi, cum dicit, *Si non venissem & opera non fecissem* Ioan. 8. qua nemo alius fecit, peccatum non haberent; nunc autem & videntur & oderunt me, & patrem meum immerito; ex quo diuinitatis odio collegerat, eos sui peccati excusationem non habere. Ideo cauendum est semper, ne confundamus simplicem incredulitatem cum immani hac peruersitate.

Quemadmodum in superiore, ita etiam in hac ratione dici aut demonstrari nō potest bona consequentia huius argumenti. Peccatum manet in tumidis istis magistris & contumacibus, ergo in aliis non manet. Hoc enim vbi de Pharisæis con-

I 4

cessimus,

cessimus, ex sententia Christi, nō sequitur de aliis quoque non posse enunciari: nam & hi, & illi in peccato sunt. Verum quidem illud est, quod ponit conclusionis loco, *simplicem incredulitatem cum immani illa peruersitate cōfundi non oportere*. Nos idem affirmamus: sed utrosque nō peccare, aut non perire, cecos & cecorum duces, nunquam Rationarius nobis persuadebit; cū & naturæ luce, quam extollit tantopere, & Christi auctoritate aliter edocti simus. De his satis Ratione 49.

Matth. 15.

RATIO LIX.

VATICINIUM Esaia prouidentis & pradicentis hanc Iudaorum peruersitatē, qui ante illustrem aduentum Domini, id est, secundum, sibi clausuri erant oculos & obturaturi aures, ne mouerentur salutaribus Christi dictis, impletum est in Pharisaica secta, & in ceteris Iudæis illi similibus; qui cū essent generatim animo in malignitate obfirmato, non poterant videre & audire quæ ad eos seruandos fecissent, ut disertè declarat Dominus apud Matthæum, & D. Paulus ultimo Actorum. Itaque perperam intelliguntur verba illa ab interpretibus, qui existimant defectu diuinæ gratiæ aut efficacis vocatōnis multos non potuisse credere, nec adhaerere Christo. Id enim referendum est ad malignitatem eorum qui nolebant congregari sub alio Domini, licet is saepe voluisset eos colligere, sicut gallina pullos suos colligit.

Matth. 13.
Actor. 18.

Antecedens verum est; sed consequens inconsequens, & falsum. Inconsequens est, ut antè, cū sic argumentatur: Hæc Prophetia completa est in illis:

illis: non ergo in alios idem iudiciū Dei competit. Neque enim Esaias aut Christus voce, solū, exclusiua vsi sunt, sed de illis particulariter dixerunt: de aliis indefinitē iudicandum. Deinde, falsum est nos existimare (si propriē loqui volumus) defectu diuinae gratiae, aut efficaciae vocationis, multos non potuisse credere, nec adhaerere Christo: nam, aliud est defectus rei debitae, aliud libera & iusta absentatio, vt in Rationem 57. ostendimus. Inanis igitur tota hęc argumentatio, & genuinus eiusdem discretionis partus, quae antehac fuit exposita.

RATIO LX.

CUM Dominus loquitur de mundo perduto & reiecto, considerat eum auersum à Deo, & diuini numinis proteruum contemptorem, vt omnes circumstantiae rationesq; docent. Nam aliqui Deus dilexit mundum, & pro eo filium suum dedit; qui mortuus dicitur pro peccatis totius mundi. Deficientibus igitur multis Iudaeis ad mundanas sceleratasq; sectas, pauci electi constantesq; fuerunt; & multitudo peruersorum dicta est mundus immundus, cui exitium imminet.

Ioan. 15. 16.

Ioan. 3.

1. Ioan. 1.

Eadem ratio cum praecedentibus, idemque vitium argumentationis ex falsa locorum interpretatione: in qua primū partes *ἀντιγενήτων* confunduntur. Deinde ex falso supposito vnus partis altera tollitur. species oppositae sunt pereuntis mundi, quod hi simpliciter sunt auersi à Deo, illi proteruē Deum se exhibentem auersantur: Totus autem mundus natura auersus est, & in malo iacet, donec sit ex Deo genitus. Inconsequens igitur

1. Ioan. 1.

est, cum ex eo, quod perditio proteruis denuncia-
tur Euangelij annuntiati, & oblatis Christi con-
temptoribus, creduntur alij ex ea eximendi. Quod
autem postea loci ex Ioanne adducuntur commu-
nem Dei amorem beneficiumque in omnes vni-
uersè communiterque testantes, ut ex communi
singulare concludatur; id quam sit εὐλόγητον, omnes
vident, & nos iam aliquoties antè demonstraui-
mus. Et certè prior locus falso adducitur: non
enim Christus apud Ioannem sic loquitur, ut Ra-
tionario huic visum est; sed in hunc modum po-
tius: *Ita Deus dilexit mundum, ut Filium suum vni-*
genitum dederit, ut quisquis credit in eum, non pereat,
sed habeat vitam æternam. Prius membrum com-
mune & indefinitum est; posterius particulare, &
ad singulos vniuersè in isto particulari numero
comprehensos, & de vniuersi mundi communita-
te selectos pertinens. Nec obstat quod sequente
versu subiecit Christus: *non enim misit Deus Filium*
suum in mundum, ut damnet mundum, sed ut seruetur
mundus per eum: nam utroque loco mundus inde-
finitè appellatur; ac proinde pro ratione enuncia-
torum quæ attribuuntur mundo, aut amplian-
da, aut restringenda est illius vocis interpretatio;
quandoquidem ita sunt accipienda subiecta, ut
ferre possunt prædicata ipsorum. Sed & Christus
proximè sequente versu definit illud quod inde-
finitè dixerat, particularibus distinctione mani-
festissima circumscriptis, hoc modo: *qui credit in*
eum, non condemnatur: qui verò non credit, iam con-
demnatus est, &c. Neque absimilis est ratio loci al-
terius, cum Christus esse dicitur *propitiarius non pro*
nostris

Ioan. 3.

nostris solum, sed etiam pro totius mundi peccatis; qui locus ex professio postea Ratione 91. adducitur. Nam oppositionem statuit Ioannes inter eos qui iam tum erant conscij se apud Patrem habere advocatum Iesum Christum iustum, & ipsum esse propitiationem pro peccatis ipsorum; & eos qui adhuc agebant in mundo sub potestate tenebrarum, vindicandi beneficio eius: ipse, inquit, est propitiatio pro peccatis nostris, credentium; nec pro nostris solum, qui iam ex facto credimus, sed etiam pro peccatis totius mundi, id est, communis illius corporis, quod adhuc sub principe tenebrarum agitur: quo in corpore toto, non singula membra beneficium Christi singulariter erant perceptura in effectu ad salutem; sed ea demum, quæ similiter Christo erant creditura. Hoc enim totum non in quantitate oportet accipi, ut loquuntur Scholæ, sed totum in modo; ut sua Christo veritas in sermone, & potentia in opere religiosè asseratur. nam alioquin falsum diceret Deus, (quod absit) aut præ impotentia, ut qui sermonem suum præstare minimè potuisset, cum tamen sit omnipotens; aut mutatione voluntatis, quæ ipsi non potest accidere, cum sit immutabilis. Nos autem ab istis blasphemiiis toto animo æquissimum est abhorre.

RATIO LXI.

CONCIO D. Stephani ad suos populares, qui erant AA. 7. electi generis, declarat singulis seculis plerosque ex illa natione degenerasse à sanctis patriarchis, ac spiritui sancto restituisse: proinde paucitas verorum Israëlitarum

non

non referenda est ad inopiam diuini fauoris; sed ad copiam contemptorum, qui eo abusi sunt.

Idem argumentum; cuius antecedens & consequens non dubitarem dare, si sanctè diceretur. Verum est Iudæos degenerasse, ac proinde sua culpa periisse, non autem diuini fauoris inopia; puta illius communis, quo omnes homines Deus prosequitur: sed non sequitur, ergo Deum, cuius est virtus omnipotens, singulari fauore gratiæ illius salutaris eos prosequutum esse. Cùm enim virtutis quantitas ex effectus quantitate cognoscatur; sequeretur necessariò absurdum illud blasphemum; quia effectus impiorum effectum diuinæ virtutis depulit, omnino maiorem esse impiorum quàm Dei virtutem: quæ res cui bono vnquam in mentem venire potest, quin cohortescat totus?

R A T I O LXXII.

Agor. 10.

CORNELII Centurionis preces & beneficia naturali instinctu, Deo prebata sunt, quamuis adhuc esset circumcisionis expertus & Christi ignarus; quia boni eius propensio & affectio virtualiter & implicite continebat ea quæ ipsi postea explicata sunt, vt euentus docuit. Et non dubitandum est, quin singuli ex gentibus non initiatis circumcisione aut baptismo simili modo conlustrarentur, si ingenuè colerēt & inuocarent Deum cali & terræ singulis affluentem. Igitur si talia exempla rara sunt, id accidit multitudine cōtemptorum, non quòd Dei gratia aut vocatio eius efficax non sit.

Virumque membrū antecedentis falsum: primum de Cornelio Centurione falsum est, naturali

rali instinctu ab eo fuisse illa facta, quæ scriptura Aetor. 10.
 laudat: nā propterea dicitur *vir pius ac timens Dei*,
 versu 2. & *ornatus testimonio totius gentis Iudæorum*,
 versu 22. & Rationarius ipse cogitur agnoscere
 bona eius propensione & affectione virtualiter &
 implicitè fuisse contenta ea quæ ipsi postea sunt
 explicata. non est autem pietas, non timor Dei,
 non testimonium totius gentis Iudæorū, bonum à
 natura inditum; cū nemo sit qui ista habeat, ne
 vnus quidem, Davidis & Pauli testimonio. De
 aliis item qui ex gentibus crediderunt, nō est con-
 fingendum naturale bonum, quo Deum sanctè
 per se coluerint: quam rem apud gentes Paulus
 non fuisset dissimulaturus, si quicquam eiusmodi
 hominibus inesse credidisset, Actorum 14. & 17.
 neque iustitiam, vitāq. piorum, damnatis om-
 nibus hominū operibus, in fide statuisset. Ex isto Rom. 3. & 4.
 autem antecedente falso consequentia nascitur
 inconsequens, vt antè: cōtemptores solū à Deo
 damnari, qui proterui fuerint in sua incredulitate.
 Sed de hac consequentia in præcedentibus iam
 dictum centies. Omnino & antecedens & conse-
 quens vna securi rescindit Paulus, cū his verbis
 vitur: *Nos non sumus sufficientes vt cogitemus aliquid* 2. Cor. 3.
tanquam ex nobis ipsis, sed ex Deo est facultas nostra.
 Futilis autem illa hypothesis, qua Ratiocinator
 vitur: ex qua sic argumētari pios necesse est: Sin-
 guli ex gentibus non initiatis circumcisione aut
 baptismo vt Centurio collustrarentur, si ingenuè
 colerent, & inuocarent Deū cæli & terræ singulis
 affulgentem: non colunt autē, nec inuocant inge-
 nuè, Rom. 3. Igitur eo modo nō collustrabuntur.

RATIO

R A T I O LXIII.

A&.10.

D. P E T R V S, qui diuinitus didicit nullum hominem dicendum esse profanum aut impurum, vnde molesto scrupulo liberatus est quem ei patria educatio iniecerat, exclamauitq; sibi iam constare, sine personarum discrimine in omnibus nationibus Deo esse singulos acceptos, qui diuinum numen colunt & iustitiam exercent (siue malum vertere, aequitati studēt) satis disertè testatur singulos homines expiatis purgatisque fuisse diuino beneficio, & singulorum personas Deo acceptas & charas: ac singulis nationibus diuini numinis lucem salutarem fulsisse ac semper fulgere; quam qui sequuntur, & rationi conuenienter viuere student, impossibile est non proficere, aut ab amicis seruusq; Dei in rebus maioris momenti dissentire.

A&or.10.

Ex antecedente, sed malè expósito, mala consequentia. nam antecedens loquitur communiter, nullum hominem dicendum esse profanum aut impurum, id est, ex quouis genere de homine non esse iudicandum. antè enim dicebat Petrus, Vos scitis Iudæo nefas esse propius adiungere se aut accedere ad alienigenam: sed mihi ostendit Deus ne quem pollutum aut impurum hominem dicerem. Et alterum quoque eiusdem est generis ibidem; verè deprehendo Deum non respicere ad personam: sed in quauis gente ei acceptum esse quisquis eum timet, & operam dat iustitia: Hæc omnia communiter, si illud membrum exceperis, quisquis Deum timet. Quid autem hic argumentator? nempe ex communibus enunciatis illis concludit de singulis, & ex generibus singulorum

lorum audacter conficit singula generum, dicendo, ergo singulos homines expiatis esse diuino beneficio, Deo acceptos, &c. Atqui hæc enunciatio, si huic homini oculi sunt, planè deprehendetur illi esse contradictoria, quam Petrus protulit. nam aut nihil est contradictorium in rebus humanis, aut hæ duæ inter se sunt contradictoriæ: vna Petri, *in quauis gente Deo acceptus est, quisquis eum timet*, &c. altera verò Rationarij, *in quauis gente singuli Deo accepti sunt*. Istud est scilicet ex præmissis Apostoli testimoniis rectè concludere.

RATIO LXIIII.

D. PAVLVS in concione habita *Lystris ostendit* Agor. 14
singulis hominibus inesse fidem, sed discrimen esse in obiectis: reuocauit enim auditores illos ab obiectis vanis & fide indignis, ad Deum conditorem omnium; qui numquam sine testimonio se reliquit, datis pluujs & frugibus, & expletis cibo & letitia hominum animis. Obiectum igitur optimum ac fide dignissimum, singulis benefaciendo singulos ad se efficaciter allexit ac vocauit; & nemo in æternum perire potuit, nisi prius illud negligeret & contemneret. Constat autem singulos in hac vita affici & animari, prout est obiectum cui fidunt & ex quo pendent; ac sicut vanè animabantur qui vanis obiectis fidebant, sic diuinè eos animari, qui ingenuè & ex animo Deo fidunt.

Negatur à Paulo dictum: nam isto in loco neque verba illa exstant quibus Ratiocinator vtitur, neque æquiualentia. Deinde hoc ipsum & veritati aduersatur, & à Paulo alibi oppugnatur diligentissime.

tissimè. Aliud est, si dixeris testimonia à Deo adesse omnibus gentibus, quod Paulus adfirmavit; aliud, si fidem singulis inesse in Deum. Testimonia Deus dat, naturalia naturali rationis luceprehendenda, supernaturalia supernaturali fidei. De naturalibus autem Paulus loquutus est. Fidem itaque Rationarius accipit æquivocè, ut antè monuimus; & ex paradoxa sua æquivocatione Paulo affingit sententiam falsam, & sibi ac nobis falsam necit consequentiam. Sed de his antè satis.

R A T I O L X V.

A^{ct}or. 15.

IN concilio Hierosolymitano, in quo de circumcisione ritibusq; circumcisorum propriis acerrimè disputatum est, declaratum fuit fide purificari corda. At fidei facultas & donum inest omnibus, quia singuli fidendum iudicant & fidere possunt diuino numini fide dignissimo. Itaque nemini imminet exitium, nisi postquam repugnare incipit natura ac rationi, & fidem habere non vult Deo eiusque servis sanctæ Ecclesiæ proceribus, fide dignissimis.

Hic demum syllogismus est, æquivocatione fallens: nam aliud est Fides, de qua dicebat Apostolus Petrus A^{ct}orum 15. ut refertur in maiore syllogismi huius; aliud Fides in minori. Atque hac Fide naturali si maiorem fidem verioremq; nunquam hic Rationarius habuerit, profectò nunquam in Deum crediturus est. Et catholicus audire vult, qui Fidem negat virtutem esse Theologicam, & à Deo infusam singulari beneficio? Ex falsis suppositis consequentia inconsequens tandem adiicitur, de qua iam in Rationibus amplius viginti

ginti antehac diximus. Quid verò, quòd fidem artificiosè appellat donum? Rectè quidem: at si naturæ donum (vt res ipsa clamat) intelligit, falsum: si gratiæ, verissimum: nam propterea dicebat Petrus *Deum fide purificasse corda eorum*, vt Dei donum vtrumque esse ostenderet; fidem, vt instrumentum diuinum in nobis excitatum; purificationem verò, vt opus instrumento fidei effectum à Domino.

RATIO LXVI.

D. PAULVS in concione Athenis habita decla- Aetor. 17.
rauit omnes homines à conditore omnium factos esse ad ipsum querendum; qui tantum abest vt procul à nobis sit, vt in ipso viuamus, moueamur, & simus. Deinde, testimonio præstantissimi viri Græci euicit nos genus Dei esse; ex quo intulit cauendum, ne à tanto patre degeneremus; præferentes vilissimas creaturas tanto conditori. Cum simus igitur omnes diuinum genus & filij Dei beneficio creatoris, absurdissimum est comminisci vllū aternæ mortis periculū impendere nobis, antequam degeneremus, & nobis ipsis damnationem queramus.

Eadem cum superioribus inscientia. nam primum Paulus de vniuersali Dei beneficio secundum naturam ad omnes homines pertinente loquitur; non est autem iusta argumentatio, aut necessaria, à beneficiis naturalibus ad beneficia salutaris gratiæ. Secundò, ita exponit Paulus finem naturalem istius beneficii, vt simul ostendat euentum, propter vniuersalem nostram deprauationem natura inditam, esse à fine iusto quàm remo-

tissimum: nam postquam de fine dixit, *ut quærent Dominum*, illico euentum subiicit, *si fortè palpando eum inuenirent*, nempe propter naturalem cæcitatem suã. Postremò non infert Paulus quod hic affirmat, cauendum Atheniensibus ne à tanto Patre degenerent, aut etiam (si placet) nobis in eadem conditione positis, qua erant Athenienses, id cauendum esse: sed contrà, reuocat à malo, tum instituens in Fide, tum ad Resipiscentiam exhortans Dei verbis. Non ergo monebat cauendum ne degenerarent, vt hic non satis bona fide contorquet sermonem Pauli & adauget commentationibus; sed reprehendebat degeneres, vt natura sumus, & ad misericordem Patrem reuocabat, antequam sisterentur iusto iudicio illius. Falsa igitur conclusio. Quod autem ipse Rationarius dicit, Paulum testimonio præstantissimi viri Græci euincere nos genus Dei esse; hoc, inquam, euincere, quàm rectè vsurpet in re sacra, & testimonio humano tribuat, ipse viderit.

R A T I O L X V I I.

Rom. I.

IDEM D. Paulus disertissimè docet iram cælestis Dei imminere non personæ vlli simpliciter, sed impietati & malitiæ hominum, qui veritatem Dei in iniustitia deriment; quia eis patefactum fuit id quod de Deo cognosci potest: Quoniam inuisibilia Dei, nempe eius sempiterna virtus & diuinitas, per ea quæ facta sunt intellecta, ex creatura mundi vel ex mundi opificio conspiciuntur. Ideo arguit eos, vt inexcusabiles; quia ingrati Deo summo honore & gratiarum actione digno fuerunt: tum euauerunt in cogitationibus suis: sapientes professi

professi stultos prastiterunt : immortalis Dei gloriam ad simulacra mortalium creaturarum transulerunt: Dei veritatem cum falsitate commutarunt ; ac Dei cognitione abusi sunt. Et ideo dedit eos Deus in reprobum sensum, & in omne genus scelerum prolabi fuit, ut conuenienti plecterentur supplicio. Cōstat igitur, neminem reprobatum esse à Deo, qui prior diuinum numen salutaria ipsi proponens ac suggerens non contempserit.

Antecedens falsum ; consequens non necessarium. Falsum est, quòd negat Pauli sermonem de hominibus singulis secundum naturalem constitutionem ipsorum, qua ex Adamo nascimur, accipi oportere. Nam quæcunque postea à Paulo adducuntur, postquã homines impios & malos esse dixit, per hypallagen Hebræis frequentatam (sic enim oportet accipi verba illa Pauli, *retegitur ira Dei è cælo aduersus omnem impietatem & iniustitiam hominum*) nō adducuntur circumscriptionis causa διακριτικῶς, ut ostendat quinam illi sint in hominibus in quos retegitur ira Dei ; sed adhibentur αιτιολογικῶς, ut certis & particularibus documentis euincat illam impietatem & iniustitiã hominum ; ut qui veritatem detineant in iniustitia, &c. quæ de homine naturali quoque sine exceptione cuiusquam pronunciantur . Quid ? quòd ipse Paulus omnem dubitationē eximit: cū habita de gentibus & Iudæis pariter quæstione capite 1. & 2. tandem concludit cap. 3. his verbis: Antè criminati sumus, & Iudæos & Græcos, omnes esse sub peccato: & ne quis excuset dici cōmuniter, se de singulis pronunciare ostēdit: *sicut scriptum est*, inquit,

Non est iustus, ne vnus quidem, non est qui intelligat, non qui exquirat Deum; omnes deflexerunt, simul inutiles facti sunt, non est qui faciat quod bonum est, non vsque ad vnum, vel ne vnus quidem; & alia quam plurima, quæ ibidem à Paulo grauissimè adferuntur. Euerſo antecedente per auctoris ipsius testimonium, & veritatem Dei à se pronuciata[m] sanctissimis auctoritatibus confirmantis de vniuersis & singulis hominibus; quid restat, nisi vt explosa huius interpretatione fallaci consequens fallax faciamus missum? Nam etiam de toto argumento eius antè in Rationem 16. & alias aliquot diximus in præcedentibus.

R A T I O L X V I I I.

Rom. 1.

Rom. 9.

IDE M reperit & declarat homines iudicio & ratione præditos (quos considerat secundum hominem ambulantes, sine fide in Deum & in seruatorem ipsorum peccata expiantem eosq[ue] diuinè dirigentem) inexcusabiles esse; quia ea faciunt quæ ipsimet damnant, & diuino supplicio digna iudicant. Quos cõcludit diuinam iram sibi congerere, vt summi numinis contemptores, qui amplissimam benignitatem Dei, magnamq[ue] eius patientiam reuocantem eos ad pœnitentiam, vltro spernunt. Quamobrem constat ex hoc loco, eos solos habendos esse pro illis vasis iræ quæ Deus magna patientia tulit antequàm damnaret, qui summam hanc benignitatem & clementiam peruicaciter contempserunt: Et esse falsissima commenta eorum qui docent; Non omnes æqua conditione creari; sed aliis vitam, aliis mortem æternam ineuitabili decreto destinata[m] esse: Ac singulos interpretes decipi & decipere, qui defectu efficacia
ant

aut specialis gratia aut sacramentorum, multos pe-
rire autumant.

Huius argumentationis antecedens verum est,
si bene intelligatur. Agit enim Apostolus eo in lo-
co de homine (vt ita vocemus) animali siue na-
turali, qui pro depravatione naturæ suæ non po-
test non oblectari quibuscumque Dei testimoniis;
quandoquidem (vt in eadem Epistola dicit Apo-
stolus) *affectus carnis mors est; & inimicitia est ad-* Rom. 8.
uersus Deum: Legem enim Dei non subiicitur, ac ne potest
quidem Legi illius subiici; siue illi, quā in natura pri-
mū rectam impresterat; siue illi, quam postea
inscripsit tabulis. Ex quo sequitur singulos homi-
nes (prout iam à natura sunt) Dei contemptores
esse; ac proinde, quicumque puniuntur, ab ipso
puniri iustissimè: sed contemptorum alios magis,
alios minùs contemptores esse: magis contempto-
res esse, quibus lex scripta in tabulis, id est, ver-
bum scriptum ad naturalem legem inscriptā con-
scientiæ accesserit, & quibus Dei gratia particu-
lari modo oblata fuerit: minùs verò, qui non fue-
runt donati illa particulari testificatione Dei; sed
in naturali contemptu contra communes illas no-
tiones, principiaq. naturæ in nobis relicta, quam-
uis documentis naturalibus & ordinariis docti
patientiam Dei, & ad resipiscentiam reuocati, in
malo permanent. Vtrique autem iusto Dei iudicio
damnantur, prout concludit Apostolus: *quicumque*
sine lege peccauerunt, sine lege quoque perituros esse;
& quicumque in lege peccauerunt, per legem damna-
tum iri. Atque hæc duo cōfundit Rationarius no-

ster imperitissimè. Consequens autem falsum est, eos solos damnatum iri qui ex facto peruiaciter ita contempserint; si ad exactam Dei iustitiam velimus respicere. Absit autem, vt à misericordia illius eos excludamus, qui non ita Deum contempserint: penes ipsum miserationes sunt, & ab ipso hominibus accidunt: sed longè alia est ratio, cum de iure Dei agitur (vt hîc) quo omnes sub peccato conclusi sunt; aliud, cum de gratia, secundum quam miseretur, quorum vult misereri. Negamus constantissimè eleuandû esse hominis peccatum: & quia homo à natura est actu primo & secundo peccator, damnabilem esse vtrovis respectu dicimus, & vtroque simul. Sic quoscunque damnat Deus, damnare iustissimè affirmamus; quoscunque autem ex damnatione vniuersali excipit particulariter, gratiosissimè excipere. Damnauit autem secundum consilium & præscientiam æternam ipsius (cui nihil potest accidere) Damnauit, inquam, ab æterno, quos præiudicet & præsciuit peccatores: secundum factum verò hominum non antè damnat quàm peccati eucti sint, & facti inexcusabiles; siue peruersitatis solùm, siue peruiacitæ & rebellionis præfractæ nomine, quemadmodum antè Ratione 16. ostendimus. Impingit absurda super hæc Rationarius: *Esse qui docent non omnes aqua conditione creari*. Negatur: nam quia creati sunt, æqua conditione creati sunt. Enimuerò conditio differens in creatione inter homines statui quâ possit, cum omnes ab vno patre, & ab vno principio sint? ergo respectu creationis falsum est. Sed si quis respectu euentus ita locutus est,

est, ne ipse quidem Rationarius negare possit homines, quos creauit Deus, æqua conditione esse mutabiles: quam conditionem Deus inter creandum, & ante creationem ipsam, nouerat peritissimè; & de conditione illa creaturæ per se ruituræ, gratiôsè consilio suo exceperat quoscunque ordinauit ad vitā æternam. Obiicit, esse qui doceant, *aliis vitam, aliis mortem æternam ineuitabili decreto Dei esse destinatam.* Agnoscimus: cur enim non adfirmemus summum illum patrem & iudicem, finem creaturarum suarum æterno consilio suo, cui omnia sunt exposita, destinasse? Sed quibus gratiam facit, causâsaliter (vt ita loquamur) & efficienter facit: nam in ipso est solùm causâ gratiæ illius salutaris: quibus non facit gratiam, in iis demonstrat iustitiam suam, propter præscitam ipsorum vitiositatem supplicia eorum præordinans, vt in Rationem 35. antè docuimus. Destinauit igitur iustitiam & gloriam seruandorum; non destinauit peccata, sed pœnam periturorum, peccatis ipsorum (vt ab æterno præsciuit) suppositis. quade re Axiomate 49. & sequente diximus. Quod postremò addit, *de gratia efficaci, aut sacramentorum defectu, quo multi pereant*, si propriè loquitur, vtrumque antè negauimus, & negandum esse veritas euincit manifestissimè: si impropriè, quid calumniatur? hoc enim aut impropriè, aut falsò dici antè ostendimus.

RATIO LXIX.

IDEM asserit iudicium Dei faciendum esse ex naturali lege omnibus communi, vt supra docuimus ex Rom. 2.

verbis Domini, prout propria conscientia vnumquemq³ accusabit aut excusabit in illa diuina luce, sine acceptio-
ne personarum. Quapropter aeternum exitium nemini
impendere potest, nisi consciis contempta benignitatis &
patientiae summi numinis, post vsum rationis & iudicij.
Nam sicut in hac vita nemo sanus arguitur conscientia
peccati Adami, sic post hanc vitam nemo illo nomine
arguetur, nec à Deo, nec à se ipso.

Hic certissima fallacia est elenchi ignoratione;
cùm ex modo iudicij quod Deus maximo illo die
facturus est, concludit iste eundem esse modum
conscientiae hoc tempore in iis qui pereunt. Quod
si quis axioma illud proponeret simpliciter; idem
iam modus est conscientiae impiorum, qui in vl-
timo illo iudicio futurus est: Aut (si quis planius
desiderat) tam sunt euiçti in sua conscientia impij
hoc seculo, quàm illo futuri sunt; hoc ne ipsum
quidem Rationarium puto adfirmaturum. Atqui
ex hoc Axiomate pendet totum ipsius enthyme-
ma. Et si in antecedente se ipsum iugulat, cùm
agens de ultimo illo iudicio hæc verba adiicit, in
illa diuina luce. Est quidem semper vna diuina lux:
sed hîc minor, & minus euincens impios; illic di-
uina, id est, planè maxima, & reuincens maximè.
Ex hoc autem antecedente non valet consequen-
tia: sed etiam per se infirma est, (vt iam sæpius
alibi demonstrauiamus) si seorsim ab antecedente
eam contemplemur. Quapropter infirmitatem
sui consequentis videns, rationem adiecit ad fir-
mamentũ illius, sed infirmatu facillimam, nam,
inquit, sicut in hac vita nemo sanus arguitur conscien-

tia peccati Adami, sic post hanc vitam nemo illo nomine arguetur nec à Deo, nec à se ipso. Negatur utrumque membrum: nam peccatum Adami cum dicitur, duo intelliguntur, factum singulare, & vniuersalis ex eo vitiositas; quia in eo omnes peccauerunt, Rom. 5. secundum prius non arguimur conscientia actualis peccati Adami; nam factum est singulare ipsius: secundum posterius, arguimur etiam in hac vita; nam vniuersale est vitiositatis malum, & actus perpetuus ad hæredes singulos transiens. Non est autem necesse, ut effectus permanentis causa sit permanens; sed causam efficientem fuisse satis est: quemadmodum non est necesse, ut in dies à creditore debitor nouum æs contrahat, ut indefinenter debitor illius permaneat; sed ex quo creditoris bonum transit in manus alterius, iste debitor est, qui accepit, & transfert in hæredes necessitatem debiti. Peccata autem in Scripturis debita appellatur voce conuenientissima. Itaque posterius membrum eodem iure negandum est; & statuendum post hanc vitam hominem à Deo & à se ipso argui, tum illius vitiositatis, tum aliorum peccatorum nomine ex ea consequentium.

RATIO LXX.

IDEM asserit, in naturali fide in Deum, qualis Rom. 4. fuit in Abrahamo ante circumcisionem, consistere solidam pietatem & iustitiam, quia illa spectat, & apprehendit eundem Deum qui nouissime se patefecit in Christo Iesu. Et ideo hic Apostolus nomen Dei & Christi interdum confundit; utpote qui sciret eundem esse Dei & Galat. 3. 1. Cor. 10.

hærentes diuino afflatu Christianè animari, & cum ingenuis Christianis consentire; implicite quidē, dum non explicantur: explicite verò, cum explicantur mysteria.

Multa hîc (vt antè docuimus) à veritate aliena ; primum, quòd dicit veram fidem & certam in Deum, naturalem esse. Secundum, quòd naturalem fuisse Abrahami fidem : quod & singulari vocatione ipsius, Genes. 12. & testificatione Iosue, cap. 24. & verbis Iesaiæ principio capitis 41. & 51. & innumeris aliis locis refellitur. Tertium, quòd in illa naturali fide (quæ si naturalis est, non est fides: si dicitur fides , dicitur æquiuocè) affirmat consistere *solidam pietatem & iustitiam*, vt ea ratione tam pium faciat Socratē, quàm Abrahamum. Nam si ita est; quorsum Christus venit? quorsum fides in Christum , doctrina de Christo, & quæcunque nobis Euangelij doctrina proponuntur, si illa fuerunt satis? Quartum, quòd illa fide spectari dicit & apprehendi eundem Deum, qui nouissimè se patefecit in Christo Iesu: tanquam si Deus se antè in Christo non patefecisset; ac proinde sine apprehensione Christi Fides ad omnes ante prædicationem Euangelij peruenisset. Et si excusare hoc dictum Rationarius aliquo modo potest, nempe Christum illis secundum minus, nobis secundum magis patefactum esse, vt loquuntur vulgo. Sed quid hoc ad rem? deinde ipse viderit, & melius explicet: non ita certè spiritus discretionis docet mysteria. Longè aliter Apostolus ad Ephesios scribens, qui eos antè fuisse *absens* in mundo testatur Eph. 2. & Athenienses zelo quidem

dem religiosiores fuisse agnoscit Act. 17. sed tamen iubet resipiscere, id est, loco ignorantiæ quam Deus dissimulauerat, ad veram fidem & penitentiam sese conuertere. Quod autem *nomen Dei & Christi confundi interdum* à Paulo dicit, hoc nescio quid spirat Mahumedicum, nisi planam magis fecerit mentem suam. Postremò illud perplacet, quod dicit *singulos verè Deo fidentes & adhaerentes diuino afflatu Christianè animari*: nam si diuinus, certè non naturalis est motus, quod iste priùs adfirmavit: quod si responderit diuinum afflatum non de principio fidei, sed de animatione illa sequente à se prædicari; nos contrà sanctè ex Dei verbo principia & progressus fidei nostræ à diuino afflatu esse statuimus, & scripturam testem appellamus, Ecclesiamque catholicam.

RATIO LXXI.

IDEM conferens Adamum auctorem & originem nostra mortalitatis cum Christo Seruatore & immortalitatis auctore, declarat maius esse beneficium quàm maleficium; maius adiumentum quàm detrimentum; maiorem expiationem quàm piaculum: & tam Christi quàm Adami participes scribit omnes homines, totamque multitudinem mortalium. Ideo iniquissima est interpretatio, quæ extendit Adami parentis terrestris vitium ad singulos eius posteros naturaliter conceptos, licet ignaros illius peccati, ei que minimè consentientes, & restringit beneficium Christi fratris celestis ad paucos electos ex perditâ massa, aut ad eos tantum qui sacramenta salutis adepti sunt. Quasi ius hereditatis celestis & immortalitatis parata nobis à celesti patre, cuiquam
Rom. 5.
sine

sine suo scelere adimi potuerit : aut quasi in contractibus representantibus nobis Seruatorem summa salutis consistat, & non potius in eius beneuolentia, quæ nostras animas vel personas ab omni eternitate complexa est.

Rom. 5.

In antecedente fallit homonymia, & diuisione rerum coniunctarum : in consequente fallitur. Homonymia vel æquiuocatio committitur in voce, *omnes*, cùm participes scribit tam Christi quàm Adami omnes homines : nam vox illa communiter & promiscuè à Paulo dicitur, ab hoc verò interprete vt vniuersalis accipitur, & pro natura vniuersalis signi, singulis applicatur. Communiter autem, ac non vniuersaliter, vocem illam accipi oportere, demonstratur facillimè coniunctis verbis, quæ hîc dissimulata sunt : nam vbicunque Paulus de hoc argumento dicit, *omnes*, in illo capite (dicit autem duobus versibus) ibidem ferè proximè sequentibus communis illius vocis distributionem adhibet, prospiciens per Spiritum sanctum, ne vox antè dicta vniuersaliter intelligeretur ; sed tantùm communiter, duabus classibus ex vniuerso genere humano commodè constitutis : ac proinde multos opponit multis, qui simul confusè fuerât antecedentibus versibus comprehensi appellatione omnium. Postquam igitur de omnibus promiscuè dixit, *sicut per vnum hominem peccatum in mundum introiit, ac per peccatum mors, & ita in omnes homines mors peruasit, in quo omnes peccarunt*, statim caussa per parenthesin interiecta subiicit : *At non vt lapsus, ita etiam est quod Deus gratificatur : nam si illius vnius lapsu multi mortui sunt,*

sunt, multo magis gratia Dei & donatio per gratiam
quæ est vnius illius hominis Iesu Christi, in multos re-
dundauit. Similiterque post versus aliquot, vbi di-
xerat Apostolus, Nempe igitur sicut per vñ lapsum
reatus venit in omnes homines ad condemnationem, ita
per vnam iustificationem, beneficium redundauit in
omnes homines ad iustificationem vitæ; illico subiicit,
Sicut enim per inobedientiam vnius hominis peccatores
constituti sunt multi, ita per vnius obedientiam iusti
constituentur multi: quam vocem, multi, distributi-
uè accipiendam esse antè monuimus, & exempla
sunt Danielis 12. & alibi. Et mirum est audere
hunc hominem ex illius capitis verbis aliquid ab-
ripere in sententiam suam: in quo tam apertè pro-
nunciat Apostolus, In Adamo omnes peccauisse, re-
gnauisse mortem ab Adamo vsque ad Moysen, in eos
etiam qui non peccauerant ad similitudinem transgres-
sionis Adami, vnius lapsu multos mortuos esse, reatum
esse ex vno lapsu ad condemnationē, per vnum lapsum
mortem regnauisse per vnum, hominem videlicet,
per vnum lapsum reatum venisse in omnes homines ad
condemnationem: postremò per inobedientiam vnius
hominis peccatores multos esse constitutos. quibus ver-
bis quàm benè illa conueniant, quibus Rationa-
rius vtitur, omnes Christianos appello iudices:
Iniquissima est, inquit, interpretatio, quæ extendit
Adami parentis terrestris vitium ad singulos eius poste-
ros naturaliter conceptos. nam quod postea subiicit,
licet ignaros illius peccati, eiq; minimè consentientes,
hoc nihil ad rem facit; quia agitur etiam de actu
illo primo, & vitiositate hæreditaria, qua vitiosita-
te ipsa mens & voluntas hominis intus labefacta-
ta est,

ta est, & inclinationes suas habet quæ postea feruntur foras. Neutrum autem per se Deo probari potest, nec actus ille primus vitiosus, nec ritura ad extera mala naturæ inclinatio. Quid? quod ipse etiam commune esse delictum agnouit, quum eius condemnationem esse communem assereret? Sic enim ille Ratione 32. *constat singulos Adami posteros participes esse condonationis primi illius delicti, sicut participes condemnationis sunt.* & Ratione 80. agnoscit expiationem eius, & expiationis per baptismum repræsentationem. De priuatione tum salutis, tum signorū sacramentalium, quā obicit, iam toties dictum est, ut pigeat repetere; & de absurdis item duobus quæ inde colligit. Quamobrem ad alia venturi sumus.

RATIO LXXII.

Rom. 9.

OBSCURIOR disputatio noni capitis ad Romanos, in qua D. Paulus Iudeos Euangelij aduersarios arguit, ut degenerantes à fidei Abrahamo ceterisq; sanctis patribus, nihil derogat perspicua beneuolentia, qua Deus complectitur singulos, quatenus homines: sed insinuat magnum semper discrimen fuisse inter filios & filios antiquorum patrum, cum singuli vocati fuerint ad fidendum Deo: Aliis scilicet manentibus in sancta fide, aliis deficientibus à vocante. Has autem antiquorum defectiones in mentem reuocat Apostolus, ut Iudæi suorum temporum, qui Deum vocantem ad Euangelium spernebant, intelligerent se degeneres esse, & genus sanctum fidelium in Euangelicis & Apostolicis perpetuari. Dixit autem Deum prauidisse & prædixisse, ante creationem diuersarum nationum, discrimen inter fidentes &

& diffidentes vocanti, & euentum vaticinio respondisse; vt aduersarij cogitarent in se suaq; natione Euangelium contemnente itidem impleri tristia vaticinia, qua de multorum contumacia contra Mesſiam egerant. Et quamuis scripserit oraculum ad Rebeccam editum esse ante gemellorum natiuitatem & ante opera eorum, non intulit in creatione cuiquam fuisse praiudiciũ ad salutem factum: immo de discrimine in vocatione & de malè affectis erga vocantem se loqui ostendit; & oraculum Malachia, de montibus siue terminis impietatis traditis posteris Esau, eodem sensu accepit. At alibi asseruit, Esauum profanum euasisse, quia ius suae primogeniturae vno cibatu vendidit: Ac declarauit vasa ira ea esse quae Deus magna patientia tulit; quibus verbis ostendit, perditorum personas fuisse dilectas, sed easdem contemnendo Dei patientiam sibi congeſſiſſe iram & supplicium: sicut concludit Iudeos respectu patrum dilectos, respectu contumaciae in Euangelium inuisos esse. Tum declarauit singulos, qui in impietate non perseuerant, posse fieri vasa honorifica, vt nemo existimet suam damnationem plus pendere ab aliquo diuino decreto, quam ab euentu & a sua voluntate. Itaque Apostolus non intellexit periculum illud imminere, nisi contentiosis peruersisq; Iudaeis repugnantibus creatori, & gentibus similibus & affnibus eidem proteruia. Atque eodem sensu vsus est similitudine vasorum & figuli, quo bis vsus est Esaias; qui minitatus est vae refractariis Iudaeis repugnantibus creatori, & detrahentibus opifici suo, quod vel ipsa figulina vasa ostendunt esse iniquum; sicut bos & asinus qui dominum suum agnoscunt & non contemnunt, redarguunt Israëlitas Domini contemptores. Ad summam, idem sibi voluit quod Ioannes Baptista &

Gene. 22.

Malac. 1.

Heb. 11.

Rom. 9.2.

Rom. 11.

2. Tim. 2.

Esa. 25. 24.

Esa. 1.

& Christus, cum aduersarios suos vocabant genimina viperarum: sed ne nimis offenderet delicatas aulicorum Rom. aures, subobscurè scripsit: quia generosi viri saepe magis mouentur tecta admonitione quàm aperta reprehensione.

Ad eundem scopulū indefinenter allidit Rationarius, vitiosas argumentationes nectens, partim æquiuatione, partim consequentia non bona. *Æquiuocatio perpetua est, qua communem illum Dei amorem erga homines, quatenus homines & creaturæ sunt (cuius amoris cursus peccato hominis inhihetur) non potest distinguere à singulari amore illius, cuius amoris cursus constantissimus permanet in Christo virtute Dei. Consequentia verò mala est, cum ex conditione vnius, cuius ratio particularis est, itidem concludit de conditione alterius: quod nulla iusta logica probari potest. non enim sequitur, Deus beneuolentia sua complectitur singulos, quatenus homines; ergo singulari beneuolentia in Christo singulos coplectitur: quia quatenus homines, complectitur communi; quatenus Christianos, complectitur singulari in Christo beneuolentia. Quod autem intermiscet singularia quædam, aberrantia à doctrina sana, id non potest omnino dissimulari hoc loco. Nam primùm, nō est illud satis, quod agnoscit Deum præuidisse & prædixisse ante creationem diuersarum nationum discrimen inter fidentes & diffidentes: nam fidentium vitam vtramque, id est, præsentem iustitiam, & futuram gloriam præuidit efficienter, vt principium vniuersale, & singulare*

lare omnis boni à natura & gratia ipsius. Diffidentium vitam quidē hanc in peccato iacentem prævidit præsciuitque; vitæ verò illius pœnam permanfuram ex peccato decreuit atque ordinavit efficienter, vt iustus iudex. Secundò, effugium inane est, & cautela miserabilis, quòd hic Rationum artifex non metuit dicere *Deum prævidisse ante creationem diuersarum nationum*; & metuit dicere, Deum prævidisse ante creationem omnium: quam subtilitatem, si aliquot Esaïæ capita inde à 40. diligenter ordine perlegisset, planè reticuisset; & nunquam fuisset tam frigidè, & iniquè de præscientia & prædestinatione Dei locuturus. Tertiò, explicari mentem eius magis oportuit, cū diceret, *Paulum ex oraculo ad Rebeccam edito non intulisse, in creatione cuiquam fuisse præiudicium ad salutem factum*. Nam si præiudicium propriè accipit, de iudicio Dei præcedente; omnino præiudicium fuit ad salutem bonorū gratiosissimum, à sola bonitate & misericordia eius: sed non fuit præiudicium in effectu contra salutem eorum qui pereunt, nisi subordinato respectu peccati, quod ab æterno damnauit Deus, nec probauit vnquam. Etenim ex eo, quod proximè cōcessum est, Deum prævidisse ante creationem diuersarū nationum, continuò sequitur, Si prævidit istorum peccata & contumaciam Deus, Ergo etiam præiudicauisse. Nam quàm ineptum foret illud, si crederemus Deum aliena facta prævidisse, non autem prævidisse, ac præstituisse iudicia sua? Sin autem præiudicium figuratè accipit, eo sensu quo recentiores Latini solent, pro eo, quod est, fraus vel damnum, L agnoscimus

1. Sam. 24.

agnoscimus à Deo nemini damnum importatum esse: nam quòd gratia seruamur, nobis non est damno; quòd alij pereunt, ipsi sibi damno sunt, non autem Dominus. Quartò nusquam scribit Apostolus *Esaum prophanum euasisse, quia ius suum primogenitura vno cibatu vendidit*: & aliud verba ipsius sonant Heb. 12. *Nequis sit scortator, inquit, aut prophanus vt Esau, qui vnico edulio vendidit suum ius primogenitorum*; non dicit, eo facto profanum euasisse; sed vt profanum hominem, factum profanum commississe, quandoquidem ab improbis (vt dicebat Dauid) prodit improbitas. Postremò, nō possum satis mirari hominis audaciam, dicentis *Paulum subobscurè scripsisse, ne nimis offenderet delicatas Aulicorum Romanorum aures*. Atqui Ecclesiæ scribebat, non aulicis: in Ecclesia autè quotusquisque aulicus fuit per illud tempus de domo Cæsaris? & quàm fuisset ingenuū, propter vnum aut alterum fortè aulicum celari totam Ecclesiam doctrinam de peccato, de patientia Dei, de ira in peccatum, & de superuenturis iudiciis? Postremò eo ipso sibi aduersatur, quòd postea rationem adfert dicens, *quia generosi viri sapè magis mouentur recta admonitione quàm aperta reprehensione*. Atqui aulicos molles potiùs esse videas quàm generosos: & vtcunque sit, natura ipsa docuit Philosophos, & omnes amantes boni, eos demū fortes & generosos esse, qui vincunt seipsos & peccata sua; non autem qui furenter propugnant vitiositatem suā. His Paulus Christi seruus cesserit scilicet, non solùm de iure suo, sed etiam de vocatione sua, & de Domini ac Dei nostri veritate.

RATIO

RATIO LXXIII.

IDE M docet ex Moyse, iustitiam fidei esse facilem, & cuique inditam & innatam; quippe quæ consistat in non diffidendo nec detrahendo diuino numini. Diffidentia enim afflatus & voces tacite & implicite abnegant Christi beneficium, per quod calum patefactum nobis est, & infernus ac mortalitas deuicta; quod beneficium includitur fide in Deum, antequam ipse Deus obiectum fidei nobis se in persona Christi patefaciat. Igitur singuli mortales habendi sunt pro fidelibus, antequam cedant diffidentiae statibus, & deprauentur in mundanis factionibus: quia creatoris beneficio singuli fidem habent, rebus fide dignis & Deo fide dignissimo: sed post usum rationis, quisq; potest alia obiecta Deo præferre, & tunc periculum exitij imminet.

Rom. 10.
Deut. 30.

Galat. 3.

Negatur antecedens, Mosem aut Paulum docuisse iustitiam fidei esse facilem, & cuique inditam & innatam. Nam etsi dicit Apostolus, quæ est fide est iustitia, ita dicit, ne dixeris in corde tuo, quis ascendet in cælum? &c. tamen nulla ratione confici ex illo potest facilem illam iustitiam esse. præsens quidem illa est re & veritate, oblata à Domino, & communicata cum fidelibus in Christo virtute Spiritus, postquæ circumcidit Deus cor suorum, ut ait Moses: sed facilem propterea nobis esse, nec Moses, nec Paulus cogitauit. Optimè enim senserunt ex Deo esse totam facultatem nostram: multo minus testantur iustitiam illam inditam & innatam esse. nam, si iustitia illa innata esset, fidem quoque innatam esse oporteret, ex qua est iustitia:

Rom. 10.

Deut. 30.

2. Cor. 3.

si fides, & verbum Dei innatum esse oporteret, ex quo est fides. Hanc necessariam gradationem rerum nos docet Apostolus. non est autem verbum Dei innatum in nobis, nec fides igitur: nec iustitia igitur, quæ est ex fide. Sed de hoc argumento iam sæpe diximus: & sola conclusio qua Paulus utitur Rom. 3. has omnes speciosas imaginationes conuellit funditus. Quod dicit *consistere fidem in non diffidendo, nec detrahendo diuino numini*, imperfecta est descriptio, nisi fortè pro solenni illa distinctione sua adiecerit hæc sua verba positiuè accipi, ac non priuatiuè solum oportere. quod dicit *beneficio Christi infernum ac mortalitatem deuictam*, dicit verissimè. Ergo ut mortalitate, ita inferno tenebamur, mi homo: quod tamen aliquoties negauisti, ut causæ tuæ infirmæ commodares. Benedictus Dominus, qui id ex ore huius extorquet, & cordi nostro inscribit veritatem consciæ miseræ nostræ & misericordiæ eius. Cætera iam millies sermè negata & confutata sunt.

R A T I O LXXIIII.

Rom. 10.

IDEM aduersarios suos arguit, ut diffidentes, ut non audientes Deum, & ut contemptores diuinorum præconum, contra præconum morem qui latis acclamationibus Euangelicos nuncios excipiunt: ac declarat hoc non accidisse defectu præconij aut patefactionis Dei, sed quia ij similes erant patribus refractariis, quos Deus populum contumacem & sibi contradicentem passim vocauerat. Ideò non minus imperitè quàm falsè & impiè dicitur, Donum fidei esse rarum, & paucis à Deo concessum; cum Deus & eius serui non arguant homi-
nes

nes ut fide carentes, sed ut repugnantes natura, qua singulis suadet ut Deo fidem habeant.

Antecedens verum est, sed conclusio inconsequens. quo enim filo aptè ista constringi possunt? Arguit diffidentes, ut non audientes Deo & contemnentes ipsum: Falsò ergo & impiè dicitur donum fidei esse rarum. Nempe omnes Paulus redarguit ut à natura sunt, tribus primis capitibus illius Epistolæ; postea autem explicata doctrina fidei salutaris & diuinæ gratiæ, redarguit contumaces. Concludit iste, si contumaces, non igitur omnes. Respondeo, & contumaces, & omnes: Omnes communiter, propter naturæ vitium; contumaces verò, propter duritiā singulariter. Quod dicit *non argui ut fide carentes*, falsum: Tum *argui, ut repugnantes natura, qua singulis suadet fidem*: & hoc quoque falsum; vel natura ipsa teste, quam describit Apostolus Davidis & aliorum Prophetarum verbis Rom. 2. sed falsitatem utriusque dicti, multoties iam demonstrauius ex Rom. 8. & 1. Cor. 2. & aliis Scripturæ locis.

RATIO LXXV.

Idem docet personas electas interdum inuisas esse; videlicet diuersis respectibus: quia Iudæi eius aduersarij, respectu patrum dilecti erant; & iidem, respectu contempti Euangelij, erant inuisi: Atque concludit in Deo Rom. 11. donisq; eius esse magnam constantiam; sed homines volubiles & mobiles posse diffidentia resecari ex bona arbore, & rursus cessante diffidentia in eandem fide inferri; ut agnoscamus beneuolentiam Dei semper constantem, & caueamus ne nostra diffidentia & contumacia

Exod. 20.]

nobis exitium accersamus: singuli enim filij aliquorum sanctorum patrum sumus, & participes diuinae benedictionis in millia; sed quisque potest temporarias pœnas sibi ac suis posteris acquirere, si peccat: Et quicumque in impietate se obstinant, mortem æternam sibi parant.

Rursum quod in communi dictum est, ad singularia transfunditur, siue arte, siue inscientia Rationarij. Nam electionis in scripturis duplex est ratio: vna singularis, qua pij ad salutem electi sunt; altera communis, qua corpora nationum aut Ecclesiarum separantur ab aliis corporibus, & sanctificantur à Domino quadam vocatione communi, tanquam medio ad singularem vocationem ordinato, vt Axiomate 6o. ostendimus. Egerat Paulus antè de vocatione singulari electorum; post agit de vocatione communi, cuius medio ad singularem vocationem nostram præparamur: neque propriè de personis singularibus loquitur Apostolus cap. 11. sed de corpore gentis Iudæorum: quod corpus etsi respectu vocationis singularis paucissima habebat membra in vocatione singulari conquiescentia; tamen honorem communis vocationis adhuc obtinebat. Quapropter optimè statuit Apostolus, personas singulares plurimum respectu Euangelij contèpti inuisas esse; sed corpus respectu Patrum promissionumque adhuc à Deo diligì. Hanc mentem esse Apostoli omnes pij iudicaturi sunt, qui cum iudicio legerint. Nam contrà, quod affirmat Rationarius, *personas electas interdum inuisas esse, ita docere Paulum*, id nusquam affirmatur, nec vllò ex loco euinci potest, aut
etiam

etiam probabiliter ostendi iusta consequentia. Sicut & alterum illud ex Paulo non potest observari, quod dicit homines volubiles, & mobiles posse diffidentia refecari ex bona arbore, & rursus cessante diffidentia in eandem fide inseri: quod dictum, si de singularibus accipitur (vt hic omnino sensit) repugnat veritati; sin autem de corporibus in communi cōstantibus multitudine, vltro cōcedimus, auctore Paulo. cætera quæ huc adferuntur, suo loco relinquimus.

R A T I O LXXVI.

IDEM disputationem absoluit, dicens, Deum sic ex- Rom. 11.
posuisse homines omnes, adultos scilicet, periculis & afflatibus diffidentia & contumacia, vt omnium misereretur: quò certissimus de misericordia Dei omnes & singulos mortales amplectente, & meminerimus diffidentiam esse tanquam accidens, quod adest & abest citra subiecti corruptionem, dum nobis in hac vita conceditur pœnitentiæ tempus. Post quam conclusionem prorumpit Apostolus in laudem & admirationem altitudinis diuinarum sapientiæ Dei, qua ipsi tot arcana, alioqui abstrusa & recondita, retexerat. Perceperat enim & exposuerat, quomodo Deo manente erga suos immutabili & beneuolo homines mutabiles considerandi sint, nunc dilecti, nunc inuisi; & neminem posse nisi de se ipso conqueri; & patriæ suæ renouatione præuisa recreatus fuerat. Ideo non dicimus cum multis theologis, eum reliquisse disputationem imperfectam, & difficultate questionis & solutionis territum, expansisse ac fugisse, per exclamationem illam, O altitudo &c. Id enim profecto indignissimum est tanto Apostolo, & Spiritu Dei

per ipsum loquente: sed agnoscimus, eum, allata solutione & conclusione per distinctionem dignam sancto Spiritu, egisse gratias diuina sapientia, à qua eam didicerat, ut Deus potius quàm ipse laudaretur.

Negatur antecedens, non qua Pauli dictum est, sed qua affectum commentum Rationarij. nam cum Apostolus de vtrisque, Iudæis inquā & gentibus, his vocatis, & illis reuocandis sermonem habuit, simpliciter dicit, sermonem suum recolligens, *Conclusit Deus omnes illos, Iudæos puta & gentiles, in contumacia, ut omnium misereretur.* Hic autem quid? restrictionem adiicit, *omnes*, inquit, *adultos scilicet*; quam restrictionem si probari petimus, aqua hæret. Deinde ex cōmuni dicto vniuersale Axioma facit, Deum omnium & singulorum mortalium misereri; quod dictum de ratione communi beneuolentiæ non sumus negaturi; sed de singulari illa misericordia qua seruantur electi in Christo Iesu, nunquam quisquam probaturus est. Id autem est *περὸς ὅτιον*, quòd diffidentiam affirmat esse tanquam accidens, quod adest & abest citra subiecti corruptionem, dum nobis in hac vita conceditur *pœnitentia tempus*. Nam cum insit homini peccatum, non potentia, non habitu comparato, sed actu perpetuo: diffidentia autem sit species peccati: omnino diffidentiam, ut actum perpetuum, inesse homini agnoscimus, quamuis in hac vita minuatur excitato nouo homine per renouationem mentis nostræ; & nunquam ab homine abfore, donec subiectum corrumpatur morte. Hæc autem definitio quam adfert hic natura & gratia

gratiæ aduersarius, accidentis illius solū est, quod vocant separabile: saltem igitur inseparabile dici oportuit, cū citra subiecti corruptionē nequeat separari. Ergo, si Accidens est, naturale potius & inseparabile dicendum est: Neque ad qualitatis classē referendū iudicio nostro simpliciter, sed ad actum (vt aliquoties antē diximus) perpetuum, quem vulgo Philosophi rectissimē in primum & secundum distinxerunt: quandoquidem agere, secundū illos, est in se ipso habere causā actus vel operationis suæ. Nā illa causā interna agens, actus primus; quod ex causā interna agente prodit, actus secundus appellatur. quod autem sub finem de multis Theologis prædicat Rationarius, iniuriā facit; si qui id scripserunt, ipsi viderint; omnino tamen supra hominem, & supra humanum sermonē illud mysterium esse agnoscit Paulus: quod tantisper homo ignoraturus est, dum admetitur sua naturali luce. Certē nisi naturali præfidentia iste homo supra modum inflatus esset, & aduentitio, quem vocat, prauæ scientiæ afflatu creparet totus, nunquam fuisset de Paulo cogitaturus, quod hic videtur statuere, illū non rapi in admirationē, neq. exclamare præ admiratione iudiciorū & viarū Domini, sed potius rerū quasi defacili perceptarum nomine gratias agere: cū apertē dicat, *O profundas diuitias sapientiæ & cognitionis Dei! quā inſcrutabilia ſunt iudicia eius, & via eius imperueſtigabiles!* Scilicet quæ illi Apostolo profunda, inſcrutabilia, & imperueſtigabilia appellātur, ſingula iſti homuncioni ſunt plana, ſcrutinio eius expoſita, perueſtigata pedibus, atque triſtiſſima.

1. Cor. 9.

QVAMVIS D. Paulus omnia signa suae electionis & praeclarae conditionis in Christianismo haberet, dicit tamen se castigare corpus suum, ne forte cum aliis predicasset, ipse reprobis efficeretur: ex quibus verbis constat, quemuis posse fieri reprobū sua malitia, & reprobationē non manare à voluntate Dei reiiciente homines, sed à voluntate hominum reiiciente Deum.

1. Cor. 3.

Antecedens verum est; sed cōsequens falsum: quia sermo quem Paulus de se ipso secundum quid dixerat, nempe respectu sui illius sancti ministerij, in quo se occupabat quā fidelissimē, transfertur simpliciter ad rationē personae. Dicit enim Apostolus in Ecclesia esse probatum ministerium, & esse reprobum: vnicuique administro Dei videndum esse (vt antè dixerat eadem Epistola) quomodo aedificet super fundamentum illud quod positum est: se dare operam ne inueniatur minister reprobus, pereatque opus ipsius. Longè autem alia ratio est, cum reprobis electo opponitur, respectu personae (quam discernit consilium Dei) & salutis ad ipsam pertinentis, quā cum probato reprobis opponitur, respectu vitae aut administrationis suae; quod genus homines probant atque recognoscunt. De hoc autem posteriore genere, non de illo agit Apostolus: ac proinde nihil ad causam aeternae electionis facit. De conclusione itaque, quae suo antecedenti tam malè apta est, ipse Rationarius viderit.

R A T I O

RATIO LXXVIII.

IDEM de resurrectione copiosè differens contra 2. Cor. 15.
 nonnullos qui eam negabant, testatur Christum fuisse
 primitias dormientium: & cum esset per hominē mors,
 per hominem quoque resurrectionem mortuorum fu-
 turam, & sicut per Adamum omnes moriuntur, sic per
 Christum omnes viuificatum iri. Constat igitur tum ex
 his, tum ex aliis Domini verbis, singulos liberandos esse
 morte illa prima, qua per Adamum in mundum intra-
 uit, & educendos è monumentis: Et mortem secundam
 vel aeternam imminere tantum eis, qui sua peruersitate
 eam sibi parant. Ioan. 5.

Antecedens verum est; sed consequens falsum,
 illudens æquiuocatione, vel potiùs mala conse-
 quentia. Nam primùm, etsi verū illud est omnes
 resurrecturos in carne, tamen agit propriè de cre-
 dentibus eo in loco Paulus, vt ostendunt verba
 antecedentia. Si in hac solum vita, inquit, speramus
 in Christum, miserrimi omnium hominum sumus: &
 illa, quæ sequuntur proximè, vnusquisq. autem suo
 ordine viuificabitur, primitia Christus, postea, qui sunt
 Christi in aduentu ipsius. Vox igitur, omnes, secun-
 dùm propositum restringi debet, & de credenti-
 bus speciatim accipi. Itaque verum est, sicut per
 Adamum omnes credentes moriuntur, sic per
 Christum omnes viuificatum iri. Sed demus sanè
 agi de morte & vita vniuersaliter: etiam hoc di-
 ctum verum futurum est. Sed non sequetur ex eo,
 ergo per Adamum omnes mori morte prima so-
 lum: neque enim positio vnus speciei, remotio-
 nem

nem statuit alterius : præsertim cùm disertis verbis idem Apostolus, postquam de morte per Adamum, & vita per Christum allata locutus est, concludat caput 5. ad Rom. de morte & vita æterna, dicens, *vt quemadmodum regnauerat peccatum ad mortem, ita etiam gratia regnaret per iustitiam, ad vitam æternam, per Iesum Christum Dominum nostrum.* Itaque etsi consequens nullius momenti est, tamen ita statuimus, reprobationem non manare à voluntate Dei, reiiciente homines absolutè, citra contemplationem peccati ipsorum; sed voluntatem hominum Deo obsistentium iustum argumentum esse reprobationis à Domino. Quid est, quòd toties idem Ratiocinator recoquit?

R A T I O LXXIX.

1. Cor. 5.

C V M idem testetur Deum fuisse in Christo, mundum sibi reconciliantem, ac dedisse mandatum Apostolis annuncian-*dæ reconciliationis; satis constat, tantum beneficium ad omnes mundi homines pertinere; quamuis qui prius latum nuncium audiunt, & ornantur eius insignibus, ac recreantur spe futura gloriæ, ceteris beatiores sint: sicut filij qui prius testamentum patris accipiunt & intelligunt, hereditatis gustum priores percipiunt; nec tamen exheredantur eorum fratres, qui sine contemptu aut simili scelere, testamenti & hereditatis aliquamdiu ignari manent.*

Hæc quoque est inconsequens argumentatio: in qua ex voce indefinitè dicta conficitur vniuersalis conclusio, & singulis de vniuersitate illa contra bonæ consequentiæ leges applicatur. Mundus indefi-

indefinitè dicitur. Non est autem hic nescius, eas propositiones indefinitas demum pro vniuersalibus haberi, quæ enunciantur de rebus necessariis. Atqui hæc res, de quibus agitur, nobis planè sunt contingentes; & ita quidem contingentes, vt hos sibi reconciliet, illos non reconciliet Deus. Deinde etiam illud apud omnes constat, mundi nomen accipi æquiucè; modò pro vniuersitate, & complexu totius orbis, modò pro toto genere humano, modò pro parte ipsius: quemadmodum res *οἰκουμένης*, siue (vt Medici vocant) similes nomen totius plurimum obtinent. Cùm itaq. mundi nomen accipiatur æquiucè, omnino necessarium est vt in singulis locis, quibus occurrit, ex adiunctis sumatur illius determinatio. Non agitur autem de reconciliatione totius vniuersitatis huius: non de reconciliatione totius generis humani vel singulorum hominum in consilio Dei, & in effectu illius, qui non potest consilio Dei non respondere, cùm sit omnipotès ad perficienda consilia sua: Igitur necessariò de reconciliatione partis locus intelligendus est, & mundi nomē ex loci natura restringendum. Quam restrictionem adiuncta omnia, & scopus Apostoli in eodem loco docent manifestissimè. Consequens falsum est, ac non solùm (vt principio diximus) incōsequens. Alioqui de eo conuenit, qui priùs testamentum patris intelligunt, & qui posteriùs, modò verè à Christo & in Christo illud didicerint, vnius hæreditatis consortes per gratiam effici. Nam gratia Dei tam vno momēto, quum videtur, quàm longo tractu temporis perficitur. Quòd si testamen-
tum

tum non cognouerint in Christo, eo ipso nec in filiis Dei censentur, nec cohæredes sunt Christi. Sic rationem suam totam euerit Rationarius sua similitudine.

R A T I O LXXX.

Ephes. 2.

CUM idem dicit: Eramus natura filij iræ (id est digni supplicio, sicut alibi filij mortis dicuntur digni morte) constat ex circumstantiis eum ita loqui respectu actualium peccatorum, in quibus Ephesi & Paulus ipse, alioqui circumcisi & natura iudeus, versati erant mala consuetudine, quæ est altera natura, mundano more viuentes & spiritum impurum sequentes. Confert enim priorem eorum malum statum cum lectissima conditione quam nuper adepti erant, cum Christiani euaserant, & magnis charismatibus ornati fuerant. Nec tamen nego, eum habuisse quoque rationem originalis vitij, cuius præclaram expiationem didicerant, & in baptismo sibi representari viderant. Sed cauendum est, ne his verbis utamur ad probandum homines nasci Deo inuisos & Christi Seruatoris re ipsa expertes, ut multi credunt contra mentem Apostoli.

Antecedens negatur, quatenus restrictio in verbis Pauli statuitur. . nam prout Paulus vniversè misericordiam Dei grauissima illa antithesi voluit extollere, sic etiam hominis miseriam, pro iusta natura antitheseos, vniversè placuit exprimere. Sunt autem homines filij iræ & natura, & instituto simul, seu ratione vitæ ex natura sua: Qui ergo horum alterum ex antithesi Paulina expungunt, indignam Deo & Christo, veritati, & Paulo iniuriam

riam faciunt. Dicit ex circumstantiis constare, *Paulum ita loqui respectu actualium peccatorum*. Negamus: & contra ex consilio Apostoli, ex natura ipsius loci, & ex circumstantiis utrumque ab eo tradi affirmamus. Consilio: voluit enim Apostolus (ut antè dicebamus) expressa vniuersè miseria hominis, singularem misericordiam Dei & gratiam in nos collatam extollere: quod consilium profectò non fuisset effecturus, si partem miseriæ nostræ dissimulauisset. Natura loci: nam primum generatim miseriam hominis descripturus enumerationem instituit partium, Gentium puta atque Iudæorum, & singulis eandem miseriæ descriptionem accommodat. Gentibus quidem, cum & fuisse dicit *mortuos illos in lapsibus & peccatis*. (Mortuos puta, & vita destitutos actu primo ex corruptione naturæ nostræ ab Adami lapsu; deinde actu secundo iacentes tanquam mortuos, & in lapsibus ac peccatis nostris putrescentes) versu 1. *& ambulauisse in lapsibus & peccatis illis, ut est vita mundi huius*: nempe ex operibus infructuosis tenebrarum, tanquam ex fœtore atque putredine corporis mortui, demonstrans gentium vitiositatem: Iudæis autem versu tertio, dicens: *Inter quos homines contumaces, & nos omnes conuersari sumus olim in cupiditatibus carnis nostræ, facientes quæ carni ac cogitationibus libebant*, hæc de operibus mortuis, quibus Iudæi cum gentibus communicaauerant, *eramusq; natura filij iræ, ut etiam reliquit*: hæc de primo actu, qualem in descriptione Gentium antè posuerat. Tantum in eo discrimen est, quòd Apostolus causa comoditatis ex Hebræorum

rum

rum vſu de Iudæis acturus eaſdem partes *ὁσπερ* *ὁσπερ* enunciat, & conuertit ordinem ſuæ demonſtrationis inde à ſecundo membro de gentibus enunciato, vt omnia inter ſe magis coagmentata eſſent: nam conditionem gentium miſerrimam narratione actus primi & ſecundi; Iudæorum verò, ordine diuerſo narratione actus ſecundi & primi explicauit, vt ſecundū actum in vtriſque vnum & eundem eſſe ampliùs cerneret. Circumſtantiæ denique idipſum oſtendunt: nam ſiue ad finem capituli præcedentis reſpiciamus, vbi *Chriſtus ſuſcitatus ex mortuis & conſtitutus ſuper omnia caput Eccleſiæ* dicitur; ſiue ſequentia, in quibus Dei & Chriſti opus nos viuificantis, ſuſcitantis, & extollentis proponitur; omnino videmus nos, abſq. Deo fuiſſet, ſemper mortuos & ſemper in peccatis putres olidoſque fuiſſe futuros: non magis habituros fuiſſe vitam Dei, quàm corpus ſine capite; nec magis exſurrecturos, multo minus ad cœleſtem illam gloriam peruenturos, quàm emortua putriaque cadauera. Subiicit, vt probeſ interpretationem ſuam, *conſuetudinem eſſe alteram naturam*: nempe ſubobſcurè indicans, in illis Pauli verbis naturam pro conſuetudine accipi oportere. At conſuetudo quoties altera natura dicitur, figuratum eſt; & vox, *altera*, mollit aſperitatem dicti. Prætereà, ineptū foret idem, quod verbis planis antea fuerat enunciatum, poſt obſcuris verbis efferre atque impropriis: quam ineptiam certo certius eſt Paulum optimè per Spiritum ſanctum præcauiſſe, & acceptam huic Spiritui indiſcretionis ferendā eſſe. Poſtremò inauditum eſt Naturæ

voce

vocem pro consuetudine ysurpari: sine exemplo est. Nisi fortè nugetur homo (vt suū paradoxum efficiat speciosius) naturam accipi pro consuetudine, cū Paulus dicit: *An ne natura quidem ipsa hoc vos docet, quod viro quidem comatum esse dedecori sit; contrā mulieri comatam esse decori sit?* Atqui si eo loco Paulus à consuetudine solū argumentatus est, longè infirmior argumētatio futura est quā si à natura petita sit. deinde, si consuetudo est, aut ex natura est, aut ex instituto. Ex instituto probari non potest: si ex natura, plus auctoritatis est in naturæ appellatione quā consuetudinis: nam qui naturam appellat testem, idem per cōsequens Deum naturæ auctorem tacitè videtur appellare. Rectè igitur Apostolus, postquam Dei testificationes adduxit de hoc argumento, naturam potius adhibet quā consuetudinem; quia natura Dei artificium & institutum est; humanum verò placitum, consuetudo. Est autem illud naturæ documentum, quod Apostolus tradit, sumptum ex ipso naturali discrimine & in omnium oculis exposito, inter virum & fœminam, quod ad comam attinet: quia natura comam breuem viro, fœminæ longiorem indidit: ex quo fit, vt cui brevis est, non habere naturale tegmen; cui longa, habere dicatur. Ex opere autem naturæ argumentatur Paulus ἀναλόγως, quia coma quidem est tegmen mulieri, sed tamen imperfectum, vt cui tegmen alterum superiniici oporteat: viro autem non est coma, quæ tegmen appellari possit. Addit hic noster ratione victus, se non negare Paulum habuisse quoque rationem originalis vitij: quam rem si ex ani-

mo dicit, bene est: sed non ita præcisè verba Pauli ad actualia peccata restringi antè oportuit. Vincimus igitur, vel ipso teste, Paulum de utroque dicere: & quamuis hoc peccatum tantum esse neget; tamen, quia tantum est, ut in eo dicamur mortui, omnino concludimus hominem, ut mortuus est siue in hoc peccato, siue in utroque, nihil commune per se cum vita habere posse. Hoc nunquam Ratiocinator de piorum mentibus deleturus est.

R A T I O LXXXI.

Ephes. 3.

Idem prædicans infinitam opulentiam Christi erga omnes gentes, testatur magna emphasi, eas esse consortes siue coheredes atq. eiusdè corporis, ac participes diuinæ promissionis in Christo. Ideo cauendum est, ne simplici defectu prædicationis aut sacramentorum, putemus quemquam ius tantæ hereditatis amittere; aut tanti fratris corpore ac participatione privari.

Et huius argumentationis mala consequentia: quæ sermonem & indefinitum, & dictum communiter rapit in vniuersalem significationem, & singulariter applicat: quod genus argumentationis ineptum esse & infirmum nouerunt omnes, qui aliquam lucem rationis habet. Sed de his centies.

R A T I O LXXXII.

Coloss. 1.

Idem disertè testatur, Summum patrem Deum, qui omnia per Christum condidit, voluisse per eundem omnia, tum terrestria tum caelestia, tum visibilia tum inuisibilia sibi reconciliare. Ideo sicut nobis in scis creati sumus omnes per Dei sapientiam, siue rationem, siue
verbum

verbum illud, quod est imago Dei inuisibilis; cuius hic mentionem facit Apostolus; sic per eundem, nobis insciis, singuli redempti sumus, & nemo perire potest, nisi sui exitij sibi auctor sit.

Antecedens partim falsum est, partimq. æquiuocum: reliquum autem incōsequens. Falsum est, Coloss. 1. à Paulo dici *Deum voluisse sibi reconciliare per Christum, omnia tum visibilia tum inuisibilia*. Confudit iste per imprudentiam duos sermones Pauli diuersissimos: vnum versu 16. alterum versu 20. nam Apostolus, efferens magnificè eo loco personam beneficiaque Christi, exponit ordine naturam, atque opera ipsius. cumque naturam exposuit versu 15. opera distinctè persequitur: primum creationis, versu 16. atque in hoc argumento dicit, *Per eū condita sunt omnia, quæ in cælis sunt, & quæ in terra, visibilia & inuisibilia, &c.* deinde verò redemptionis, versu 18. & sequentibus; atq. in hoc sermone de redemptione Ecclesiæ, cuius appellatur caput, dicit Apostolus *placuisse Deo Patri, tum vt in persona Christi omnis plenitudo inhabitaret*, Ecclesiam videlicet consummatura; tum vt respectu nostri, *pace per sanguinē crucis eius facta per eum, reconciliaret omnia sibi per eum, tum quæ in terra, tum quæ in cælis*. Hic autem visibilibus & inuisibilibus mentio nulla. sed fefellit maximè hominem Rationalem hac in parte inopia siue rationis, siue iudicij: qui non animaduertit hanc prædicationem ad subiectum (de quo sermo institutus est) pertinere, & pro ratione subiecti restringi eam oportere. Subiectum de quo agitur, & ad quod pertinet

hæc altera Christi operatio, est Ecclesia Dei, de qua instituerat dicere Apostolus inde à versu 18. huius subiecti membra Deus *Pater omnia sibi reconciliare voluit per eum, tum quæ in terra* militant, *tum quæ in cælis* vitam gloriosam viuunt Atq. hæc membra, etsi iam nobis qui in terra sumus, non sunt visibilia, reipsa tamen in se naturam corporis minimè amiserunt, si qua sunt in cælis corpora sublata ex hac vita, aut ex monumentis ipsorum: alioquin cætera sunt inuisibilia in cælis, quia ibi versantur solùm hoc tempore Spiritus iustorum consecratorum, vt in Epistola ad Hebræos appellantur. Ergo, antecedens hac in parte falsum est. Deinde fallit abusu vocis *omnia*, quam secundum quid vsurpatam (vt res ipsa clamat) à Paulo, & de membris Ecclesiæ dictam, simpliciter & vniuersè accipit. Postremò vt hæc non essent, tamen iniqua esset à communi ad singulare, & inconsequens argumētatio, vt in superioribus ostēdimus.

Heb. 12.

R A T I O LXXXIII.

IDEM rursus fidem facit Deum velle omnes homines seruari, & sicut vnus est Deus, sic vnū esse mediatorem Dei & hominum hominem Christum Iesum, qui se ipsum dedit redemptionem pro omnibus. Quæ verba omnem exceptionem, omnemq; distinctionem respiciunt; & necessariò intelligēda sunt de omnibus hominibus, qui quatenus homines, redempti seruatiq; sunt.

1. Tim. 2.

Eadem huius argumenti cum præcedentibus inconsequentia, dum ex voce communiter dicta vniuersalis propositio conficitur. Non enim transfilit Apo-

filit Apostolus in causſæ quam adfert expositione
 ab vno genere sermonis ad alterum, sed in iisdem
 terminis (vt loquuntur) permanet . Loquebatur
 autem de personis, non secundum indiuidua sin-
 gularia , sed secundum particulares qualitates ip-
 ſarum; vt ostendunt verba antecedentia principio
 capitis, *faciendas deprecationes pro quibusuis homini-
 bus, etiam pro Regibus & quibusuis in eminentia con-
 ſtitutis*: quod non ita facile erat perſuaſu imperi-
 toribus in Eccleſia agentibus, propter infidelita-
 tem illorum. Huius proſiſitionis ratio redditur,
 primùm generatim, quòd *hoc bonum eſt & acce-
 ptum coram ſeruatore noſtro Deo*, id eſt, auctore &
 vindice humani ordinis ad generis noſtri conſer-
 uationem: deinde minutatim confirmatur: tum,
 quia *homines quosuis*, id eſt, cuiuſcunque conditio-
 nis *vult ſeruari* Deus, & nos ex Deo genitos, ea-
 dem eſſe voluntate conuenit; tum quia *Chriſtus ſe-
 ſe dedit Redemptionis pretiũ pro quibusuis*: ac poſtre-
 mò, quia hoc ſibi volebat Pauli Apoſtolatus etiam
 quibusuis inter gentes deſtinatus. Cauſſa certè
 proſiſitioni inſtitutæ adæquatur hac interpreta-
 tione; quod non fit altera quam ſtabilire cupit
 Rationarius: deinde abſurda tolluntur quam plu-
 rima; quæ ab iſto homine (adeò abſurdus eſt)
 veluti ſiccò pede prætereuntur . Nos breuitatis
 cauſſa, vt ab aliis adnotata & apud omneis con-
 feſſa omittimus.

RATIO LXXXIIII.

IDEM præclare confirmat noſtram ſententiam, 1. Tim. 4
 cum dicit Deum eſſe *Seruatorem omnium hominum*;

*maximè fidelium . Intelligit enim singulos esse seruato-
ris participes, quatenus homines: sed fideles meliore con-
ditione frui; tum quia tanta salutis gustum prius perci-
piunt; tum quia periculum aeterna mortis impietati
imminentis accuratè vitant.*

Imò verò conuellit hominis istius sententiam,
cùm de hominibus primùm vniuersè, pòst autem
de fidelibus loquitur particulariter . Nam ex eo
sequitur conseruationem quæ à Deo est, vniuer-
sale[m] vnā esse, & particularem alteram; quarum
illa secundum naturam, hæc secundum gratiam
est: prout necessariò ex hypothesi, & argumento
loci, Paulum sibi voluisse Ratione 24. suprà de-
monstrauimus . Etenim æquiuocè hîc fit argu-
mentatio, cùm ex salute præsentē, & ad vitā hanc
pertinente, de æterna salute vitāq. futura conclu-
ditur. Nam etiam respectu præsentis huius salutis
& vitæ, non est dubium quin Deus singulari stu-
dio prosequatur electos suos præ cæteris homini-
bus: quod Paulus his verbis innuit, vt etiam cor-
poralem nostram exercitationem à Deo sanctifi-
catam esse ostenderet.

R A T I O LXXXV.

Tit. 2. 3.

*IDEM D. Paulus exclamat apparuisse Dei benefi-
centiam & philanthropiam omnibus hominibus salu-
tarem. Ideo absurdissimum est comminisci exceptiones,
quæ multos homines beneuolentia saluari excludant;
& nil magis repugnat fidei & bonitati Dei.*

Antecedens ambiguum, & falsum ex eo con-
sequens: duplex enim afferri potest ad verba Pau-
li in-

li interpretatio: vna, si illud, *omnibus hominibus*, construatur cum verbo, apparuit vel illuxit; altera (quam malim) si construatur cum voce, salutaris vel salutifera. De hoc ergo inter nos conuenit. Sed hic rursum vox *omnibus* communiter dicta, accipitur per equiuocationem vniuersaliter. Communitur autem accipi oportere, demonstrant proximè antecedentia; vbi Paulus de personis secundum ordines locutus erat, senibus, iuuenibus, liberis, seruis: cur autē singularia etiam officia circumscripserat Apostolus omnibus illis ordinibus? quia omnibus illis, id est, quibusuis, illuxit Dei gratia salutaris, &c. quapropter etiam hoc sermone absoluto, ad obsequium principatibus ac potestatibus præstandum deuenit caput 3. Hac consecutione certè nihil euidentius.

RATIO LXXXVI.

IDEM exponens verba illa Psalmi octauī, *Omnia* Heb. 2. *subiecisti sub pedibus eius*, agnoscit hac impleri cæpta esse in Iesu Christo, qui Dei beneficio pro omnibus mortem gustauit: & omnes homines declarat eius fratres, atque eiusdem carnis & sanguinis participes. Quapropter tam est incredibile, eum non prospexisse efficaciter saluti omnium suorum fratrum, quàm est admirabile eum dignatum esse tanto honore nostram naturam. Imò facilius & minus absurdum est credere, Deum non assumpsisse humanam naturam; quàm tanta re persuasa, comminisci distinctiunculas, quæ maximam hominum partem, eamq; innoxiam, tanto beneficio excludant.

Antecedens verū est: sed ex eo struitur inconsequens, quod nulla siue ratione, siue arte potest

Rom. 9.

obteneri. Nam falsum est axioma illud, *Quicumque* participes sunt eiusdem carnis & sanguinis, eos Christi fratres esse, & efficaciter ab illo seruandos. Vt enim Israël secundum carnem non est Israël, ita etiam non est frater Christi qui carne coniunctionem habet cum eo; sed qui carne coniunctus est cum eo virtute spiritus: hic enim verum illud est axioma Christi, Ioan. 6. *Spiritus est qui viuificat, caro non prodest quicquam*: prout iam Ratione 22. fuit declaratum.

R A T I O LXXXVII.

Heb. 3. 4. 5.
6. 10.

IDEM ad diffidentiam, ad contumaciam, & denique ad peccatum in spiritum sanctum refert exitij & mortis aeternae causam: & crebris admonitionibus exhortationibusque passim vititur, ut quisque sibi caueat ne se subtrahat ad suam perniciem: Nec vnquam innuit, defectu Seruatoris aut sacramentorum, aut eorum sufficientia non efficaci ex parte Dei quemquam perire.

Rationis antecedens, peccata hominum esse causas exitij, verum est: & quicumque id negari à nobis obfirmatè contendunt, hi sua somnia oppugnent per nos licet. Cælum ipsum, terras, maria testamur id religiosè à nobis doceri, exitij & mortis aeternae causam aliam non esse quàm peccata; sed in semine & germine, in radice & fructu, in vitiositate & operibus illius simul: quæ diuellit iste duobus modis, quum & peccatum peccans ab operibus eius, & reliqua opera eius à diffidentia, contumacia, & peccato in spiritum sanctum separat. Et consequens verè dari potest, si benè intelligatur;

telligatur; non ergo in causa esse defectum seruatoris, aut sacramentorum, aut non efficacem eorum sufficientiam. Sed iste vocem defectus inuidiose vsurpat, de qua iam antè diximus aliquoties. Hæc igitur argumentatio nihil ad nos.

RATIO LXXXVIII.

IDEM describens fidem qua prisci patres iustificati Heb. 11. sunt, ostendit se de notissima & naturali loqui, cum dicit eam esse rerum speratarum hypostasim siue fundamentum, atque demonstrationem eorum qua non cernuntur. Quia prout fidimus generatim alicui, speramus singula qua ab ipso proponuntur; & de rebus quas non videmus, tantum discimus quantum testes nobis fidem faciunt: Et cum fides obiecti testisue alicuius generatim vacillat, tunc spes & certitudo quoque rerum particularum ab illis acceptarum, concusso fundamento, collabitur. Omnis enim cognitio & scientia nostra in hac vita, non tam est à corporeis sensibus quam à ratione ac fide, qua sensus exteriores indicant, corrigunt, & in ordinem cogunt: Quia sensus exteriores tantum mouent rationalem animum, nobisque persuadent quantum eis fidimus; & fides eorum, sicut aliorum testium, vocatur interdum in dubium, & ratione iubente aliis experimentis testimoniisue subiicitur. Nam remum inflexum in aqua, & colla columbarum ad solis radios, & multa huiusmodi non tam oculis corporis quam animi discernimus. Et cum egrotamus aut apud magos prestigiatoresue sumus, sensibus nostris diffidimus, & saniores sensus eis preferimus. Sic cum audimus testimonium Dei, aut percipimus eius miracula, aut definitiones vniuersalis Ecclesie eius, quibus nullus sanctus reclamatur, consideramus:

deramus: meritò persuademur plus esse eis credendum quam impuris spiritibus falsisq; miraculis; præferimusq; illa humanis sensibus, & particularium obscurarumq; personarum opinionibus & commentis: & cum conferimus inter se ipsos summi Dei studiosos & seruos, præferimus bonis meliores, & melioribus optimos. Equissimum enim est, ut testes creati ac minus puri creatori purissimo testanti cedant; & ut opinantes fidem testantibus non derogent, & ut particulares ab vniuersitate non dissentiant; & ut spirituales ipsi minori spiritu præditi cedant magis diuinè animatis, & ut sententiæ vel spiritus Prophetarum Prophetis subiiciantur, iuxta praxim diuinæ scholæ & Ecclesiæ. Iccirco quicumque ex elementis huius mundi fallacis & corrupti philosophantur, ac docent id nos scire quod per causas cognoscimus, ac tunc certas esse causas & scientias rerum assertionumq; dicunt, cum aliter fieri non potest, profectò falluntur sub illis elementis siue principiis & obseruationibus creaturarum. Quia nulla causa, nisi prima infinita & incorrupta, capax est vniuersitatis rerum, nec potest definire certum causarum numerum, nec indubitata fide digna est. Nam possibilia sicut sunt innumera, sic nobis sunt infinita & incognita; nec potest animus integer veritatis studiosus & falsitatis inimicus non dubitare de sua & aliorum ignorantia, dum illi fundamento nititur. Itaque illi verè vident & sciunt quod videri sciriq; in hac mortali vita & via potest (quod si confertur cum visione & cognitione illa quam habebimus in vita immortalis in patria, est per speculum & per anigma) qui pendent sincera fide ac toto pectore ex prima causa, qui Deus est; cuius verbum & testimonium comparatur igni & malleo conterenti petras, propter admirabilem

1. Cor. 14.

Coloss. 2.

Iere. 23.

lem efficaciam puræ ipsius veritatis; nec quemquam ingenuum veritatis amantem finit absque vlla hesitatione in aliqua falsitate quiescere, præsertim cum assertores & assertiones, ordine particulatim accuratè in iudicio contradictorio inter professores celestis diuinæq; doctrinæ examinantur, comparantur, & discutuntur. Nam qui summum veritatis studium negligunt & non profitentur, sicut nō possunt esse discipuli Christi, sic inepti ad iudicandum de rebus spiritualibus sunt, & mendacia eis facile hærent atque arrident: itaque feruntur æstu humanarum factionum, plusquam rationibus puræ Dei Ecclesiæ ac viuorum eius membrorum, qui sunt integerrimi spiritualesq; catholici. Ideo constat, singulos homines fidem habere; sed paucos constanter rectèq; fidere & pendere ex optimo obiecto, qui est Deus cali & terra: Et professionem habitumq; fidendi illi ac pendendi ex eo, per excellentiam fidem dici à sacris auctoribus, quia nisi eius auspiciis & afflatibus dirigamur, nemini tuto fidimus. Nec alia quàm huiusmodi naturali fide, iustificati perhibentur prisce illi pastores & eorum vxores, quorum pietas nobis imitanda proponitur. Sicut enim qui hominibus ex animo fidunt, eis vnanimis fiunt; sic qui toto corde Deo fidunt & adherent, sunt vnus spiritus, & eius rationibus & afflatibus mouentur; tum ad credenda, tum ad exequenda singula quæ ad bene beatèq; viuendum pertinent. Cauendum igitur est, ne pro hac fide generali omnibus cōmuni, accipiamus aut supponamus spem Messie conceptam ex Dei promissionibus. Nam ipsa spes Messie plus fulget in beneficiis, quàm in promissionibus Dei: Et prius fidimus Deo benefico, deinde eius promissa credimus, & denique ex illis spem consentaneam ipsis concipimus. Et quicumque hanc obscuram

2. Thess. 2.

*ram spem antiquorum ex promissionibus cōceptam pro
eorum fide iustifica accipiunt, toto calo errant.*

Redit ad ingenium Rationarius, cū de fide
tam splēdidas nugas colligit, quas antē confuta-
uimus. Primū dicit *fidem iustificātem esse notissi-
mam*. atqui non fuit notissima temporibus Eno-
chi, Noë, Abrahami, & aliorum consequentium,
quorum exempla in eo cap. adducuntur: &, si no-
tissima fuit, oportet fuisse per effecta tum com-
munia, tum singularia illa, de quibus versu 33. &
sequentibus ibidem dicitur: nam illis demum τὸ
γνωστὸν τῷ θεῷ manifestum est, Rom. 1. non fuerunt
autem illa effecta frequentia, sed rara: effectis ve-
rò ordinariis in natura videtur æterna Dei poten-
tia atque diuinitas, ad hoc vt homines sint inex-
cusabiles, Rom. 1. non ergo fides notissima. Et
quorsum innumeris testibus fuisset opus (vt prin-
cipio sequentis capituli appellantur) si res fuisset
notissima? quid mihi testimonio opus est, diem
esse, cū video diem? Addit, fidem illam iustifi-
cam *naturalem* esse: quod antē confutauimus, &
confutat Apostolus, cū fidem omnium esse ne-
gat, & cū in eadem epistola capite 12. appellat
Christum ἀρχηγόν principem, ac perfectorem seu
consummatorem fidei. Probationes videamus.
Quod est, inquit, ὑποβάσις siue fundamentum re-
rum speratarum, atque demonstratio eorum, quæ
non cernuntur, illud est notissimum atque natu-
rale: Id autem est fides: ergo. Maiorem negamus,
& in sententiā planè contraria sumus, Deo & scri-
ptura testibus: nequid de natura dicamus. Etenim
ipse

2. Thess. 3.

ipse Apostolus (ne abeamus longiùs) ibidem contradicit, quum in hunc sermonem ingreditur cap. 10. *Recordamini*, inquit, *superiores dies, quibus, postquam illustrati fuistis, ingens certamen afflictionum sustinuisistis*. Illustrati autem, nimirum fide: nam hæc ὑπόστασις, ἐλεγχος, &c. Quod naturale est, semper est cum natura simul: Fides autem non est semper cum natura simul, nam tempus antè fuit quàm hi illustrarentur: non ergo naturalis est. Quinetiam (vt in ipsa descriptione fidei consistamus) nemo nouit quæ sunt Dei nisi Spiritus Dei, 1. Cor. 2. res illæ speratæ, inuisibiles, & ὑπόστασις καὶ ἐλεγχος ipsarum sunt res Dei: ergo nemo nisi Spiritus Dei nouit eas. Item, per Spiritum Dei solum scimus quæ Deus nobis gratificatus est, 1. Cor. 2. illas res Deus nobis gratificatus est: ergo per Spiritum solum nouimus illas: non ergo per naturam aut naturalem fidem. Animalis enim homo non est capax eorū quæ sunt Spiritus Dei, &c. Hic verò probaturus Maiorem suam Ratio- narius, utitur simili fidei humanæ, quam habemus hominibus: sed simile est dissimillimū: nam alia est ratio atque auctoritas testimonij diuini, alia humani; similiterque alia ratio apprehensionis spiritualis rerum diuinarum, alia assensus ad res humanas, & verba: Ergo nihil cōcludit simili. Deinde philosophatur, sed satis absurdè, de sensibus corporeis; vt ostendat cognitionem & scientiam nostram in hac vita nō tam esse à corporeis sensibus, quàm à ratione ac fide: concludens, quia sensuum testimonium fallax est, ad rationis aut fidei testimonium veniri oportere. Neque hoc solum;

lūm; sed vt amplius confirmet dictum suum, non dubitat iugulum ipsum petere Philosophorum, Definitionem scientiæ & ordinem eius à Philosophis traditum euertens subtili auctoritate sua. Ne plura, duobus modis errat grauissimè: primum, quod certissimum & constantissimum naturæ ordinem à Philosophis traditum, à singulis animaduersum, & à quotidiana experientia contestatū in rebus humanis & naturalibus conuellit; de sensu indiuidua percipiente; de ratione ex sensibus per phantasiam species colligente, & res generales per intellectus principia adunante; de conclusionibus per ratiocinationem assurgentibus; de scientia ex rebus illis constituta. Secundò, quod ordinem illum naturalem scientiæ humanæ cum ordine fidei, id est, lucis diuinæ, & scientiæ diuinitus supra naturam per gratiam infusæ atque inspiratæ confundit, ac proinde, res diuinas & humanas miscet imperitissimè. Sed, quid multis opus est? testatur Apostolus alia esse testimonia illa naturalia, quæ sunt omnibus exposita; alia testimonia diuina, quibus suorum mentes solum illustrat Deus: illorum, animalem hominem capacem esse; horum autem minimè. Testatur Christus aliud esse testimonium carnis & sanguinis; aliud verò Patris nostri, qui in cœlis est, Matt. 16. Hic autem vno verbo horum testimoniorum substantiam, virtutem, modum, & operationem conturbat de industria, vt obtineat fidem homini naturalem esse. Atqui, si fides ex testimonio est; & diuina fides ex testimonio diuino, quod non est naturale; Omnino sequitur fidem non esse naturalem

Act. 14.
& 17.

1. Cor. 2.

Rom. 8.

ralem apprehensionem, sed potius supernaturale donum à Deo collatum, hominem intus spiritu informante, & foris verbo, nō ex facultate nostra, sed ex voluntate gratiosa eius. Is enim quia voluit (inquit Iacobus) progenuit nos sermone veritatis, ut essemus primitiæ quædam suarum creaturarū. Summa, natura, gratia, promissiones Dei, beneficia communia & particularia ita cōturbantur hominis istius ineptiis, & rerum diuinarum auctoritas, & ordo earum cum humanis rebus ita peruertitur, ut non putem singulas nugas singulari egere confutatione. Verissimum autem illud est, & in hac caussa retinendum, quod noster hic Rationarius adfert dicens, *cū audimus testimonium Dei, aut percipimus eius miracula, aut definitiones vniuersalis Ecclesiæ eius, &c. meritò persuademur, plus esse eis credendum, quàm impuris spiritibus falsisq; miraculis; præferimusq; illa humanis sensibus, & particularium obscurarūque personarum opinionibus & commentis.* Atqui hic ipse homo est, qui testimonium Dei & Ecclesiæ Catholicæ oppugnat; quæ hætenus vno consensu, nemine sancto reclamante, agnouit fidem esse virtutem Theologicam, non innatam, sed infusam gratia salutari Dei. Hoc certissimum auctoritatis argumentum, quo suas rationes omnes Ratiocinator optimè disturbauit.

Iacob. 1.

RATIO LXXXIX.

D. PETRVS *idem affirmat, eos sibi celere perditionem acquirere qui Dominum suum redemptorem abnegant. Ex quo constat, Christum nō minus esse vindicem quàm Dominum omnium hominum; & exitium eis im-*

2. Pet. 2.

eius impendere qui Seruatorem abnegant, non qui efficaci Seruatore carent.

Vtrumque datur, homini perditionem ab ipso esse: Ergo non à Seruatore. sed non sequitur Seruatorem non efficacem à nobis dici; quod ipse odiosè obiicit, & nos antea sæpiùs confutauimus Ratione 4. & 8. & aliis compluribus.

R A T I O X C.

2. Pet. 3.

IDEM asserit Deum patienter agere cum hominibus, quia nollet quemquam perire, sed omnes ad pœnitentiam redire. Quapropter non dicendum est quemquam relictum esse in massa perditionis; sed eos solos perire, qui contempta eius patientia sibi exitium parant.

Antecedens quidem verum est: sed ex sermone particulariter dicto fidelibus, dilectis & hæredibus promissionis, fit sermo vniuersalis. Nam Petrus pios alloquitur eo loco, *dilectos* appellans, docens non tardare Dominum promissum, ut nonnulli putant, sed *patiens est*, inquit, erga nos, homines putantes, siue credituros ex dilectione eius singulari in Christo, nolens illos, puta de dilectis hæredibusque promissionum, *perire*, sed *omnes ad resipiscentiam tendere*: quam in sententiam dicebat Christus, quos dedisti mihi, eos ego custodiui; & nemo ex eis periit: sed filius ille perditionis, Ioan. 17. In consequente vtrumque verum est; & pereuntes, in communi corpore pereuntium naturaque deserti iudicio eius, velut causa afferente pœnam; & illos sibi exitium parare maleficio suo, velut causa pœnam acquirente.

R A T I O

D. IOANNES in tota sua priore epistola omnes homines, vt fratres & Deum referentes, hominibus commendat: Dei charitatem erga omnes prædicat: testatur nos habere Iesum Christum iustum aduocatum apud patrem omnium, & expiationem pro peccatis totius mundi: Tum ostendit nos percipere ex fraternæ charitatis affectu & spiritu, si sumus veri Dei discipuli nec ne. Ideo spiritus ille, qui magnam hominum partem Seruatoris beneficio priuare querit, charitati & Deo repugnat.

1. Ioan. 1. 2.

3. 4.

Quæcunque à Ioanne dicuntur, religiosè affirmamus: charitatem Dei erga omnes vniuersaliter, quâ homines; & communiter, quâ vocatos; & particulariter ac singulariter, quâ obsignatos Spiritu promissionis in Christo Iesu agnoscimus, atque admiramur: charitatem hominum inter se commendamus: Christum pro peccatis totius mundi communiter propitiationem esse credimus: & qui putant vniuersaliter, ita vt propitiatio in effectu ad singulos homines pertineat salutemque æternam ipsorum, eos Christo iniuriam facere statuimus, tanquam si promissum præstare, aut mutata voluntate noller, ex quo promisit, aut non posset. qua de re iam antè dictum est Ratione 60. Consequens damus; & neminem in numero nostro esse per Dei gratiam confidimus, qui magnam hominum partem Seruatoris beneficio priuare querat; sed contrâ charitatis nostræ & sancti studij Deum Seruatorem nostrum habemus & appellamus testem.

stem. Quisquis hoc modo de nobis sentit & prædicat, exploret ipse charitatem suam, aut resipiscat ab ignorantia sua. Non enim quia dicimus multos perire, ex eo sequitur nos in causa esse cur pereant, aut consilio nostro perditionem ipsorum querere. Omnino conclusiones istæ ex inopia charitatis, aut rationis profectæ sunt.

R A T I O X C I I.

Iudic. 1.

D. I V D A S quoque docet ac testatur antiquos patres, licet seruati essent & ingentibus beneficiis cumulati, sibi deinde supplicia accersuisse sua peruersitate, & idem periculum imminere Christianis affirmat: Vt non referamus exitij causam ad defectum efficaciae Seruatoris, sed ad ingratos homines, qui ipsi reclamant & resistunt.

Eadem est hæc ratio cum præcedentibus: illos de quibus Iudas loquitur, exitium sibi peperisse. Non dicit autem Iudas eos antè fuisse seruatos; quod hic pro auctoritate adfingit; sed contra loquens de hominibus impiis dicit eos prius iam olim descriptos fuisse ad damnationem: quæ verba nihil cum Dei iustitia pugnant, vt Ratione LXXXIX. & aliis compluribus antè ostendimus. Quamobrem hæc nihil faciunt omnia.

R A T I O X C I I I.

Apoc. 3.

HÆC eadem doctrina confirmatur à spiritu sancto in tota apocalypsi. Nam Sardenses laudantur, qui sua vestimenta non contaminarunt, & iudicantur alba veste digni: Tum dicitur victor non deletum iri de libro vitæ, vt intelligamus nos esse expiatis, & ad candorem

& ingenuitatem aptos natos, atque in libro vitæ scriptos; & certandum esse ne depravemur à sectis perditis, & à falsis nunciis & præconibus, qui mortui perhibentur ob suam hypocrisim.

Sermones Ioannis veri sunt: pios qui vitam benè instituerint, laudari à Deo, & non deletum iri de libro vitæ: sed quæ ex his duobus antecedentibus colliguntur, nullam consequentiam habent necessariam aut speciem consequentiæ, quares de piis scriptæ particulariter, ad omnes homines promiscuè & vniuersaliter rapi possint. De piorum officio, ut certent & propugnent sanctificationem suam, communis locus est, ad quem nos quidem Deo auctore contendimus, & alios hortamur contendere.

RATIO XCIV.

Cum Dominus dicit se stare ad ostium & pulsare, ut ipsi aperiatur, qui homines ad caelestem mensam diuinumq; pabulum admittere cupit; satis declarat se vocare efficaciter omnes ad beatam vitam; & eos perire qui vocantem spernant. Apoc. 3.

Antecedens verum est; & verum consequens: si id primùm exceperis, non legi illic signum vniuersale, omnes: deinde si ab æquiuatione caueris frequentissima, cum Deus vocare omnes dicitur efficaciter ad beatam vitam. nam omnes vocat communiter, & quadamtenus efficaciter; sed electos suos singulariter vocatione salutari, ut demonstratum sæpissimè.

R A T I O XCV.

Apoc. 2. 3.

Illam idem frequens admonitio Domini dicentis, *Qui habet aures, audiat quid spiritus dicat Ecclesiis*, satis ostendit ipsum dedisse singulis aures ad audiendum aptas; sed quemuis obsurdescere posse ad mundanas voces & Sirenas, quæ nauigantes in hoc mundo à calo reuocant, & incautos decipiunt & perimunt. Ac nimis stolidi aut maligni est interpretatio eorum, qui docent Dominum verbis illis significasse, per paucis esse à Deo datas aures ad salutares sermones admittendos idoneas.

1. Cor. 1.

Verus quidem est sermo Domini; sed à vero abest interpretatio, cum Deus vi interpretationis illius dedisse singulis dicitur aures ad audiendum aptas. Nam reuera contradictoria inueniuntur hæ duæ propositiones, si bene expendantur, *qui habet aures ad audiendum audiat*, & *audiat quisque*; nisi adiecta restrictione modificaueris dicendo, *quisque qui habet aures ad audiendum*. Quod si cuique sunt ad audiendum aures, inepta particularis est, dicentis, *qui habet aures ad audiendum*; fin autem vera particularis est, ~~universalis~~ falsa futura est. Est autem vera particularis, ut ostenditur ipsis Christi verbis Matth. 13. & 19. & aliis locis: quemadmodum etiam testis est Apostolus, non omnibus esse aures audiendo sermoni Spiritus, cum ait, *Animalis homo non est capax eorum, quæ sunt Spiritus Dei: sunt enim ei stultitia, nec potest ea cognoscere*; quod autem stoliditatem & malitiam obicit hominibus nostris in hunc modum interpretantibus, id hominis dexteritatem, & subtilitatem

tem ostendit, qui plus videt vnus, quàm tota Ecclesia Catholica, & omnes sancti in ea versati haudenus viderint.

RATIO XCVI.

HABITATORES terra, qui prauidentur & predicuntur adoraturi bestiam siue monstrum Antichristum, ac perituri; sine dubio erunt homines terreni, qui non habitabunt in adiutorio altissimi Dei cali, ac digni sunt illo nomine; quod intelligendum est odiosum & infame: Quia non considerantur à spiritu simpliciter Apo. 12. 13.
vt incolæ terra, quod omnibus mortalibus est commu-^{17.}
ne; sed vt terra addicti, terreno habitu sordidi, & oppositi piis; qui tunc præcipue supra terram se attollent ad Deum forum agentem in æthere, & hoc respectu appellantur calicola. Horum autem habitatorum terra nomina dicuntur non scripta in libro vitæ agni mactari ab orbe condito; quia suo scelere fuerunt scripti mortis æternæ debitores, & ideo non fruuntur felici vitæ & immortalitate; atque alia phrasi dicuntur deleti de libro vitæ. Quod intelligendum est fieri exquisita quadam & semper apparente ratione; sicut in libris mercatorum nomina delentur. Neque enim oblitterantur spongia; aut simili modo; sed qui creditores erant, tunc deleti dicuntur, cum ex aduerso debitores similis aut maioris summa scribuntur. Igitur illud, non scripti, intelligendum est positiuè, non priuatiuè; id est, scripti debitores mortis, siue præscripti ad æternam mortem: non profecto quatenus homines orbis terrarum incolæ; sed quatenus contemptores cali & habitatores terra, iuxta dictum illud poëta: O curua in terris anima & caelestium inanes! Quod iridem spectauit qui dixit; Atque affigit humi di-

Luc. 21.

2. Pet. 3.

una particulam auræ. Eodem sensu dixit Dominus, aduentum suum inexpectatum fore sedentibus super faciem omnis terræ. Nam D. Petrus disertè excipit Apostolorum discipulos ex illa calamitate, dum confert iudicium per ignem cum supplicio per aquam; quia familia sancti Noachi non accidit improuisus cataclysmus, qui diuini numinis contemptores inopinantes perdidit.

Iam centies dictum est, eos qui pereunt, perire suo ipsorum facto; sed non perire, quin Deus factum ipsorum præsciuerit, & pœnam præordinauerit; idque ab æterno, quia nihil est quod fugerit ab æterno cognitionem eius: Ac proinde, *ante scripti ad damnationem, à Iuda; preparati ad interitum, à Paulo; & non scripti in libro vitæ, à Ioanne appellantur. Quamobrem quicquid hic agit Rationarius, operam perdit strenuè; de eo concertans, quod nemo bonus aut pius cōtrouertit vnquam. Et si, vt obtineat quod vult, attexit quædam paradoxa: eniუსmodi ista sunt. primum, quòd habitatores terræ sine vlla necessitate exponit allegoricè. Secundum, quòd eorū nomina non sunt scripta in libro vitæ agni, refert ad simile emporeticum; credo, quia negotiatio genti ipsius familiaris est, & ipsi quoque fructuosa: tanquam si constaret homini, ita fuisse rationes accepti & expensi apud mercatores in tabulis ipsorum, vt hodie esse solent; aut si Ioannes simile potius à mercatorum tabulis (quæ vulgo non ita notæ sunt) quàm à ciuilibus atque forensibus in re iudiciali desumpsisset, quæ hoc loco agitur, & quod videri ab hominè rationibus exundante oportuit. Tertium, quòd*
eodem

eodem modo interpretatur *deberi de libro vitæ*, non videns librum vitæ non negotiatorum, sed iudicium esse, nec cum negotiatorio libro accepti & expensi confundi posse. Postremum, quod exultat oratio ipsius in positiva sua interpretatione sententiis poetiis superlativè commendanda, de eo ipse viderit. nos enim nunquam adducemur, ut credamus lumen illud naturale esse lumen fidei; quam virtute Spiritus suorum mentibus inspirat Deus. Hanc fidem infusam cum Ecclesia orthodoxa atque catholica omnibus rationum istarum mandris & speciosis *βαδυνόλαις* religiosè præferimus.

RATIO XCVII.

MÉRITÒ laudatur in scriptura sacra & in Ecclesia catholica virginitas: & qui primi adherent apocalyp- Apoc. 14.
 tico agno Dei, id est, Christo redeunti, virgines describuntur; ex quo constat, omnes mortales à teneris Deo gratos & acceptos esse, siue accipiamus virginitatem propriè, dū manemus in ephebis; siue metaphoricè, dum non adharemus ultro sectis impuris, quæ adultera- Ezec. 16.
 rum & meretricum nomine non rarò intelliguntur. Apoc. 17.

Antecedens verum: & laudanda certè Christiana illa virginitas, quæ in Scripturis cōmendatur. Sed prout hic accipit, negatur consequens, siue ad corpoream virginitatem respiciat, siue ad illam, quam vocat metaphoricam. nam, si ad propriam respicit, termini mutantur; cū Ioannes loquatur figuratè: sin ad metaphoricam; hic non satis exprimit, quod sit virginitatis genus. Respicit autem ad virgines mente, id est, personas Christo

desponsatas, & castè in expectatione sponsi sui secundum spiritum ambulantes, nec aliorum ab eo respectantes, sed hoc agentes vnum, vt Exodi 19. & 1. Samuel. 21. Damus autem, atque adfirmamus, eos qui sunt in fœdere Christi, teneri colere hanc virginitatem; & postquam secuti sunt agnum quocunque iuerit, sisti ei vt virgines puras sanctissimo æternoque coniugio cum eo coniungandas, 2. Cor. 11.

R A T I O XCVIII.

MINIME mirandum est, si hic error quem arguimus diu mansit, & aliquandiu manebit in magnis multisq; scholis, donec Satanæ includetur vinctus in tartarū, ne decipiat gentes. Nam turbulentissimus status mundi & Ecclesiæ describitur à Prophetis & à Domino, tantisperdum consummatio siue perfectio Christianismi non fiet; crescentibus scilicet zizaniis cum bono semine: manentibus clausis prophetarum libris nationi Iudææ, ac multis aliis: ferentibus piis calamitates destinatas ad complendum corpus Christianismi: Sathana debacchante & seducente innumeros: grassantibus vbique impiis & factiosis: deficientibus nonnullis ex ipsis eruditis; & Antichristo renouante omnia mendacia & scelera in proxima periodo, à facie reuertentis Domini, sicut præuisum prædictumq; fuerat. Sed postquam Diabolus & Antichristus coniecti & inclusi erunt in tartarum, condetur aureum illud diuinumq; regnum, in quo voluntas Dei in terra sicut in calo fiet, & implebuntur innumera vaticinia, quæ Hierosolyma ac terra sancta faustitatem dignam tanta expectatione tantoq; auctore promittunt. In quibus interpretandis mirum est

est quàm multi nunc hallucinentur, dum ea referunt ad priorem Domini aduentum & ad presentem Christianismi statum: ut qui careant spiritu illo discretionis, quo duce nos vitamus multas spinas & absurda quæ in scholis occurrunt; ac distinguentes tempora, conciliamus scripturas.

Hæc ratio, non ratio (sicut inscribitur) sed gloriatio est, confundens omnia, & in confusione summa ordinem suum prædicans. Nam loci Apocalypseos, etiam per tempora distincti à Ioanne euidentissimè, ab isto confunduntur; item veteres prophetiæ, & ad veteris Iudæorum Ecclesiæ statum pertinentes, rapiuntur & torquètur aliò: deinde prædictiones quædam adhibentur, in quarum persuasione ille suauiter conquiescit, & cæteros præ se statuit fœnum esse oportere, & carere Spiritu discretionis, id est, nihil eorum prorsus intelligere, quæ ad regnum Dei & Christi pertinent. scilicet, contorquebunt alij scripturas, quicunque hætenus in Ecclesia catholica sanæ doctrinæ & fidei laudem adepti sunt: hic vnus è cælo deciderit, ut earum filium errantibus commonstret, per quem particulares Prophetias cum vniuersalibus, & veterum temporum cum nouis animaduertimus confundi indiscriminatim. Nos verò filium Christi in Scripturis expressum, & distinctum euidentissimè, certisque cancellis deductum per Spiritum eius, filo Ariadnes istius nouæ, certa fide præferimus.

RATIO XCIX.

ELECTA quoque sors & conditio illustrium

N 5

Christi

Apoc. 20.

Christi seruorum, qui hisce seculis turbulentis vixerunt & pro Christo testati sunt, tunc demum rectè intelligitur, cum percipimus eis esse destinatā primam resurrectionem & regnum mille annorum ante resurrectionem reliquorum omnium: Quod multò melius sapit & probatur, quàm commentum illud scholasticorum loquentium de quadam aureola preparata insignibus Dei praconibus & exquisitis seruis Christi. Nec tamen eorum sensum contemnimus: nam virtualiter idem ferè quod noster continet; & inter nos conueniet nisi nimis morosi simus. Doctiores enim & equiores videbunt in dignitatibus pontificiis & regis primæ resurrectionis & aurei seculi, inueniri disertè in scriptura aureolam illam, quam ipsi, non distinguentes excitandorum classes, ex scripturis probare nequeunt. Nam sicut Christus caput martyrum prius coronatus est, & praecessit multis seculis Christianos in suo reditu excitandos; sic Christiani eius pracones resurgent mille annos ante mortales ceteros, & erunt pontifices & reges Ecclesia florentissima illorum temporum (Atque ad hanc praecipuam spem referenda sunt nonnulla verba, quæ de eorum electione & de duodecim sedibus Apostolorum, in quibus Israëlitas iudicabunt, leguntur) sine prauidicio salutis reliquorum, qui suo tempore resurgent, & secunda morte non erunt puniendi. Sic mirificè constabit ratio diuinæ aequitatis. Nam qui hætenus saeuam tyrannidem in terra tulerunt, in aureo illo seculo felicissimè in terris regnabunt; & suæ patientiæ fructum temporarium hic colligent, & demum æternum in calo; quia semper præ ceteris fulgebunt.

Apoc. 20.

Hæc ratio vaticina est, vel potius vaniloqua:
nati

nam posita est in prædictione historię cuiusdam euenturę in Ecclesia Christi, dum adhuc in terris est: quam historiam totam Ratiocinator imaginatus est ex praua locorum aliquot interpretatione. Tota igitur hæc prædictio ex Spiritu indiscretionis profecta est, qui nec illud mille annorum spacium, de quo Apocalypseos 20. nec peruulgatissimum illum locum de prima & secunda resurrectione intellexit. Ad summam, Rationarius principium petit, dum varias suas interpretationes in medium adfert, tanquam rationes firmas & principia immediata, certa, & immota, probandis ipsius somniis, & vaticiniis. Iam enim, si Apocalypsin penitus introspexerit; videbit mille annos illos elapsos esse, & primam illam resurrectionem factam; resurrectionem, inquam, non in personis singularibus; sed in corpore Ecclesię, quod diu oppressum, & tandē à Satana soluto excarnificatum est miserè. Sed nolumus hęc plura commouere. Id solum testamur, misereri nos ex animo istius hominis, puerilia commenta sua tam magnificè commendantis, & aureolas longo intervallo post se relinquentis.

RATIO C.

DENIQUE cum describuntur ij qui conuiciantur in stagnum ardentis ignis & sulphuris, quę est mors se- Apo. 21.
cunda, nulla sit mentio relictorum in perditā massa aut similium; sed recensentur tantūm ignaui, infideles, execrabiles, homicidę, impudici, venefici, idololatrę, & omnes mendaces; qui scilicet in impietate ac falsitate se obstinarunt, & iram diuinam suppliciumq; sibi con-
gesserunt.

gesserunt. Igitur à capite ad calcem habemus scripturam sacram nobis fauentem, & contrariam sententiam damnantem; vt non dubitemus nostram persuasam nobis esse à patre caelesti; aduersariorum verò, à carne & sanguine illis esse reuelatam. Iam quomodo SS. Patres, concilia, reuelationes recentiores, & scholastici quoque sanctitate & doctrina illustres nobis faueant, videbimus.

Verum est, cœlesti voce illas notas recenseri eorum, qui damnationem subituri sunt: sed ex eadem veritate duo vera axiomata percipimus, quæ fugerunt hunc Rationarium. Vnum est, quòd omnes mendaces, &c. damnationem subituri sunt: non ergo ij solùm qui se in impietate ac falsitate obstinauerint contra Euangelium Christi & gratiam ipsius singularem. Deinde autem ex eo quòd Deus est *α & ω*, initium & finis, alterum quoque verum est, Deum antè singulos nouisse, quàm illæ notæ existerent, quæ ratione diuersa vni & eidem subiecto, id est, reprobo cuique cōueniunt. Nam Deus ab æterno præsciuit cuiusque facta, & præordinauit pœnas: homo autem per notas externas id cognoscit in tēpore: quæ duo iste homo (adeò turgēt insciente spiritu discretionis) opponit, velut *ἀντίθετα* & immediatè inter se cōtraria. Itaque ipse sibi triumphum, vt facit, canat: at nos à veritate stabimus, & in Spiritu lenitatis sequemur vestigia illius, qui non litigat, neque clamat, nec audiri in plateis vocem suam sinit, sed summa lenitate iudicium ad victoriam producturus est.

Esaïæ 42.
Matth. 12.

RATIO

RATIO CI.

BAPTISMVS paruulorum, qui non tam scripturæ verbis quàm sanctissima traditione Apostolorum probatur, sic intelligendus est, vt qui eo sunt ornati, potiore conditione fruantur in communi hereditate qua singulis parata est; vtpote qui prius admittantur ad eius gustum, sine præiudicio felicitis resurrectionis qua suo tempore singulis innocentibus concedetur. Nec tamen est negligendū aut contemnendum baptizatorū paruulorum priuilegium; immò plurimū faciendum: quia muniti sacramento illo & sanctæ Ecclesiæ precibus, aduersus Satanam fortiores ceteris sunt: si moriuntur infantes, statim admittuntur eorū animæ ad visionem diuinam: educantur in Ecclesia, in qua strenuè certantes possunt prioris resurrectionis digni euadere: ac præter has rationes & similes, qua mouerunt Apostolos ad eos initiandos Christo, credimus viros Dei hoc modo cauisse, ne initiarentur idolis falsisq; sacris vt prius; sed quamprimum discernerentur à filiis impiorum, qui malè educabantur & perperam instituebantur.

Hæc quæstio (quam rationem vocat) nos omnium minimè attingit; nisi fortè velit affingere. nam de Baptismo paruulorum quid sentiamus, & de salute ipsorū, iam satis exposuimus. Quædam tamen pro auctoritate adfert, de quibus ipsum velimus amplius cogitare, si fortè necdum (vt credibile est) cogitauerit. Primum, quod dicit *Baptismum paruulorū non tam scripturæ verbis, quàm sanctissima traditione Apostolorum probari*, hoc non probamus, & Scripturam sacram melius ab ipso
legi

legi atq. expendi cupimus. Deinde, quòd horum priuilegium nescio quale supra illos comminiscitur, puta, potiozem conditionem in hæreditate communi. Sed hæc deliria valeant, sine quibus fides integra esse posset.

R A T I O CII.

TRECENTIS illis & quinquaginta annis, qui fluxerunt à resurrectione Christi vsque ad D. Augustinum, non inuenio vllum insignem doctorem sic scripsisse de originali vitio, vt iudicaret id cuiquam imputari ad exitium; aut existimasse defectu baptismi quemquam in æternum perire. Immo constat priscos illos patres, videlicet S. Clementem Romanum, S. Iustinum martyrem, & similes agnouisse singulos homines ratione præditos, aptos natos ad consentiendum cum summa ratione diuina & Propheta Dei, qui est Christus; quem in singulis esse docuerunt; sed quodammodo dormire in impiis, qui rationem negligunt & contemnunt. Ideo S. Iustinus connumerat Socratem, Aristidem, Heraclitum, & similes cum Abrahamo, ac Melchisedecho, & similibus; quia ex eodem diuino spiritu & ratione pendentes impietati resisterant, & summum Deum coluerant; & si quid vt homines errauerunt, condonatione digni fuerant. In eadē sententia fuit Sanctus Clemens Alexandrinus vir doctissimus; vt nihil de Origene eius discipulo dicam. Idem sensit S. Basilius, idem S. Ambrosius (qui prius quam baptizaretur, Episcopus electus dicitur) in suis veris scriptis; nam libri De vocatione gentium non sunt eius, sed Prosperi Aquitanici, aut nescio cuius recentioris ex D. Augustini schola. Itaque ante Constantini magni conuersionem, trecentis illis annis, quibus v

veritatis

Apoc. I. 2.

S. Clem.

In recogn.

veritatis & rationis diuina, plusquam educationis aut alterius carnalis studij, homines in Christiana religione retinebat, ignota fuit durissima sententia, quam Dureius antagonista noster imbibit. Ac fidenter dicere possumus, sanctorum patrum illius temporis sensum nostro similem fuisse.

Falsum præfidente audacia hoc loco confirmatur, vsque ad Augustini tempus nullum insignem doctorem scripsisse de originali vitio. Nam, quod ad duo absurda quæ coniungit, non imputari ad exitium, aut defectu Baptismi neminem perire, de iis iam antè respondimus. Irenæus libro 2. aduersus hæreses cap. 39. his verbis disertè vtitur: Christus omnem aetatem sanctificauit per illam, quæ ad ipsam erat similitudinem: omnes enim venit per semetipsum saluare, omnes inquam, qui per ipsum renascuntur in Deo, infantes, & paruulos, & pueros, & iuuenes, & seniores: ideo per omnem venit aetatem, &c. Tertullianus libro de Anima de hoc ipso argumento contra Hermogenem sic ait: Nunquam discordabunt sententia sanctæ: nō dabit enim arbor mala bonos fructus, si non inseratur; & bona malos dabit, si non colatur. Et ibidem: Meminerat Dominica definitionis, inquit, nisi quis nascatur ex aqua & spiritu, non introibit in regnum Dei, id est, non erit sanctus; ita omnis anima eousque in Adam censetur, donec in Christo recenseatur; tamdiu immunda, quamdiu recenseatur: peccatrix autem, quia immunda, recipiens ignominiam suam ex carnis societate. Et paulo post: Malum anima, præter quod ex obuentu spiritus nequam superstruitur, ex originis vitio antecedit naturale quodam modo: nam, vt diximus,

diximus, natura corruptio alia natura est, habens suum Deum & patrem, ipsum scilicet corruptionis auctorem. Et ibidem: Solus Deus sine peccato; & solus homo sine peccato, Christus: quia & Deus Christus. sic & diuinitas anima in presagia erumpit ex bono priori, & conscientia Dei in testimonium prodit. Deus bonus est, Deus videt, & Deo commendo: propterea nulla anima sine crimine, quia nulla sine boni semine: proinde cum ad fidem peruenit, reformata per secundam natiuitatem ex aqua & superna virtute, detracto corruptionis pristinae aulao totam lucem suam conspicit. Cyrillus in Leuiticum: Sentio occulta his quadam mysteria contineri, & esse aliquid latentis arcani, pro quo mulier quae conceperit ex semine, & pepererit, immunda dicitur, & tanquam peccati rea offerre iubetur hostiam pro peccato, & ita purificari. Sed & ille ipse qui nascitur, siue virilis siue feminei sexus sit, pronunciat de eo Scriptura, quod non sit mundus à sorde, etiam si vnus diei sit vita eius. Deinde post aliquot sanctorum exempla ad Dauidem transiens, dicit: Quod si placent audire quid etiam alij sancti de ista natiuitate senserint, audi Dauidem dicentem: In iniquitatibus conceptus sum, & in peccatis peperit me mater mea, ostendens, quod quaecunque anima in carne nascitur, iniquitatis & peccati sorde polluitur: & propterea dictum esse illud, quod iam superius memorauimus, neminem mundum esse à sorde, nec si vnus diei sit vita eius. Addi etiam his illud potest, ut requiratur quid causae sit cum Baptisma Ecclesiae obseruatur, etiam paruulus Baptismum dari, cum utique, si nihil esset in paruulis, quod deberet ad remissionem & indulgentiam pertinere, gratia Baptismi superflua videretur. Possem Hieronymum

mum lib.3. aduersus Pelagianos in eandem sententiam adducere, & testimonium Cypriani scribentis ad Fidū, quo Hieronymus ibidem viuitur: sed quia tum vivebat Augustinus, & per literas cum Hieronymo sæpe de hac re communicauerat, idque eo animo vt vinceret, non autem à se vinceretur veritas, prout hic Rationarius facit, à pluribus testimoniis proferēdis superfedebimus. Eorum, quos nominat, produci locos cupiuissem, Clemētis, Origenis, Basilij, (Chrysostomū enim, qui vixit eodem tempore, non sine causa placuit in quæstione hac omittere) & Ambrosij: quos, si nostrū institutū esset, doceremus alia omnia sensisse, & in Ecclesia Christi docuisse. Quod autem de cætero sermonibus quibusdā Clementis Romani, & Iustini Martyris abutitur, præter illorum mentem & boni filij officium, id nos suo loco relinquemus; habentes pro certo, quæ à Patribus aut non satis conuenienter scripturæ, aut verbis non ita commodis enunciata sunt, ea non temere arbitrato huius aut illius vellicari oportere.

RATIO CIII.

AT post Constantini magni conuersionem, cum orbis Romanus repente factus est orbis Christianus, & magna colluies hominum omnis generis fraudulenter adhasit Christianis iuxta Danielis vaticinium (vt facile est conicere in tanto molimento) accidit quoque, vt idem Propheta futurum præuiderat, post prima martyrum secula; vt ex peritioribus succumberent nonnulli; atque sitis martyrij versa est in sitim episcopatum & sacerdotiorum: & in tanta multitudine negligentium

puram veritatem, minimè mirum fuit falsas opiniones spargi & crescere. Atque eo tempore floruit D. Augustinus Afer, vir eloquentia & sanctitate clarissimus: qui, post sua iuuentutis errores Christianis catholicis adhaerens, aliquamdiu satis bene consensit cum patribus, ac retulit aeterni exitij causam ad amorem proprium creaturarum praesentium priuatum vniuersali bono; & innumeris scriptis maximum nomen sibi in Africa & Europa comparauit. At iam senior cum Pelagianis haereticis differens, à patribus & à semetipso desciuit; atque retulit ad defectum gratiae Dei, malorum causam, confundens minora bona & dona Dei cum malis & calamitatibus aeternis: induxitq; praedestinationis horrendum dogma, quo plerosque mortales exitio addictos iudicauit, occulta causa, iudicio, & voluntate Dei; quamuis innumera beneficia & signa beneuoluntatis ipsum singulis demonstrarent. Tum de circumcisione ac de baptismo differens, deceptus partim mendoso codice, partim suo prauiudicio, existimauit condemnationem Dei cadere in eos qui sacramentis illis carerent, quae propriè & ad litteram contra contemptores & fœdisfragos lata fuit. Porro cum maxima esset S. viri auctoritas, & plerique Christiani plus ex carne & sanguine quàm ex summo Deo penderent, & sacros fontes liberè non auderent adire; factum est, dum nimis multi riuulos seruiliter consecretantur, ut D. Augustini opiniones probarentur & decantarentur in scholis, quamuis rationi repugnantes & absurdae, & omnibus pijs ingenuisq; gementibus praedicatae: Quoniam credulitas stolidi in ministros sacros facile supponitur in imperitis populis pro fide in Deum, quia veritas & ratio paucis est cordi: & mira est declamatorum audacia in venditandis suis commentis pro diuinis

diuinis definitionibus, & sancta catholica Ecclesia decretis. Sed D. Augustinus ingenuè omnes monuerat, ne cui vel doctissimo ac sanctissimo commentanti & tractanti sacras litteras crederetur, nisi diuinis testimoniis & rationibus suas assertiones probaret. Itaque non defuerunt singulis seculis prestantes sanctiq; viri qui aliter sentirent ac docerent, & idem nobis faciendum persuadet sine vlla hesitatione S. spiritus; ac suadebit singulis veritatis studiosis, qui Deum pumica fidei sibi non fingens, & nostras rationes aquis animis perpendent.

Mera est narratio, non autem ratio; quam simpliciter veram negamus esse. nam etiam tempora illa habuerunt viros bonos scientia, zelo, & pietate insignes; quorum æmulari magis optemus negligentiam, quàm obscuram & tenebrosam hominis istius diligentiam. Augustino & aliis bonis iniuriam facit: nunquam enim malorum causam Augustinus ad defectum gratiæ Dei retulit, qui quidem culpari possit: nunquam damnationem absolutæ Dei voluntati tribuit: nunquam denique aliis commentis multis abundauit, quæ tota scriptione sua hic ausus est ipsi adfingere. Alij verò boni Augustino in plerisque non pusillo animo aut credulitate stolidi, sed certa fide adstipulati sunt diuina auctoritate freti. Hanc audaciam Spiritus sanctus nunquam cuiquam inditurus est: nec vir bonus facilè usurpaturus est in Ecclesia ante conspectum Domini, in cuius gratia tum æquè fuerunt Pumicæ mentes ac Thuscæ.

R A T I O C I V:

NAM D. Chrysostomus, qui eodem seculo vixit, & non minus disertus ac sanctus quàm D. Augustinus fuit, non agnouit originale vitium cuiquam mortali in æternum perniciosum esse. D. Hilarius eius equalis prædestinationem Augustinianam, cuius fundamentum consistit in hoc originali præiudicio, palam damnauit. D. Innocentius Pontifex, qui alioqui laudauit D. Augustini studium & operam in confutandis Pelagianis, hanc eius intolerabilem sententiam de prædestinatione approbare non est ausus: & ceteri antiqui patres atque concilia, tum antiqua tum recentia, quæ mali & damnationis causam a creatore remouent, & creaturis tribuunt, exigunt vt nullum perire putemus defectu salutaris & efficacis gratiæ Dei, sed tantum contemptu & abusu; qui non cadit nisi in angelos & homines, qui rationis vsum habentes, priuatas rationes & particularia bona vniuersali rationi ac summo bono præferunt.

Si auctores, quos hic adducit, Rationarius bene euoluisset, aut bona fide loqueretur, aliud scripturus esset quàm quod ausus est adfirmare. Chrysostomus enim nullum peccatum non agnouit mortale esse ex se ipso: sed iste homo semper grauitatem peccati leuat, vt eleuet amplitudinem diuinæ misericordiæ; tanquam si aliter peccatum deleri non posset, quàm demonstrata tenuitate illius. Nos verò Deum esse diuitem miserationibus prædicamus; idque eo amplius, quo nos grauius peccato consciij sumus distineri. Audiamus Chrysostomum in Homilia de Adam & Eua. *Ideo confusio*

*fusio facta est, inquit, quia cupiditas, quæ est radix
 omnium malorum, in cor eorum venerat: & ipsa trans-
 gressio peccati totum tabefecit mundum factum alum-
 num peccati, quia omnis qui facit peccatum, seruus est
 peccati: Omnis quoque homo de eo natus, natus est illi
 obnoxius, quia seruus seruum generat: & nisi per illum
 liberatorem acciperet genus humanum libertatem, om-
 nes huc vsque in seruitute detinerentur: sicut ait Apo-
 stolus, per vnum hominem peccatum in hunc mundum
 intrauit, & per peccatum mors; & ita in omnes homi-
 nes pertransiit, in quo omnes peccauerunt. Nam vnde
 est illud quod clamat Propheta, dicens: Ecce in iniqui-
 tatibus conceptus sum, & in delictis mater mea in ute-
 ro me habuit? de isto peccato venit, de quo dixit ille ve-
 rus Dei cultor, homo innocens, abstinens ab omni ma-
 lo, cui nemo similis super terram. non esse sine peccato
 nec infantem vnus dici natum super terram, &c. De
 Hilario, Libro eius de Trinitate aut nō legit iste,
 aut non intellexit, vbi de prædestinatione multa.
 De Innocentio quod dicit, probari velim: itemque
 quod affirmat eadem audacia de cæteris Patribus
 atq. cōciliis: nam omnes vno cōsensu ad hæc vsq.
 tempora salutem hominum electioni gratiosæ in
 Christo, vt efficiendi causæ ac præordinanti ordi-
 natione (vt vocant) approbationis adscripse-
 runt; aliorum verò reprobationem & damnatio-
 nem iustam peccatis ipsorum docent fuisse com-
 paratam, Deo pœnas ipsorū ac non peccata præ-
 parante. Quòd autem prædestinationis, quam Au-
 gustinianam vocat, fundamentum in hoc originalis
 peccati præiudicio narrat consistere, toto cœlo errat.
 Nam in se ac non extra se, in Christo inquam, ac*

non in nobis causam inuenit electionis nostræ. Elegit nos, inquit Apostolus, in Christo ante iactum mundi fundamentum, ut simus sancti & inculpati coram ipso, charitate, prædestinans nos quos adoptaret filios per Iesum Christum sibi pro beneuolo affectu voluntatis suæ, ad laudē gloriosæ gratiæ suæ, qua nos gratis sibi acceptos effecit in dilecto illo. Hoc ex se, per se, in se, propter se effecit Deus: qui itidem elegit Angelos suos citra contemplationem peccati, aut accidentis vilius.

R A T I O C V.

PRÆTEREA constat, hanc D. Augustini sententiam nimis duram aduersus omnes non baptizatos, in sacris decretis notatam (ex libris de fide ad Petrum, qui D. Augustini sunt, aut saltem auctoris cum eo consentientis) palam improbari & non retineri à catholicis, quamuis scriptor ille audacter imperet; Firmissimè tene & nullatenus dubites &c. Neque enim audacia in asserendo, sed solida diuinæ ratio & probatio fidē dogmatum confirmat in cordatis Christianis, qui non in verba hominum, sed Dei iurarunt.

Liber de fide ad Petrum nec Augustini est, nec cum Augustino consentit: quamobrem iniquè illi adscribitur. Sententia autem Patrum de Baptismo (ut antè docuimus) omnino vera & necessaria est, si de veritate Baptismi intellexeris, siue coniuncta signo ex promisso & institutione Dei, siue separata: nam nemo, nisi in Christo regenitus, ingressurus est in regnum cœlorum. Sed si aquam Baptismi seorsim contempleris, alia ratio est.

est. Patres verò, quia multi iam eo tēpore aquam à Christo sanctificatā contemnebant, aut minoris quàm opus est audebant facere, abducti sunt, quamvis imprudenter, ut ὑπερβολικώτερον & magnificentius de ea loquentes plus satis signo tribuerent: quod Ratione CVII. hic ipse cogitur agnoscere.

RATIO CVI.

AD hæc, in differendo de diuina gratia, & in conciliandis scriptis SS. patrum & Synodorum cum natura & cum scriptura, necessaria est distinctio inter gratiam praueniētem amplectentemq; singulorum personas, & inter gratiam habitualem, qua singuli quodam modo ea induuntur & ornantur, & gratis signis & animis ei respondent atque conseruiunt. Prima enim illa singulos praueniens, semper est vna & constans erga vnum quemque; & sicut sol, quantum in ipsa est, singulos salutariter collustrat: sed hæc habitualis multis modis alteratur in hominibus, pro ut quisque educatur aut non educatur in Dei Ecclesia, & est erga diuinum numen propensus & affectus, & in bono habitu constans vel secus: sicut quiuis pro sua conditione & voluntate radios solis accipit aut fugit, & variis modis ab eis collustratur, vel secus. Deo igitur manente immobili & beneuolo erga vnumquemq; hominem, gratiæ eius habitus in præsentī vita multis modis in hominibus considerandus est, ut discernamus initiatos à non initiatis, imperfectos à perfectioribus, peccantes letaliter à peccantibus leuiter; & agnoscamus peccata nostra, tamquam nubes aut vapores foetidos, separare inter nos & illum, & nobis eum iratum ostendere & reddere, qui propriè nec irascitur

nec mutatur. Sic enim intelligentes & distinguentes diuinam gratiam, nemini pio dubitandum erit de ipsius salutari efficacia, quatenus Deum spectat; & curandum duntaxat ne ipsemet ei se subtrahat, néve aliis modis diuinos illos radios repellat, aut sibi noxios comburentesve reddat. Et quæcumque leget in patribus & in conciliis de necessitate baptismi ac de applicatione beneficij Christi, intelliget de necessitate non contemnendi, sed accipiendi tanti muneris & sacramenti, & profitendi omnibus signis & operibus religionem caelesti institutioni & Ecclesie Dei consentaneam. Deus enim & eius Ecclesia abhorrent à sensu versutorum hominum, qui in generalibus implicitis q³ principiis religionis hærentes, explicitam professionem & progressum in ea in sanctis operibus negligunt. Fides enim viua, quæ per charitatem est efficax, otiosa esse non potest, nec debet: & sicut cupit explicationem rerum quas prius implicite apprehendit; sic eam libenter accipit cum primum potest, & noua consolatione perfunditur. At qui hanc progressionem negligunt, fidem mortuam habent, & frigent animis, nec sibi ipsis neque aliis satisfacere queunt.

Loquentiæ multum, ait Salustius, sapientiæ parum. primū de gratia Dei erga nos distinguenda disputat; in qua hæret, vel potius labitur miserimè, pedem inferens in ea quæ non vidit (vt Pauli vtamur verbis) & temerè inflatus carnis suæ sensu. Nam gratia Dei duobus modis consideranda est, respectu Dei, & respectu nostri. Respectu Dei actus est, prout Deus actus purissimus est & simplicissimus: respectu nostri habitus aut habitudo est. Si ad principiū respexeris (quod gratiam

gratiam præuenientem appellat hic Rationarius) **H**abitus est, vel potius principium habitus, & in rebus diuinis ac spiritualibus veluti vsum præstans dispositionis naturalis in naturalibus: si ad progressum, gratia habitualis est: si denique ad complementum in gloria, tum non tam habitus quàm habitudo & actus dicenda est. Est autem illa Dei gratia aut communis, aut singularis. Quod gratiæ communis est, id Rationum auctor falso attribuit præuenienti gratiæ: Ac proinde, dum Scholasticis vult gratificari, nec prodest ipsis (quia peruertit terminos ipsorum inscientia sua) nec obest veritati, quia prodit suam inscientiam. Nam gratiam præuenientem illi appellauerunt, singularem illam qua Deus præuenit singillatim singulos seruandos; & opponunt cooperanti gratiæ, qua statuunt Deum cooperari suis, postquam præueniente gratia informati sunt ad opus illius. Similiter de gratia habituali, alia vera, alia falsa prædicat: nec videt artifex, dum Solis vtitur similitudine, communiter omnes illustrantis, nos à natura cæcos esse omnes, & singulos, nisi Deus internam lucem nobis accēderit illa præueniente gratia, quam antè deformauit: nec cæcos modò nos esse, sed ipsissimas tenebras, vt cum Ioanne loquamur: atque hac in re principiū singularis gratiæ illius & salutaris esse, quam Scholastici præuenientē appellabant, hic autē confudit confidentia. Quod postea tam multa fundit de varietate progressus habitualis gratiæ, alterari illam, & cū in singulis hominibus in se, tum inter ipsos differentē esse, quis nesciat? non enim modus vnus est donationum

Christi. De peccatis lethalibus & leuibus se ipse explicet: nullum enim peccatum non est lethale impiis. Cætera iam sæpius dicta sunt: nam cramben suam hic repetit Ratiocinator, nemini, qui veritatem Dei verè gustauerit, facile placituram, cum de salutari efficacitate, de Baptismo, & aliis rebus consimilibus in bonos temerè inuehitur.

R A T I O C V I I.

*S*I QUA verba igitur occurrunt in conciliis & in scriptis patrum, quæ videantur nimium tribuere, & quodammodo alligare diuinam beneuolentiam eiusq; gratiam salutarem baptismo; considerandū est illa concepta esse aduersus hereticos & contemptores diuinæ gratiæ & Apostolica traditionis post Euangelium ipsis promulgatum; in quo: tantummodo ecclesiastica potestas se extendit; non contra simplices mortales, qui sacramento illo carent, & decretis conciliorum subditi non sunt. Tum decreta sancta ecclesia sic intelligenda esse, ut non pugnent cum disertissimis Dei oraculis, quæ summi Dei & Christi philanthropiā passim predicant. Eadem enim discretione opus est, ut bene intelligamus concilia, quæ indigemus ut non abutamur scriptura; & sine diuino spiritu de nulla re bene iudicatur.

Hic sui tandem moris & præsumpti iuris obliuiscitur Rationarius: qui postquam Censoria virgula notauit nostros, & imprimis Augustinum, nunc duo iubet adhiberi; æquitatem in sermonibus Patrum benè accipiendis, & iudicium in probandis. Et quid vetuit, cur nō vsus sit multoties erga Augustinum illa æquitate? qui sanctissimo

fimo viro non dubitauit immeritò fidem Punicam obicere, vt iure meritissimo charitatem in isto homine modestiamque desideres. Illud verò, quod alienis adhiberi iubet, iudicium cur non patriatur ad scripta quoq. sua adhiberi? scilicet Spiritus discretionis est omnia diiudicans, & qui à nemine diiudicari possit. Det Dominus suis iudiciū ad ista, & fidem ad scripturæ & veritatis verba.

RATIO CVIII.

PRÆTEREA, cū concedatur ab omnibus catholicis baptismum flaminis, id est, afflatum illum qui baptismum cupit, esse salutarem, quia Deus vota pro factis accipit cū facultas executionis deest: possumus & debemus credere, nemini mortalium, antequam ratione abutatur, deesse hunc diuinum salutaremq. afflatum; quia creatoris beneficio singuli mortales salutaria appetunt & noxia respuunt. Et in hoc generali voto continetur virtualiter votum baptismi; quandoquidem Spiritus Domini, qui replet orbem terrarū & singulis hominibus inest, nunquam otiosus est, & pro vnius cuiusq. aetate salutaria suggerit: & nemo, nisi post vsum rationis, ei lethaliter resistit. Nam si diceremus defectu huius afflatus siue flaminis multos perire; sequeretur spiritum sanctum viuificantem minus efficacem esse in innoxiiis quàm in fontibus hominibus; quos tamen singulos reuocare ab impietate, & salutariter monere scribitur. Itaque sicut infantes baptizati hoc tantum voto & flamine, non sunt equandi, in consideratione habitualis gratia, baptizatis explicite, nec tinctis suo martyrii sanguine; sic non sunt habendi pro baptismi contemptoribus; neque cum illis confundendi; immò extra inferni

Sap. 10.

Sap. 12.

ferm periculum pro dilectis Christi fratribus sunt agnoscendi.

Illudit iste vocibus aut à se non intellectis, præ inscientia, aut malitia detortis arbitrato suo. Triplicem Baptismum vetustas dicebat esse, flaminis, fluminis, & sanguinis: Flaminis, id est, Spiritus Dei adflantis atque inspirantis, prout est Baptismi veritas: Fluminis, id est, aquæ significantis flamen in actione Baptismi: sanguinis autem, id est, martyrij, cum Catechumeni necdum baptizati traderentur à tyrannis morti propter Christianam fidem. Quid autem nouator iste? *Conceditur*, inquit, *ab omnibus Catholicis Baptismum flaminis, id est, adflatum illum qui Baptismum cupit* (pòst etiam appellat votum) *esse salutarem* &c. Imperitum hominem, qui nescit flaminis Baptismū, Baptismum Spiritus appellari citra communicationem signi. Id quidem verum est, nō contingere hunc Baptismum aliis grandioribus ex adulatorum vel prouectorum numero, quàm qui fide & pœnitentia ad Deum accedunt: sed ratio appellationis ad spiritum baptizantem, non ad baptizatos, respicit, cuius adflatu & inspiratione efficaciter baptizantur resipiscentes pij. Ergo ex falso supposito concludit falsò, nemini mortalium hunc adflatum deesse; ac proinde, si causam agit infantium antequam ratione uti possint, euertit ipse suam interpretationem, & mala consequentia vritur: nam illis, qui ratione uti non possunt, nec potest inesse adflatus iste. At *naturalis est*, inquit, *& inest singulis mortalibus antequam ratione abutantur*: Ergo si naturalis

turalis est, non est flamen aut adflatus Spiritus, qui Spiritus gratiæ hac quoque de causâ, in scripturis appellatur. Ne multa, negantur & interpretatio hominis, & illæ consequentiæ, quas se inde putauit effecturum. De re ipsa iam alibi satis. Egregiè verò *παρολογίζεσθαι*, quum argumento præsentia vniuersalis qua omnibus Spiritus sanctus adest, concludit fortiter de præsentia gratiæ, quos præsentia modos hætenus sanctissimè verissimeque Ecclesia distinctos voluit, & necessariò. Alioquin enim quis argumento vniuersalis præsentia illius non posset concludere, cum diabolis quoque adesse præsentia gratiæ, si adest essentia? Tædet me istas hominis sordes retere: sed ipse voluit, alij postulât. Verumtamè his missis, alia videamus.

RATIO CIX.

Ad hac considerandum est, Ecclesiam Dei militan-
tem in terris esse tanquam cancellariam quandam sum-
mi celestisq; regis, in qua consignantur & scribuntur
nomina lectorum ciuium, & discrimine sacrorum ri-
tuum discernuntur professores à nō professoribus Chri-
stianisimè initiati à non initiatis, sanctè educati à profa-
nis: & animaduertendum est ministros sacrorum ri-
tuum & mysteriorum Dei dispensatores, respectu hu-
iuscemodi rituum & discriminum, iudicare mundos
singulos, quorum nomina in albo sanctorum scripta &
sibi subdita vident; ceteros verò immundos: quamuis
possit accidere & interdum accadat, vt initiati sint ani-
mo auersi à summo numine, & non initiati sint erga il-
lud bene affecti, & illi apud Deū pro inuisis, hi pro gra-
tiosis habendi sint. Itaque respectu rituum & societatis

1. Cor. 7.

cum sanctis, D. Paulus prætulit coniuges, quorum alter fidelis erat, si simul viverent, iis qui separabantur; & dixit immundos liberos ortos & educatos à parentibus infidelibus, sanctos verò eos quorum alter parens fidelis erat: Quia ritus & signa sanctificationis in impiis familiis spernebantur; in semichristianis saltem tolerabantur. Sed sicut multò latius patet cognitio, iudicium, potestas & benignitas terrestris regis, quàm scriba eius possint colligere ex priuilegiis & notis in suis libris consignatis; sic beneuolentia caelestis regis complectens totum humanum genus & de singulis ex eorum cordibus iudicans, multò latius patet quàm externi ritus; nec restringenda est ad specialia discrimina & priuilegia huius vel illius electi ordinis aut classis. Neque tamen inferendum est, ritus sacros esse inutiles; sed semper meminisse oportet, beneuolentiam diuinam complectentem singulos non esse alligatam sacramentis aut ritibus; & non simplicem horum defectum, sed contemptum duntaxat exitialem esse.

Hic non Laconismus, sed Asiaticus coccysmus est. Res benè intellecta accipitur: Ritus sacros viles esse, vtiliterque percipi, & gratiam Dei communiter per illos exhiberi; sed non sequitur rem ipsam veritatemque salutarem communiter ad omnes peruenire. Cōtrà verò, quia pluribus contingunt signa quàm signorum veritas, & veritas Sacramentis aut ritibus non est alligata, ut hic non obscure tradit; ex eo sequitur necessario, vtrumque communiter exhiberi, sed veritatem in paucioribus efficacem esse particulariter. De cæteris iam dictum centies.

RATIO

RATIO CX.

HAC discretionē adhibita in scriptis Scholasticorum, haud difficile erit eos quoque nobiscum conciliare, praesertim D. Thomam Aquinatem eorum facile principem. Is enim asserit Deum amare omnes creaturas; & definit amare esse bene velle; in qua beneuolentia consentaneum est contineri singularum creaturarum felicitatem pro ipsarum natura & capto: quo respectu scriptum est, Omnem creaturam quasi exerto capite expectare redemptionem filiorum Dei, quo tempore ipsa quoque liberanda est a seruitute corruptionis. Idem agnoscit hominem esse propensum ad bonum, natura rationis quae ipsi propria est: Vnde sequitur singulos esse aptos natos ad sequenda vera, & vitanda falsa in rebus diuinis, quas ratio docet summo studio dignas. Fatetur enim rationem, quamuis vna sit, ordinare singula quae ad hominem spectant, atque sub eius lege singula esse quae ratione moderari possunt: Et mensuram & regulam omnium per hominem agendorum esse rationem naturalem, & principia ei naturaliter indita. Neque enim dicere possumus hanc communem rationem carere Christi Seruatoris gratia; cum ipse sit vniuersalis & essentialis ratio Dei, à quo nobis datur rationalis anima, quam idem agnoscit esse propriam hominis formam; atque in singulis naturalibus hominibus esse propensionem ad operandum conuenienter rationi, in quo consistit virtus. Nihil enim, inquit Tullius, appetentius similitudinem sui, nihil rapacius, quam natura. Idem D. Thomas iterum docet, Deum esse in omnibus rebus per essentiam, praesentiam, & potentiam, ut causa in effectibus participibus eius bonitatis; praesertim in creatura rationali, ut cognitus

Prima parte
summe quæ-
sti. 20. ar. 2.

Rom. 8.

Pri. secundæ
quæsti. 94. 2.
91. 3. 2.

Ioan. 1.

Parte 1. q.
43. art. 3.

AA. 10.
Lcā. 3.

cognitus in cognoscente, & amatus in amante. Ideo veri discipuli huius sancti doctoris bona fide negare nequeunt, in hominibus esse sufficiens & efficax principium & fundamentum beatitudinis: præsertim eodē asserente, Deum non desuturum homini qui in sylua natus esset, si is faceret quod in se est, ut rectè ageret, & bene dirigeretur, sicut Centurioni ethnico non desuit.

Si Thomæ Aquinatis, cuius auctoritatem hic obtendit, standum est testimoniis, omnino vicimus: nam Thomas in his ipsis locis, quos profert Rationarius, euertit omnia rationum istarū fundamenta diligentissimè. Afferit quidem Deum amare omnes creaturas: sed ibidem amorem distinguit secundum modum quem posuit in suo amore Deus sapientissimè. Primum enim amat creaturas suas vniuersè: tum, quia gestant ipsius in se imaginem, plus amat intelligentes quàm alias: deinde verò amorem erga intelligentes rursum distinguit dicens: Peccatores, in quantum sunt nature quædam, amat; sic enim & sunt, & ab ipso sunt; in quantum verò peccatores sunt, non sunt, sed ab esse deficiunt; & hoc in eis à Deo non est: vnde secundum hoc ab ipso habentur odio. Atque hic Dei amor est erga creaturas intelligentes, dum ipsas in seipsis Deus respicit. Postremus verò & summus gradus amoris est, quum ipsas in Christo contemplatur, & prosequitur amore gratiæ infinito, velut electos suos. Et rectè idem Thomas sequente Articulo: Cum Amor Dei, inquit, sit causa bonitatis rerum, non esset aliquid alio melius, si Deus non vellent vni maius bonum quàm alteri. Quod autem definit,

amare

*amare esse bene velle, agnoscimus: sed ibidem dicitur
cuiuslibet existenti Deum velle aliquod bonum: ut ostendat
deret gradus certos esse huius beneuolentiae. Quapropter
ex his antecedentibus falso necitur consequens. Nec verius
illud alterum, quod postea attribuit Thomae, agnoscitur hominem
ab illo propensum ad bonum natura rationis, quae ipsi propria est: Et alterum
consequens quod huic attexit, quod inde sequatur singulos
esse aptos natos ad sequenda vera & vitanda falsa in rebus
diuinis. Horum neutrum ex veritate est. nam illud prius
dicit Thomas de inclinatione generali, & communibus
principiis rationis; à quibus (ut idem loquitur articulo quarto)
quanto magis ad propria descenditur, tanto magis inuenitur
defectus. Falsa autem est consequentia à communi ad
particulare: nam est quidem illa generalis inclinatio, &
communis propensio ἐν πλάτῃ (ut ita loquamur) sed ad
particulare nullum deuenitur, quin alia omnia. Deinde alterum
consequens iniquè affingi Thomae verba ipsius restantur:
nā quia de operibus legis eo loco disputat, optimè ostendit
rationem naturalem & principia homini naturaliter indita
adhiberi oportere: sed non sequitur ex eo, si principia homini
insunt, cum propterea aptum natum esse aptitudine efficace,
& ad res diuinas idonea. Nam agit Thomas de principiis
naturalibus, & respectu actionum humanarum, quem respectum
iste fortiter dissimulat. Sic pessimè concludit, aptitudinem
hanc tribuens homini singulariter ex principiis generalibus;
& confirmans aptitudinem eius ad virtutes spirituales & infusas
diuinitus humanarum*

narum virtutum exemplo, atque argumento: quæ duo genera quantopere inter se differant, Thomas in 2. parte secundæ explicauit. Nam in prima secundæ communiter, in secunda singulariter & distinctè de argumento virtutum & vitiorum visum est ipsi agere: quapropter iniquè facit, qui res secundum commune dictas. particulari applicat. Quod tandem argumentatur *Deum esse in omnibus rebus per essentiam, præsentiam, & potentiã, vt causam in effectis; ac proinde in hominibus esse sufficiens & efficax principium & fundamentum beatitudinis*: ex antecedente vero consequens falso nectitur, vt Ratione 108. paulo antè docebamus. Nam primùm non dicit Thomas, in quibuscunque rebus est Deus, in eis per essentiam, præsentiam, & potentiam æquè operari: quod tamen absurdum sequeretur, si hoc modo placeret argumētari. Secundò, vt de hominibus dicamus, non dicit in omnibus æquè essentiam, præsentiam, & potentiam Dei opere demonstrari. Tertiò, non sequitur, Deus est sufficiens & efficax principium ac fundamentum beatitudinis: est autem in hominibus; ergo in hominibus singulis sufficiens & efficax principium, &c. Hæc fallacia cōpositionis est, & (quod grauius est) consequentiæ non bonæ argumentatio. Postremò, quid impudentius, quàm à præsentia vniuersali Dei argumentari in salutis causa? cùm Thomas ibidem ostendat aliam esse præsentiam particularem Dei in iis, qui hæredes salutis futuri sunt, quam vocat præsentiam gratiæ, quàm sit vniuersalis & essentialis illa. Nam eo ipso loco verbis euidentissimis alteram ab altera distinguit

Tho.

Thomas. Et non pudet hominem dissimulare dictum, & mala fide præsentiam gratiæ singulis hominibus adscribere, obducto præsentia communis argumēto? Hoc Thomas, si viueret, nunquam silentio dissimulaturus esset.

RATIO CXI.

IDEM nobiscum consentit in doctrina sacramenti baptismi, cum docet aliquem posse eo carere re ipsa & voluntate; aliquem re, sed non voluntate. Nam primo modo (eiusdem iudicio) defectus exitialis est hominibus liberis & rationalibus, respectu contemptus; secundo non item: Nam voluntas apud Deum habetur pro facto. Nemo autem est reus contempti baptismi, nisi cum in hac vita resistit bonis spiritibus, qui ad creatorem omnium & ad eius sacra homines inuitant. Voluntas autem singulorum hominum baptismum ut rem bonam satis appetit, cum non respuit, ut superius vidimus.

Parte 3. q.
68. art. 2.

De Baptismo iam antè diximus: neque ad nos magnopere hæc quæstio pertinet. Dictum Thomæ pro vero & sancto agnoscimus: sed quod iste dicit voluntate singulorum hominum Baptismum ut rem bonam satis apperi, paradoxum est *παράδοξον*. nam primum non sequitur, hic non respuit, appetit igitur: non est necessaria argumentatio. Deinde etiam inconsequens est à voluntate generali conclusio de particulari: Omnis homo natura appetit bonum suum: Ergo Baptismum. Nam etiam quæ appetit voluntas naturalis, bonum naturale appetit: ac proinde neque natura appetit bonum gratiæ, quod ignorat, neque iusta ratio iu-

stæque argumentandi leges de appetitû boni græ-
tiæ, conclusiones fieri sinunt voluntatis & boni
naturalis argumento.

R A T I O CXII.

Parte 3. q. 1.
art. 4.

quest. 93. 3.
art. 3.

quest. 75.
art. 2.

IDEM disertissimè asserit Peccatum originale in
singulis hominibus curatum esse, docens & probans in-
carnationem Christi factam esse principaliter ad tollen-
dum peccatum originale. Sic enim concludit: Ex hoc er-
go quod aliquis debet putare sibi beneficia Christi præ-
stita esse, non debet existimare quod non sint aliis præ-
stita: & ideo non excluditur, quin principalius venerit
abolere peccatum totius nature quàm peccatum vnius
personæ: sed illud peccatum natura ita perfectè cura-
tum est in vnoquoque, ac si in vno solo esset curatum;
& ideo propter vnionem charitatis, totum quod omni-
bus est impensum, vnusquisque debet sibi adscribere.
Idem rursus asserit, expiationem Christi ad totam na-
turam humanam extendi, quamuis persona baptizata
fruantur singularibus priuilegiis; cum dicit, Peccatum
originale hoc modo processit, quod primò persona infe-
cit naturam, postmodum verò natura infecit personam.
Christus verò conuerso ordine, prius reparat id quod
persona est, & postmodum simul in omnibus reparabit
id quod natura est. Et ideo culpam originalis peccati,
& etiam pœnam carentiæ visionis diuinæ quæ respiciunt
personam, statim per baptismum tollit ab homine: sed
pœnalitates præsentis vitæ, vt mors, fames, frigus, respi-
ciunt naturam, ex cuius principiis causantur, prout est
destituta originali iustitia; & ideo isti defectus non tol-
luntur, nisi in vltima reparatione nature, per resurre-
ctionem gloriosam. In eadem sententia est auctor addi-
tionis

tionis eius summa, asserens beneficium gloriosæ resurrectionis Christi naturaliter singulis esse paratum, exhibendumq; singulis, quamvis caruerint gratia speciali reformationis, quæ baptizatorum est propria. Sic enim scribit: Quod renascimur, est per gratiam Christi nobis datam: sed resurgimus per gratiam Christi, quæ factum est ut naturam nostram susciperet: quia ex hoc ei in naturalibus conformamur. Vnde illi qui in maternis vteris decedunt, quamvis renati non fuerint per suspensionem gratiæ, tamen resurgent propter conformitatem naturæ ad ipsum, quam consecuti sunt, ad perfectionem humanæ naturæ pertingentes.

Non solum originale peccatum illud, sed omnia peccata in singulis Christianis curata esse, cum eo loco, tum aliis multis adfirmat Thomas: at in singulis hominibus vniuersè curata esse, minime. Nam Thomas, eo ipso in loco qui hic adducitur, ex supposito loquitur de vnus cuiusque Christiani hominis fide & cōscientia; vel persuasissimè de beneficio Christi singulariter ad se pertinentis. Imperita igitur est argumentatio, fallens à dicto secundum quid, ut vocant Scholastici. Nam ipsa verba Thomæ quæ hic adducuntur, hanc mentē eius testantur manifestè: dicit enim, quod aliquis debet putare sibi beneficia Christi præstita esse, & quæ sequuntur. Alterum verò caput, expiationem Christi ad totam naturam humanam extendi in effectu, negamus à Thoma dici. Sufficiētiā quidem, & exhibitionē, & aliquam communicationem gratiæ efficacem esse communemque ab illo agnoscimus; sed effectum, qui à

virtute Christi est, illum inquam effectum salutarem, ad membra solum Christi pertinere; ac proinde efficacitatem illius esse illorum solum, qui fide Christum prehenderent. Atque hanc esse Thomæ mentem, cumque de fidelibus solum & hæredibus salutis hoc loco agere, verba ipsa ostendunt. Argumento illud est, quod ubicunque agit de beneficiis gratiæ salutaris in Christo, loquitur indefinitè; vniuersaliter verò, vbi agit de vniuersali resurrectionis beneficio. Eadem igitur fallacia est, quam modò in argumentatione altera ostendimus.

R A T I O CXIII.

IN questione verò predestinationis habemus hunc
Parte 3. q. 8. S. Doctorem nobis adstipulantem, cum agnoscit Christi-
art. 3. *stum esse caput omnium hominum, etiam non prede-*
stinatorum, qui ex hoc seculo recedentes, totaliter, inquit,
desinunt esse membra Christi. Reprobatorum enim exitum
non potest tribui gratia non efficaci, cum fuerint
membra Seruatoris, & palmites vitis sanctissima; sed
tantum impietati eorum, qui sua cõsumacia excisi sunt
è sancta planta & corpore: Nam, vt idem inquit, Passio
Ioan. 14. *Christi predest quidem omnibus, quantum ad sufficien-*
quæst. 97. *tiam & adeptionem gratiæ & gloriæ; sed effectum non*
7. 2. *habet, nisi in illis qui passioni Christi coniunguntur per*
fidem & charitatem. Fides autem & charitas Dei est
nobis naturalis; & satis fidit & amat qui nõ solum non
odit, sed an te bonum appetit & diligit, in quo est ali-
qua imago aut vestigium diuinitatis & boni vniuersa-
Pri. secundæ *lis, qui est Deus. Idem etenim tradit, quod vnaqueq;*
quæst. 19. *res particularis amat bonum suum proprium propter*
10. 1. *bonum*

bonum commune totius vniuersi, quod est Deus; & voluntatis obiectum est bonum vniuersale, sicut & obiectum intellectus est ens & verum vniuersale. Itaque quamdiu nō contemnimus aut deserimus hoc obiectum, dici possumus & debemus omnes Dei amantes & fideles. Sed praeclare inuenimus eam nobis vnanimem, cum sic scribit in tractatu expresso de praedestinatione, Deus, quantum est in se, nulli est absens; sed homo a Deo praesente se absenteat, sicut homo se absenteat à praesente lumine, qui claudit oculos. Idem cum ex suo sensu loquitur, non confugit ad distinctionem diuinae voluntatis antecedentis & consequentis; vel signi & beneplaciti; neque eludit promissiones vniuersales Dei, dicens enim non amare nec expiare singulos generum, sed genera singulorum; quae putida commenta animi dupliciter sapient & fidē euertunt; sed statuit discrimen in creaturis volabilibus; in quibus est constans Dei amor erga personas; odium verò adest aut abest, prout ipse ab eo deficiunt vel secus. Sic enim scribit: Nihil prohibet, vnum & idem secundum aliquid amari & secundum aliquid odio haberi. Deus autem creaturas, in quantum sunt natura quaedam, amat; sic enim & sunt, & ab ipso sunt: in quantum verò peccatores sunt, non sunt; sed ab ipso deficiunt: & hoc eis a Deo non est; vnde secundum hoc, odio habentur.

quæst. 106.
3.

De prae-
cap. 6.

Parte 1. q.
20. art. 2.
ad 4.

Quod Thomas in argumento de Prædeterminatione cum libro quem certo consilio scripsit de præscientia & prædeterminatione, tum primâ partē summæ exposuit, & planè conuenienter iis quæ antè diximus, dissimulat hoc loco Artifex: cum tamen inde tractationem huius argumenti opon-

tuisset peti. Eius autem loco suffragatur dicta eiusdem Thomæ aliud tractantis argumentum, ut imperitos fallat æquiuocatione, si ultimum exceperis. Primum est, *Christum esse caput omnium hominum*, &c. Huius dicti (quod verum agnoscimus confitemurque) interpretatio, ex Thoma ipso, & eo ipso loco petenda est. Nam ex Thoma utrumque potest affirmari, Christum esse caput omnium hominum; & idem caput esse electorum solum: ac proinde & omnes homines esse membra Christi, & electos solum. Sic enim idem summam docet, idque rectè, & conuenienter scriptura: tria ad naturam capitis pertinere, ordinem cum membris ipsius, perfectionem in ipso, & virtutem in membra; horum autem omnium rationem & formam, tum externam, tum internam esse: Formam externam, quæ cõmunis est, secundum naturam, siue influxus externos, tanquam à capite in membra; fieri atque pertingere ad omnes homines: formam verò siue rationem internam esse particularem secundum gratiam, habentem internas influentias in Ecclesiam & membra ipsius. Secundum priorem modum, vir est caput feminae, & Christus viri, ut Paulus loquitur: Secundum posteriorem verò, Christus caput est Ecclesiæ suæ. Hæc omnia deindustria (nisi fortè insciens imprudens) confundit vir bonus, ut furtum faciat imperitis. Sic committit vitium grauissimum in hac argumentatione: nam mutatur prædicationis genus, cum à forma externa, quæ est accidentaria, ad internam transsilit, quæ essentialis; & ex specie vna de altera ineptè concluditur: prout ipso

Thomas

1. Cor. 11.
Ephes. 5.

Thomas tota illa quaestione euidenter explicat, & distinguit eas. Secundus locus, quem ex Thoma adfert, verus est: sed assumptio à vero alienissima, *fidem & charitatem Dei nobis naturalem esse*: quod axioma nemo Catholicus (si sapit) vnquam daturus est, & nos aliquoties antè refellimus. De amore generali diximus in rationem proximè præcedentem. Verba Thomæ ad eam rem adducit ex libro De præscientia & prædestinatione: cui libro si acquieuisset in prædestinationis argumento, nunquam fuisset tam multas chartas commaculaturus, & tentaturus imperitiorum fidem. nam id sanctè coram Deo & hominibus testari possumus, Thomæ eo libro quæ ad præscientiæ & prædestinationis materiam propriè pertinent, videri nobis commodè ex verbo Dei tradidisse: & hic ipse Rationum commentor, mutato in Aquinatem animo, postea oppugnat distinctiones (quocunque auctore sint) ab eo prudentissimè eodem in libro allatas, de voluntate antecedente & consequente, vel signi & beneplaciti; de promissionibus vniuersalibus & cõmunibus Dei. Verbi gratia, cum dixit Thomas *Deum non amare* (videlicet amore singulari in Christo) *nec expiãre singulos generum*, sed *amare & expiãre* (videlicet amore cõmuni) *genera singulorum*, His optimè verissimeque dictis grauiter indignatur: Et postquam locis aliquot Thomæ abusus est homo simplex, securim adhibet auctoritatis suæ, & gladium in Aquinatem stringit, quem sanctum & Scholasticorum principem honorificè appellauerat: dicta eius *putida commenta* vocat, *duplicitatem animi*

euersionemq³ fidei obiicit. At utinam ne hic ipso multiplicatam ad hoc argumentum & alia attulisset. nam alioquin euidentissima est inter amorem communem & particularem distinctio ex sacrae Scripturae & quotidianae ipsius experientiae testimonio.

R A T I O C X I I I I.

*S*I QUA igitur occurrunt in hoc & in similibus sanctis Doctoribus, de natura humana & de Christi beneficio differentibus, qua videantur restringere expiationem originalis labis ad sacramenta, aut ad electos ex perditamassa; intelligendum est eos non considerare naturam, ut re ipsa est semperq³ fuit, Christo efficaci Seruatore instructam; sed ut considerabatur à Pelagio & à desipientibus philosophis, qui referebant mortalitatem ad eandem causam primam, qua pura vita bonorumq³ omnium fons est; & male sentiebant de principio & fine mundi, ac de diuina gratia; & degenerantes à puri natura principis, toto calo errabant. Praeterea animaduertendum est, eos interdum auctoritate D. Augustini territos, esse aliquid humani passos; cum constet D. Augustinum hac in parte sibi ac ceteris orthodoxis dissimilem esse, & nolit ut in verba eius, sed Dei tantum iuremus; quod multò magis nunc iuberet, si ferè innumerae nationes & regna videret in hoc & in alio hemisphaerio, qua ille nimis inconsideratè negauit.

Nos verò utramque considerationē negamus, & retorquemus huius ipsius axioma: quod vniuersa Ecclesia catholica annos amplius mille ducentos, nemine sancto refragante, docuit, id nobis potius audiendum esse, quàm vllius nouatoris

com-

commentationes. alioquin de rebus ipsis iam antè dictum satis. Concludit autem ludificatione Augustini, quòd malus fuerit Mathematicus. quid tum? quid hoc ad rem? sed tamen, ne gloriatur in stultitia sua, hoc debet homini isti sufficere, meliorem ipso Theologum Augustinũ esse; & eo minus vidisse in re Geometrica, quo plus operæ in Theologica & Ecclesiastica cõsumserat.

RATIO CXV.

NEQUE verà contemnenda sunt diuina reuelationes, quas ante annos circiter ducentos habuit nobilissima lectissimaq; femina Birgitta siue Brigida dicta, quæ diu sanctissimè vixit, & verba Dei ad summos Pontifices, Reges, ac præfules tulit. Illa enim secum habuit semper præstantissimos sui seculi theologos; nec sine eorũ iudicio & consensu quidquam dicere aut facere consuevit; multis miraculis in vita & post mortem claruit: à pluribus pontificibus inter diuos relata fuit; & in Basiliensi concilio nõ potuit eius liber & doctrina falsitatis redargui, quamuis acerrimè accusaretur. Ideo reuelationes eius Romæ impressæ merito probantur, & cordatis catholicis diuinum sapere videntur. In illis autem passim predicatur philanthropia siue bonitas & amor Dei erga homines, iuxta nostrum sensum; & singuli mortales, quamuis in veteri matrum moriantur, agnoscuntur eius misericordia participes. Cui sententiæ consonant quorundam reuelationes. S. Catharina Senensis, quæ paullo post illam floruit; in quibus summus pater docet se collustrare singulos salutari luce, & quemuis instrui supernaturalibus donis, si non abuitur naturalibus & communibus.

Reuelationes S. Brig.
Libro 5.

Reuelat. S.
Cat. Senensis.

Hoc

Hoc antecedentis patellæ operculum : absit vt retegam. Etsi dolet mihi inter sanctæ Brigidæ laudes hanc esse repositam, quòd secū habuerit semper præstantissimos sui seculi Theologos, nec sine eorum iudicio & consensu quicquam dicere aut facere consueverit ; & huic homini nondum venisse in mentem , vt eadem religione & prudentia in rebus tantis vteretur . *φιλανθρωπίας* Dei non negamus ; sed communem à particulari distinguimus : quas qui confundit , vtramque perdit : optimè verò à Thoma distingui, in *Rationē* 110. suprà ostendimus.

R A T I O CXVI.

ERROR igitur hic quem arguimus, non ita multum inualuit in scholis, neque turbauit adeò Ecclesiam, vt hoc nostro seculo, quo persugium sibi repperit in nostra Europa cum Gracis litteris verbositas, leuitas, & lubricitas fidei, qua Græca natio (saluo semper piorum honore) nimium laborauit. Tum accidit, vt Luthero Augustiniano clâssicum canente aduersus SS. Patres Romanamq; Ecclesiam in Germania multis modis pergræcante, & non solum retinente, sed exaggerante opinioniones illas D. Augustini, quas reiectas oportuit, ita reuocata sint theologorum certamina ; vt studia partium potius quàm veritatis in multis sape viguerint ; & non pauci sine iudicio concesserint, tamquam vera, præiudicia illa Augustiniana, quæ concedenda non erant. Sub quibus principis disputatio vtrunque spinosa, factiosa, multiplex & indiscreta sic creuit, vt ratio diuina, quæ legis est animæ, ac spiritus sanctus consolator noster plerumque negligatur, & minimè concessus singulis inge-

nuis Christi discipulis dicatur: sed quisque suam factionem siue scholam Ecclesie titulo commendare & vendicare quarat, & omnes aquas collationes fugiat, atque spiritualium Christianorum proprietates cõtemnat: & pro diuina consolatione, in gustu caelestis rationis quam dat Apostolica doctrina, inducat cacam imitationem cæcorum præsulorum, & horrorem ac metum atri terriq; tribunalis, quod itidem erectum est hoc nostro seculo contra canones & mores in Ecclesia prius vsitatos. Itaque factionorum multitudo in iudicio non est sequenda, sed accuratè videndum quid meliores senserint. Neque enim defuerunt præstantes sanctiq; viri, qui naturalem ingenuamq; fidem prædicarunt, & Punicam illam detestati sunt, ac nostra sententia & interpretationi consenserunt: Vt Hieronymus Sauonarola, Picus Mirandulanus, Ambrosius Catharinus, Augustinus Steucius, Card. Caietanus, Georgius Siculus, Franciscus Georgius, Albertus Pighius, Hieronymus Osorius, & similes. Et in ipsa Hispania, audio non ita pridem damnatum fuisse Egidium insignem concionatorem, & combustum decennio post mortem, quòd hanc Augustinianam sententiam prædicasset; & libros Aloysii Granatensis hoc nomine nuper interdictos. Iam verò quamuis Iesuitæ, qui in scholis regnant, nobis vt plurimum aduersentur, nõ deerunt tamen inter illos nonnulli quorum pondus grandem aliorum numerum superat, qui nobiscum sentient. Videmus enim Edmundũ Campianum, agnouisse mortem secundam, mortem animæ, mortem gratiæ, peccati solius & exitiabilis blasphemie sociam. In quo se nobiscum sentire, & à vulgo scholarum dissentire tunc prodidit, cum ad obfigmandam sanguine suam doctrinam se accingebat. Et Bellarminus, qui agnoscit sacramenta esse

tamquam

Rat. 8. de
Paradoxis
hæreticorũ.

tamquam instrumenta & contractus declarantes diuinam gratiã, melius sentit, quàm qui agunt de eũ tamquam de emplastris aut de canalibus diuina gratia: quamuis tolerabiles quoque sint locutiones ista, modò ex simplici carentia sacramentorum non inferatur fidei aut hereditatis eterna priuatio.

Hæc inuectio impotentissima, ac non Ratio est, partim in Martinum Lutherum amarulenta, partimque in sanctissimum illum Christianæ fidei & gratiæ diuinæ propugnatorẽ Augustinum, cuius fides celeberrima est in Ecclesiis Christi; tanquam si Augustinus Luthero ansam præbuisset doctrinæ de peccato originali proseminandæ; partimque in eos omnes qui certæ pietatis & veritatis semina siue ab Augustino, siue à Luthero, siue à piis Dei seruis, quicumque fuerint, perceperunt. sed quid nobis cum conuiciis? Vt os fœtidum est os maledici: prætercurrere malo, quàm obloqui. Obiicit dogmatum pugnantium, & morum improborum scandala: quæ quis bonus probet? quis Dei seruus non reprehendat? quis homo & humanitatis amans non exoptet ex animo, vt Deus pacis & veritatis eximat? Et si quid illa contra veritatem? non possumus quicquam aduersus veritatem, sed pro veritate, 2. Cor. 13. Postquam verò atram istam bilẽ ægrotans discretionis Spiritus euomuit, nonnullos appellat velut auctores & tibicines sententiæ suæ. At horum alij scriptis planè testantur contrà esse, quàm hic audet affirmare; alij, si viuerent, pernegaturi essent: Qui autem viuunt, ij sibi iniuriam fieri sine discretionẽ
ab

ab hoc Discretionis Spiritu proclamaturi sunt. Sed aliena omittamus. Quid autem tum de peccato originali, tum de sacramentorum ratione ex Dei verbo sentiamus, iam satis dictum est. Omnino contorquet Campiani verba, ut fidem suam etiam Iesuitis probet, ne temerè aut immeritò illi quoque dicantur ipsi aduersari.

RATIO CXVII.

CUM igitur aduersarij nostri quarunt se regere auctoritate Ecclesie, respondemus nos catholicè viuere, & ab omni heresi & factione plusquam à morte abhorre; & catholica Ecclesia optimum liberrimumq; iudicium optare & querere; atque interim probare, vicia eius membra & testes omni exceptione maiores pro nobis contra ipsos pronunciare. Neque enim satis est allegare Ecclesiam, quod multa secta scholaq; faciunt, confugientes ad hoc tamquam ad commune asylum, cum perspicuis rationibus & testimoniis vrgentur; more eorum qui Ieremia ac ceteris prophetis & Christo ipsi Iere. 18. resistunt, clamantes templum Domini, templum Domini, & plus pendentes à terreno quàm à caelesti pontifice: sed oportet adserre catholicam & apostolicam Iere. 7. definitionem nostra contradicentem: Quod numquam fiet. Quidquid enim orthodoxi patres & concilia dixerint Christianis de necessitate baptismi, ad regnum Dei adipiscendum vel ad salutem; numquam tamen hactenus catholicè decretum receptumq; est, mortem aeternam vel secundam esse destinatam omnibus mortalibus qui simpliciter sacramento illo carent; aut eos, quatenus homines, non esse participes benedictionis Christi & bonae resurrectionis; & verba duriuscula commodè intelligi

telligi possunt de gradu illo speciali salutis & regni Dei, qui baptizatorum est proprius; ita ut ex simplice carentia sacramenti inferatur minor felicitas: non aeterna infelicitas. Nam licet Dei Ecclesia non possit errare, quatenus à spiritu sancto dirigitur, nec accidere possit ut successor D. Petri & Pauli, vniuersalis eius Apostolus, doctor, & pastor cum ea vniuersa à Satana decipiat & vincatur: possunt tamen multae sectae se pretendere Ecclesiam: possunt multae factiones & factionosi de spiritu sancto falso gloriari: possunt ipsi veri Episcopi & pontifices, in nonnullis questionibus, spiritum sanctum negligere, & carnis & sanguinis sensum diuino praeferre: potest Ecclesia proficere, & hodie videre quod heri non viderat: potest concilium posterius illustrare quae prius obscura erant: Potest denique suo illustrissimo aduentu & splendore praeterita concilia obscurare; ac profecto obscurabit summus pater Deus, mox venturus ad forum agendum cum suo illo candidatorum senatorum concilio sive cōsistorio, quo sedente renouabitur tota lis inter Christianas & antichristianas nationes: & eodem consentiente & acclamante, tradetur summum sacerdotium & regnum in omnes gentes ipsi Christo sanctusque eius: quod futurum describitur supra montem Sion, longè illustriori modo quam olim facta sit reformatio Israëlitica Ecclesiae ac reipub. in monte Sinai Arabia. Officium igitur vniuscuiusque spiritualis Christiani est vigilare, ut paleas à tritico, & voces pastorales à vocibus mercenariorum luporumve discernat: ut Ecclesiam malignantiū vitet, & sponsa Christi purissimae adhaereat. Neque enim admittenda est nobis Ecclesiasticorum interpretatio credulitate quadam & imitatione communi omnibus sectis; nec haerendum peruiaciter in prima impressione

Dan. 7. 9.

11.

Zach. 12. 13.

14.

Apoc. 2. 4.

cap. ad 20.

passim.

Iere. 23.

impressione educationis, qua sine iudicio ac ratione facta
 est, ne caci cacos sequamur: Sed fidentes plus Deo quam Prouerb. 3.
 nobis ipsis, debemus in singulis tum credendis tum agen-
 dis spiritum eius consulere, qui nostros gressus dirigit, &
 hominem ingenuum non permittet in falsitate quiesce-
 re. Licet enim Dei Ecclesia visibilis sit; tamen quatenus
 sanctè, catholicè, apostolicè ac Romanè sentit ac docet,
 inuisibilis est; & animi non corporis oculis discernitur;
 siue, vt inquit Apostolus, spiritualiter diiudicatur: ac
 quatuor illa aduerbia, ordine suo atque in sensu coniun-
 cto intellecta, non possunt cadere nisi in diuinas defini-
 tiones. Ideo si Christiani cordati sumus, eadem ratione
 ac spiritu Dei, quo discernimus Ecclesiam Dei veram
 successionemq; diuinam auctoritatis à Synagogis Iudæo-
 rum & hereticorum factiosorumq; hominum, discer-
 nemus inter veras & falsas assertiones, singulatim pro-
 bantes spiritus vtrum ex Deo sint: Quia spiritualis ho- 2. Cor. 1.
 mo omnia iudicat, & à nemine iudicatur; & diuina di- Psal. 19.
 uinum sapiunt bene affectis, & per semetipsa iustificata
 sunt. In hoc autem diuino spiritu consistit dignitas
 Christianismi & nostræ professionis, sine quo nostra re-
 ligio languet & friget, neque humanis sectis ingenuè
 præferre se audet: Quia animalis homo non percipit ea
 quæ sunt spiritus Dei, & suo stulto sensu carnali non
 potest de spiritualibus, quæ spiritualiter discernuntur,
 iudicare. In probandis verò spiritibus in foro conscien-
 tiæ, sequimur infra scriptam apostolicam regulam.

Et hæc quoque non ratio, sed declamatio est.
 Glorientur sanè qui volunt, & sibi magnificas at-
 que speciosas appellationes arrogant suo elationis
 spiritu atque superbix. Nos nihil statuimus sape-

Q

re nisi

re nisi Iesum Christum, eumque crucifixum: ad quem dum respicit Ecclesia, est omnium lucidissima in orbe terrarum; dum aliò ab eo respicit, amittit lucem. Quid nobis Ecclesiæ, quid successorum, quid conciliorum appellatio, si non adest Christus? In Ecclesia est vox Dei Creatoris: est vox Christi, velut Domini & sponsi, ad quem pertinet omnis auctoritas: est vox Ecclesiæ ut sponsæ, non auctoritativa (ut loquuntur Scholastici) sed ministerialis institutione Christi (quid enim sponsa nondum deducta in domum viri auctoritatem affectet domi?) nihil testificans, nisi contractum & leges sponsi venturi sui, & in expectatione eius colligens liberos suos ministerio illius verbi quod accepit à Domino. Nos auctoritati Dei & verbi eius cedimus religiosissime: auctoritati verò Ecclesiæ huius aut illius, non nisi secundum Deum. Hic murus sanctorum aheneus, quo freti scimus, & confidimus in Domino ne ipsas quidem inferorum portas in nos prævalituras. Cætera, tum quia nihil ad nos, tum verò, quia in hos mendaces contumelias, erga illos mellitissima blanditiarum inuolucra continent, & in se non pauca somnia, quæ iste venditat revelationis specie, per nos pedibus terantur licet. Verissime enim dictum illud est de isto homine, qui semel verecundiæ fines transierit, cum nauiter impudentem esse oportere.

Math. 16.

R A T I O CXVIII.

SICUT D. Paulus suis temporibus, dum controuersia erat de Iesu damnando ut impostore, vel adorando

1. Cor. 12.

de ut

do ut Dei filio & Seruatore, dixit neminem in spiritu sancto loquentem dicere anathema Iesus (reclamasset enim conscientia hominis ex Deo pendentis, si aut ignotum aut à multis integerrimis viris pradicatum & diuinitus approbatum damnasset) & neminem contra, nisi in spiritu sancto, dicere potuisse Dominus Iesus. quia nemo pius hominem crucifixum ex animo dignatus esset titulo Domini & Seruatoris, nisi persuasus diuini testimonii & permotus diuino afflatu: sic nostro tempore nemo per spiritum sanctum loquens potest dicere anathema nostræ assertioni, neq. ingenuè gloriari de diuina persuasionem in ea damnanda; Et nemo nisi per spiritum sanctum, potest eam retinere & defendere. Quod si quis obiciat, quemuis arroganter posse de spiritu sancto gloriari; & renitente cōscientia asserere & negare, distinguere, excipere, & interpretari aut commentari pro sua libidine; siue opponere quidquid in buccam venit, ut sapissimè fit in scholis: Respondemus rard aut nunquam euenire inter sanos homines, ut imperitus & inexperitus alicuius artis aut scientia apud peritos expertosq. se iactet, ac suas opiniones ipsorū iudiciis rationibusq. præferat: Atq. ideo optimo iure cautū esse lege Cæsarea, ut vnicuique in sua scientia experto credatur. Præterea constat esse euidens discrimen inter eum qui verè, & eum qui falsò de spiritu sancto eiusq. persuasionem in iudicio contradictorio gloriatur. Nam qui à veritatis spiritu edocti persuasique sunt, charitatem diuinam spirant & sapiunt: habent in se ipsis satisfactionem, consolationem & plerophoriam siue certitudinem tanto doctore dignam: perspicuis oraculis & rationibus diuinis nituntur: cum sanctis patribus verisq. catholicis consentiunt: æquum iudicium piorū & multitudinis non repugnan-

tis natura non timent, nec fugiunt; imò expectant & appellant: possunt se exponere & vlrò se offerunt omnibus experimentis, quibus controuersia inter mortales finiuntur, & animorum arcana reteguntur: Videlicet disputationibus ad pœnam libri sub æquiu iuratisq; arbitris: stratagematis sapientis ir dicis, qui more Salomonis discernat verum à falso amante ac fideli: iuramentis solemnibus cum imprecatione in animam mentientis aut contorquentis scripturas: tormentis; religiosis soreibus; miraculis veneni, ferri candentis, aquæ feruentis vel frigida; quibus Ecclesia diu est vsa, vt diuino iudicio & iudicio lites dirimeret: denique hilari animo res aduersas ferunt, ac rei familiaris iacturam faciunt, dum bonam causam defendunt, atque euentû sibi honorificum lati expectant, & ad diuinum numen appellant. At contra qui falsò gloriuntur de spiritu sancto eiusque persuasione, in iudicio contradictorio studia partium sapiunt & spirant; carent diuina consolatione & certitudine celestis sapientiæ; pleni sunt scrupulis terrena carnaliq; scientiæ: oracula rationesq; diuinas contorquent spinosis distinctiunculis & commentis: omnes æquas collationes ac iudicia ingenuorum hominum detrectant; ex arena æquitatis ac rationis fugiunt; viribus, calumniis, ac malis artibus spirituales Dei seruos opprimere quarunt: nolunt se exponere experimentis humanis & diuinis, quibus animorum arcana reteguntur: res aduersas & iacturas ferre nolunt pro sua doctrina; sed religionem cauponantur, ac Dei iudicium & turpem euentum sibi timent; & appellantes ad diuinum numen oderunt. Constat verò hanc examinandorum dogmatum regulam Domino & Apostolis eius fuisse familiarem, in redarguendis veritatis aduersariis. Dicebat enim Domi-

nus; Ba-

nus; Baptismus Ioannis unde erat, è calo an ex hominibus? Et idem vocabat Petrum beatum, cum ex caelestis patris patefactione siue persuasione respondebat; & mox eundem tamquam Satanam expellebat, cum non diuinè sed humanè sapiebat & loquebatur. Quia cum caelestia considerantur opposita terrestribus, aut diuina humanis, aut spiritualia carnalibus; tam facile discernit sensus integri animi fidentem à credulo vel obstinato, & calorem caelestis persuasionis à frigiditate terrena opinionis, quàm facile sensus corporis sanus discernit ignem verum à picto. Ideo Apostoli, seniores, & fratres in Hierosolymitano illo concilio, quod sine dubio in spiritu sancto purè congregatum fuit, facile reiecerunt opinionem de necessitate circumcisionis ad salutē gentium: Quia, inquit, quidam ex nobis exeuntes turbauerunt vos verbis, euertentes animos vestros, quibus non mandauimus: At D. Paulus explosit eandem opinionem, dicens, Hec persuasio non est ab eo qui vocat vos: At D. Ioannes dixit: Qui nouit Deum, audit nos; qui non est ex Deo, non audit nos: ex hoc cognoscimus spiritum veritatis & spiritum erroris. Intelligebant enim viri diuinè docti, Apostolicas assertiones consideratas oppositas non Apostolicis suum auctorem sapere, ac recipi à singulis bene affectis & Dei studiosis, atq. animos contradicentes percellere & in fugam vertere; & sciebant Deum adesse suis seruis, si opus esset miraculis in collatione aut certamine aliquo: Et ad hunc modum docilibus hominibus facile satisfaciebant. At cum indocilibus non laborabant in rebus caelestibus particulatim explicandis, dū eos generatim malè affectos & humi affixos videbant. Itaque cordati iudices dubitare non debent, quin veritas ipsis pateat in causis religionis magis

Matth. 11.

Matth. 16.

Actor. 15.

Gal. 5.

1. Ioan. 4.

quàm in ciuilibus & forensibus; modò equis animis, ordine, singulatim, assertores & assertiones in iudicio contradictorio examinèt, vt in celesti definitione quiescant; & pro veritate contra falsitatem pronuncient.

Confirmaturus antegressos errores suos, tribus locis Rationarius vtitur: quorum primus sapit blasphemiam, secùdus phrenesin, tertius inscientiam maximam. Blasphemia est, cùm suis commentis affingit auctoritatē Apostolicam, & Pauli verbis ad eam rem abutitur. Quid enim illi sanctissimæ propositioni Pauli cum indignissimis istius agyræ adsertionibus? Atque vt indignitatem suæ adfirmationis demonstret, tantùm videndum est quàm benè sermones Pauli accommodet. dicit enim Theologus iste (si Deo placet) grauiissimus Paulum scripsisse ista, *Neminem in Spiritu sancto loquentem dicere anathema Iesum*, &c. dum controuersia erat de Iesu damnando vt impostore, vel adorando vt Dei filio & seruatore. Hem, audaciam hominis! Quid? & vnde, obsecro, huic spiritui discretionis noua ista occasionis huius obseruatio? certè non discretionis, sed diuinationis est. Omnino oportet aut nō legisse priorem Epistolam ad Corinthios, vnde illa sumpta sunt, aut aliud egisse planè. Non agitur de Christo damnando aut adorando, in eo loco: neutrum horum; agitur de tenuibus Christi membris quæ in Ecclesiam fuerant cooptata, minimè cōtemnendis: quæ iniquitas à charitate aliena Ecclesiam Corinthiorum inuaserat donorum temporalium admiratione. Hi enim linguarum scientiam, illi inter-

interpretationem, alij sanationes, alij prophetiam ostentabant; & istorum donorum perceptione sic insolescebant, vt alios præ se homines non putarent; saltem adeò contemnerent, vt vix ad Ecclesiam Christi iudicaret eos pertinere, qui donis carebant eiusmodi. Quid hic Apostolus? nempe curaturus grauissimum istud Ecclesiæ malum, reuocat eos ad recordationem primùm status antecedentis ipsorum: *Scitis, inquit, vos gentes fuisse, qui ad idola illa muta, prout rapi contigisset, abripiebamini:* tanquam si diceret; A vobis certè nihil est cur gloriemini, cùm ex ipsa ignorantia & perditionis abyssu hausti fueritis. Deinde ab eadem recordatione, quodnam in re præsentè iudiciũ de paruulis tenuibusque Ecclesiæ membris fieri oporteat, demonstrat dicens: *Quapropter notum vobis facio, nullum per spiritum Dei loquentem, dicere Iesum anathema; & neminem posse dicere Iesum Dominum, nisi per spiritum sanctum;* Id est, Quid? nõne vos quoque paruuli & tenses fuistis in Ecclesia Dei, antequam in hanc ætatem assurrexeritis? Atqui cùm primùm vita Christi fuit in vobis, indignum fuisset futurũ, nec fuissetis laturi æquo animo, si quis eo nomine vos ex Dei Ecclesia extrusisset, quòd donis istis careretis; & hoc saltem nomine vos defendissetis, quòd vita Christi & Spiritus Christi in vobis esset: cuius rei testimonium illud fuissetis producturi, quòd Iesum non dicebatis (vt antè) anathema, sed potiùs Dominum. Vt imini ergo eadem æquitate erga paruulos fratres vestros: &, licet aspectabilia illa dona spiritus magni faciatis (vt facienda sunt) ne tamen contemnatis eos, qui

spiritum vitæ & sanctificationis habent, vel semen illius habitans in se ipsis; sed illos infirmos & recentes in Christo partus cum lenitate Spiritus assumite. Quid huic sermoni, Rationarie, cum tuo illo putido commento, dicentis audacissimè Paulum illis verbis vsum, cum de Iesu damnando vel adorando esset controuersia? Apage istas ineptias, indiciaque indiscretionis & infantia (ne quid dicam grauius) in scripturis sacris infantissimæ. Infantissimæ autem? imò verò loquacissimæ, meras verborum præstigias, nugas argumentationum, & inanes tautologias crepantis sine modo & sine fine. Hoc igitur illud fundamentum est tam bene positum, quo iste fretus vir Apostolicus (vt cum Tertulliano loquar) Apostolicam sibi auctoritatem assumit, blasphemans sine verecundia. Secundus locus est phreneseos. nam, quia non ignorauit fore, vt ludibrio sit vsurpata ista auctoritas; præsertim cum in hac Rationum suarum congerie quamplurima, ne Romanè quidem, nedum Sanctè, Catholicè, Apostolicèque scripserit; ad probationes venit: quarum aliæ rationem obtendunt, aliæ portendunt signa atque miracula. En speciosam hominis commentationem! Atqui res diuinæ hoc tempore aliter confirmantur. Etenim, Deus bone, quas rationes adfert! Prima est, *raro aut nunquam euenire inter sanos homines, vt imperitus aut inexpertus alicuius artis aut scientia apud peritos expertosq; se iactet, &c.* & tu, mi homo, sanus ne es? Deinde, si raro euenit, at euenit tamen; & plerumque magis morbo animi quàm iudicio aut conscientia. Postremò, vbi sunt, amabo te, periti illi

illi & experti apud quos te iactes? nam omnes quidem in Ecclesia præ te imperiti sunt: tu solus spiritu discretionis instructus aduenis. Deinde *optimo iure cautum esse narras lege Cæsarea, ut unicuique in sua scientia experto credatur*. Si Iurisconsultus essem, legem Cæsaream proferri peterem: sed tamen doctus lege naturali accipio quod dicis: & quia mihi non videris scientiæ diuinæ peritus esse, ita mecum statuo simplici animo, nec à me, nec ab alio quoquam credi tibi oportere, homini imperito. nam antea acta experientia tua non fuit in scientia rerum diuinarum occupata: in erroribus occupata est annos viginti duos: quod ex te meis auribus audire memini. Sic enim tu de te ipso narraſti: Cùm animaduertes tantam opinionum & sectarum varietatem, inde à viginti duobus annis, te nihil nisi oberrauisse, ad Mahumetanos, Iudæos, Arrianos, alios; ut recognitis omnibus doctrinæ generibus tandem pro iudicio tuo diuino statueres quæ vera Religio esset. Peritos homines dicere memini, quod fieri per pauciora potest, non esse per plura faciendum. Atqui, Rom. 10. ait Paulus, verbum Domini prope est: siue (ut ait Propheta) Hæc via illa est, ambulate in ea: Quod igitur per pauca potuisti assequi, ambiuisti pluribus. Tum, hæc non est vera peritia, non assequendi ratio, si quis veritatem persequens per omnes errores obambulet. Siccine tibi via per auia, & in alto portus per luctantes ventorum conflictus inuentus est? Postremò, quia perito credendum esse testaris, peritus dico: me ex iis omnibus hominibus, qui variis erroribus quæsiuerunt veritatem,

nunquam vidisse quenquam, qui aut ad veritatem perueniret, aut in ea vnquam solidè constare sibi potuerit. Atque hoc iustissimum est iudicium Dei: qui non vult omitti veritatem quæ est ante pedes, & errores temere perlustrari; tanquam si ad veritatem semper arbitratu nostro facilis regressus esset. Isti sunt quos graphicè depingit Apostolus, semper discentes, sed qui nunquam ad veritatis cognitionem venire possint. Quid amplius? *Euidens esse discrimen inter hos & illos in iudicio contradictorio.* Age, euidenciam istam videamus, si videri potest: audiamus etiam, si audiri. *Qui edocti sunt à spiritu veritatis, charitatem diuinam spirant & sapiunt.* A te quidem nomen audio, Rationarie; sed spiritum illum & sapientiam nec video, nec audio: videbunt fortasse, si qui oculis capti sunt. Tum, *Habent in seipsis satisfactionem, consolationem, &c.* Neque hoc discrimen aliis est euidens. hanc probationem apud se habent, qui habent; & si verè aguntur spiritu Christi, humiliter de se agunt, non autem prædicant gloriôsè. Addit, *Per spicuis oraculis & rationibus diuinis nituntur:* At hic obnititur, quamcunque obtendat speciem, vt in superioribus ostendimus. Deinde, *Cum sanctis patribus, verisq; catholicis consentiunt:* Et hic ab illis dissentit grauissimè, oppugnat consensum catholicum. Quid plura? Cum repellit hominum piorum iudicia, gloriatur se expetere atque appellare: cum experimenta iusta refugit & iustas explorandæ veritatis notas, videtur sibi vnus esse, qui se ausit eis exponere. At quæ experimenta? obsecro. Omnia ex iure Cæsareo, optimè ordinata, *disputationes ad præ-*

ad penam libri sub aquis iuratisq; arbitris. Hæc quidem bella protestatio est, vt aiunt, sed contraria facto. nam cum non ita pridem de collatione, & adhibendis arbitris, iustoq. ordine cum hoc ipso Rationum collectario ageretur; summam re-
spondit, non ita Prophetas fecisse actos Dei spiritu: Præterea ita Phariseos sibi in Christum prospexisse. Quid hoc hominē facias? Addit, *stratagemata iudicum, iuramenta, tormenta, sortes, miracula, &c.* Si tam bene operam Iuri Ciuili dedit Rationarius quàm præ se tulit, non debuit ignorare, Religiosis istis & periculosis modis non antè locum dari posse, quàm vbi nulla inter homines ex-
tabit dirimendarum controuerfiarum ratio. Hæc qui postulat, cum adhuc aliæ rationes ad manum sunt, Anticyram magis quàm Leges humanas sapit, & auctoritati Dei ipsius in Scripturis aduersatur, qui miracula in Ecclesiis constitutis, ad canonē veritatis & Scripturæ sacre expendi voluit, Deut. 13. non autem pro veritate haberi, quicquid miraculorum specie inter homines produciuntur. Aliter in Ecclesiis nascentibus, aliter in natis & adultis obseruat Deus. Hic certè morbus animi, hæc grauis phrenesis est: de qua vulgo dici solere memini, sponfionem nō esse sapientis, cum sponfione capitis decertatur. Alioquin, absit vt refugiamus, si quid nobis à Christo, propter Christum aut Ecclesiam eius, quamuis grauissimum, fuerit impositum. Nobis satis est, vt gestemus crucem quam imposuerit: vt adfectemus, nemo phreneticus nos adducturus est. Inscientia deniq. festiua claudit rationem suam. Nam locos pauculos
scriptu-

scripturæ adfert, qui nihil planè cōmune habent aut cum dogmatis, aut cum modo & ratione instituta ipsius: & tamen hoc factō, tanquam re bene gesta, triumphum canit, planè vt tyrones expertes belli, qui antè sibi vires spondent Herculeas, quàm hostē viderint. Sed hæc puerilia sunt, quæ adeò temerè adeoq. superciliosè ab isto homine pronunciantur. Nam eo ipso, quòd prodita sunt in lucem, vanitatis summæ in omnium piorum oculis per se euicta sunt, vt Irenæus olim de Valentinianorum somniis prædicabat.

R A T I O CXIX.

NEC verò mirari quisquam debet, si mihi Dei seruo & eius spiritu discretionis prædito ad diuinos sermones interpretandos, contendendum fuit in transalpinis prouinciis cum pluribus scholis factionibusq. inter se dissidentibus. Idem enim accidit Noacho Dei præconi, arguenti plures familias & sectas gigantum præsci mundi. Idem Moyse, qui Pharaoni & Israëlitis nō semel displicuit. Idem ceteris prophetis, qui malè tractabantur in Israël regno hæretico, & in Iudæa sæpe perimebantur, ab iis qui in cathedra Moysis sedebant: Idem Christo Domino, qui à Samaritanis exclusus, à Phariseis eorum aduersariis durissima tulit: idem paucis illis Episcopis, qui sub Constantio Imperatore Arriano furori & idololatriæ restiterunt: idem D. Martino Episcopo sanctissimo, qui malè audiit apud ethnicos, & apud carnales & aulicos præfules sui sæculi: idem accidit non ita pridem Hieronymo Sauonarola, eminens contemplanti rerum renouationem, quam nos cominus intuemur. Idem accideret hodie cuius, qui diuinitus mitteretur ad erudiendos

diendos Mahometanos, acerrimè inter se dissidentes ob
 dissensiones in interpretatione sui Arcorani. Cùm enim
 seruus Dei Arcoranum vel tantillū sperneret, cui fidem
 habent omnes illæ nationes, plures scholas & factiones
 humanas offenderet, atque in se ipsum excisaret, tan-
 quam in ndua ac nefaria doctrina auctorem; & probari
 non posset nisi ab egregiis viris ex celo pendentibus, &
 celestia terrenis præferentibus; qui non mirarentur spi-
 ritum celestis aula ab aulis mundanis dissentire, cùm ip-
 semet mundana aula diuersis pugnantibusq; modis suos
 alumnos animent: Caueant igitur singuli ne Deo resi-
 stant, nève diuinam discretionem spernant. Nihil enim
 est tam frequens inter homines terra terrenisq; studiis
 affixos, quàm disputatio & emulatio religionis prætex-
 tu, sub præiudiciis vtrinque sine ratione concessis.

Post rationes, inuectiones, declamationes, &
 confirmationes antegressas suas, tandem ad con-
 futationem deuenit Rationarius istius obiection-
 nis, quòd multiplex ipsi obeunda fuit & est con-
 tentio. Responder, itidem bonis post omnem ho-
 minum memoriam contradicendum esse. Et verum
 est: sed ex eo propterea minimè sequitur, eum bo-
 num esse veritatis diuinæ testem, cuicumque con-
 tradicatur: nam contradicatur etiam falso. Ergo
 contradictio & contradictionum perpeffio nihil
 ad veritatem aut falsitatem probandam per sese
 efficit: imò etiam (vt ipse agnoscit Mahumeta-
 norum exemplo) quemadmodū falsum est mul-
 tiplex, accidit vt partes variæ specie recti abductæ
 propugnent inter se falsum, hæc hoc, illæ illud per-
 tinacissimè: quæ cùm ita sint, rectè concludit,

Caueant

Caueant singuli ne Deo resistent, &c. Sed quia monitum commune est, ex ea ipsa conclusione ita statuimus, ipse videat ne res suas & opiniones præceptas obducto Dei nomine venditet, vt facit; neve Deo resistat, aut populo ipsius obsistat redemptio in sanguine Christi: nos, quamuis isti homini obloquentes, tamen veritati Dei daturus locum. Nam profectò hæc persuasio, qua intumescit, non est ab eo, qui vocauit nos ad spem viuam & participationem gloriæ.

R A T I O CXX.

DENIQUE certi sumus hanc interpretationem nobis diuinitus patefactam vbiq; obtenturam, quidquid aduersarij moliantur: sicut ea iam aridet multis in Anglia, in Germania, in Polonia, in Gallia, in Heluetia, & vbi cumque de illa cōtulimus. Quia cum sit charitati diuinæ & humanæ congrua; consentanea naturæ & communi rationi; luculentis scripturæ testimoniis illustris; commodissima ad redarguendos omnes hereticos & partium studiosos; & admodum honorifica Christo & eius catholica Ecclesiæ; longè facilius imprimetur animis, & firmiter retinebitur à singulis ingenuis & integris hominibus, qui naturæ ac spiritui sancto non reluctantur, quàm absurda opiniones & contortula distinctiones sophistarum, quibus scholæ delectantur. Præterea instante iam tempore quo Iudæi ac ceteræ nationes coaliturae sunt cum Christianis in vnā religionem & Ecclesiam; apparet Deū sternere viam gentibus illis ad consensendum cum veris sanctisq; Christianis, proposita interpretatione scripturæ, qua illas exhilaret & satisfaciat singulis quibus humanitas & veritas est cordi.

Nimis

Nimis enim certum est, theologiam Surbon.istarum & similium difficiliorē & absurdiorē esse, quā ut cordatis Iudais & Ethnicis satisfacere queat: Et eorum expositionem in prophetis scriptis esse tam obscuram, malē coherentem & perplexam, ut minimē mirum sit, si ab illis ineptis multi abhorrent.

Concluduntur tandē rationes antegressæ purā putā persuasione præsumptāq. imaginatione de futuro euentu: quē sibi spondet nouus iste rationum conditor, varicinaturque ut homo sibi ad blandiens. Nos verò contrā scimus & persuasi sumus in Domino, aliter multo quā putat euenturum esse: quæcunq. autem ad laudem suarum rationum accumulāt, ea per facile finimus in ore ipsius sordescere. Nobis enim nō placet in quemquam persuasionibus incertis & magnificis prædicationibus adfirmare quidquā, præter ea solūm quæ à Deo certō didicimus. Quam ad rem dedit nobis semper mentem animumque Dominus, & porrō (ut spero) daturus est.

CONCLUSIO ET ADMONITIO AD LECTORES.

MULTO pluribus rationibus ac testimoniis diuinis possem meam probare sententiam, & contrariam refellere: sed animis ex Deo ingenuē pendentibus hac in præsentia sufficiens: ceteris verò terræ terrenisq. studiis ac partibus pertinaciter addictis, nemo satisfacere potest: ac non minus insulsē cum illis de rebus particularibus differimus, quamdiu generatim malē affecti propensiq. sunt, quā si cū caco de coloribus disputaremus. Quod superest,

supereſt, ſcitote me hoc eodem diſcretionis ſpiritu, quò ſuperiora cõcepta ſunt, ex omnibus ſalebris euadere, quæ in quæſtionibus de præſcientia aut præuidẽtia, & de prouidentia Dei occurrunt. Eas enim ſic intelligo, vt concedam liberrimum dominum largitorẽ omnium aliis maiora, aliis minora dona gratis omnibus & ſingulis impartitum eſſe; vnicuiq; tamen ſalutaria & ſufficientia ad felicitatem eorum natura captuiq; conſentaneam: Sed abuſum manantem à voluntate ſingulorum, qui particularia vniuerſali bono præferunt, potuiſſe accerſere exitium quibus ſuis ingratis, ſiue maiorum ſiue minorum munerũ participes eſſent: atque ad hunc modum remouere à diuino numine, non ſolum omnem cauſſam æternæ miſeriæ vel mortis rationalium creaturarum; ſed omnem quoq; ſuſpicionem crudelitatis aut iniquæ ſeueritatis: in quem ſcopulum aduerſarij noſtri ſubindẽ impingunt; nec ſe illinc expedire queunt niſi perſugio quoddam ad occulta Dei iudicia & ad occultas cauſſas: quod tam abſurdum, tamq; commune eſt omnibus auctoribus falſorum impiorumq; dogmatum, vt omnes ingenuos profeſſores celeſtis doctrinæ tam miſeri aſyli pudere debeat. Agnoſcimus enim Deum ſic præuidiſſe diuerſas angelorum hominumq; vias, tam ante, quàm poſt eorum lapſum, vt eius oculis tam dextera quàm ſiniſtra ſemper præſentes fuerint; tam illæ quas potuerunt inire & non iniuerunt, quàm illæ quas creaturæ iniuerunt; & præuidere aut videre Dei nil dediſſe vel ademiſſe libertati voluntatis earum: ac Deo nihil propriè contingens fuiſſe; ſed ſingula pariter eius prouidentia atq. ornamento vniuerſitatis ſeruiſſe. Ex quo ſequitur, Deum non plus hæc quàm illas vias præuidiſſe: adeò vt iuxta ſenſum humanum poſſemus dicere, eum ignoraffe quæ nos cõtingentia dicimus.

dicimus. Nā homines, quorū est finita scientia & igno-
 tus singulorum & vniuersitatis rerū finis, ignorare di-
 cuntur, si non plus bonū quā malum alicuius rei euen-
 tum videt. Sed ab infinita Dei scientia abest omnis igno-
 ratio, & quicūq; euentus eius respectu bonus est: & ini-
 quisissimum est, modulo nostrae scientiae finitae metiri im-
 mensam illam, quae per innumeros anfractus nobis inco-
 gnitos singulorū exitus videt, & prauideri dicitur po-
 tius respectu nostri quā sui. Neque vllō modo decet, ex
 regula humana prouidentia indicare diuinā illam, quae
 tam infidis quā fidis creaturis ad suum finem conse-
 quendū vtitur. Vltimum autē creaturarum finem non
 decuit esse nisi Deum ipsum, quia summum bonum non
 potuit respicere melius obiectū quā se ipsum: & aquis-
 simum fuit vt creatura omnes ex illo penderent, crea-
 tor verò siue prima causa ex nullo penderet. Iam verò,
 cū singuli homines, quatenus homines, Deo dilecti &
 Christi Seruatoris efficaciter participes sint, vt copiose
 probatum est, Christiani cordati & spirituales suis pri-
 uilegiis proprietatib;ve non carent. Nam illi verē glo-
 riarī possunt se esse prauisos & praedestīnatos sanctos, ac
 secundum diuinum propositum vocatos & electos, qui
 sinceri constantisq; amoris sibi sunt conscy, & more D. Rom. 8.
 Pauli, pluribus experimentis ac signis probarunt se con-
 formes & vnanimē Christo, ac ceteris sanctis amicisq;
 eius, qui non vana credulitate & amore sui, sed fide vi-
 ua in Deum iustificati ac sanctificati, & in Ecclesia mi-
 litante acque in triumphante glorificati sunt. Potest ve-
 rō quisq; se ipsum probare & examinare: discernat
 num sit ex illis, in quorum corde mundo & p̄fecto se-
 men Dei fructum fert; an ex illis in quibus diuinum se-
 men suffocatur, aut aliquo alio vitio contra seminantis

R

volun-

Matth. 13.

Heb. 6. 10.

Matt. 24. 13.

Ioël 2. 3.

Zach. 12. 13.

14.

Dan. 11. 12.

2. 7.

Apoc. 4. 4.

ad 20.

voluntatem fructū non facit. Ideo qui nō fuit hactenus
 satis bene propensus ad diuinū numen, debet animū sta-
 tim ad Deū conuertere, & in catholica Ecclesia ac san-
 ctorum communione quā primum bonum habitū pie-
 tatis electiq; Christianismi, rationali religione, induere:
 & qui est bene affectus debet in dies proficere, aut sal-
 tem dare operam accuratē ne prolabatur & reprobus
 euadat. Deniq; ut iis quoq; satisficiamus, qui aliquem
 gustum vaticiniorum ac rerū futurarū habent vel cu-
 piunt, non dissimulamus nos ita distinguere tempora &
 intelligere terminos maxima litis, quæ incepit ante or-
 bem visibilem conditum, inter Dei fidos & infidos spiri-
 ritus; ut vsq; ad proximam periodū, in qua summus pa-
 ter ad iudicandū veniet, processerit sensum pietas & im-
 pietas, & earum discipuli ac filij, & quodammodo liti-
 gatum sit minus ardentem ab utraq; parte apud minora
 tribunalia cum quadam prouocatione ad proximū iudi-
 cium & consistorium candidatū summi patris venturi
 cum maximo igne & ardore spiritus. Tunc verò, tanto
 iudice & consistorio forum agente, renouandam totam
 litem ardentem credimus, ut consuevit, cum ius dicit vlti-
 mus iudex, à quo non datur appellatio. Summus enim
 pater tanta caussa postremam cognitionem & defini-
 tiuam sententiam contra diabolum seruauit ad illum sui
 aduentus terminū; qui cōsummatio siue perfectio dictus
 est, quia tunc fiet recapitulatio, hinc veritatis pro Chri-
 sto angelisq; ac spiritibus eius bonis; illinc falsitatis pro
 Antichristo angelisq; ac spiritibus eius malis; & perfici-
 entur complebunturq; maxima vaticinia quæ hunc
 terribilem conflictū in terra sancta describūt; post quem
 promittunt Ecclesie felicem statū, & regnū illud in quo
 voluntas Dei in terra sicut in celo fiet; quod coalescet ex
 reliquiis

reliquis multorum regnorum & mundi excocti & defecati diuino igne magni huius iudicii. Porro tēpus quod summus Deus dare decreuit huic caussa discutienda & peroranda, videmus fore plurium annorum; sicut pluribus annis in deserto diuinum numen se patefecit, atque Isræliticam Ecclesiam reformauit. Nam non vno solari Esa. 29. die aperientur septem sigilla libri obsignati nationi Hebrææ & multis aliis; nec vno die clangent septem illæ angelicæ tubæ; nec vno die effundentur septem phialæ iræ Apoc. 5. Dei; nec infligētur vno die multæ illæ plagæ & cauteria, quæ sic scribantur purgatura & defecatura genus humanum, vt vix duodecima mortalium pars supersutura sit. Ac ministerium D. Ioannis atque Henochi & Helia, Apoc. 10. 11. quod incidet in tempus sextæ tubæ, ac renouabit Hierosolymitanam Ecclesiam, quæ Antichristi furorem horrendum interim patietur; septem annos ad minimū duraturū est. Deinde in primis diebus septimi angeli clangentis promittitur illustrissima victoria de Satana & de Antichristo: quibus coniectis & conclusis in abyssi carcerem, incipiet regnum illud mille annorū, in quo summa potestas diuinarum humanarumq; rerū erit penes immortales Pontifices & reges, sub quorū iudicio & gubernatione sanctissima florebunt omnes virtutes, & exsulabūt omnia vitia, ac fluent aurea illa Ecclesiæ secula, quæ Propheta, Apostoli, ac Sibyllæ passim promittunt & describūt. Quo termino elapso soluetur Satanas ad modicum tempus, & armabit contra Ecclesiam omnes ingratos ac Dei contemptores, & ipse cum eis perimetur, & tunc fiet resurrectio singulorum hominū, ac quisque ex suis factis iudicabitur. Itaque dies siue tempus diuini iudicii multa secula complectetur. Nam aliquot anni rerentur in excoquēdo & purgando mundo, & in con-

Apoc. 20.

fluctu inter Christū & Antichristum, eorumq; nationes; mille anni quinquies promittuntur pacato sanctorū regno; aliquod tēpus quoq. dabitur vltimo conatui Sata-næ; cui demū succedet resurrectio & iudiciū mortalium omnium, & status ille consistens & quietus creaturarū in quem nulla pugna aut mutatio cadet. Diem verò proximi aduentus summi patris præcisè notare nō possumus, sed multis indiciis, visis, vaticiniis, & rationibus permoti, eū instare credimus. Ac certi sumus eos fore omnium mortalium sapientissimos qui hac aura Domini aduentantis recreabūtur, & religionē ac rempub. suā formabunt ad analogiā candidi illius cōfistorij; cū quo summus pater decreuit omnia cōfistoria, omnesq; senatus & iudices terræ iudicare. Nā quicumq; tam cordati erunt in præsentia, satisfaciēt singulis quibus veritas & pietas est cordi, & turbatores facile coërcebūt, & nomen sibi magnū acquirant, multosq; ad se imitādos inuitabunt, & Domini iudiciū, præ ceteris, lati expectabūt. Faxit Deus Optimus Max. vt noster labor cuuctis hominibus prosit; Ei sit omnis honor & gloria, nunc & in eternū. Amen.

Conclusionis, qua totum hoc opus Rationarius operosè obsignauit, tres esse in vniuersum partes animaduertimus: primam magnificam, quæ velut singulare epiniciū est ad cōsolationem & confirmationem eorum qui se his rationibus persuaderi & rapi voluerint: secundā dogmaticam; tertiam denique propheticam. Præfatione narrat de multis aliis rationibus ac testimoniis, quæ proferre potest. Ac rectè quidem, iudicio meo, atque sapienter (si quid in toto opere est sapientiæ) hic ea reticet: nam tum demū mihi videtur sapere, cū tacere

tacere discit. Sed profectò admirabilis mihi, illius ars videtur esse, cùm ad prepositionem τῶν σοφῶν πλῶν transiturus est, vbi grauitè nos appellat dicens, *scitote me hoc eodem discretionis spiritu, quo superiora cōcepta sunt, ex omnibus salebris euadere.* Non nego omnia eodem spiritu congesta esse: omnino idem est, errabundus erroris spiritus sibi in suis cōmentis plurimùm arrogans: & vt erroneus fuit quū dictauit antecedentia, & à spiritu Dei dissentiens, ita etiam conclusione hac reliqua ex eadem infirmitate video laborare. Duos locos exagitādos sumit, de præscientia, & de prouidentia Dei. Locos amplissimos maiestate, dignissimos argumento, maximos consolatione & fructu, in quibus sapere ad sobrietatē operæpretium est, errare periculum, acquiescere miraculum. De his, vt sequamur vestigia illius & singuli sententiam nostram Catholicam cum persuasionibus ipsius comparare possint, ita statuimus: liberrimum Dominum, largitorē bonorū omnium aliis maiora, aliis minora dona gratis omnibus & singulis impertitum esse, vnicuiq. ad salutem & felicitatē exhibendam sufficientia: sed hominē tum naturali vitiositate à maioribus cōtracta, tum deprauationibus, mundi sibi exitiū accersere: atq. ad hunc modū remotam esse à diuino numine, non solū omnē causam æternæ miseræ, vel mortis rationalium creaturarum; sed omnem quoq. suspicionem crudelitatis aut iniquæ seueritatis: Ex eo pereuntiū per se hominum numero Deum misericorditer eos excepisse, quos ab æterno elegit in Christo heredes futuros vitæ æternæ in cælis propter solam bonita-

tem suam ad laudem gratiæ gloriøsæ suæ: Hæc ab æterno Deū præuidisse; omniaq. prouidentia sua sic ordinauisse, vt liberè bono & malo prospexerit ab æterno prout ab æterno præuisa sunt: idque ita vt libertati voluntatis ad homines pertinetis nihil ademerit ipse, sed homo eam per se factoque suo abiecerit seruus peccati factus: Deum verò hominem quamuis perditum, cōseruasse, & tolerauisse aberrantem, ac sustentauisse gratia vniuersali sua vniuersè & singulariter: Proinde neq. secundum veritatē diuinam, neq. ex sensu humano rectè dici posse *Deum ignorasse ea quæ nos contingentia dicimus*, quod istum hominem nō pudit eo ipso momento dicere, quo infinitatem præscientiæ & prouidentiæ diuinæ magnificè cōmendauit: Secundum hanc præscientiā & decretū singulare illius gratiæ qua in Christo sumus, participes electionis esse per solam gratiam ipsius quicumq. in Christo sunt, participes, inquam, propter solam bonitatem eius, quia summum bonum non potuit respicere obiectum quàm se ipsum, ne in bono quidem faciendo conferendoq. in quemquam: itaq. electionis nostræ omniumq. beneficiorum, quæ cum ea coniuncta sunt, causam in Deo solū ab æterno existere: quam electionem ipse nobis spiritu, nos intus fide & obsequio corā Deo, foris officiis charitatis testatam facimus, & alij alios ad fidem, resipiscentiā, charitatemq. ex ea adhortamur. Tertius locus ex conturbatis aliquot Prophetarum & Christi locis cum libro Apocalypseos inscitè confarcinatus, nihil habet tanto hiatu dignum, cur ita clangere tuba, & nos ad se audiendum vocare debuerit;

buerit; sed tantū aliquot scripturæ locorū ineptam deprauationē, & superstructam ei vaticinationem temerē. Deprauātur aliquot loci, & detorquentur à consilio Prophetarū Ioëlis, Zachariæ, Danielis, Esaia, in quibus Prophetæ aliud omnino sibi voluerunt: tum de Apocalypsi nihil integrū, nihil ex locorum dignitate, nihil ex veritate, *ἐλκτα*, inquit, bat ille, *καὶ ἐδὲν ὁ γίγνεται*. atq. his malè confutis deprauationibus superingeruntur vanissima vaticiniorum somnia, pacem summam, triumphos amplissimos, regnumq. florentissimū ad annos mille piis hic in terris spondētia. quibus nō aliter sumus responsuri, quā verbis Ieremiæ, dicētis, *Propheta illi*, *Iere. 28.*
qui fuerūt ante me & ante te inde à seculo, illi prophetauerūt cōtra regiones amplæ, & cōtra regna maxima bellum, & afflictionē famis & pestem. Prophetam verò illum qui prophetat pacem, cum euenit verbū ipsius propheta, cognoscitur illū prophetā esse in veritate, quē lehoua misit. Hanc conclusionē si Rationarius benè expenderit, mutabit mentē: sin minus, at oramus Dominū vt nostras omniū mētes gratiosè afficiat virtute Spiritus, qua perhorrescentes peccata nostra, & iudicia Dei peccatis infesta ex animo auertentes, cōuertamur singuli ad Dominū, vt oues Christi; & quotquot Pastores sumus serui *ἀρχιερέως*, veritati seruiamus, abstineamusq. à cōsueendis (vt Ezechiel loquitur) puluillis pro omnibus axillis brachiorū populi quem Christus suo sanguine vindicauit, atq. à gratia hominū aucupanda per falsam iustitiæ humanæ, aut pacis & trāquil-
 litatis ex ea præsumptæ, prædicationē: vt ipsi Regi æterno, immortalī, inuisibili, soli sapienti Deo honor sit & gloria in secula sempiterna. Amen.

Tifun 2

Das ist ein feines und so gar ein guttes allerley Nahrung
Brotzeit. Und es muss sollen bezeugen das diese alle
Wort die ertrugene ist das, weil das tages gemacht alle
gut stehet alle in dieser Welt; weil auch auf die
Fleisch sehr wenig weil es ein wenig in der Welt ist
große gutten, weil es in der Welt ist. Es ist
selbst kein Kind große Welt, weil es in der Welt
es ist kein allen Nahrung ist, weil es in der Welt
selbst ein Nahrung zum Nahrung ist, das alle stehet
die gutten ertrugene. Goldes Zeit, ertrugene alle
Trage, mit gutten ertrugene, weil es in der Welt
Nahrung.

Tihim Tihim

Miss for the

L. L. L. L.

